

UNUTRAŠNJI OGANJ

Naslov originala:

THE FIRE FROM WITHIN

by

CARLOS CASTANEDA

Copyright (c) 1984 by Carlos Castaneda

ŽELIM DA IZRAZIM SVOJE DIVLJENJE I ZAHVALNOST
ZAŠTITNIKU I UČITELJU H. Y. L. ŠTO MI JE POMOGAO
DA SAČUVAM SVOJU ENERGIJU, I ŠTO MI JE POKAZAO
JEDAN DRUKČIJI PUT KA ISPUNJENJU I BLAGOSTANJU.

SADRŽAJ

Predgovor	4
1. Novi_vidovnjaci	9
2. Sitni_mučitelji	18
3..Orlova_zračenja	36
4. Sjaj_svesti	50
5. Prva_pažnja	63
6. Neorganska_bića	76
7. Skupna_točka	101
8. Položaj_skupne_točke	119
9. Pomicanje_nadole	131
10. Veliki_pojasevi_zračenja	146
11. Traganje_namera_i_položaj_sanjanja	155
12. Nagual_Hulijan	169
13. Podrška_zemlje	186
14. Kotrljajuća_sila	199
15. Izazivači_smrti	211
16. Ljudski_kalup	233
17. Putovanje_sanjajućeg_tela	246
18. Probijanje_prepreka_opažanja	261
Epilog	269

PREDGOVOR

Pisao sam opširne opisne izveštaje o svom šegrtovanju kod meksičkog Indijanca, vrača, don Huana Matusa. Pošto su pojmovi i prakse koje je don Huan želeo da shvatim i usvojim bili strani, nisam imao drugog izbora sem da njegova učenja predstavim u pripovednom obliku, da ispričavam kako se dogodilo ono što se dogodilo.

Sistem obuke don Huana se zasnivao na ideji da čovek ima dve vrste svesti. On ih je označio kao desnu stranu i levu stranu. Prvu je označio kao stanje normalne svesti koje je potrebno u svakodnevnom životu. Druga, rekao je, jeste tajanstvena strana čoveka, stanje svesti koje je potrebno da bi čovek mogao da dela kao vrač i vidovnjak. Zato je don Huan svoju nastavu podelio na učenja za desnu stranu i učenja za levu stranu.

Svoja učenja za desnu stranu izvodio je kada sam bio u stanju normalne svesti, i ja sam ta učenja opisao u svojim izveštajima. Dok sam se nalazio u stanju normalne svesti don Huan mi je govorio da je vrač. Čak me je upoznao sa drugim vračem, don Henarom Floresom, i zbog prirode našeg udruženja logično sam zaključio da su me uzeli za svog šegrtu.

To šegrtovanje se završilo jednim nepojmljivim činom na koji su me don Huan i don Henaro zajedno naveli da ga izvedem. Oni su me naveli da sa vrha jedne planinske zaravni skočim u ponor.

U jednom od svojih izveštaja opisao sam šta se desilo na tom planinskom vrhu. U poslednjoj drami don Henarovih učenja za desnu stranu igrali smo: don Huan lično; don Henaro; dva šegrt, Pablito i Nestor; i ja. Pablito, Nestor i ja skočili smo sa tog planinskog vrha u ponor.

Godinama posle toga mislio sam da je samo moje potpuno poverenje u don Huana i don Henara bilo dovoljno da se uklone sva moja racionalna strahovanja od suočavanja sa stvarnim uništenjem. Sada znam da nije bilo tako; znam da je tajna bila u don Huanovim učenjima za levu stranu, i da je od don Huana, don Henara i njihovih prijatelja izvođenje nastave tih učenja zahtevalo izvanrednu disciplinu i istrajnost.

Bilo mi je potrebno gotovo deset godina da se setim šta je stvarno u njegovim učenjima za levu stranu bilo ono što me je povuklo da sa takvom voljom izvršim tako nepojmljivo delo: skok u ponor.

U svojim učenjima za levu stranu don Huan je odao tajnu — šta su on, don Henaro i njihovi drugovi zaista radili sa mnom, i ko su oni bili. Nisu me učili vraćanju, nego kako da ovladam trima vidovima jednog prastarog znanja koje su posedovali: svešću, traganjem i namerom. I, oni nisu bili vračevi; bili su vidovnjaci. A don Huan nije bio samo vidovnjak, bio je takođe i nagual.

U svojim učenjima za desnu stranu don Huan mi je već bio objasnio dosta toga o nagualu i viđenju. Shvatio sam da je viđenje sposobnost ljudskih bića da uvećaju svoje polje percepcije sve dok ne postanu sposobni da procene ne samo spoljašnje pojave nego i samu suštinu svega. Takođe je objasnio da vidovnjak vidi čoveka kao energetska polje koje izgleda kao svetleće jaje. Kod većine ljudi energetska polja su razdeljena na dve polovine. Nekolicina muškaraca i žena podeljena je na četiri ili, ponekad, tri dela. Pošto su ti ljudi prilagodljiviji od prosečnih ljudi, kada nauče da vide, oni mogu da postanu naguali.

U svojim učenjima za levu stranu don Huan mi je objasnio zamršenosti viđenja i naguala. Da budeš nagual, rekao je, to je nešto mnogo složenije i dalekosež-

nije nego da si samo čovek koji je naučio da vidi, koji je prilagodljiviji od drugih. Da bi se bilo nagual, treba da se bude vođa, da se bude učitelj i vodič.

Pošto je bio nagual, don Huan je vodio grupu vidovnjaka poznatu kao društvo naguala, koje se sastojalo od osam žena vidovnjaka, Cecilije, Delije, Hermeline, Karmele, Nelide, Florinde, Zulejke i Zoile; tri muškarca vidovnjaka, Vinsentea, Silvija Manuela i Henara; i četiri kurira ili glasnika, Emilita, Džona Tume, Marte i Tereze.

Osim što je bio vođa društva naguala, don Huan je takođe obučavao i vodio grupu šegrta vidovnjaka poznatu kao novo društvo naguala. Društvo se sastojalo od četiri mlada čoveka, Pablita, Nestora, Eligija i Beninja, zajedno sa pet žena, Soledad, la Gorde, Lidije, Jozefine i Roze. Zajedno sa nagual ženom Kerol, bio sam nominalni vođa novog društva naguala.

Da bi mi don Huan mogao saopštiti svoja učenja za levu stranu, bilo je neophodno da stupim u jedinstveno stanje perceptivne jasnoće poznate kao stanje povišene svesti. Tokom godina druženja sa njim uvek me je iznova pomerao u to stanje udarcem koji je zadavao dlanom po gornjem delu mojih leđa.

Don Huan je objasnio da u stanju povišene svesti šegrta mogu da se ponašaju skoro isto tako prirodno kao u svakodnevnom životu, ali da svoje umove sa neobičnom snagom i jasnoćom mogu da usmere na bilo šta. Uz to, nerazdvojna osobina povišene svesti jeste da se ne može normalno upamtiti. Ono što se dogodi u takvom stanju, postaje deo svakodnevne svesti šegrta jedino kroz teturavo pokušavanje da se otkrije.

Moj uzajamni odnos sa društvom naguala bio je primer te teškoće da se zapamti. Sa izuzetkom don Henara, ja sam sa njima bio u vezi samo kada sam se nalazio u stanju povišene svesti; stoga u svakodnevnom životu nisam mogao da ih upamtim, čak ni kao maglovite likove iz snova. Način na koji bih se sastajao sa njima svaki put je bio gotovo ritualan. Odvezao bih se don Henarovoj kući, koja se nalazila u maloj varoši u južnom delu Meksika. Don Huan bi nam se smesta pridružio i onda bismo se nas trojica bavili don Huanovim

učenjem za desnu stranu. Posle toga, don Huan bi mi promenio nivo svesti i zatim bismo se odvezli u oveći obližnji grad gde su živeli on i ostalih petnaest vidovnjaka.

Svaki put kada bih stupao u stanje povišene svesti nisam mogao da se ne začudim razlici između svojih dveju strana. Uvek sam osećao kao da mi je sa očiju spao veo, kao da sam ranije bio delimično slep a sada mogu da vidim. Sloboda i čista radost koje su me obuzimale u tim prilikama ne mogu se uporediti ni sa čim što sam ikada iskusio. A ipak, istovremeno, postojalo je i zastrašujuće osećanje žalosti i čežnje koje je išlo ruku podruku sa tom slobodom i radošću. Don Huan mi je rekao da ne postoji celokupnost bez tuge i čežnje, jer bez njih ne može biti trezvenosti, niti dobrote. Mudrost bez dobrote, rekao je, i znanje bez trezvenosti, beskorisni su.

Organizovanost njegovih učenja za levu stranu takođe je zahtevala da mi don Huan, zajedno sa nekima od svojih drugova vidovnjaka, objasni tri aspekta njihovog znanja: umeće *svesti*, umeće *traganja* i umeće *nameravanja*.

Ovaj rad se odnosi na umeće svesti, koje je deo njegovog sveukupnog učenja za levu stranu; sveukupnog učenja kojim se služio da me pripremi za izvođenje zaprepašćujućeg čina skakanja u ponor.

Zbog činjenice da se iskustva koja ovde opisujem dešavaju u povišenoj svesti, ona nisu u sklopu običnog života. Njima nedostaje poznat kontekst, iako sam ja pokušao sve što sam mogao da to nadoknadim bez izmišljanja. Dok se nalazi u stanju povišene svesti čovek je u najmanjoj mogućoj meri svestan okoline, jer je njegova koncentracija usmerena na pojedinosti onoga čime je trenutno zaokupljen.

U ovom slučaju bili smo zaokupljeni, naravno, objašnjenjem umeća svesti. Don Huan je umeće svesti smatrao savremenom verzijom jedne izuzetno stare tradicije koju je nazivao tradicijom starih toltečkih vidovnjaka.

Iako je osećao da je neraskidivo vezan sa tom tradicijom, smatrao je da pripada vidovnjacima novog cik-

lusa. Jednom, kada sam ga upitao šta je osnovna odlika vidovnjaka novog ciklusa, rekao je da su oni slobodni ratnici, da su do tog stupnja ovladali svešću, traganjem i namerom da ih smrt nikad ne ulovi kao ostale smrtne ljude, već sami biraju način i trenutak odlaska sa ovog sveta. U tom trenutku prožima ih unutrašnji oganj i nestaju sa lica zemlje, slobodno, kao da nikad nisu postojali.

1 NOVI VIDOVNJACI

Kada sam putovao u planine da tražim don Huana, stigao sam u varoš Oahaka u južnom Meksiku. Dok sam u rano jutro napuštao grad, naslutio sam da treba da se provezem pored glavnog trga, i tu sam ga zatekao kako sedi na svojoj omiljenoj klupi, kao da čeka da nađem.

Pridružio sam mu se. Rekao mi je da je u gradu zbog posla, da je odseo u mesnom pansionu i da bi bilo dobro da ostanem s njim zato što mora da se zadrži još dva dana u gradu. Neko vreme smo razgovarali o mojoj delatnosti i problemima u univerzitetskom svetu.

Iznenada, po svom starom običaju, kada sam najmanje očekivao, udario me je po leđima i taj udarac me je pomerio u stanje povišene svesti.

Vrlo dugo smo sedeli u tišini. Jedva sam čekao da progovori, pa ipak me je iznenadilo kada je to učinio.

»Davno pre nego što su Španci došli u Meksiko«, rekao je, »postojali su izvanredni toltečki vidovnjaci, ljudi sposobni za nepojmljiva dela. Oni su bili poslednja karika u lancu znanja koji se protezao tokom hiljada godina.

»Toltečki vidovnjaci su bili izvanredni ljudi — moćni vračevi, mračni, energični ljudi koji su razmrsili misterije i posedovali tajno znanje koje su koristili da

utiču na ljude i da ih potčine, tako što bi svest svojih žrtava prikovali za šta god da su hteli.»

Ućutao je i gledao me netremice. Osećao sam da čeka da ga nešto pitam, ali nisam znao šta bih ga pitao.

»Moram da naglasim jednu važnu činjenicu«, nastavio je, »činjenicu da su ti vračevi znali kako da prikiju svest svojih žrtava. Nisi se na to upecao. Tebi nije ništa značilo kada sam to pomenuo. To me ne iznenađuje. Jedna od stvari koje je čoveku najteže da prizna jeste da se na svest može uticati.«

Zbunio sam se. Znao sam da hoće na nešto da me navede. Osećao sam poznatu zebnju — isto osećanje koje bi me prožimalo kad god bi on započinjao novi krug svojih učenja.

Rekao sam mu kako se osećam. Zamišljeno se nasmehio. Obično, kada bi se smejao, zračio je srećom; sada je bio očigledno zamišljen. Za trenutak je izgledalo da razmišlja da li da nastavi da govori. Ponovo je napregnuto piljio u mene, lagano prelazeći pogledom čitavom dužinom mog tela. Tada je, očigledno zadovoljan, klimnuo glavom i rekao da sam spreman za svoju poslednju lekciju, za nešto kroza šta prolaze svi ratnici pre nego što se za njih može reći da su spremni da se osamostale.

»Govorićemo o svesti«, nastavio je. »Toltečki vidovnjaci su poznavali veštinu baratanja svešću. U stvari, oni su bili vrhunski majstori tog umeća. Kada kažem da su znali kako da prikriju svest svojih žrtava, hoću da kažem da su im njihovo tajno znanje i njihove tajne veštine omogućavali da slobodno zađu u tajnu svesti. Dosta je od njihovih veština opstalo do danas, ali, na sreću, u izmenjenom obliku. Kažem, na svu sreću, jer te delatnosti, kao što ću objasniti, nisu stare toltečke vidovnjake odvele u slobodu, nego u propast.«

»Da li i ti znaš te veštine?« upitao sam.

»Pa sigurno«, odgovorio je. »Mi ne možemo da izbegnemo da znamo te veštine, ali to ne znači i da ih upražnjavamo. Mi imamo drukčije mišljenje. Mi pripadamo novom ciklusu.«

»Ali ti ne smatraš da si vrač, don Huane, zar ne?« upitao sam.

»Ne, ne smatram«, rekao je. »Ja sam ratnik koji *vidi*. Zapravo, svi smo mi *los nuevos videntes* — novi vidovnjaci. Stari vidovnjaci su bili vračevi.

»Za običnog čoveka«, nastavio je, »vračanje je nešto loše, ali ga svejedno općinjava. Zato sam te ja u stanju normalne svesti podsticao da misliš da smo vračevi. Preporučljivo je da se tako radi. Tako se pobuđuje interesovanje. Ali, kada bismo mi bili vračevi, za nas bi to bilo kao da smo ušli u slepu ulicu.«

Želeo sam da znam šta je time hteo da kaže, ali je on odbio da o tome razgovara. Rekao je da će taj predmet detaljno objasniti kada nastavi sa svojim objašnjenjem svesti.

Pitao sam ga odakle potiče toltečko znanje.

»Tolteci su zakoračili na stazu znanja jedući biljke moći«, odgovorio je. »Bilo da su bili podstaknuti radoznalošću, ili gladu, ili greškom, jeli su ih. Kada su biljke moći već delovale na njih, bilo je samo pitanje vremena kada će neki od njih početi da ispituju svoja iskustva. Po mom mišljenju, prvi ljudi na stazi znanja bili su veoma smeli, ali su mnoge stvari pogrešno tumačili.«

»Da li ti to sve samo pretpostavljaš, don Huane?«

»Ne, ne pretpostavljam. Ja sam vidovnjak, i kada svoje *viđenje* usmerim na ono vreme, znam sve što se tada dogodilo.«

»Da li ti možeš da *vidiš* pojedinosti prošlih događaja?« upitao sam.

»*Viđenje* je naročito osećanje da znaš«, odgovorio je, »da znaš nešto bez i trunke sumnje. U ovom slučaju, znam šta su ti ljudi radili, ne samo zbog svog *viđenja* već i zato što smo mi tako tesno povezani.«

Zatim je don Huan objasnio da se termin »Tolteci« kako ga je on upotrebio ne odnosi na ono na šta sam ja mislio. Meni je označavao kulturu, carstvo Tolteka. Po njemu, termin »Tolteci« označavao je »ljude od znanja«.

Rekao je da su u vreme o kome je govorio vekovima, ili možda čak i milenijumima pre španskog osva-

janja, svi takvi ljudi od znanja živeli unutar velike geografske oblasti, severno i južno od doline Meksika, i da su se bavili određenim zanatima: lečenjem, vraćanjem, pripovedanjem, igranjem, proricanjem, pripremanjem hrane ili pića. Takva zanimanja su razvijala naročitu vrstu mudrosti, mudrosti po kojoj su se razlikovali od prosečnih ljudi. Povrh toga, ti Tolteci su takođe bili ljudi koji su se uklapali u strukturu svakodnevnog života, isto kao u naše vreme lekari, umetnici, učitelji, sveštenici i trgovci. Oni su obavljali svoje poslove pod strogom kontrolom organizovanih bratstava i postajali su toliko priznati i uticajni da su čak vladali grupama ljudi koji su živeli izvan toltečke geografske oblasti.

Kada su neki od tih ljudi naučili da *vide*, pošto su vekovima uzimali biljke moći, najpreduzimljiviji od njih su počeli da uče druge ljude od znanja kako da *vide*, rekao je don Huan. I to je bio početak njihovog kraja. Kako je vreme prolazilo, broj vidovnjaka je rastao, ali njihova obuzetost onim što su *videli*, koja ih je ispunjavala strahopoštovanjem i strahom, postala je tako jaka da su oni prestali da budu ljudi od znanja. Postali su izvanredno vični *viđenju* i mogli su da upravljaju nepoznatim svetovima u koje su se osvedočili. Ali to im nije koristilo. *Viđenje* je podrivalo njihovu snagu i nateralo ih da budu obuzeti onim što su *videli*.

»Ipak, bilo je vidovnjaka koji su izbegli takvu sudbinu«, nastavio je don Huan, »velikih ljudi koji uprkos *viđenju* nikad nisu prestali da budu ljudi od znanja. Neki od njih su nastojali da *viđenje* upotrebe pozitivno i da tome uče svoje drugove. Uveren sam da su pod njihovim vodstvom populacije čitavih gradova otišle u druge svetove i nikada se nisu vratile.

»Ali vidovnjaci koji su jedino mogli da *vide* doživeli su fijasko, oni su bili bespomoćni kao i bilo ko drugi kada su zemlju u kojoj su živeli napali osvajači.

»Ti osvajači«, nastavio je, »preuzeli su toltečki svet — sve su prisvojili — ali nikad nisu naučili da *vide*.«

»Zašto misliš da nikada nisu naučili da *vide*?« upitao sam.

»Jer su oponašali postupke toltečkih vidovnjaka a nisu imali unutrašnje znanje Tolteka. I danas postoji mnoštvo vračeva širom Meksika, potomaka tih osvajača, koji slede toltečki način, ali oni ne znaju šta rade, ili o čemu govore, jer nisu vidovnjaci.«

»Ko su bili ti osvajači, don Huane?«

»Drugi Indijanci«, rekao je. »Kada su došli Španci, već vekovima nije bilo starih vidovnjaka, ali je tu bio novi soj vidovnjaka koji su počeli da obezbeđuju svoje mesto u novom ciklusu.«

»Kako to misliš, novi soj vidovnjaka?«

»Pošto je svet prvih Tolteka uništen, preživeli vidovnjaci su se sklonili i započeli da ozbiljno ispituju svoje prakse. Prva stvar koju su učinili bila je da su *traganje*, *sanjanje* i *nameru* uspostavili kao ključne postupke ne ističući upotrebu biljaka moći; možda je to ono što nam nagoveštava šta se njima stvarno desilo sa biljkama moći.

»Novi ciklus je tek započinjao da se uspostavlja kada su španski zavojevači zemlju zbrisali vatrom. Na svu sreću, tada su novi vidovnjaci bili sasvim spremni da se suoče sa tom opasnošću. Već tada su bili ovladali veštinom *traganja*.«

Don Huan je rekao da su naredni vekovi potčinjenosti obezbedili tim novim vidovnjacima savršene uslove u kojima su mogli da usavršavaju svoje veštine. Začudo, krajnje teškoće i prinuda tog perioda bili su ono što ih je podstaklo da usavrše nova načela. I zahvaljujući činjenici što nikad nisu otkrivali svoje delatnosti, mogli su na miru da zabeleže svoje pronalaskе.

»Da li je bilo mnogo novih vidovnjaka za vreme osvajanja?« upitao sam.

»U početku ih je bilo. Pri kraju ih je ostala šačica. Ostali su zatrti.«

»Ima li ih i danas, don Huane?« upitao sam.

»Ima ih nekolicina. Raštrkani su na sve strane, razumeš.«

»Da li ih ti poznaješ?« upitao sam.

»Na tako jednostavno pitanje najteže je da se odgovori«, odvratio je. »Ima ih nekoliko koje poznajemo veoma dobro. Ali nam oni nisu sasvim slični jer su usmereni na druge naročite vidove znanja, kao što je igranje, vraćanje, pričanje priča, umesto da su usmereni na ono što novi vidovnjaci preporučuju, *traganje*, *sanjanje* i *nameru*. Naš put se nikad ne ukršta sa onima koji su isti kao mi. Vidovnjaci koji su živeli u vreme osvajanja postavili su styari na taj način da bi izbegli uništenje u sukobu sa Špancima. Svaki od tih vidovnjaka osnovao je svoju lozu. Pošto svaki od njih nije ostavio potomstvo, loza ima nekoliko.«

»Da li ti znaš neku koja je sasvim ista kao naša?« upitao sam.

»Svega nekoliko«, uzvratio je lakonski.

Tada sam ga zamolio da mi pruži sva obaveštenja koja može, jer me je taj predmet živo zanimao; za mene je od presudnog značaja bilo da znam imena i adrese radi validacije i potvrde.

Izgledalo je da don Huan ne želi da mi odgovori. »Novi vidovnjaci su prošli kroz tu vrstu potvrđivanja«, rekao je. »Polovina njih je ostavila svoje kosti u prostoru potvrđivanja. Tako su oni sada usamljenici. Neka to i ostane tako. Naša loza je sve o čemu možemo da razgovaramo. O tome ti i ja možemo da kažemo šta god nam drago.«

Objasnio je da su sve loze vidovnjaka osnovane u isto vreme i na isti način. Negde krajem šesnaestog veka svaki se nagual sa svojom grupom namerno izolovao od bilo kakve otvorene veze sa drugim vidovnjacima. Posledica tog drastičnog razdvajanja, rekao je, bilo je stvaranje samostalnih loza. Naša se loza sastojala od četrnaest naguala i sto dvadeset i šest vidovnjaka, rekao je. Neki od tih četrnaest naguala imali su sa sobom svega sedam vidovnjaka, drugi su imali jedanaest, a neki i do petnaest.

Rekao mi je da je njegov učitelj — ili njegov dobrotvor, kako ga je sam nazivao — bio nagual Hulijan, i da je Hulijanov prethodnik bio nagual Elijas. Upitao sam ga da li zna imena svih četrnaestorice naguala. On mi ih je pobrojao i imenovao da bih mogao da naučim

ko su oni bili. Takođe je rekao da je lično poznao petnaest vidovnjaka od kojih se sastojala grupa njegovog dobrotvora i da je takođe poznao učitelja svog dobrotvora naguala Elijasa, i jedanaest vidovnjaka iz njegove grupe.

Don Huan me je uveravao da je naša loza bila sasvim naročita, jer je 1723. godine pretrpela korenite izmene, zbog jednog spoljašnjeg uticaja koji je delovao na nas i koji je neumoljivo promenio naš smer. Tog trenutka nije želeo da raspravlja o samom događaju, ali je rekao da se novi početak računa od tog vremena; i da su osam naguala koji su vodili lozu od tada smatrani suštinski različitim od šestorice koji su im prethodili.

Mora da je don Huan imao nekog posla jer ga sledećeg dana nisam video sve do podne. U međuvremenu su troje od njegovih učenika, Pablito, Nestor i la Gorda, stigli u grad. Išli su da kupe alatke i materijale za Pablitovu stolarsku radionicu. Pridružio sam im se i pomogao im da pribave ono što su tražili. Zatim smo se zajedno vratili u pansion.

Sve četvoro smo sedeli i razgovarali kada je don Huan došao u moju sobu. Nagovestio je da posle ručka odlazimo, ali da pre nego što jedemo ipak ima još nešto nasamo da raspravi sa mnom. Hteo je da se nas dvojica prošetamo glavnim trgom i da se posle toga svi sastanemo u restoranu.

Pablito i Nestor su ustali i kazali da moraju da posršavaju još neke poslove pre nego što se sastanemo. Činilo se da je la Gorda bila veoma nezadovoljna.

»O čemu ćete da razgovarate?« izletelo joj je, ali je ubrzo shvatila svoju grešku i zakikotala se.

Don Huan je čudno pogledao, ali nije ništa rekao.

Ohrabrena njegovim ćutanjem, la Gorda je predložila da i nju povedemo sa sobom. Uveravala nas je da nam nimalo neće smetati.

»Siguran sam da nam nećeš smetati«, rekao joj je don Huan, »ali ja zaista ne želim da čuješ bilo šta od onoga što imam njemu da kažem.«

Bilo je očigledno da je la Gorda besna. Pocrvenela je i dok smo don Huan i ja izlazili iz sobe, čitavo joj je lice odavalo ljutnju i napetost, sve se iskrivilo. Usta su joj bila otvorena a usne suve.

Veoma me je zabrinulo stanje u kome se nalazila la Gorda. Osećao sam stvarnu nelagodnost. Nisam ništa rekao, ali izgleda da je don Huan primetio kako se osećam.

»Trebalo bi da danonoćno zahvaljuješ la Gordi«, rekao je iznenada. »Ona ti pomaže da uništiš svoju samovažnost. Ona je sitan mučitelj u tvom životu, ali to ti još nije palo u oči.«

Šetali smo se trgom sve dok sva moja uznemirenost nije iščilela. Onda smo ponovo seli na njegovu omiljenu klupu.

»Stari vidovnjaci su zaista imali mnogo sreće«, započeo je don Huan, »jer su imali mnogo vremena da uče veličanstvene stvari. Mogu ti reći da su oni poznavali čuda kakva mi danas ne možemo čak ni da zamislimo.«

»Ko ih je naučio svemu tome?« upitao sam.

»Sve su sami naučili uz pomoć *viđenja*«, odgovorio je. »Oni su smislili većinu stvari koje mi iz naše loze znamo. Novi vidovnjaci su ispravljali greške starih vidovnjaka, ali osnova ovoga što mi znamo i radimo izgubljena je u toltečka vremena.«

Objasnio je. Jedno od najjednostavnijih a ipak najvažnijih otkrića sa tačke gledišta podučavanja, rekao je, jeste saznanje da čovek ima dve vrste svesti. Stari vidovnjaci su ih nazivali desna i leva strana čoveka.

»Stari vidovnjaci su videli«, nastavio je, »da je najbolji način da prenesu svoje znanje bio da nateraju svoje učenike da se pomere na levu stranu, u stanje povišene svesti. Tek tu se zaista uči.

»Starim vidovnjacima su davali vrlo malu decu na podučavanje«, nastavio je don Huan, »tako da nisu mogli da upoznaju bilo kakav drugi način života. Ta su deca, zauzvrat, kada bi odrasla, uzimala drugu decu za učenike. Zamisli šta sve mora da su otkrivali u njihovim pomeranjima levo i desno, nakon vekova takve vrste koncentracije.«

Primetio sam kako me zbunjuju ti prelazi. Rekao je da je moje iskustvo istovetno sa njegovim. Njegov dobrotvor, nagual Hulijan, stvorio je u njemu dubok rascep tako što ga je terao da neprestano prelazi iz jednog tipa svesti u drugi. Rekao je da su jasnoća i sloboda koje je doživeo u povišenoj svesti bile u potpunosti suprotnosti sa lažnim razlozima, obmanom, ljutnjom i strahom njegovog normalnog stanja svesti.

Stari vidovnjaci su imali običaj da stvaraju taj polaritet da im služi u naročite svrhe; na taj način oni su terali svoje učenike da postignu koncentraciju potrebnu da bi se naučile tehnike vračeva. Ali ga novi vidovnjaci koriste, rekao je, da bi ubedili svoje učenike da u čoveku postoje neshvatljive mogućnosti.

»Najbolje ostvarenje novih vidovnjaka«, nastavio je don Huan, »jeste njihovo objašnjenje tajne svesti. Oni su ga celog saželi u nekoliko pojmova i radnji kojima podučavaju učenike dok su u stanju povišene svesti.«

Rekao je da je vrednost metoda novih vidovnjaka u tome što se u podučavanju koristi činjenicom da niko ne može da se seti bilo čega što se desilo dok je bio u stanju povišene svesti. Ta nemogućnost da se zapamti predstavljala je gotovo nesavladivu prepreku ratnicima, koji su morali da se sete svih uputstava koja su im data da bi mogli da nastave. Samo posle godina borbe i discipline ratnici mogu da se sete uputstava. Do tada su pojmovi i postupci kojima su ih podučavali već postali njihov sastavni deo i tako su zadobili snagu koju su im namenili novi vidovnjaci.

2 SITNI MUČITELJI

Nekoliko meseci don Huan nije sa mnom raspravljao o umeću svesti. U to vreme bili smo u kući u kojoj je živelo društvo naguala.

»Hajdemo u šetnju«, rekao mi je don Huan stavljajući mi ruku na rame. »Ili, još bolje, hajdemo do gradskog trga gde ima dosta sveta, da sednemo i da razgovaramo.«

Iznenadio sam se kada mi se obratio, jer sam se u kući nalazio već nekoliko dana, a on mi za sve to vreme čak nije rekao ni zdravo.

Kada smo don Huan i ja napuštali kuću, la Gorda nas je presrela i zahtevala da i nju povedemo sa sobom. Izgledalo je da je čvrsto odlučila da ne prihvati negativan odgovor. Don Huan joj je vrlo strogim glasom rekao da hoće o nečemu da sa mnom razgovara nasamo.

»Nameravate da pričate o meni«, rekla je la Gorda, tonom i pokretima koji su odavali i sumnjičavost i ljutnju.

»U pravu si«, suvo je odgovorio don Huan. Nije se okrenuo ni da je pogleda dok je prolazio pored nje.

Išao sam za njim i do gradskog trga smo hodali bez reči. Kada smo seli, upitao sam ga šta bismo, do đavola, mogli da razgovaramo o la Gordi. Još me je pekao njen preteći pogled koji mi je uputila kada smo polazili od kuće.

»Nemamo ništa da razgovaramo o la Gordi, niti o bilo kome drugom«, rekao je. »To sam joj rekao da bih izazvao njenu ogromnu samovažnost. I upalilo je. Besna je na nas. Ako je dobro poznajem, dosad je već dovoljno dugo razgovarala sa sobom i tako ojačala svoju samovažnost i opravdanu ljutnju što smo je odbili i što je ispala budala. Ne bih se iznenadio ako bi ona ovde na klupi u parku nabasala na nas.«

»Ako nećemo da razgovaramo o la Gordi, o čemu ćemo da raspravljamo?« upitao sam.

»Nastavićemo razgovor koji smo započeli u Oahaki«, odgovorio je. »Da bi razumeo objašnjenje svesti, moraćeš da se napregneš do krajnjih granica i da budeš spreman da se neprestano premeštaš iz jedne ravni svesti u drugu. Dok smo upleteni u našu raspravu, tražim tvoju potpunu koncentraciju i strpljenje.«

Nećkajući se, rekao sam mu da sam se osećao vrlo nelagodno jer je prošla dva dana odbijao da razgovara sa mnom. Gledao me je i nabrao obrve. Osmeh mu je zaigrao na usnama i nestao. Shvatio sam da mi stavlja do znanja da nisam ništa bolji od la Gorde.

»Izazivao sam tvoju samovažnost«, rekao je mršteći se. »Samovažnost je naš najveći neprijatelj. Razmisli — slabima nas čini osećanje uvređenosti zbog onoga što su učinili ili nisu učinili naši prijatelji. Naša samovažnost traži da veći deo svog života budemo uvređeni zbog nekoga.

»Novi vidovnjaci preporučuju da se učini najveći mogući napor kako bi se samovažnost iskorenila iz života ratnika. Ja se držim tog saveta i uložio sam naročit trud da bih ti pokazao da smo bez samovažnosti neranjivi.«

Dok sam ga slušao, oči su mu odjednom zasvetlucale. Mislio sam kako izgleda da je na samoj ivici da prasne u smeh, iako za to ne postoji razlog, kada me je iznenadio nagao, bolan šamar po desnom obrazu.

Skočio sam sa klupe. Iza mene je stajala la Gorda još uvek podignute ruke. Lice joj se crvenelo od besa.

»Sad o meni možeš da pričaš šta ti je volja, i sa više razloga«, viknula je. »Ako ipak imaš nešto da kažeš, onda mi to kaži u lice!«

Izgleda da ju je izliv besa iscrpeo, jer je sela na beton i počela da plače. Don Huan se ukipio od neopisive radosti. Sledio sam se od čistog gneva. La Gorda me je besno gledala a zatim se okrenula prema don Huanu i krotko mu rekla da nemamo pravo da je kritikujemo.

Don Huan se toliko glasno smejaao da se presavio skoro do zemlje. Nije čak mogao ni da govori. Dva ili tri puta je pokušao da mi nešto kaže, onda je konačno ustao i otišao, telo mu se još uvek treslo od grčevitog smeha.

Htedoh da potrčim za njim, još uvek mrko pogledajući la Gordu — smatrao sam da je zaslužila prezrenje — kada mi se desi nešto neobično. Shvatio sam šta je don Huanu bilo toliko smešno. La Gorda i ja smo bili užasno slični. Naša samovažnost je bila veličanstvena. Moja iznenađenost i ljutnja što sam ošamaren bile su upravo jednake la Gordinim osećanjima besa i sumnjičavosti. Don Huan je bio u pravu. Breme samovažnosti je užasan teret.

Potrčao sam za njim u zanosu, suze su mi tekle niz obraze. Sustigao sam ga i rekao mu šta sam shvatio. Oči su mu svetlucale đavolasto i ushićeno.

»Šta da radim sa la Gordom?« upitao sam.

»Ništa«, odgovorio je. »Spozna je su uvek lične.«

Promenio je predmet razgovora i rekao da nam omeni¹ savetuju da naš razgovor nastavimo u njegovoj kući, u velikoj sobi sa udobnim stolicama ili u zadnjem dvorištu koje je sa svih strana bilo ograđeno pokrivenim zidom. Rekao je da je tim mestima zabranjen pristup bilo kome kad god on daje svoja objašnjenja u kući.

Vratili smo se u kuću. Don Huan je svima ispričao šta je učinila la Gorda. Oduševljenje sa kojim su joj se svi vidovnjaci rugali, dovelo je la Gordu u veoma neprijatan položaj.

^{*1} Omeni — znaci koji predskazuju uspeh ili neuspeh nekog poduhvata. Let ptica, promena svetlosti, temperature itd. — *Prim. prev.*

»Protiv samovažnosti se ne može boriti uglade-nošću«, primetio je don Huan kada sam izrazio svoju zabrinutost za la Gordu.

Zatim je sve zamolio da napuste sobu. Seli smo i don Huan je počeo da objašnjava.

Rekao je da se i stari i novi vidovnjaci dele na dve grupe. Prvu sačinjavaju oni koji su spremni da se uvežbavaju u samouzdržavanju i koji mogu da svoje aktivnosti usmere prema pragmatičkim ciljevima, što je korisno i drugim vidovnjacima i ljudima uopšte. Druga grupa je sastavljena od onih koji ne vode računa o samouzdržavanju niti o bilo kom pragmatičnom cilju. Svi se vidovnjaci slažu u tome da potonja grupa nije uspjela da reši problem samovažnosti.

»Samovažnost nije nešto jednostavno i naivno«, objasnio je. »S jedne strane, ona je srž svega što je u nama dobro, dok je, s druge strane, srž svega pokvarenog u nama. Potrebno je strateško majstorstvo da bi se čovek otarasio pokvarene samovažnosti. Tokom vekova vidovnjaci su odavali najviše počasti onima koji su u tome uspjeli.«

Požalio sam se da mi je ideja iskorenjivanja samovažnosti, iako mi je povremeno delovala vrlo privlačno, u suštini bila nerazumljiva; rekao sam mu da su mi njegova uputstva za iskorenjivanje samovažnosti toliko maglovita da ih se ne mogu pridržavati.

»Mnogo sam ti puta govorio«, rekao je, »da čovek mora da bude vrlo maštovit da bi sledio put znanja. Kako vidiš, na putu znanja ništa nije jasno onoliko koliko bismo mi želeli da bude.«

Bio sam uznemiren i dokazivao sam da mi njegovo prebacivanje zbog samovažnosti nalikuje na katoličke diktume. Pošto su mi čitavog života govorili o zlu grešnosti, ja sam oguglao.

»Ratnikova borba protiv samovažnosti je pitanje strategije, a ne principa«, odgovorio je. »Grešiš jer ovo što ja kažem shvataš u moralnom smislu.«

»Ja tebe smatram čovekom visokog morala, don Huane«, navaljivao sam.

»Ti si uočio moju besprekornost, to je sve«, rekao je.

»Besprekornost je isto kao i iskorenjivanje samovažnosti previše mutan pojam da bi imao bilo kakve vrednosti za mene«, primetio sam.

Don Huan se gušio od smeha, i ja sam ga izazivao da objasni besprekornost.

»Besprekornost je ispravna upotreba energije i ništa drugo«, rekao je. »U mojim izlaganjima nema ni trunke moralisanja. Ja sam sačuvao energiju i to me čini besprekornim. Da bi to razumeo, treba i sam da sačuvaš dovoljno energije.«

Ćutali smo dugo vremena. Želeo sam da razmislim o onome što je upravo rekao. Iznenada, počeo je ponovo da govori.

»Ratnici prave strateške popise«, rekao je. »Oni popisuju sve što rade. Zatim odlučuju koje od tih stvari mogu da se izmene radi toga da im omoguće da predahnu, da bi uvećali svoju energiju.«

Prigovorio sam da bi njihov spisak morao da sadrži sve što postoji pod kapom nebeskom. Strpljivo je odgovorio da strateški popis o kome on govori obuhvata samo obrasce ponašanja koji nisu suštinski za naš opstanak i dobrobit.

Iskoristio sam priliku da ukažem na činjenicu da su opstanak i blagostanje kategorije koje se mogu interpretirati na bezbroj načina, i da zbog toga nema načina da se složimo šta je ili šta nije suštinsko za opstanak i dobrobit.

Dok sam nastavljao da pričam, počeo sam da se gubim. Konačno sam ućutao jer sam shvatio ispraznost svojih argumenata.

Don Huan je tada rekao da se u strateškom popisu ratnika smatra da je samovažnost aktivnost koja proždire najveću količinu energije, otuda i njihovi napori da je iskorene.

»Jedna od glavnih briga ratnika jeste da tu energiju oslobode radi toga da se sa njom okrenu prema nepoznatom«, nastavio je don Huan. »Preusmeravanjem te energije stvara se besprekornost.«

Rekao je da su najdelotvorniju strategiju razradili vidovnjaci iz vremena Osvajanja, nesumnjivi majstori *traganja*. Ona se sastoji od šest elemenata koji se

međusobno prepliću. Pet od njih se nazivaju svojstvima ratništva: kontrola, disciplina, uzdržavanje, proračunavanje vremena i *volja*. Oni su u vezi sa svetom ratnika koji se bori da izgubi samovažnost. Šesti element koji je možda najvažniji od svih, tiče se spoljašnjeg sveta i naziva se sitni mučitelj.

Gledao me je kao da me nemo pita da li sam razumeo ili nisam.

»Zaista sam zainteresovan«, rekao sam. »Ti stalno govoriš da je la Gorda sitni mučitelj mog života. Ali šta je zapravo sitni mučitelj?«

»Sitni mučitelj je ugnjetač«, odgovorio je. »To je neko ko ima moć nad životom i smrću ratnika ili im jednostavno dosađuje dok ne polude.«

Dok mi je govorio, don Huan je zračio osmehom. Rekao je da su novi vidovnjaci razvili sopstvenu klasifikaciju sitnih mučitelja; iako je ta stavka jedan od njihovih najozbiljnijih i najvažnijih pronalazaka, novi vidovnjaci su u vezi s njom imali smisla za humor. Uveravao me je da je u svakoj od njihovih klasifikacija postojala primesa zlobnog humora, jer je humor bio jedino sredstvo, da protivdejstvom prisili ljudske svesti koja ne može da ne pravi popise i glomazne klasifikacije.

U skladu sa svojom praksom, novi vidovnjaci su smatrali da je najpogodnije da na čelo liste stave primarni izvor energije, jednog i jedinog vladara univerzuma, i oni su ga jednostavno nazvali tiraninom. Ostali despoti i pristalice poslušnosti bez pogovora, prirodno, smatrani su beskonačno nižim od kategorije tiranina. Kada se uporede sa izvorom svega, najstrašniji ljudski mučitelji izgledaju kao budale; shodno tome, njih su klasifikovali kao sitne mučitelje, *pinches tiranos*.

Rekao je da postoje dve podvrste manjih sitnih mučitelja. U prvu podvrstu spadaju sitni mučitelji koji proganjaju i nanose bol, ali koji nikada nisu stvarni uzročnici nečije smrti. Njih su nazvali: mali sitni mučitelji, *pinches tiranitos*. Druga se sastojala od sitnih mučitelja koji samo razdražuju i dosađuju bez prestanka. Njih su zvali: boranija sitnih mučitelja, *repinches*

tiranitos, ili majušni sitni mučitelji, *pinches tiranitos chiquititos*.

Mislio sam da su njihove klasifikacije smešne. Bio sam siguran da improvizuje španske termine. Pitao sam ga da li je tako.

»Ni najmanje«, odgovorio je s izrazom lica nekog ko se zabavlja. »Novi vidovnjaci su bili velikani klasifikacija. Henaro je nesumnjivo jedan od najvećih; ako si ga pažljivo posmatrao, mogao si da uvidiš kako se zaista novi vidovnjaci odnose prema svojim klasifikacijama.«

Kada sam ga upitao da li hoće da me nasamari, nasmejao se bučno mojoj zbunjenosti.

»Ne bih to uradio ni u snu«, rekao je osmehujući se. »Henaro bi možda to i uradio, ali ne ja, naročito što ja znam tvoj odnos prema klasifikacijama. Reč je o tome da novi vidovnjaci baš ništa ne poštuju.«

Dodao je da se mali sitni mučitelji dalje dele na četiri kategorije. Jedni muče surovošću i nasiljem. Drugi to rade tako što neiskrenošću stvaraju nepodnošljivu strepnju. Treći ugnjetavaju tugom. I poslednji, koji ugnjetavaju tako što ratnike navode da pobesne.

»La Gorda je klasa za sebe«, dodao je. »Ona je prevrtljiva boranija od sitnog mučitelja. Dosađuje ti namrtvo i razbešnjava te. Čak te šamara. Ona te svim tim uči ravnodušnosti.«

»To nije moguće!« pobunio sam se.

»Nisi još uklopio sve delove od kojih se sastoji strategija novih vidovnjaka«, rekao je. »Jednom, kada to uradiš, znaćeš koliko je delotvoran i pametan pronalazak da se iskoristi sitni mučitelj. Sa sigurnošću mogu da kažem da strategija ne iskorenjuje jedino samovažnost; ona isto tako priprema ratnike da konačno shvate da je besprekornost jedino što vredi na putu znanja.«

Rekao je da je ono što su novi vidovnjaci imali na umu bilo smrtonosni manevar u kome je sitni mučitelj poput planinskog vrha, a svojstva ratništva su kao planinari koji se sastaju na vrhuncu.

»Najčešće su samo četiri svojstva u igri«, nastavio je. »Peto svojstvo, *volja*, uvek se čuva za završni sukob,

kada su ratnici suočeni sa vatrenim eskadronom, da tako kažem.«

»Zašto se to radi baš tako?«

»Zato što *volja* pripada drugoj oblasti, nepoznatom. Četiri ostala svojstva pripadaju poznatom, baš onde gde se sitni mučitelji gnezde. U stvari, ljudska bića postaju sitni mučitelji upravo zbog opsesivnog manipulisanja poznatim.«

Don Huan je objasnio da se uzajamno dejstvo svih pet svojstava ratništva može ostvariti samo kod vidovnjaka koji su besprekorni ratnici i koji su ujedno ovladali *voljom*. Jedno takvo sadejstvo je vrhunski manevar koji se ne može izvoditi na nivou u kome je čovek svakodnevno.

»Četiri svojstva su sve što je potrebno da bi se izašlo nakraj sa najgorim od sitnih mučitelja«, nastavio je. »Naravno, ukoliko je sitni mučitelj otkriven. Kao što sam rekao, sitni mučitelj je spoljašnji element, koji ne možemo da kontrolišemo, i to element koji je možda najvažniji od svih. Moj dobrotvor je imao običaj da kaže da je srećan ratnik koji nabasa na sitnog mučitelja. Hteo je da kaže da si srećan čovek ako na svom putu naiđeš na jednog od njih, jer ako ne naiđeš, moraćeš da ga sam potražiš.

Objasnio je da je jedan od najvećih uspeha vidovnjaka iz vremena osvajanja bilo ostvarenje koje je nazvao trofaznim napredovanjem. Razumevajući prirodu čoveka, oni su mogli da dođu do neospornog zaključka da ukoliko vidovnjaci pri susretu sa sitnim mučiteljima mogu da vladaju sobom, oni sigurno mogu da se bez loših posledica suoče sa nepoznatim, i tada čak mogu da podnesu postojanje nesaznajnog.

»Reakcija običnog čoveka je da misli da taj iskaz treba obrnuti«, nastavio je. »Vidovnjak koji može da ostane priseban pred licem nepoznatog, može zasigurno da se suoči sa sitnim mučiteljima. Ali, nije tako. Ta pretpostavka je bila ono što je uništilo vidovnjake starih vremena. Danas mi znamo više. Znamo da ništa ne može tako da prekali duh ratnika kao izazov susreta sa nemogućim ljudima koji su na takvom položaju da imaju moć. Samo u takvim uslovima ratnici mogu da

steknu trezvenost i spokojstvo da mogu da podnesu pritisak nesaznajnog.«

Bučno sam mu se suprotstavio. Rekao sam mu da, po mom mišljenju, mučitelji mogu samo da svoje žrtve učine bespomoćnim ili surovim kao i oni sami što su. Zajedljivo sam primetio da je o efektima fizičke i psihološke torture takvih žrtava urađeno bezbroj studija.

»Razlika je u tome što si upravo rekao«, uzvratio je. »Oni su žrtve, a ne ratnici. Jednom sam se osećao isto kao ti sada. Reći ću ti šta me je promenilo, ali da se prvo ponovo vratim na ono što sam rekao o vremenu osvajanja. Vidovnjaci tog vremena nisu mogli naći plodnije tlo. Španci su bili sitni mučitelji koji su do krajnjih granica iskušavali veštine vidovnjaka; pošto su izašli na kraj sa osvajačima, vidovnjaci su bili sposobni da se suoče sa bilo čim. Imali su sreće. U to vreme posvuda je bilo sitnih mučitelja.

»Posle svih tih veličanstvenih godina izobilja stvari su se promenile u velikoj meri. Sitni mučitelji nikad više nisu imali taj opseg; jedino je u tim vremenima njihova vlast bila neograničena. Da bi se postalo dobar vidovnjak, neophodan, savršen sastojak je sitni mučitelj sa neograničenim povlasticama.

»U naše vreme, na žalost, vidovnjaci moraju da idu u krajnost da bi pronašli valjanog. Najčešće se moraju zadovoljiti vrlo sitnom boranijom.«

»Da li si ti i sam našao sitnog mučitelja, don Huane?«

»Ja sam imao sreće. Jedan grandiozan je našao mene. U to vreme sam se, međutim, osećao isto kao ti; nisam mogao da smatram da sam srećan.«

Don Huan je rekao da je njegovo iskušenje započelo nekoliko nedelja pre nego što je upoznao svog dobrotvora. Jedva da je imao dvadeset godina u to vreme. Tada je kao fizički radnik dobio posao u šećerani. Oduvek je bio veoma snažan, tako da mu je bilo lako da dobije posao u kojem su se tražili mišići. Jednog dana kada je nosio teške džakove sa šećerom naišla je neka žena. Bila je vrlo dobro odevena i izgledalo je da je imućna. Imala je oko pedeset godina,

rekao je don Huan, i bila je prilično nadmena. Gledala je don Huana, zatim je razgovarala sa predradnikom i otišla. Predradnik je prišao don Huanu i rekao mu da će ga za nagradu preporučiti za posao u gazdinoj kući. Don Huan je rekao da nema novaca. Predradnik se nasmejao i rekao mu da se ne brine jer će imati dosta novca na dan isplate. Tapšao je don Huana po plećima i uveravao ga da je velika čast raditi za gazdu.

Pošto je don Huan bio neuk i prost Indijanac niskog roda, koji je živio od danas do sutra, ne samo što je poverovao u svaku reč nego je mislio da ga je dotakla dobra vila. Obećao je da će predradniku platiti koliko god traži. Predradnik je pomenuo veliku sumu, koja bi trebalo da se plati u ratama.

Odmah posle toga predradnik je odveo don Huana u kuću, koja se nalazila na priličnoj udaljenosti od grada, i tu ga ostavio sa drugim predradnikom, ogromnim, mračnim, ružnim čovekom koji mu je postavljao mnoga pitanja. Raspitivao se o don Huanovoj porodici. Don Huan je odgovorio da nema nikoga. Čoveku je to bilo toliko milo da se čak nasmejao kroz svoje krnje zube.

On je don Huanu obećao da će mu dobro platiti i da će čak biti u prilici da štedi novac, jer neće morati uopšte da troši pošto će živeti i hraniti se u kući.

Čovek se smejao na zastrašujući način. Don Huan je znao da treba smesta da beži. Potrčao je prema kapiji, ali mu je čovek presekao put sa revolverom u ruci. Odapeo ga je i nabio ga don Huanu u stomak. »Ovde si da radiš dok ne crkneš«, rekao je. »I nemoj to da zaboraviš.« Palicom je gurao don Huana uokolo. Zatim ga je odveo iza kuće, i pošto je napomenuo da svoje ljude tera da bez predaha rade od izlaska do zalaska sunca, dao je don Huanu da vadi dva ogromna panja. Takođe je rekao don Huanu da će ga, ako ikada pokuša da pobjegne ili prijaviti vlastima, ubiti na mestu — i da će se, ako don Huan ikad uspe da pobjegne, zakleti na sudu da je don Huan pokušao da ubije gazdu. »Ovde ćeš da radiš dok ne crkneš«, rekao je.

»Drugi će Indijanac tada dobiti tvoj posao, baš kao što si i ti došao na mesto mrtvog Indijanca.«

Don Huan je rekao da je kuća ličila na tvrđavu, i da je svuda bilo ljudi naoružanih mačetama. Tako se on udubio u posao i pokušao da ne misli o svojoj neprilici. Krajem dana čovek se vratio i šutirao ga je čitavim putem do kuhinje, jer mu se nije dopadao prkosan pogled u don Huanovim očima. Zapretio je don Huanu da će mu, ako ga ne bude slušao, preseći žile na rukama.

U kuhinji je jedna stara žena donela hranu, ali je don Huan bio toliko uznemiren i preplašen da nije mogao da jede. Starica ga je posavetovala da jede što više može. Mora da bude jak, rekla je, jer njegovom poslu nema kraja. Upozorila ga je da je čovek na čijem mestu radi baš juče umro. Bio je preslab da bi mogao da radi i pao je kroz prozor kada je pokušavao da provali.

Don Huan je rekao da je kod gazde radio tri nedelje i da ga je taj čovek kinjio svakog trenutka svakog od tih dana. Terao ga je da radi pod najopasnijim uslovima, da radi najteže poslove koji se mogu zamisliti, neprestano mu preteći nožem, revolverom ili palicom. Danima ga je slao u štale da čisti pregrade dok su se u njima nalazili nemirni pastuvi. Na početku svakog dana don Huan je mislio da će mu to biti poslednji dan na zemlji. A opstajanje je značilo jedino da će sutra ponovo morati da prođe kroz isti pakao.

Kraj je ubrzao don Huanov zahtev da ga puste na neko vreme. Izgovarao se da treba da ode u grad da plati predradniku u šećerani novac koji mu duguje. Drugi predradnik je uzvratilo da don Huan ne sme čak ni jedan minut da prestane da radi, jer je u dugovima do guše samo zbog povlastice što tu radi.

Don Huan je znao da mu je odzvonilo. Shvatio je čovekove manevre. On i drugi predradnik su tajno sarađivali da bi proste Indijance izvukli iz šećerane, gonili ih da rade dok ne crknu, i delili njihovu zaradu. Kada je to shvatio, toliko se žestoko razbesneo da je urlajući protrčao kroz kuhinju i upao u glavnu kuću. Predradnik i drugi radnici bili su zatečeni. Istrčao je

na prednja vrata i gotovo uspeo da pobjegne, ali ga je predradnik stigao na putu i ustrelio ga u grudi. Ostavio ga je jer je verovao da je mrtav.

Don Huan je rekao da mu nije bilo pisano da umre; njegov dobrotvor ga je onde pronašao i negovao dok se nije oporavio.

»Kada sam svom dobrotvoru ispričao celu priču«, rekao je don Huan, »jedva je suzdržao uzbuđenje.« »Taj predradnik je prava nagrada«, rekao je moj dobrotvor. »Suviše je dobar da bi ga proćerdao. Jednog dana ćeš morati da se vratiš u tu kuću.«

»Bio je ushićen mojom srećom u pronalaženju jednog od milion sitnih mučitelja sa skoro neograničenom moći. Mislio sam da je stari čaknut. To je bilo godinama pre nego što sam u potpunosti shvatio o čemu je govorio.«

»To je jedna od najužasnijih priča koju sam ikad čuo«, rekao sam. »Da li si se ti zaista vratio u tu kuću?«

»Sigurno da jesam, posle tri godine. Moj dobrotvor je bio u pravu. Takav sitni mučitelj bio je jedan od milion i nije ga trebalo proćerdati.«

»Kako si uspeo da se vratiš?«

»Moj dobrotvor je razvio strategiju upotrebljavajući četiri svojstva ratništva: kontrolu, disciplinu, uzdržavanje i proračunavanje vremena.«

Don Huan je rekao da mu je njegov dobrotvor, objašnjavajući mu šta treba da radi da bi od susreta sa tim ljudožderom od čoveka izvukao korist, takođe rekao šta novi vidovnjaci smatraju da su četiri koraka na putu znanja. Prvi je korak odluka da se postane učenik. Pošto učenici promene svoj stav o sebi samima i svetu, oni prave drugi korak i postaju ratnici, što će reći bića sposobna za najveći stepen samodiscipline i samokontrole. Treći korak, pošto se ovladalo uzdržavanjem i proračunavanjem vremena, jeste da se postane čovek od znanja. Kada ljudi od znanja nauče da *vide*, oni su napravili i četvrti korak i postali vidovnjaci.

Njegov dobrotvor je naglasio činjenicu da je don Huan bio dovoljno dugo na putu znanja da bi bar u najmanjoj meri stekao prva dva svojstva: kontrolu i

disciplinu. Don Huan je istakao da se oba ova svojstva odnose na unutrašnje stanje. Ratnik je okrenut sebi, ne na sebičan način, već u smislu potpunog i neprekidnog samopreispitivanja.

»U to vreme nisam imao druga dva svojstva«, nastavio je don Huan. »Uzdržavanje i proračunavanje vremena nisu u potpunosti unutrašnja stanja. Ona spadaju u delokrug ljudi od znanja. Moj dobrotvor mi ih je pokazao kroz svoju strategiju.«

»Da li to znači da ti ne bi mogao sam da se suočiš sa sitnim mučiteljem?« upitao sam.

»Siguran sam da sam to mogao sam da obavim, iako čisto sumnjam da bih to izveo uspešno, darovito i radosno. Moj dobrotvor je prosto uživao u sukobu tako što je njime upravljao. Ideja da se sitni mučitelj iskoristi ne služi samo da bi se usavršio duh ratnika već takođe donosi i radost i sreću.«

»Kako iko može da uživa sa čudovištem koje si opisao?«

»On nije bio ništa u poređenju sa pravim čudovištima sa kojima su se novi vidovnjaci susretali za vreme osvajanja. Po svemu sudeći, ti su vidovnjaci ludo uživali kada su imali posla sa njima. Oni su dokazali da čak i najgori mučitelji mogu da donesu uživanje, pod uslovom, naravno, da je čovek ratnik.«

Don Huan je objasnio da je greška koju prosečni ljudi prave u vezi sa suprotstavljanjem sitnim mučiteljima u tome što nemaju strategiju kojoj bi pribegli; njihovi postupci i osećanja su svevažeci kao i kod sitnih mučitelja. Ratnici, s druge strane, ne samo što imaju dobro smišljenu strategiju već su i oslobođeni od samovažnosti. Oni su shvatili da je realnost tumačenje koje smo mi dali, i to zadržava njihovu samovažnost. To je znanje bilo konačna prednost koju su novi vidovnjaci imali nad priglupim Špancima.

Rekao je da se konačno uverio da može da porazi predradnika koristeći se samo saznanjem da sitni mučitelji gledaju na sebe sa smrtnom ozbiljnošću, dok ratnici to ne čine.

Po strateškom planu svog dobrotvora, dakle, don Huan se zaposlio u istoj šećerani. Niko se nije sećao

da je on tu ranije radio. Peoni su dolazili u tu šećeranu i odlazili bez traga.

Strategija njegovog dobrotvora je posebno naglašavala da don Huan treba da bude predusretljiv prema bilo kome ko dođe da traži još jednu žrtvu. Dogodilo se da je došla ista žena i gledala ga kao i pre nekoliko godina. Ovog puta je čak bio fizički jači nego pre.

Sve se odigralo kao i prvi put. Međutim, strategija je zahtevala da se odmah odbije plaćanje predradniku. Čoveka nikad nisu odbili, i on je bio zapanjen. Zapretio je da će otpustiti don Huana sa posla. Don Huan mu je, zauzvrat, zapretio da će otići pravo u kuću one žene da je vidi. Don Huan je znao da žena, koja je bila supruga vlasnika šećerane, ne zna šta dva predradnika rade. Rekao je predradniku da zna gde ona živi, jer je radio na okolnim poljima sekući šećernu trsku. Čovek je počeo da se cenjka, a don Huan je zahtevao od njega novac pre nego što prihvati da pođe u kuću one žene. Čovek je odustao i pružio mu nekoliko novčanica. Don Huan je bio savršeno svestan da je pristanak predradnika bio samo lukavstvo da ga namami da pođe u kuću.

»Još jednom me je lično odveo do kuće«, rekao je don Huan. »Bila je to jedna stara hacijenda u posedu ljudi čija je bila i šećerana — bogataša koji su ili znali šta se dešava a nisu se obazirali na to, ili su bili previše nezainteresovani da bi to uopšte primetili.«

»Čim smo stigli tamo, utrčao sam u kuću da bih potražio gospođu. Našao sam je i bacio se na kolena i poljubio sam joj ruku da bih joj se zahvalio. Dvojica predradnika su pozeleneli od gneva.«

»Predradnik sa imanja postupio je kao i prvi put. Ali ja sam imao odgovarajući ratni plan kako da postupam s njim; imao sam kontrolu, disciplinu, uzdržljivost i proračunavanje vremena. Sve se odvijalo onako kako je isplanirao moj dobrotvor. Moja kontrola mi je omogućila da ispunim čovekove najgluplje zahteve. Ono što naš obično iscrpljuje u takvim situacijama jeste habanje naše samovažnosti. Svaki čovek koji ima trun ponosa, raspadne se kada oseti da je bezvredan.

»Spremno sam radio sve što je od mene tražio. Bio sam radostan i jak. Nisam nimalo mario za svoj ponos niti za svoj strah. Bio sam besprekoran ratnik. Kada ti je duh usklađen dok te neko gazi, to se zove kontrola.«

Don Huan je objasnio da je strategija njegovog dobrotvora zahtevala da umesto da sebe žali, što je ranije radio, smesta prione na otkrivanje i beleženje čovekovih jakih strana i slabosti, njegovih kaprica u ponašanju.

Otkrio je da su predradnikove najjače osobine njegova nasilnička priroda i smelost. Bio je ustrelio don Huana usred bela dana pred očima brojnih gledalaca. Njegova velika slabost bila je što je voleo svoj posao i nije želeo da ga dovede u pitanje. Ni pod kakvim okolnostima nije smeo sebi da dozvoli da ubije don Huana po danu, unutar ograđenog prostora. Njegova druga slabost bila je što je bio porodičan čovek. Imao je ženu i decu koji su živeli u stračari u blizini kuće.

»Sakupiti sve te informacije dok te tuku, zove se disciplina«, rekao je don Huan. »Taj čovek je bio pravi đavo. Nije imao ni jednu dobru osobinu. Prema novim vidovnjacima, savršen sitni mučitelj nema ni jednu pozitivnu crtu.«

Don Huan je rekao da su druge dve osobine ratništva, uzdržljivost i proračunavanje vremena koje još nije posedovao, bile automatski uključene u strategiju njegovog dobrotvora. Uzdržljivost je kada se strpljivo čeka, bez žurbe, bez ljutnje, jednostavno, kada se ono što se očekuje drži u rezervi.

»Danju sam puzio«, nastavio je don Huan, »ponekad sam plakao pod bičem tog čoveka. A ipak sam bio srećan. Strategija mog dobrotvora učinila je da živim od dana do dana i da tog čoveka ne mrzim iz dna duše. Znao sam da čekam i znao sam šta čekam. Upravo u tome je velika radost ratništva.«

Dodao je da je strategija njegovog dobrotvora zahtevala sistematsko uznemiravanje čoveka pod okriljem jednog višeg reda, baš kao što su se vidovnjaci novog ciklusa za vreme osvajanja štitili katoličkom crkvom. Ponizan sveštenik je ponekad mnogo moćniji od plemića.

Don Huanu je štit bila gospođa koja mu je dala posao. Svaki put kada bi je video kleknuo bi pred nju i zvao je sveticom. Molio je da mu da medaljon svog sveca zaštitnika da bi mogao da mu se moli za njeno zdravlje i blagostanje.

»Dala mi ga je«, nastavio je don Huan, »i to je potpuno raspametilo predradnika. Kada sam skupio posluđu da se moli noću, skoro je dobio srčani napad. Mislim da je tad odlučio da me ubije. Nije mogao da dozvoli da tako nastavim.

»Zauzvrat sam organizovao rozarijum među svim slugama iz kuće. Gospođa je mislila da imam sve osobine najpobožnijeg čoveka.

»Posle toga nisam čvrsto spavao, niti sam spavao u krevetu. Svake noći sam se peo na krov. Odatle sam dva puta video čoveka kako me sa ubilačkim pogledom traži usred noći.

»Svakodnevno me je gurao u štale pastuva nadajući se da će me zdrobiti na smrt, ali ja sam imao branik od debelih dasaka koji bih podupirao u jednom od uglova i štitio se iza njega. Čovek to nije znao jer se gadio konja, što je bilo još jedna od njegovih slabosti, kako se kasnije pokazalo, najsmrtonosnija od svih.«

Don Huan je rekao da je proračunavanje vremena onaj kvalitet koji upravlja razrešenjem svega što se zadržavalo. Kontrola, disciplina i uzdržavanje su kao brana iza koje je sve objedinjeno. Proračunavanje vremena je ustava na toj brani.

Taj čovek je znao samo za nasilje kojim je ugnjetavao. Ako bi njegovo nasilje bilo neutralizovano, postao bi gotovo bespomoćan. Don Huan je znao da se čovek neće usuditi da ga ubije na mestu sa kojeg bi ga iz kuće mogli videti, i tako je jednog dana don Huan u prisustvu ostalih radnika, a takođe i pred gospođom uvredio čoveka. Rekao mu je da je kukavica koja se smrtno plaši gazdine žene.

Strategija njegovog dobrotvora je zahtevala da bude u pripravnosti kada dođe takav trenutak da bi ga iskoristio protiv sitnog mučitelja. Neočekivane stvari se uvek tako dešavaju. Najniži od slugu iznenada isme-

va mučitelj, ruga mu se, čini da se oseća smešnim pred značajnim svedocima, i onda beži, ne dajući mučitelju vremena za osvetu.

»Trenutak kasnije čovek je poludeo od besa, ali sam ja već smerno klečao pred gospodom«, nastavio je.

Don Huan je rekao da su ga, kada je gospođa ušla u kuću, čovek i njegovi prijatelji zvali da se vrati, da navodno obavi neki posao. Čovek je bio vrlo bleđ, pozeleneo od gneva. Po njegovom glasu don Huan je znao šta je čovek stvarno nameravao da uradi. Don Huan se pretvarao da pristaje, ali, umesto da krene prema zadnjoj strani, potrčao je do štala. Verovao je da će konji napraviti takvu buku da će gazde izaći da vide šta nije u redu. Znao je da se čovek neće usuditi da ga ubije. To bi bilo preglasno i čovekov strah da ne dovede svoj posao u pitanje bio je previše jak. Don Huan je takođe znao da čovek neće ući tamo gde su konji, to jest ukoliko ne bude iznerviran više nego što može da izdrži.

»Uskočio sam u boks najpomamnijeg pastuva«, rekao je don Huan, »i sitni mučitelj, zaslepljen besom, izvukao je svoj nož i uskočio za mnom. Odmah sam se sklonio iza svog branika od dasaka. Konj ga je jednom ritnuo i sve je bilo svršeno.

»Proveo sam šest meseci u toj kući i tokom tog perioda naučio sam četiri osobine ratništva. Uspeo sam zahvaljujući njima. Nijednom nisam osetio samo-sažaljenje niti sam plakao zbog nemoći. Bio sam radostan i spokojan. Moja kontrola i disciplina bile su oštre kao i uvek, i mogao sam lično da se uverim šta uzdržavanje i proračunavanje vremena mogu da učine za besprekornog ratnika. I ja nijednom nisam pozeleo da taj čovek bude mrtav.

»Moj dobrotvor je objasnio nešto vrlo zanimljivo. Uzdržavanje znači duhovno zadržavanje nečega za šta ratnik zna da je ispravno da se učini. To ne znači da ratnik ide okolo kujući zavere da bi bilo kome napakostio, niti da planira da izravna račune. Zadržavanje je nešto nezavisno. Sve dok ratnik ima kontrolu, disciplinu i proračunavanje vremena, zadržavanje osigurava da će svako dobiti ono što je zaslužio.«

»Da li sitni mučitelji nekad pobede ratnike kada se sa njima sukobe?« upitao sam.

»Svakako. Na početku osvajanja bilo je vreme kada su ratnici umirali kao muve. Njihovi redovi su bili desetkovani. Sitni mučitelji mogu da usmrte bilo koga, jednostavno iz ćefa. Pod takvom vrstom pritiska vidovnjaci su dostizali uzvišena stanja.«

Don Huan je rekao da je to bilo vreme kada su vidovnjaci koji su preživeli morali da se napregnu do krajnjih granica da bi pronašli nove puteve.

»Novi vidovnjaci su iskoristili sitne mučitelje«, rekao je don Huan gledajući me netremice, »ne samo da bi iskorenili samovažnost već i da bi uspešno izvršili vrlo prefinjen manevar iseljavanja sa ovog sveta. Shvaćiš taj manevar kada nastavimo da raspravljamo o veštini svesti.«

Objasnio sam don Huanu da je ono što sam želeo da znam bilo da li u sadašnjosti, u našem vremenu, sitni mučitelji, koje je on nazivao boranijom, i kako mogu da poraze ratnika.

»U svako doba«, odgovorio je. »Posledice nisu tako kobne kao što su bile u dalekoj prošlosti. Danas, razume se, ratnici uvek imaju priliku da se oporave ili povrate i da se kasnije vrate. Ali postoji druga strana tog problema. Ako te pobedi boranija od sitnog mučitelja, to nije smrtonosno, ali je porazno. Stepenn smrtnosti, figurativno, gotovo je jednako visok. Ali ono što hoću da kažem jeste da su ratnici koji podlegnu boraniji sitnih mučitelja uništeni sopstvenim osećanjem promašenosti i bezvrednosti. To je, po meni, velika smrt-nost.«

»Kako ti meriš poraz?«

»Svako ko se pridruži sitnim mučiteljima poražen je. Delati u gnevu, bez kontrole i discipline, ne uzdržavati se, znači biti pobeđen.«

»Šta se dešava kada su ratnici pobeđeni?«

»Oni se ili pregrupišu, ili napuštaju traganje za znanjem i pridružuju se redovima sitnih mučitelja za ceo život.«

3 ORLOVA ZRAČENJA

Sledećeg dana don Huan i ja smo pošli u šetnju putem za grad Oahaku. U to vreme put je bio pust. Bilo je dva sata po podne.

Dok smo lagano šetali, don Huan je iznenada počeo da govori. Rekao je da je naš razgovor o sitnim mučiteljima bio samo uvod u oblast svesti. Kazao sam mu da mi je to otvorilo nove vidike. On je zatražio da mu objasnim kako to mislim.

Objasnio sam mu da se to odnosi na jednu raspravu od pre nekoliko godina o Jaki Indijancima. Tokom njegovih učenja za desnu stranu pokušao je da mi priča o prednostima koje su Jaki nalazili u tome što su bili ugnjetavani. Ja sam strasno osporavao da nije bilo moguće biti u prednosti u bednim uslovima u kojima su oni živeli. Rekao sam mu da ne mogu da shvatim kako on, koji je i sam Jaki, ne reaguje protiv takve očigledne nepravde.

Slušao je pažljivo. Zatim se, kada sam već bio siguran da će početi da brani svoje gledište, složio da su uslovi u kojima žive Jaki Indijanci zaista bedni. Ali naglasio je da je beskorisno izdvajati Jakije kada su životni uslovi ljudi uopšte grozni.

»Nemoj samo da sažaljevaš jadne Jaki Indijance«, rekao je. »Sažaljevaj ljudski rod. Što se tiče Jaki Indijanaca, mogao bih čak da kažem da su oni srećni. Njih ugnjetavaju i, baš zbog toga, neki od njih bi na kraju

mogli da budu pobjednici. Ali ugnjetači, sitni mučitelji koji ih gaze, nemaju baš nikakvih šansi.«

Smesta sam mu odgovorio barážnom vatrom političkih parola. Upšte ga nisam shvatao. Ponovo je pokušao da mi objasni pojam sitnih mučitelja, ali me je čitava ideja mimoišla. Tek sada je sve došlo na svoje mesto.

»Još uvek ništa nije na svom mestu«, rekao je smejući se onome što sam mu rekao. »Sutra, kada budeš u svom normalnom stanju svesti, nećeš se čak sećati ni šta si sada shvatio.«

Bio sam sasvim utučen jer sam znao da je u pravu.

»Ono što će se tebi dogoditi, meni se dogodilo«, nastavio je. »Moj dobrotvor, nagual Hulijan, u povišenoj svesti me je naveo da shvatim ono što si ti sam shvatio o sitnim mučiteljima. A završilo se tako što sam u svakodnevnom životu menjao mišljenje ne znajući zašto.

»Neprestano su me ugnjetavali, tako da sam zaista mrzeo svoje ugnjetače. Zamisli moje iznenađenje kada sam shvatio da sam tražim društvo sitnih mučitelja. Mislio sam da sam izgubio razum.«

Stigli smo do jednog mesta pored puta gde je kod jednog starog odrona neko veliko kamenje bilo dopola ukopano; don Huan je pošao prema njima i seo na jednu ravnu stenu. Pokazao mi je da sednem licem prema njemu. I tad je, bez ikakvog uvoda, počeo da objašnjava umeće svesti.

Rekao je da postoje brojne istine koje su vidovnjaci, stari i novi, otkrili o svesti, i da su takve istine posebno sređene u naročite nizove da bi se mogle razumeti.

Objasnio je da se umeće svesti sastoji od usvajanja svih nizova takvih istina. Prva istina, rekao je, bila je da nas naša bliskost sa svetom koji opažamo sili da verujemo da smo okruženi objektima koji postoje kao takvi, sami od sebe, upravo onako kako ih opažamo, iako, u stvari, ne postoji svet objekata, već univerzum Orlovih zračenja.

Rekao mi je da, pre nego što objasni Orlova zračenja, mora da govori o poznatom, nepoznatom i nesa-

znajnom. Većinu istina o svseti otkrili su stari vidovnjaci, rekao je. Ali red po kojem su one sređene izradili su novi vidovnjaci. Bez tog reda, te istine su gotovo nerazumljive.

Rekao je da je jedna od grešaka koje su stari vidovnjaci napravili bilo to što nisu tražili red. Tragična posledica te greške bila je da su nepoznato i nesaznajno shvatili kao istu stvar. Novim vidovnjacima je palo u deo da isprave tu pogrešku. Oni su utvrdili granice i definisali nepoznato kao nešto što je skriveno od čoveka, prekriveno možda zastrašujućim kontekstom, ali što se, pored svega toga, nalazi u čovekovom domašaju. U datom trenutku nepoznato postaje poznato. Nesaznajno je, s druge strane, neopisivo, nezamislivo, neshvatljivo. To je nešto što nikada nećemo moći da znamo, a ipak je tu, zasenjujuće i zastrašujuće u svojoj ogromnosti.

»Kako vidovnjaci prave razliku između toga dvoga?« upitao sam.

»Odoka«, rekao je. »Suočen s nepoznatim, čovek je pustolovan. Osobina nepoznatog je da u nama budi nadu i radost. Čovek se oseća snažan, veseo. Čak i zebnja koju ono izaziva ispunjava zanosom. Novi vidovnjaci su *videli* da čovek može najviše da pruži kad je suočen sa nepoznatim.«

Rekao je da su rezultati bili porazni kad god se za ono što se smatra za nepoznato pokazalo da je nesa-
znajno. Vidovnjaci osećaju da su iznureni, zbunjeni. Obuzima ih užasna utučenost. Njihova tela gube snagu, rasuđivanje i trezvenost im besciljno lutaju, jer nesa-
znajno nema nikakvog energetskog dejstva. Ono nije u ljudskom domašaju; zbog toga ga ne treba uznemiravati ni namerno niti slučajno. Novi vidovnjaci su shvatili da moraju da budu spremni da plate astronomske cene za najmanji dodir sa njim.

Don Huan je objasnio da su novi vidovnjaci morali da prevaziđu strašne prepreke tradicije. U vreme kada je započeo novi ciklus niko od njih nije zasigurno znao koji su postupci iz njihovog neizmernog nasleđa bili ispravni a koji nisu. Očigledno, kod starih vidovnjaka je nešto krenulo naopako, ali novi vidovnjaci nisu znali šta. Oni su pošli od pretpostavke da je sve što su radili

njihovi prethodnici bilo pogrešno. Ti stari vidovnjaci bili su umetnici u nagađanju. Oni su uzimali zdravo za gotovo da je njihova vičnost *viđenju* bila sigurna zaštita. Mislili su da su nedodirljivi, sve dok ih osvajači nisu smrvili i većinu njih oterali u groznu smrt. Stari vidovnjaci nisu imali nikakvu zaštitu uprkos tome što su bili potpuno ubeđeni da su neranjivi.

Novi vidovnjaci nisu gubili vreme na razmišljanje o tome šta nije bilo u redu. Umesto toga, počeli su da prave mape nepoznatog s namerom da ga razdvoje od nesaznajnog.

»Kako su pravili mape nepoznatog, don Huane?« upitao sam.

»Kroz kontrolisanu upotrebu *viđenja*«, odgovorio je.

Rekao sam da sam u stvari hteo da pitam šta je sve beleženje nepoznatog iziskivalo.

Odgovorio je da beleženje nepoznatog znači da se ono učini pristupačnim našem opažanju. Stalnom upotrebom *viđenja*, novi vidovnjaci su otkrili da su nepoznato i poznato zaista na istoj osnovi, jer su oboje u dohvatu ljudskog opažanja. Vidovnjaci, zapravo, mogu da u datom trenutku napuste poznato i da uđu u nepoznato.

Sve što je izvan naših mogućnosti opažanja nesaznajno je. A razlika između njega i sazajnog je od najvećeg značaja. Ako bi pobrkali to dvoje, kad god bi se suočili sa nesaznajnim, vidovnjaci bi se našli u najopasnijem položaju.

»Kada bi se to desilo starim vidovnjacima«, nastavio je don Huan, »oni su mislili da su im postupci pogrešni. Njima nikad nije palo na pamet da je veći deo svega što nas okružuje izvan našeg poimanja. To je bila strašna greška u njihovom rasuđivanju, koju su skupo platili.«

»Šta se dogodilo kada je otkrivena razlika između nepoznatog i nesazajnog?« upitao sam.

»Započeo je novi ciklus«, odgovorio je. »Ta razlika je granica između starog i novog. Sve što su novi vidovnjaci učinili potiče u osnovi iz te razlike.«

Don Huan je rekao da je *viđenje* bilo glavni činilac kako u uništenju sveta starih vidovnjaka tako i u stva-

ranju novog pogleda. Uz pomoć *viđenja* novi vidovnjaci su otkrili neke neosporne činjenice, koje su iskoristili da bi došli do izvesnih zaključaka o prirodi čoveka i sveta, koji su za njih bili revolucionarni. Ti zaključci koji su omogućili novi ciklus su istine koje mi je on objašnjavao.

Don Huan me je pozvao da mu pravim društvo do centra grada i u šetnji po trgu. Dok smo išli, počeli smo da razgovaramo o mašinama i osetljivim instrumentima. Rekao je da su instrumenti proizvođači naših čula, a ja sam tvrdio da postoje instrumenti koji ne spadaju u tu kategoriju, pošto su sposobni da obave funkcije koje mi ne možemo da obavimo jer su izvan naših fizioloških mogućnosti.

»Naša su čula za sve sposobna«, izjavio je.

»Mogu odmah da ti kažem da postoje instrumenti koji mogu da otkriju radio-talase koji dolaze iz svemira«, rekao sam. »Naša čula ne mogu da otkriju radio-talase.«

»Ja mislim drukčije«, rekao je. »Mislim da naša čula mogu da opaze sve čime smo okruženi.«

»Šta je sa ultrazvucima?« navaljivao sam. »Mi nemamo organsku opremu da ih čujemo.«

»Vidovnjaci su ubeđeni da mi koristimo vrlo mali deo sebe«, odgovorio je.

Zakratko, je utonuo u misli kao da je pokušavao da odluči šta će sledeće da kaže. Tada se nasmešio.

»Kao što sam ti već rekao, prva istina o svesti je«, započeo je, »da svet tamo napolju nije baš onakav kakvim ga zamišljamo. Mi mislimo da je to svet objekata, a on to nije.«

Zastao je kao da meri utisak svojih reči. Rekao sam mu da se slažem sa njegovom premisom, jer sve može da se svede na polje energije. Rekao je da sam skoro naslutio istinu, ali da razumeti nije isto što i proveriti. Njega nije interesovalo da li se ja slažem ili se ne slažem, rekao je, već ga je zanimalo moj pokušaj da shvatim šta je sve bilo u vezi sa tom istinom.

»Ne možeš se osvedočiti u polja energije«, nastavio je. »Bar ne kao prosečan čovek. Ipak, ukoliko bi ti bio sposoban da ih *vidiš* bio bi vidovnjak, i u tom slučaju

ti bi objašnjavao istine o svesti. Da li razumeš šta mislim?»

Nastavio je i rekao da zaključci do kojih se dolazi razmišljanjem imaju vrlo mali ili nikakav uticaj u menjanju smera naših života. Stoga su bezbrojni primeri ljudi koji imaju najčistija ubeđenja a ipak uvek iznova delaju dijametralno suprotno; i svoje ponašanje objašnjavaju jedino time da je ljudski grešiti.

»Prva je istina da je svet onakav kakav nam izgleda, a ipak nije«, nastavio je. »On nije toliko čvrst ni stvaran koliko nas naše opažanje navodi da verujemo, ali nije takođe ni opseno. Svest nije iluzija, kao što je rečeno da jeste; s jedne strane je stvaran, s druge je nestvaran. Obrati naročitu pažnju na to, jer se to mora razumeti a ne samo prihvatiti. Mi opažamo. To je čvrsta činjenica. Ali ono što mi opažamo nije činjenica iste vrste, jer mi učimo šta da opazimo.

»Nešto spolja utiče na naša čula. To je onaj deo koji je stvaran. Nestvaran deo je ono što nam naša čula govore da je tamo. Uzmimo, na primer, planinu. Naša nam čula govore da je ona objekat. Ona ima veličinu, boju i oblik. Mi čak imamo kategorije planina, i one su savršeno precizne. Tu nema ničeg pogrešnog; greška je u tome što nam se jednostavno nikad nije pokazalo da naša čula igraju samo sporednu ulogu. Naša čula opažaju onako kako opažaju, jer ih naročita odluka naše svesti navodi da tako rade.«

Ponovo sam počeo da se slažem sa njim, ne zato što sam to hteo, već što nisam sasvim dobro razumeo gledište. Bolje reći, reagovao sam na pretnju. Zaustavio me je.

»Upotrebio sam termin svet«, nastavio je don Huan, »da označi sve što nas okružuje. Ja imam bolji termin, naravno, ali bi taj tebi bio sasvim nerazumljiv. Vidovnjaci kažu da mi samo zbog naše svesti mislimo da je tamo napolju svet objekata. Ali tamo napolju su u stvari Orlova zračenja, fluidna, neprestano u pokretu, a ipak nepromenljiva, večna.«

Zaustavio me je pokretom ruke baš u trenutku kada sam hteo da ga upitam šta su Orlova zračenja. Objasnio je da je jedno od najdramatičnijih zaveštanja

koje su nam ostavili stari vidovnjaci bilo njihovo otkriće da je razlog postojanja svih svesnih bića bio da uvećavaju svest. Don Huan je to nazvao kolosalnim otkrićem.

Pola u šali, upitao me je da li znam bolji odgovor na pitanje koje je oduvek morilo čoveka: koji je razlog našeg postojanja? Smesta sam zauzeo odbrambeni stav i počeo da raspravljam o besmislenosti pitanja na koje se ne može logično odgovoriti. Rekao sam mu da bismo, ukoliko želimo da raspravljamo o tom predmetu, morali da govorimo o religioznom verovanju i da sve okrenemo na pitanje vere.

»Stari vidovnjaci nisu govorili samo o veri«, rekao je. »Oni nisu bili praktični kao novi vidovnjaci, ali su bili dovoljno praktični da znaju šta su *videli*. Ono na šta sam pokušao da ti ukažem tim pitanjem, koje te je toliko zbunilo, jeste da naš razum ne može sam da odgovori koji je razlog našeg postojanja. Svaki put kada to pokuša, odgovor zalazi u područje vere. Stari vidovnjaci su krenuli drugim putem i pronašli su jedan odgovor koji ne uključuje samo veru.«

Rekao je da su stari vidovnjaci, izlažući se neizrecivim opasnostima, stvarno *videli* neopisivu snagu koja je izvor svih svesnih bića. Nazvali su je Orao, jer su je u nekoliko kratkih pogleda koje su mogli da podnesu *videli* kao nešto što liči na crno-belog orla beskrajne veličine.

Oni su *videli* da je Orao taj koji daruje svest. Orao stvara svesna bića da bi mogla da žive i obogaćuju svest koju im je dao sa životom. Takođe su *videli* da je Orao taj koji proždire istu tu obogaćenu svest pošto je se svesna bića u trenutku smrti oslobađaju.

»Za stare vidovnjake«, nastavio je don Huan, »reći da je uvećavanje svesti razlog našeg postojanja nije pitanje vere ili dedukcije. Oni su to *videli*.

»Oni su *videli* da svest svesnih bića odleće u trenutku smrti i kao svetleći pramen pamuka plovi pravo u Orlov kljun da bi je ovaj progutao. Za stare vidovnjake to je bio dokaz da svesna bića žive samo da bi obogaćivala svest koja je Orlova hrana.«

Don Huanovo prosvjećivanje se prekinulo jer je morao da ode na kraći poslovni put. Nestor ga je odvezao u Oahaku. Dok sam ih ispraćao, setio sam se da sam u početku svog druženja sa don Huanom, svaki put kada bi on pomenuo poslovno putovanje, mislio da upotrebljava eufemizam za nešto drugo. Napokon sam shvatio da je mislio ono što je govorio. Kad god je trebalo da ide na takvo putovanje, obukao bi jedno od svojih mnogih savršeno skrojenih odela sa prslukom, i ličio bi na sve drugo samo ne na starog Indijanca koga sam poznavao. Hvalio sam prefinjenost njegovog preobražaja.

»Nagual je neko ko je dovoljno savitljiv da bude bilo šta«, rekao je. »Biti nagual, između ostalog, znači nemati slabu tačku. Upamti to — uvek iznova ćemo se vraćati na to.«

Vraćali smo se na to uvek iznova, na sve moguće načine; zaista je izgledalo da on nema slabu tačku, ali dok je on boravio u Oahaki, posumnjao sam. Iznenada sam shvatio da nagual ima jednu slabu tačku — opis Orla i ono što je on zahtevao, po mom mišljenju strasnu odbranu.

Pokušao sam da to pitanje postavim nekima iz don Huanovog društva, ali su oni izbegli moje ispitiivanja. Rekli su mi da sam u karantinu za takvu vrstu razgovora sve dok don Huan ne završi svoje objašnjavanje.

Čim se vratio, seli smo da razgovaramo i ja sam ga o tome upitao.

»Te istine nisu nešto što treba strasno braniti«, odgovorio je. »Varaš se ako misliš da pokušavam da ih odbranim. Te su istine skupljene da bi prosvetlile i ushitile ratnike a ne da bi probudile osećanja isključivog prava. Kada sam ti rekao da nagual nema slabu tačku, mislio sam, između ostalog, da kažem kako nagual nema opsesija.«

Rekao sam mu da sam prestao da pratim njegova predavanja jer me je opis Orla opseo kao i ono što Orla čini. Stalno sam ponavljao kako takva ideja uliva strahopoštovanje.

»Nije to samo ideja«, rekao je. »To je činjenica. I to prokleta strašna, ako mene pitaš. Novi vidovnjaci se nisu tek tako igrali idejama.«

»Ali kakva je sila Orazo?«

»Ne bih znao kako da odgovorim. Za vidovnjake je Orazo stvaran kao što su za tebe gravitacija i vreme, i isto toliko apstraktan i nepojmljiv.«

»Čekaj malo, don Huane. To jesu apstraktni koncepti, ali se oni odnose na stvarne pojave koje se mogu proveriti. Čitave discipline su tome posvećene.«

»Orazo i njegova zračenja takođe se mogu potvrditi«, uzvratio je don Huan. »A disciplina novih vidovnjaka bavi se upravo time.«

Pitao sam ga da objasni šta su to Orlova zračenja.

Rekao je da su Orlova zračenja jedna po sebi nepromenljiva stvar, kojom je zaogrnuo sve što postoji, poznato i nepoznato.

»Nema načina da se rečima opiše šta su stvarno Orlova zračenja«, nastavio je don Huan. »Vidovnjak mora sam da se osvedoči u njih.«

»Da li si se ti osvedočio u njih, don Huane?«

»Naravno da jesam, pa ipak ne mogu da ti kažem šta su ona. Ona su prisustvo, skoro bezbroj vrsta, pritisak koji izaziva vrtoglavo osećanje. Čovek može samo letimično da ih vidi, kao što može samo letimično da vidi samog Orlo.«

»Da li hoćeš da kažeš, don Huane, da je Orazo izvor zračenja?«

»Podrazumeva se da je Orazo izvor svojih zračenja!«

»Hteo sam da pitam da li se to vidi?«

»U vezi sa Orlom nema ničeg vizuelnog. Čitavo telo vidovnjaka oseća Orlo. U svima nama postoji nešto što nam omogućuje da svedočimo čitavim svojim telom. Vidovnjaci *viđenje* Orlo objašnjavaju veoma jednostavno; pošto se čovek sastoji od Orlovih zračenja, potrebno mu je samo da se vrati onome što ga sačinjava. Problem se javlja sa čovekovom svešću; njegova svest je ta koja se zapetlja i zbuni. U presudnom trenutku, kada bi trebalo da zračenja jednostavno prepoznaju sebe, čovekova svest je prisiljena da tumači. Rezultat je vizija Orlo i Orlovih zračenja. Ali ne postoji Orazo i nema

Orlovih zračenja. Ono što je tamo napolju jeste nešto što ni jedno živo biće ne može da dosegne.«

Upitao sam ga da li je izvor zračenja nazvan Oreo zato što orlovi uopšte imaju važne osobine.

»To je jednostavno slučaj kada nešto nepoznato i maglovito podseća na nešto poznato«, odgovorio je. »Na račun toga, sigurno je bilo pokušaja da se orlovima pripišu osobine koje oni nemaju. Ali to se dešava uvek kada ljudi podložni utiscima uče da izvode dela koja zahtevaju veliku trezvenost. Vidovnjaci se javljaju u svim veličinama i oblicima.«

»Da li hoćeš da kažeš da postoje različite vrste vidovnjaka?«

»Ne. Hteo sam da kažem da postoji veliki broj imbecila koji postaju vidovnjaci. Vidovnjaci su ljudska bića puna mana, to jest ljudska bića puna mana sposobna su da postanu vidovnjaci. Kao i u slučaju kada ništavni ljudi postanu vrhunski naučnici.

»Osobina ništavnih vidovnjaka jeste da su oni spremni da zaborave čudesnost sveta. Oni su sasvim obuzeti činjenicom da *vide* i veruju da je jedino njihova genijalnost važna. Vidovnjak mora da bude uzoran kako bi mogao da nadjača gotovo nepobedivu labavost našeg ljudskog stanja. Od samog *viđenja* mnogo je važnije šta vidovnjaci rade sa onim što *vide*.«

»Šta si time mislio, don Huane?«

»Pogledaj šta su nam neki vidovnjaci učinili. Prikačili su nam svoju viziju Orla koji nama vlada i koji nas proždire u trenutku naše smrti.«

Rekao je da je ta verzija krajnje nesigurna, i da se njemu lično ne dopada ideja da nas nešto proždire. Po njemu, bilo bi mnogo pogodnije da se kaže da postoji snaga koja privlači našu svest kao što magnet privlači gvozdene opiljke. U trenutku smrti čitavo naše biće se rastače pod uticajem te ogromne snage.

Smatrao je da je groteskno da se takav jedan događaj interpretira kao da nas Oreo proždire, jer se na taj način jedan neopisiv čin pretvara u nešto toliko svetovno kao što je ždranje.

»Ja sam vrlo prosečan čovek«, rekao sam. »Opis Orla koji nas proždire veoma je uticao na mene.«

»Pravi uticaj se ne može izmeriti sve do trenutka dok ga ti sam ne *vidiš*«, rekao je. »Ali moraš da imaš na umu da naše mane ostaju sa nama čak i pošto postanemo vidovnjaci. Tako, kada budeš *video* tu snagu, možda ćeš se lako složiti sa nepouzdanim vidovnjacima koji su je nazvali Orlom, kao što sam se i ja složio. S druge strane, možda nećeš. Možda ćeš se odupreti iskušenju da ljudske osobine pripišeš nečemu što je nepojmljivo, i tada ćeš za to improvizovati novo ime koje bolje odgovara.«

»Vidovnjaci koji *vide* Orlova zračenja često ih nazivaju komandama«, rekao je don Huan. »Ne bi mi smetalo da ih i sam zovem komandama da se nisam navikao da ih zovem zračenjima. To je bilo reakcija na ono čemu je naginjao moj dobrotvor; za njega su to bile komande. Smatrao sam da taj termin više pristaje njegovoj moćnoj ličnosti nego meni. Želeo sam nešto bezlično. 'Komande' mi zvuči isuviše ljudski, ali to je ono što one zaista jesu: komande.«

Don Huan je rekao da *videti* Orlova zračenja znači izazivati sudbinu. Novi vidovnjaci su uskoro otkrili da su se našli u ogromnim teškoćama, i tek posle velikih muka u pokušajima da naprave mape nepoznatog i razdvoje ga od nesaznajnog, shvatili su da je sve sačinjeno od Orlovih zračenja. Samo se mali deo tih zračenja nalazi u domašaju ljudske svesti, i taj mali deo se dalje smanjuje, do najsitnijih malenkosti, jer nas svakodnevni život ograničava. Ti sićušni delići Orlovih zračenja su poznato; mali deo u mogućem dohvat ljudske svesti je nepoznato, a nesaznajno je ostatak koji se ne može izračunati.

Nastavio je, kako su novi vidovnjaci, koji su bili pragmatički orijentisani, odmah bili svesni silne moći zračenja. Shvatili su da su sva živa bića primorana da upotrebljavaju Orlova zračenja čak i ako ne znaju šta su ona. Shvatili su takođe da su organizmi takvog kova da hvataju određenu količinu tih zračenja i da svaka vrsta ima određen dohvat. Zračenja vrše veliki pritisak na organizme, i preko tog pritiska organizmi grade svet svog opažanja.

»U našem slučaju, pošto smo ljudska bića«, rekao je don Huan, »upotrebljavamo ta zračenja i tumačimo ih kao stvarnost. Ali ono što čovek oseća tako je mali deo Orlovih zračenja da je prosto smešno da se nago-milava u našem opažanju, a ipak mi ne možemo da zanemarimo opažanje. Novi vidovnjaci su do toga teško stigli, pošto su se izložili ogromnim opasnostima.«

Don Huan je sedeo tamo gde obično sedi u velikoj sobi. Inače u toj sobi nije bilo nameštaja — ljudi su sedeli na prostirkama po podu, ali je Kerol, žena na-gual, uspela da namesti sobu veoma udobnim foteljama za sastanke na kojima bismo mu ona i ja naizmenično čitali iz dela španskih pesnika.

»Želim da budeš vrlo svestan ovog što radimo«, rekao je čim sam seo. »Mi razgovaramo o umeću svesti. Istine o kojima razgovaramo su principi tog umeća.«

Dodao je da je u svojim učenjima za desnu stranu pokazao te principe mojoj normalnoj svesti uz pomoć jednog od svojih drugova, Henara, i da se Henaro po-igravao mojom svešću uz sav humor i nepoštovanje po kojima su novi vidovnjaci bili poznati.

»Henaro je taj koji bi trebalo da je ovde da ti priča o Orlu«, rekao je, »izuzev što njegove verzije ne poštuju ništa. On misli da su vidovnjaci koji tu snagu nazivaju Orlom bili ili previše glupi ili su se dobro našalili, jer orlovi ne ležu samo jaja, oni takođe izbacuju i izmet.«

Don Huan se nasrneo i rekao da smatra da su Henarovi komentari toliko na mestu da ne može da se ne nasmeje. Dodao je da bi, ukoliko su novi vidov-njaci ti koji opisuju Orla, opis svakako morao da bude načinjen upola u šali.

Rekao sam don Huanu da sam u jednoj ravni shvatio Orla kao pesničku sliku, i da me je takav oča-ravao, ali da sam, ga u drugoj ravni shvatao doslovce i da me je to prestravljivalo.

»Jedna od najvećih snaga u životu ratnika je strah«, rekao je. »On ih podstiče da uče.«

Podsetio me je da je opis Orla potekao od starih vidovnjaka. Novi vidovnjaci su raščistili s opisima,

upoređivanjima i pretpostavkama bilo koje vrste. Oni su hteli da direktno stignu do izvora stvari i stoga su reskirali neograničene opasnosti. Oni jesu *videli* Orlova zračenja. Ali oni se nikad nisu zamajavali oko opisa Orla. Oni su smatrali da *viđenje* Orla oduzima previše energije, i da su stari vidovnjaci već skupo platili svoj letimičan pogled na nesaznajno.

»Kako su stari vidovnjaci došli na to da opisuju Orla?« upitao sam.

»Njima je kao instrukcija o nesaznajnom bilo dovoljno i najmanje usmerenje«, odgovorio je. »Oni su to rešili površnim opisom snage koja vlada svime što postoji, ali ne i opisom zračenja, jer zračenja uopšte ne podležu jeziku poređenja. Pojedini vidovnjaci mogu da osećaju potrebu da komentarišu izvesna zračenja, ali to ostaje lična stvar. Drugim rečima, ne postoji dobra verzija o zračenjima, kao što postoji o Orlu.«

»Izgleda da su novi vidovnjaci prilično apstraktni«, prokomentarisao sam. »Oni mi zvuče kao savremeni filozofi.«

»Ne. Novi vidovnjaci su bili užasno praktični ljudi«, odgovorio je. »Oni se nisu upuštali u izmišljanje razumnih teorija.«

Rekao je da su stari vidovnjaci bili ti koji su razmišljali apstraktno. Oni su sagradili monumentalne građevine apstrakcija koje su odgovarale njima i njihovom vremenu. I baš kao današnji filozofi, oni uopšte nisu kontrolisali tok događaja. S druge strane, novi vidovnjaci, prožeti praktičnošću, bili su sposobni da *vide* kretanje zračenja i da *vide* kako ih ljudi i druga živa bića koriste da izgrade svet svog opažanja.

»Kako čovek koristi ta zračenja, don Huane?«

»To je toliko jednostavno da zvuči idiotski. Za vidovnjaka, ljudi su svetlosna bića. Naša svetlost je načinjena od izvesne količine Orlovih zračenja koja su smeštena u našoj jajastoj čahuri. Ta određena količina, ta pregršt zračenja koja je zatvorena, jeste ono što nas čini ljudima. Opažati, znači slagati zračenja koja su sadržana u našoj čahuri sa onima koja su spolja.

»Vidovnjaci mogu da *vide*, na primer, zračenja unutar bilo kojeg živog bića i mogu da kažu koja će se od spoljašnjih zračenja spojiti sa njima.«

»Da li su zračenja kao snopovi svetlosti?« upitao sam.

»Ne. Uopšte nisu. To bi bilo suviše jednostavno. Ona su nešto neopisivo. A ipak, moj lični komentar bi bio da kažem da su ona svetlosna vlakna. Ono što je za normalnu svest neshvatljivo jeste to da su ta vlakna svesna. Ne mogu da ti kažem šta to znači, jer ja ne znam šta govorim. Sve što mogu da ti kažem sa svojim ličnim napomenama jeste da su vlakna svesna sebe, živa i da vibriraju, da ih ima toliko da tu brojevi nemaju nikakvog značaja, i da je svako od njih večnost za sebe.«

4 SJAJ SVESTI

Don Huan, don Henaro i ja smo se upravo vratili iz okolnih planina gde smo sakupljali bilje. Bili smo u kući don Henara, sedeli smo za stolom, kada me je don Huan naterao da promenim nivo svesti. Don Henaro je buljio u mene i počeo da se prigušeno smeje. Primećio je kako smatra da je čudno što ja imam dva potpuno različita obrasca ponašanja za dve strane svesti. Najočigledniji primer za to bio je moj odnos prema njemu. Na mojoj desnoj strani on je bio poštovani i strašni vrač don Henaro, čovek čiji su me nepojmljivi postupci očaravali i istovremeno me ispunjavali smrtnim strahom. Na mojoj levoj strani on je bio prostosrdačni Henaro ili Henarito, uz ime mu nije stajalo nikakvo don, dopadljiv i ljubazan vidovnjak čiji su postupci bili potpuno razumljivi i u skladu s onim što sam i sam radio ili pokušavao da radim.

Složio sam se sa njim i dodao da je na mojoj levoj strani Silvio Manuel, najtajanstveniji od don Huanovih saradnika, bio taj čije je samo prisustvo bilo dovoljno da me natera da drhtim od straha. Rekao sam takođe da je don Huan, pošto je bio istinski nagual, sa one strane proizvoljnih normi, i da ga ja poštujem i divim mu se na obema stranama.

»Ali, da li se on plaši?« upitao je Henaro drhtavim glasom.

»Plaši se vrlo«, ubacio je don Huan falsetom.

Svi smo se smejali, ali su se don Huan i don Henaro smejali toliko razuzdano da sam posumnjao kako znaju nešto što skrivaju.

Don Huan me je čitao kao otvorenu knjigu. Objasnio je da je čovek u prelaznom stanju, pre nego što potpuno uđe u levu stranu svesti, sposoban da se izvanredno usredsredi, ali da je takođe podozriv prema bilo kojem shvatljivom uticaju. Bio sam pod uticajem sumnjičavosti.

»La Gorda je uvek u tom stanju«, rekao je. »Ona lepo uči, ali je veliki gnjavator. I šta god da joj se nađe na putu odvlači je i ona tome ne može da se odupre, uključujući, naravno, vrlo dobre stvari, kao što je oštra usredsređenost.«

Don Huan je objasnio da su novi vidovnjaci otkrili da je vreme prelaska vreme kada se najbolje uči, i da je to takođe vreme kada se o ratnicima mora voditi računa i kada im se moraju davati objašnjenja tako da ih mogu ispravno proceniti. Ukoliko im se pre nego što uđu u levu stranu ne daju objašnjenja, oni će biti veliki vračevi ali loši vidovnjaci, kao što su bili stari Tolteci.

Žene ratnici naročito padaju kao žrtve, jer ih mami leva strana, rekao je. One su toliko spretne da mogu bez naprezanja da uđu u levu stranu, onoliko puta koliko im je potrebno.

Nakon duge tišine, Henaro je zaspao. Don Huan je počeo da priča. Rekao je da su novi vidovnjaci morali da izmisle niz termina da bi mogli da objasne drugu istinu o svesti. Njegov dobrotvor je promenio neke od tih termina da bi sebi ugodio, i on sam je učinio isto, vođen verom vidovnjaka da nema nikakve razlike u tome kakvi se termini upotrebljavaju sve dok se istine potvrđuju *viđenjem*.

Kopkalo me je koje je termine promenio, ali nisam znao kako tačno da ga pitam. Shvatio je da dovodim u pitanje njegovo pravo ili sposobnost da ih menja i objasnio je da ukoliko termini koje predlažemo potiču od našeg razuma, oni mogu da prenesu samo već usvojene, proverene ideje iz našeg svakodnevnog života. S

druge strane, kada vidovnjak predloži termin, to nikad nije pesnička slika, jer potiče iz *viđenja* i obuhvata sve što vidovnjaci mogu da postignu.

Upitao sam ga zašto je on promenio termine.

»Dužnost naguala je da uvek traži bolje načine za objašnjenja«, odgovorio je. »Vreme menja sve. i svaki novi nagual treba da unosi nove reči, nove ideje da bi opisao svoje *viđenje*.«

»Da li to hoćeš da kažeš da nagual uzima ideje iz svakodnevnog života?« upitao sam.

»Ne. Mislim da nagual govori o *viđenju* uvek na nov način«, rekao je. »Na primer, pošto si novi nagual, morao bi da kažeš da svest pojačava opažanje. Ti bi rekao isto što je rekao i moj dobrotvor, ali na drugi način.«

»Šta kažu novi vidovnjaci da je opažanje, don Huane?«

»Kažu da je opažanje stanje centriranosti; zračenja iz unutrašnjosti čahure postavljena su u liniji sa spoljašnjim zračenjima koja im odgovaraju. Centriranost je ono što omogućava da svako živo biće odgaja svest. Vidovnjaci su to zaključili jer oni *vide* živa bića onakvim kakva stvarno jesu: svetlosna bića koja izgledaju kao mehurovi beličaste svetlosti.«

Pitao sam ga na koji način zračenja u čahuri pristaju da se onima spolja opažanje ostvari.

»Unutrašnja i spoljašnja zračenja«, rekao je, »ista su svetlosna vlakna. Svetlosna bića su kratkotrajni mehurovi načinjeni od tih vlakana, mikroskopske tačkice svetlosti, združene sa beskrajnim zračenjima.«

Nastavio je da objašnjava da se svetlost živih bića sastoji od određene količine Orlovih zračenja koja živa bića, eto, sadrže u svojim svetlosnim čahurama. Kada vidovnjaci *vide* opažanje, oni su svedoci da svetlost Orlovih zračenja izvan čahura tih bića žari svetlost zračenja u čahurama. Spoljašnja svetlost privlači onu unutrašnju; hvata je u klopku, da tako kažem, i fiksira je. Svest svakog određenog bića je ta fiksiranost.

Vidovnjaci takođe *vide* kako zračenja izvan čahure vrše određen pritisak na deo zračenja u čahurama. Taj pritisak određuje stepen svesti koji svako živo biće ima.

Upitao sam ga da pojašni kako Orlova zračenja izvan čahure vrše pritisak na ona unutra.

»Orlova zračenja su više nego svetlosna vlakna«, odgovorio je. »Svako od njih je izvor bezgranične energije. Gledaj na to ovako: pošto su neka od tih spoljašnjih zračenja ista kao i zračenja u čahuri, njihove energije su kao neprekidan pritisak. Ali čahura odvaja zračenja koja su unutar njenog tkiva i na taj način usmerava pritisak.

»Već sam ti pomenuo da su stari vidovnjaci bili vrhunski umetnici u baratanju svešću«, nastavio je. »Sad mogu da dodam da su oni bili majstori te umetnosti, jer su naučili da manipulišu strukturom ljudske čahure. Rekao sam ti da su oni razmrsili misteriju svesti. Time sam hteo da kažem da su oni *videli* i shvatili da je svest sjaj u čahuri živih bića. Oni su ga pravilno nazvali sjaj svesti.«

Objasnio je da su stari vidovnjaci *videli* da je ljudska svest sjaj ćilibarske svetlosti, jači nego ostali deo čahure. Taj sjaj se nalazi na uzanom, vertikalnom pojasu na samom kraju desne strane čahure, i pruža se čitavom dužinom. Veština starih vidovnjaka je bilo pokretanje tog sjaja, omogućavanje da se sa svog stalnog mesta proširi na unutrašnju površinu čahure, čitavom njenom širinom.

Prestao je da priča i pogledao u Henara, koji je još uvek čvrsto spavao.

»Henaro ne daje ni pet para za objašnjenja«, rekao je. »On dela. Moj dobrotvor ga je neprestano gurao da se suoči sa nerešivim problemima. Tako je on na pravi način ušao u levu stranu i nikad nije imao prilike da premišlja i da se iščuđava.«

»Da li je bolje da se tako radi, don Huane?«

»Zavisi. Za njega je tako savršeno. Za tebe i za mene, to ne bi bilo zadovoljavajuće, jer smo mi ovako ili onako pozvani da objašnjavamo. Henaro ili moj dobrotvor su više nalik starim nego novim vidovnjacima: oni mogu da kontrolišu sjaj svesti i da sa njim rade šta god požele.«

Ustao je sa prostirke gde smo sedeli i protegao ruke i noge. Navaljivao sam na njega da nastavi da

govori. Nasmehio se i rekao da mi je potreban odmor, da moja koncentracija opada.

Čulo se kucanje na vrata. Probudio sam se. Bio je mrak. Za trenutak nisam mogao da se setim gde se nalazim. Bilo je nešto u meni što je bilo daleko, kao da je deo mene još uvek spavao, a ipak sam bio sasvim budan. Dovoljno mesečeve svetlosti dopiralo je kroz otvoren prozor tako da sam mogao da vidim.

Video sam don Henara kako ustaje i ide do vrata. Tada sam shvatio da sam u njegovoj kući. Don Huan je čvrsto spavao na prostirci na podu. Imao sam jasan utisak da smo nas trojica zaspali pošto smo se mrtvi umorni vratili sa puta po planinama.

Don Henaro je upalio svoju petrolejku. Išao sam za njim do kuhinje. Neko mu je bio doneo činiiju toplog paprikaša i hrpu tortilja.

»Ko ti je doneo hranu?« upitao sam ga. »Da li ti ovde negde imaš ženu koja ti kuva?«

Don Huan je došao u kuhinju. Obojica su me gledali smešeći se. Zbog nečega sam se užasavao njihovih osmeha. U stvari, malo je nedostajalo pa da vrisnem od straha, kada me je don Huan udario po leđima i pomerio me u stanje povišene svesti. Tada sam shvatio da sam verovatno dok sam spavao, ili dok sam se budio, skliznuo u stanje svakodnevne svesti.

Osećanje koje sam iskusio kada sam se opet vratio u povišenu svest bilo je mešavina olakšanja i gneva i najdublje žalosti. Osetio sam olakšanje jer sam ja opet ja, jer sam na ta nepojmljiva stanja počeo da gledam kao na svoju pravu prirodu. Za to je postojao jedan jedinstven razlog — u tim stanjima osećao sam da sam potpuno; ništa mi nije nedostajalo. Gnev i žalost bili su odgovor na nemoć. Više nego ikad bio sam svestan ograničenosti svog bića.

Zamolio sam don Huana da mi objasni kako je bilo moguće da radim sve ono što sam uradio. U stanjima povišene svesti mogao sam da se osvrnem i da zapamtim sve o sebi; mogao sam da objasnim sve što sam radio i u jednom i u drugom stanju; mogao sam čak da zapamtim da nisam mogao da se setim. Ali kada bih

se jednom vratio na svoj prirodan svakodnevni nivo svesti, nisam mogao da se setim ničega od onog što sam radio u povišenoj svesti, čak i da mi je život od toga zavisio.

»Stani, stani malo«, rekao je. »Ti još uvek nisi ništa zapamtio. Povišena svest je samo prelazno stanje. Postoji još beskonačno mnogo izvan toga, i ti si bio tamo mnogo, mnogo puta. Ovog trenu ne možeš da se setiš, čak i da ti život zavisi od toga.«

Bio je u pravu. Pojma nisam imao o čemu govori. Molio sam ga da objasni.

»Objašnjenje stiže«, rekao je. »To je spor proces, ali doći ćemo i na to. Sporo se odvija jer sam ja kao i ti: volim da razumem. Ja sam suprotnost svome dobrotvoru, kojem nije bilo do objašnjavanja. Za njega je postojala samo akcija. Obično nas je stavljao pred nerešive probleme i ostavljao nam da ih sami rešimo. Neki od nas nikada ništa nisu rešili i mi smo svršili skoro u istoj vreći sa starim vidovnjacima: sve sama akcija, bez pravog znanja.«

»Da li su ta sećanja zapretena u mom umu?« upitao sam.

»Ne. To bi bilo suviše jednostavno«, odgovorio je. »Radnje vidovnjaka su složenije nego što je razdvajanje ljudi na telo i duh. Ti si zaboravio šta si učinio, jer kada si radio ono što si zaboravio, *video* si.«

Zamolio sam don Huana da ponovo ispriča ono što je upravo bio rekao.

Strpljivo je objasnio da se sve što sam zaboravio desilo u stanju u kome je moja svakodnevna svest bila uvećana, pojačana, u uslovima koji su značili da su ostale oblasti mog celokupnog bića bile upotrebljene.

»Sve što si zaboravio, zapreteno je u tim oblastima tvog celokupnog bića«, rekao je. »Upotrebljavati te druge oblasti znači *videti*.«

»Sada sam zbunjeniji nego ikad, don Huane«, rekao sam.

»Ne krivim te«, rekao je. »*Videnje* je otkrivanje srži svega, osvedočiti se o nepoznatom i okrznuti pogledom nesaznajno. To nije utešno, ali je tako. Vidovnjaci se obično izgube kada otkriju da je postojanje

nepojmljivo složeno i da ga naša normalna svest svojim ograničavanjem slabi.«

Ponovio je da moram da budem potpuno usredsređen, da je razumevanje od vrhunskog značaja, da su novi vidovnjaci smatrali da je najvrednije duboko, nemotivno razumevanje.

»Na primer«, nastavio je, »kada si prekjuče shvatio la Gordinu i sopstvenu samovažnost, ti u stvari nisi ništa razumeo. Imao si izliv osećanja i to je sve. To kaŕem jer si sledećeg dana bio veoma ohol u svojoj samovažnosti kao da nikad ništa nisi shvatio«.

»Isto se događalo i starim vidovnjacima. Oni su reagovali emotivno. Ali kad je došlo vreme da shvate šta su *videli*, oni to nisu mogli. Da bi razumeo, čovek treba da bude trezven a ne emotivan. Čuvaj se onih iz kojih lije razumevanje, jer oni ništa nisu razumeli.

»Za one koji nemaju trezvenog razumevanja, na stazi znanja postoje neizrecive opasnosti«, nastavio je. »Skiciram ti red po kojem su novi vidovnjaci složili istine o svesti, tako da ti sluŕi kao mapa, mapa koju ćeš morati da potvrdiš *viđenjem*, ali ne očima.«

Nastala je duga pauza. Gledao me je. Očigledno je čekao da ga nešto pitam.

»Svi postaju ŕrtve greške da se *viđenje* izvodi očima«, nastavio je. »Ali ne treba da budeš iznenađen što posle toliko godina još uvek nisi shvatio da *viđenje* nema veze sa očima. To je sasvim prirodna greška.«

»Šta je onda *viđenje*?« upitao sam.

Odgovorio je da je *viđenje* centriranje. Podsetio sam ga da je rekao da je opaŕanje centriranje. Tada je objasnio da je centriranje zraćenja koja se rutinski koriste u našem svakodnevnom životu opaŕanje, a da je *viđenje* centriranje zraćenja koja se obično nikad ne koriste. Dok se zbiva takva centriranost čovek *vidi*. Stoga *viđenje*, pošto nastaje od centriranosti koja ne spada u obično, ne može da bude nešto u šta će čovek tek samo tako da gleda. Rekao je da meni, uprkos činjenici što sam *video* bezbroj puta, nije palo na pamet da zanemarim svoje oči. Podlegao sam jer je *viđenje* i opisivao na takav naćin.

»Kada vidovnjaci *vide*, dok se odvija nova centriranost, nešto im sve pojašnjava«, nastavio je. »Jedan im glas u uvo govori šta je šta. Ako nema toga glasa, ono u čemu vidovnjak učestvuje nije *viđenje*.«

Nakon kratke pauze nastavio je da objašnjava glas *viđenja*. Rekao je da bi bilo podjednako pogrešno ako bi se za *viđenje* reklo da je slušanje, jer je ono beskrajno više od toga, ali da su vidovnjaci izabrali da im zvuk bude mera nove centriranosti.

Rekao je da je glas *viđenja* najtajanstvenija neobjašnjiva stvar. »Lično sam zaključio da glas *viđenja* pripada isključivo ljudima«, rekao je. »Možda je tako jer se osim čoveka niko ne služi govorom. Stari vidovnjaci su verovali da je to glas jednog moćnog entiteta koji je u bliskoj vezi sa čovečanstvom, zaštitnik čoveka. Novi vidovnjaci su ustanovili da taj entitet, koji su nazvali ljudski kalup, ne poseduje glas. Glas *viđenja* je za nove vidovnjake sasvim nepojmljiv; oni kažu da je to sjaj svesti koji svira na Orlovim zračenjima kao što harfista svira na harfi.«

Odbio je da dalje objašnjava tvrdeći da će mi se kasnije, kada nastavi sa objašnjavanjem, sve pojasniti.

Moja koncentracija je bila do te mere potpuna dok je don Huan govorio da se stvarno nisam sećao kada sam seo za sto da jedem. Kada je don Huan ućutao, primetio sam da je njegov tanjir s paprikašem bio gotovo prazan.

Henaro me je gledao smešeći se zadovoljno. Moj tanjir je bio preda mnom na stolu i takođe je bio prazan. U njemu je, kao da sam upravo završio sa jelom, bio samo tanak sloj taloga od paprikaša. Nisam se uopšte sećao da sam jeo, ali nisam se sećao ni da sam došao do stola i seo.

»Da li ti se dopao paprikaš?« upitao me je Henaro gledajući u stranu.

Rekao sam da jeste jer nisam hteo da priznam kako imam problema s pamćenjem.

»U njemu je bilo previše čilija za moj ukus«, rekao je Henaro. »Ti nikad ne jedeš ljutu hranu, pa se pomalo brinem šta će biti sa tobom. Nije trebalo da

pojedeš dve porcije. Pretpostavljam da si malo alaviji kada si u povišenoj svesti, a?»

Priznao sam da je verovatno u pravu. Pružio mi je veliki krčag s vodom da utolim žeđ i pokvasim grlo. Kada sam ga žudno do kraja ispio, obojica su prasnuli u gromoglasan smeh.

Odjednom sam shvatio šta se dešava. Shvatio sam to fizički. Bio je to blesak žućkaste svetlosti koji me je pogodio kao da mi je neko kresnuo šibicu pred očima. Znao sam da se Henaro sprda. Nisam jeo. Bio sam toliko udubljen u don Huanovo objašnjavanje da sam zaboravio na sve ostalo. Preda mnom je bio Henarov tanjir.

Posle večere je don Huan nastavio da objašnjava sjaj svesti. Henaro je seo pored mene, slušajući kao da to objašnjenje nikad ranije nije čuo.

Don Huan je rekao da je pritisak koji zračenja izvan čahure, koja se zovu zračenja na veliko, vrše na zračenja u čahuri, jednak kod svih svesnih bića. Ipak su rezultati tog pritiska beskrajno različiti među sobom, jer njihove čahure reaguju na taj pritisak na sve moguće načine. Ipak postoji i stepen jednoobraznosti u okviru izvesnih granica.

»Dakle«, nastavio je, »kada vidovnjaci *vide* pritisak koji zračenja na veliko usmeravaju prema unutrašnjim zračenjima, koja su uvek u pokretu, i zaustavljaju njihovo kretanje, oni znaju da je svetlosno biće u tom trenutku zaustavljeno svešću.

»Kada se kaže da se zračenja na veliko usmeravaju na ona unutar čahure i zaustavljaju njihovo kretanje, to znači da vidovnjaci *vide* nešto neopisivo, čiji značaj znaju bez i trunke sumnje. To znači da im glas *viđenja* govori da su unutrašnja zračenja potpuno umirena i da su se sastavila sa onima spolja.«

Rekao je da vidovnjaci, prirodno, smatraju da svest uvek potiče izvan nas, i da prava tajna nije u nama. Pošto je prirodno da su zračenja na veliko takva da učvršćuju ona što su u čahurama, smicalica svesti je u tome da učvršćena zračenja stopi sa onim što je u nama. Vidovnjaci veruju da ako dozvolimo da se to

desi, postajemo ono što doista i jesmo — fluidni, zauvek u kretanju, večni.

Nastao je poduži prekid. Don Huanove oči su snažno svetlucale. Izgledalo je kao da me gledaju iz velikih dubina. Osećao sam da je svako njegovo oko nezavisna tačka sjaja. Za kratko je izgledalo da se bori protiv nevidljive sile, unutrašnjeg ognja koji je nameravao da ga proguta. To je prošlo i on je nastavio da govori.

»Stepen svesti svakog svesnog bića ponaosob«, nastavio je, »zavisi od stepena njegove sposobnosti da dopusti zračenjima na veliko da ga ponesu.«

Posle dužeg prekida don Huan je nastavio objašnjavanje. Rekao je da vidovnjaci *vide* da se od trenutka začeca svest povećava i obogaćuje kroz proces življenja. Rekao je da vidovnjaci, na primer, *vide* da svest jednog insekta i svest jednog čoveka rastu od trenutka začeca na zaprepašćujuće različit način, ali sa jednakom doslednošću.

»Da li se svest razvija od trenutka začeca ili od trenutka rođenja?« upitao sam.

»Svest se razvija od trenutka začeca«, odgovorio je. »Uvek sam ti govorio da je seksualna energija nešto krajnje značajno i da se mora kontrolisati i upotrebljavati veoma pažljivo. Ali tebe je uvek odbijalo to što sam govorio, jer si mislio da o kontroli govorim u terminima morala; ja sam uvek mislio u terminima čuvanja i preusmeravanja energije.«

Don Huan je pogledao Henara. Henaro je klimnuo glavom da bi potvrdio.

»Henaro će da ti ispriča šta nam je naš dobrotvor, nagual Hulijan, obično govorio o čuvanju i preusmeravanju seksualne energije«, rekao mi je don Huan.

»Nagual Hulijan je govorio da je upražnjavanje seksa pitanje energije«, počeo je Henaro. »Na primer, on nikad nije imao nikakvih seksualnih problema, jer je imao energije na kilo. Ali mene je samo pogledao i procenio je da je moj mlitavko samo za pišanje. Rekao mi je da nemam dovoljno energije za seksualno opštenje. Rekao je da su moji roditelji bili previše malaksali i previše umorni kada su me pravili; rekao je da sam ja rezultat vrlo dosadnog seksa, *cojida aburrida*. Takav

sam se i rodio, malaksao i umoran. Nagual Hulijan je preporučivao da ljudi poput mene nikad ne bi trebalo da seksualno opšte; na taj način možemo da sačuvamo ovo malo energije što imamo.

»Isto je rekao Silviju Manuelu i Emilitu. *Video* je da ostali imaju dovoljno energije. Oni nisu bili proizvod dosadnog seksa. Rekao im je da sa svojom seksualnom energijom mogu da rade šta god žele, ali je savetovao da se kontrolišu i da shvate Orlovu komandu da seks služi za darivanje sjaja svesti. Svi smo rekli da smo razumeli.

»Jednog dana, bez ikakvog upozorenja, razvukao je zavesu drugog sveta uz pomoć svog dobrotvora naguala Elijasa, i gurnuo nas sve unutra, bez ikakvog ustručavanja. Izuzev Silvija Manuela, gotovo svi smo pomrli tamo. Nismo imali energije da podnesemo udar drugog sveta. Niko od nas, osim Silvija Manuela, nije sledio nagualovu preporuku.«

»Šta je zavesa drugog sveta?« upitao sam don Huana.

»Ono što je Henaro rekao, zavesa«, odgovorio je don Huan. »Ali, ti se udaljavaš od teme. Stalno to radiš. Govorimo o Orlovim komandama koje se tiču seksa. Orlova komanda je da se seksualna energija koristi da bi se stvorio život. Preko seksualne energije Orao daruje svest. Zato kada se svesna bića upuštaju u snošaj, zračenja u njihovim čahurama daju sve od sebe da daruju svest novom svesnom biću koje stvaraju.«

Rekao je da su za vreme seksualnog čina zračenja koja sadrže čahure obaju roditelja podvrgnuta dubokoj uzburkanosti čija je vrhunska tačka stapanje, spajanje dvaju delova sjaja svesti, po jednog od svakog učesnika, koji se odvajaju od njihovih čahura.

»Snošaj je uvek darivanje svesti, iako to darivanje ne mora da bude ujedinjeno«, nastavio je. »Zračenja u čahurama ljudskih bića ne znaju za snošaj iz zadovoljstva.«

Henaro se preko stola nagao prema meni iz svoje stolice i rekao mi tiho, tresući glavom da bi naglasio:

»Nagual ti govori istinu«, rekao je i namignuo mu.
»To zračenja zaista ne znaju.«

Don Huan se borio da se ne nasmeje i dodao je da čovek greši što dela nimalo ne poštujući tajnu postojanja i što veruje da je toliko uzvišen čin darivanja svesti i života samo fizička akcija u koju čovek može da se upušta kad god mu se prohte.

Henaro je izvodio opscene seksualne pokrete, uviđao kukovima u krug, bez prekida, Don Huan je klimao glavom i rekao da je upravo to bilo tačno ono što je mislio. Henaro mu je zahvalio što odaje priznanje njegovom jednom i jedinom doprinosu objašnjenju svesti.

I jedan i drugi su se smejali kao budale govoreći mi da bih se, kad bih samo znao koliko je njihov dobrotvor bio ozbiljan u vezi s objašnjenjem svesti, i ja sam smejao sa njima.

Ozbiljno sam upitao don Huana šta sve to znači prosečnom čoveku u svakodnevnom životu.

»Misliš to što Henaro radi?« upitao me je sa lažnom ozbiljnošću.

Njihova radost je uvek bila zarazna. Trebalo im je prilično vremena da se smire. Nivo njihove energije je bio toliko visok da sam pored njih izgledao star i oronuo.

»Zaista ne znam«, konačno mi je odgovorio don Huan. »Znam jedino šta to znači ratnicima. Oni znaju da je jedina prava energija koju imamo seksualna energija koja daruje život. Znajući to, oni su stalno svesni svoje odgovornosti.

»Ako ratnici žele da imaju dovoljno energije da *vide*, moraju da škrtare sa svojom seksualnom energijom. To je bila lekcija koju nam je dao nagual Huijan. Gurnuo nas je u nepoznato i skoro da smo svi pomrli. Pošto smo svi želeli da *vidimo*, svakako da smo se uzdržavali da traćimo svoj sjaj svesti.«

Već sam ga čuo da priča o tom verovanju. Svaki put kada bi to rekao počeli bismo da se prepiremo. Uvek sam osećao da sam prisiljen da se bunim i da stavljam primedbe na ono što sam smatrao puritanskim odnosom prema seksu.

Ponovo sam se usprotivio. Obojica su se smejali do suza.

»A šta je sa čovekovom prirodnom senzualnošću?« upitao sam don Huana.

»Ništa«, odgovorio je. »Nema ničeg lošeg u čovekovoј senzualnosti. Čovekovo neznanje i nepoštovanje prema sopstvenoj magičnoj prirodi je ono što ne valja. Pogrešno je nemarno traćiti seksualnu snagu koja daruje život i nemati decu, ali je takođe pogrešno ne znati da čovek ako ima decu opterećuje sjaj svesti.«

»Kako vidovnjaci znaju da rađanje dece opterećuje sjaj svesti?« pitao sam.

»Oni *vide* da kada imaju decu, sjaj svesti roditelja se smanjuje a dečji raste. Kod nekih preosetljivih, nežnih roditelja sjaj svesti skoro iščezava. Dok dete uvećava svoju svest, velika tamna mrlja razvija se na svetlosnoj čahuri roditelja, na istom onom mestu odakle je sjaj nestao. To je obično na središnjem delu čahure. Ponekad se te mrlje mogu *videti* izložene na samom telu.«

Pitao sam ga da li se išta može učiniti da se ljudima pruži uravnoteženije objašnjenje sjaja svesti.

»Ništa«, rekao je. »Bar vidovnjaci ne mogu ništa da učine. Vidovnjaci streme da budu slobodni, da budu nepristrasni svedoci nesposobni, da daju svoj sud; u protivnom bi morali da preuzmu odgovornost za utvrđivanje još podesnijeg ciklusa. Niko to ne može da učini. Ako novi ciklus treba da dođe, mora da dođe sam od sebe.«

5 PRVA PAŽNJA

Sutradan smo doručkovali u zoru, a onda me je don Huan naveo da promenim nivoe svesti.

»Hajde da danas odemo na jedno od prvobitnih sastajališta«, rekao je don Huan Henaru.

»Svakako«, rekao je Henaro ozbiljno. Pogledao me je i zatim dodao tiho, kao da ne želi da ga čujem: »Hoće li on morati... možda je to previše ...«

U roku od nekoliko sekundi moj strah i sumnjičavost su narasli do nepodnošljivih granica. Znojio sam se i dahtao. Don Huan mi je prišao sa izrazom skoro nekontrolisanog uživanja, uveravajući me da se Henaro samo zabavlja na moj račun, i da ćemo ići na mesto na kojem su hiljadama godina ranije živeli prvobitni vidovnjaci.

Dok mi je don Huan govorio, slučajno pogledah Henara. Polako je vrteo glavom. Bilo je to gotovo neprimetno kretanje, kao da je hteo da mi stavi na znanje da don Huan ne govori istinu. Zapao sam u stanje nervne uznemirenosti, skoro hysterije — koje se izgubilo tek kada je Henaro prasnuo u smeh.

Čudio sam se kako lako moja emocionalna stanja mogu da narastu do skoro nekontrolisanih visina ili da spadnu ni na šta.

Don Huan, Henaro i ja napustili smo Henarovu kuću rano ujutro i putovali smo kratko u okolna gola brda. Uskoro smo se zaustavili i posedali na vrhu jed-

ne ogromne zaravnjene blago nagnute stene, u njivi kukuruza koji je, izgledalo je, nedavno obran.

»Ovo je prvobitno sastajalište«, rekao mi je don Huan. »Dok traje moje objašnjenje, vraćaćemo se ovde još nekoliko puta.«

»Vrlo čudne stvari se ovde događaju noću«, rekao je Henaro. »Nagual Hulijan je ovde stvarno uhvatio jednog saveznika. Ili, još pre, saveznik je...«

Don Huan je dao primetan znak obrvama i Henaro se zaustavio usred rečenice. Smešio mi se.

»Dan je, i suviše je rano za strašne priče«, rekao je Henaro. »Sačekajmo da se smrači.«

Ustao je i počeo da puzi okolo po steni, na vrhovima prstiju, kičme izvijene unatrag.

»Šta je to on pričao o tome da je tvoj dobrotvor ovde uhvatio jednog saveznika?« upitao sam don Huan.

Nije mi odmah odgovorio. Uzbudeno je posmatrao Henarove ludorije.

»To se odnosilo na neke istančane upotrebe svesti«, napokon je odgovorio i dalje buljeći u Henara.

Henaro je napravio krug oko stene, vratio se i seo pored mene. Teško je dahtao, krkljao je skoro bez daha.

Izgledalo je da je don Huan opčinjen onim što je Henaro uradio. Ponovo sam osećao da se zabavljaju na moj račun, da obojica učestvuju u nečemu o čemu ja ništa ne znam.

Iznenada, don Huan je počeo da objašnjava. Njegov glas me je smirio. Rekao je da su nakon mnogo muka vidovnjaci došli do zaključka da se svest odraslog ljudskog bića, sazrelog kroz proces rasta, više ne može nazivati svešću, jer se pretvorila u nešto mnogo snažnije i složenije, što vidovnjaci nazivaju pažnjom.

»Otkud vidovnjaci znaju da se ljudska svest odgaja i da raste?« upitao sam.

Rekao je da u određeno vreme tokom rasta ljudskih bića pojas zračenja u njihovim čahurama postaje vrlo svetao; kako ljudsko biće prikuplja iskustvo, tako počinje da svetli. U nekim slučajevima sjaj tog pojasa zračenja jača toliko dramatično da se stapa sa spolja-

šnjim zračenjima. Vidovnjaci koji su svedoci te vrste povećanja moraju da pretpostave kako je svest sirov materijal i da je pažnja krajnji proizvod sazrevanja.

»Kako vidovnjaci opisuju pažnju?« upitao sam.

»Oni kažu da je pažnja obuzdavanje i povećavanje svesti kroz proces življenja«, odgovorio je.

Rekao je da je opasnost od definicija u tome što one pojednostavljaju stvari da bi ih učinile razumljivim; u ovom slučaju, definišući pažnju, čovek rizikuje da magičan, čudesan podvig pretvori u nešto opšte. Pažnja je najveći podvig. Ona se od sirove životinjske svesti razvija sve dok ne pokrije čitavu skalu ljudskih alternativa. Vidovnjaci je poboljšavaju još i više sve dok ona ne pokrije čitav obim ljudskih mogućnosti.

Želeo sam da znam da li vidovnjaci misle da postoji naročit značaj alternativa i mogućnosti.

Don Huan je odgovorio da su ljudske alternative sve ono što smo kao osobe sposobni da biramo. One se odnose na nivo našeg svakodnevnog domašaja, na poznato; i zahvaljujući toj činjenici, sasvim su ograničene brojčano i po obimu. Ljudske mogućnosti pripadaju nepoznatom. One nisu nešto što bismo mogli da odaberemo, već su ono što smo sposobni da postignemo. Rekao je da je jedan primer ljudskih alternativa naš izbor da verujemo kako je ljudsko telo objekt među objektima. Primer ljudskih mogućnosti je vidovnjačko dostignuće da čoveka sagledaju kao jaboliko svetlosno biće. Kada telo smatra za objekt čovek dodiruje poznato, sa telom kao svetlećim jajetom čovek se laća nepoznatog; ljudske mogućnosti usled toga imaju gotovo neiscrpan doseg.

»Vidovnjaci kažu da postoje tri tipa pažnje«, nastavio je don Huan. »Kada to kažu, oni misle samo na ljudska bića, a ne na sva svesna bića koja postoje. Ali to nisu samo tipovi pažnje, to su pre tri nivoa postignuća. To su prva, druga i treća pažnja, i svaka od njih je samostalna i svaka je za sebe potpuna.«

Objasnio je da je prva ljudska pažnja životinjska svest, koja se kroz proces iskustva razvila u složenu, komplikovanu i krajnje krhku sposobnost koja vodi računa o svetu svakodnevice u svim njegovim neprebroj-

nim vidovima. Drugim rečima, sve o čemu čovek može da misli deo je prve pažnje.

»Prva pažnja je sve što smo kao obični ljudi«, nastavio je. »Na osnovu toga što naši životi podležu jednom takvom apsolutnom pravilu, prva pažnja je najvrednije preimućstvo običnog čoveka. Možda je ona čak naše jedino preimućstvo.

»Pošto su vodili računa o njenoj pravoj vrednosti, novi vidovnjaci su započeli da strogo proučavaju prvu pažnju kroz *viđenje*. Njihova otkrića su formirala čitavu perspektivu i izgled njihovih potomaka, iako većina njih ne razume šta su ti vidovnjaci zaista *videli*.«

Nedvosmisleno me je upozorio da zaključci rigoroznog proučavanja novih vidovnjaka imaju vrlo malo zajedničkog sa razumom ili racionalnošću, jer da bi proučio i objasnio prvu pažnju, čovek treba da je *vidi*. To mogu samo vidovnjaci. Ali suštinsko je ispitivati šta vidovnjaci *vide* u prvoj pažnji. To prvoj pažnji daje jedinu mogućnost koju će ikad imati da spozna sopstveno delovanje.

»U smislu ovoga što vidovnjaci *vide*, prva pažnja je sjaj svesti razvijen do ultrasjaja«, nastavao je. »Ali to je sjaj učvršćen na površini čahure, da tako kažem. To je sjaj koji prekriva poznato.

»S druge strane, druga je pažnja složenije i posebnije stanje sjaja svesti. Ona se bavi nepoznatim. Ona nastaje kada se iskoriste neupotrebljena zračenja u čovekovoj čahuri.

»Razlog što za drugu pažnju kažem da je posebna jeste što upotrebljavanje tih neiskorišćenih zračenja od čoveka traži neobičnu, razrađenu taktiku koja zahteva najvišu disciplinu i usredsređenost.«

Rekao je da mi je ranije, kada me je podučavao umeću *sanjanja*, kazao da je usredsređenost koja je potrebna da bi čovek bio svestan da sanja preteča druge pažnje. Ta usredsređenost je jedan oblik svesti koji ne spada u istu grupu sa svešću potrebnom u saobraćanju u svakodnevnom životu.

Rekao je da se druga pažnja takođe naziva svest leve strane; i ona je najogromnije polje koje se može

zamisliti, u stvari toliko ogromno da izgleda da je beskrajno.

»Ne bih u njega zalutao ni za šta na svetu«, nastavio je. »To je močvara toliko složena i bizarna da trezveni vidovnjaci u nju odlaze samo pod strogo određenim uslovima.

»Velika teškoća je u tome što se u drugu pažnju sasvim lako ulazi, a njena primamljivost je gotovo neodoljiva.«

Rekao je da su stari vidovnjaci, koji su bili majstori umeća svesti, svoju veštinu primenjivali na sopstvenom sjaju svesti i da su postigli da se on proširi do nepojmljivih granica. Oni su se zaista trudili da osvetle sva zračenja u svojim čahurama, svaki put po jedan pojas. Uspeli su, ali neobično je to što je dostignuće osvetljavanja svaki put po jednog pojasa bilo odlučujuće da postanu zarobljenici močvare druge pažnje.

»Novi vidovnjaci su ispravili tu pogrešku«, nastavio je, »i pustili su da se umeće svesti razvije do svog prirodnog kraja, to jest da se sjaj svesti prostire izvan granica svetlosne čahure jednim jedinim udarom.

»Treća pažnja se dostiže kada se sjaj svesti pretvori u unutrašnji oganj, sjaj koji ne osvetljava svaki put po jedan pojas, već sva Orlova zračenja u ljudskoj čahuri.«

Don Huan je izrazio svoje strahopoštovanje prema smišljenom naporu novih vidovnjaka da treću pažnju postignu za života i dok su svesni svoje individualnosti.

Nije smatrao da je vredno raspravljati o slučajnim primerima ljudi i drugih svesnih bića koji su ušli u nepoznato i nesaznajno a da toga nisu bili svesni; prema tome se odnosio kao prema Orlovom poklonu. Izjavio je da je za nove vidovnjake ulaženje u treću pažnju takođe poklon, ali da ima drukčije značenje. To je više kao nagrada za izvesno dostignuće.

Dodao je da u samrtnom času sva ljudska bića ulaze u nesaznajno i da neka od njih postižu treću pažnju isuviše zakratko, i to samo da bi se Orlova hrana prečistila.

»Vrhunsko je postignuće ljudskih bića«, rekao je, »da se taj nivo pažnje dostigne dok se još ima životne

snage, da se ne postane bestelesna svest koja se kao tiktaj svetlosti kreće pravo u Orlov kljun koji je proždire.«

Dok sam slušao don Huanovo objašnjavanje, ponovo sam sasvim izgubio iz vida sve što me je okruživalo. Henaro je očigledno ustao i napustio nas, i nije ga bilo nigde na vidiku. Čudno, našao sam se kako četvoro-noške stojim na steni, dok je don Huan čučao iza mene i držao me tako, blago mi pritiskujući ramena. Opružio sam se po steni i zažmurio. Sa zapada je duvao blag povetarac.

»Nemoj da zaspiš«, rekao je don Huan. »Ni u kom slučaju ne smeš da zaspiš na ovoj steni.«

Seo sam. Don Huan me je gledao.

»Samo se opusti«, nastavio je. »Pusti neka ti unutrašnji dijalog utrne.«

Sva je moja usredsređenost bila usmerena na to da sledi ono što je govorio kada me je uzdrmao napad strave. Isprva nisam znao šta je to bilo; mislio sam da me opet obuzima nepoverenje. Ali tad me je kao grom pogodilo da je bilo kasno popodne. Ono što sam smatrao jednočasovnim razgovorom progutalo je čitav dan.

Skočio sam, potpuno svestan nepodudarnosti, iako nisam mogao da shvatim šta mi se desilo. Osetio sam čudno uzbuđenje koje je moje telo gonilo da trči. Don Huan je naskočio na mene čvrsto me zadržavajući. Pali smo na meko tlo, i on me je tu držao čeličnim stiskom. Uopšte nisam znao da je toliko snažan.

Telo mi se silovito treslo. Ruke su mi letele u svim pravcima i drhtale. Kao da sam imao napad. Ipak je jedan deo mene bio toliko nepristupačan da je postao zadivljen posmatrajući kako mi telo vibrira, uvija se i drhti.

Grčevi su napokon uminuli i don Huan me je pustio. Dahtao je od naprezanja. Preporučio je da se opet uspnemo na stenu i da sedimo tamo dok se povratim.

Nisam mogao da ga ne gnjavim svojim uobičajenim pitanjima: Šta mi se desilo? Odgovorio je da sam se, dok mi je on pričao, probio izvan određene granice i da sam ušao veoma duboko u levu stranu. On i He-

naro su me tamo pratili. A onda sam ja izjurio napolje na isti način kao što sam i prodro unutra.

»Uhvatio sam te baš na vreme«, rekao je. »Inače bi otišao pravo u svoje normalno ja.«

Bio sam potpuno zbunjen. Objasnio je da smo se nas trojica igrali svešču. Mora da sam se ja uplašio i istrčao bez njih.

»Henaro je majstor svesti«, nastavio je don Huan. »Silvio Manuel je majstor *volje*. Njih dvojicu su bez milosti gurali u nepoznato. Moj dobrotvor im je činio ono što je njemu činio njegov dobrotvor. Po nekim osobinama Henaro i Silvio Manuel su vrlo slični starim vidovnjacima. Oni znaju šta mogu da urade, ali njih uopšte ne interesuje da saznaju kako to rade. Danas je Henaro ugrabio priliku da gurne tvoj sjaj svesti i svi smo završili u neobičnim granicama nepoznatog.«

Molio sam ga da mi kaže šta se dešavalo u nepoznatom.

»Moraćeš sam toga da se setiš«, rekao mi je jedan glas uz samo uvo.

Bio sam toliko ubeđen da je to glas *viđenja* da ga se uopšte nisam plašio. Nisam se čak pokorio nagonu da se osvrnem.

»Ja sam glas *viđenja* i ja ti kažem da si šupljoglavac«, ponovo je rekao glas i zakikotao se.

Okrenuo sam se. Henaro je sedeo iza mene. Bio sam toliko iznenađen da sam se nasrneo, možda malo više histerično nego oni.

»Pada mrak«, rekao mi je Henaro. »Kao što sam ti jutros rano obećao, ovde će biti bal.«

Don Huan se umešao i rekao da za danas treba da završimo, jer sam ja neka vrsta zgranova koji bi mogao da umre od straha.

»Ha, u pravu je«, rekao mi je Henaro tapšući me po leđima.

»Eto, pitaj njega«, rekao je don Huan Henaru. »Sam će ti reći da jeste ta vrsta zgranova.«

»Da li si ti stvarno od te sorte zgranova?« upitao me je Henaro mršteći se.

Nisam mu odgovorio. I to ih je nateralo da se od smeha povijaju. Henaro se čak valjao po tlu.

»Ulovljen je«, rekao je Henaro don Huanu, misleći na mene, pošto je don Huan brzo skočio dole i pomogao mu da ustane. »Nikad taj neće reći da je zgranov. Suviše je samovažan, ali tresu mu se gaće od straha šta može da mu se desi jer nije priznao da je zgranov.«

Gledajući ih kako se smeju, bio sam ubeđen da jedino Indijanci umeju da se smeju sa takvom radošću. Ali takođe sam bio ubeđen da u njima ima crta zlobe široka milju. Sprdali su se sa čovekom koji nije Indijanac.

Don Huan je smesta shvatio šta osećam.

»Ne daj svojoj samovažnosti da se razgoropađuje«, rekao je. »Nisi ti naročit ni po kojem merilu. Niko od nas nije ni Indijanac niti ne-Indijanac. Nagual Hulijan i njegov dobrotvor pridodali su godine uživanja svojim životima smejući se nama.«

Henaro se spretno popeo na stenu i prišao mi.

»Da sam na tvom mestu osećao bih se toliko stravično zbunjen da bih plakao«, rekao mi je. »Plači, plači, dobro se isplači i biće ti bolje.«

Na svoje potpuno zaprepašćenje počeo sam tiho da plačem. Onda sam se toliko naljutio da sam urlikao od besa. Tek tad mi je laknulo.

Don Huan me je blago potapšao po leđima. Rekao je da je bes obično vrlo otrežnjavajući, ili je to ponekad strah ili šala. Zbog moje žestoke naravi reagovao sam samo na bes.

Dodao je da određeno pomeranje u sjaju svesti iscrpljuje. Pokušavali su da mi obnove snagu, da me podupru. Očigledno, Henaro je u tome uspeo tako što me je razbesneo.

Već je bio sumrak. Iznenada je Henaro pokazao titranje u vazduhu u visini očiju. U sumraku je izgledalo da je to veliki leptir koji obleće mesto na kojem sedimo.

»Budi vrlo nežan sa svojom prirodom koja je sklona preterivanju«, rekao mi je don Huan. »Ne žudi. Samo pusti da te Henaro vodi. Ne skidaj oka sa te tačke.«

Treperava tačka bila je nesumnjivo leptir. Mogao sam jasno da razlikujem sve njegove obrise. Pratio

sam njegov vijugav, umoran let, sve dok nisam mogao da vidim svaku mrvicu praha na njegovim krilima.

Nešto me je prenulo iz potpune zadubljenosti. Odmah iza sebe, ako je to ikako moguće, naslutio sam nalet tihe buke. Okrenuo sam se i ugledao čitav niz ljudi na drugom rubu stene, na rubu koji je bio nešto viši nego onaj na kome smo mi sedeli. Pretpostavljao sam da mora da su ljudi koji žive u blizini postali sumnjičavi jer smo se čitavog dana vucarali okolo i popeli su se na stenu nameravajući da nam naude. Smesta sam spoznao njihove namere.

Don Huan i Henaro su skliznuli niz stenu i rekli mi da brzo siđem. Smesta smo otišli ne okrećući se da proverimo da li nas ljudi prate. Don Huan i Henaro su odbili da razgovaraju dok smo išli nazad Henarovoj kući. Don Huan me je čak ućutkao žestokim graktanjem, stavljajući prst na usta. Henaro nije ušao u kuću, već je produžio da hoda dok me je don Huan uvukao unutra.

»Ko su bili ti ljudi, don Huane?« upitao sam ga kada smo se obojica sigurno smestili u kući i kada je on upalio svetiljku.

»To nisu bili ljudi«, odgovorio je.

»Don Huane, nemoj da me zavladiš«, rekao sam. »Bili su ljudi; video sam ih rođenim očima.«

»Sigurno, video si ih rođenim očima«, uzvratio je, »ali to ništa ne potvrđuje. Tvoje oči su te zavarale. Ono nisu bili ljudi i oni su te pratili. Henaro je morao da ih odvuče od tebe.«

»Ako nisu bili ljudi, onda šta su bili?«

»E to je misterija«, rekao je. »To je misterija svesti i ne može se razotkriti razumom tako što će se o njoj razgovarati. Možeš samo da budeš svedok misterije.«

»Hajde onda da se u nju osvedočim«, rekao sam.

»Već si se osvedočio, dvaput u jednom danu«, rekao je. »Sada se ne sećaš. Setićeš se u svakom slučaju, kada ponovo osvetliš zračenja koja su sijala kada si se osvedočio u misteriju svesti o kojoj ja govorim. U međuvremenu, vratimo se opet objašnjenju svesti.«

Ponovio je da svest započinje stalnim pritiskom koji zračenja na veliko vrše na ona koja su uhvaćena u čahuru. Taj pritisak proizvodi prvi svestan čin — zaustavlja kretanje uhvaćenih zračenja, koja se bore da probiju čahuru, koja se bore da umru.

»Za vidovnjaka je istina da se sva živa bića bore da umru«, nastavio je. »Svest je ono što zaustavlja smrt.«

Don Huan je rekao da je nove vidovnjake veoma uznemirila činjenica što svest sprečava umiranje i što ga istovremeno podstiče, jer je Orlova hrana. Pošto to nisu mogli da objasne, jer ne postoji razuman način da se postojanje shvati, vidovnjaci su uvideli da se njihovo znanje sastoji od kontradiktornih postavki.

»Zašto su oni razvili sistem kontradikcije?« upitao sam.

»Nisu oni ništa razvili«, rekao je. »Oni su otkrili nepobitne činjenice uz pomoć svog viđenja. Te istine su sređene pojmovima tobože izrazitih suprotnosti, to je sve.«

»Na primer, vidovnjaci moraju da budu metodična, razumna bića, uzori trezvenosti, i istovremeno moraju da zaziru od svih tih osobina da bi bili sasvim slobodni i pristupačni za čuda i misterije postojanja.«

Njegov primer me je zbunio, ali ne sasvim. Razumeo sam šta je mislio. On, glavom, bio je pokrovitelj moga razuma samo da bi ga skrhao i zahtevao je da ga potpuno nema. Rekao sam mu kako sam razumeo njegov stav.

»Samo osećanje vrhunske trezvenosti može da premosti suprotnost«, rekao je.

»Može li se reći, don Huane, da je umetnost taj most?«

»Most između kontradikcija možeš da zoveš kako god hoćeš — umetnost, privlačnost, trezvenost, ljubav ili čak dobrota.«

Don Huan je nastavio da objašnjava i rekao da su novi vidovnjaci, proučavajući prvu pažnju, shvatili da sva organska bića, izuzev čoveka, smiruju svoja uzrujana uhvaćena zračenja tako da ta zračenja mogu da se centriraju sa odgovarajućim spoljašnjim. Ljudska bića

to ne čine; umesto toga, njihova prva pažnja pravi popis Orlovih zračenja unutar čahura.

»Što je to popis, don Huane?« upitao sam.

»Ljudska bića zapažaju zračenja koja su u njihovim čahurama«, odgovorio je. »Nijedno drugo biće to ne radi. U trenutku kada pritisak spoljašnjih zračenja učvrsti unutrašnja zračenja, prva pažnja počinje da posmatra samu sebe. Ona primećuje sve o sebi ili to bar pokušava na sve moguće najnenormalnije načine. To je proces koji vidovnjaci zovu pravljenje popisa.

»Neću da kažem da su ljudska bića izabrala da prave popis, ili da ona mogu da odbiju da ga prave. Popisivanje je Orlova komanda. Kako god bilo, predmet o kome se može odlučivati jeste način na koji se komanda izvršava.«

Rekao je da iako on ne voli da zračenja naziva komandama, ona su upravo to: komande koje niko ne može da ne izvršava. Pa ipak, način da se komande ne izvršavaju jeste da se one izvršavaju.

»U slučaju popisivanja prve pažnje«, nastavio je, »vidovnjaci prave popis jer ne mogu da ne izvršavaju. Ali kada ga naprave, oni ga odbacuju. Orao nam ne komanduje da obožavamo svoje popise; on nam zapoveda da ih pravimo, i to je sve.«

»Kako vidovnjaci *vide* da ljudi prave popis?« upitao sam.

»Zračenja u čahurama ljudi nisu umirena da bi se sastala sa onima spolja«, odgovorio je. »To je očigledno pošto se *vidi* šta druga bića rade. Kada su umirena, neka od njih se zapravo stapaju sa zračenjima na veliko i kreću se sa njima. Vidovnjaci, na primer, mogu da *vide* da se svetlost zračenja skarabeja širi vrlo mnogo.

»Ali ljudska bića umire svoja zračenja i onda se u njima ogledaju. Zračenja su usmerena na sebe.«

Rekao je da ljudska bića sprovode komandu o pravljenju popisa do njene logičke krajnosti i ne obraćaju pažnju ni na šta drugo. Kada se jednom zabave popisivanjem, mogu se desiti dve stvari. Mogu da ne primećuju impulse zračenja na veliko, ili mogu da ih upotrebe na vrlo naročit način.

Krajnji rezultat tih impulsa jeste jedinstveno stanje poznato kao razum. Rezultat upotrebljavanja svakog impulsa na naročit način poznat je kao samoudubljenost.

Vidovnjak ljudski razum vidi kao neuobičajeno istorodan mutan sjaj koji retko, gotovo nikada ne odgovara na stalni pritisak zračenja na veliko — sjaj od koga jajolika školjka postaje jača ali i mnogo krtija.

Don Huan je primetio da bi razum kod ljudske vrste trebalo da bude obilat, ali da je u stvarnosti to vrlo retko. Većina ljudskih bića okreće se samoudubljenosti.

Tvrdio je da kod svesti svih živih bića postoji stepen razmišljanja o sebi kako bi mogla da utiču jedna na druge. Ali nijedna od njih, osim čovekove prve pažnje, nema toliki stepen samoudubljenosti. Nasuprot razumnom čoveku, koji ignoriše impulse zračenja na veliko, samoudubljeni pojedinci koriste svaki impuls da ga pretvore u snagu kojom će uskomešati uhvaćena zračenja u svojim ćahurama.

Posmatrajući sve to, vidovnjaci su stigli do praktičnih zaključaka. Oni su *videli* da su razumni ljudi stvoreni da duže žive zbog toga što prirodnu uzburkanost u svojini ćahurama smiruju ne obazirući se na zračenja na veliko. Samoudubljeni pojedinci, s druge strane, koristeći impulse zračenja na veliko da bi stvorili veću uzburkanost, skraćuju svoj život.

»Šta vidovnjaci *vide* kada zure u samoudubljena ljudska bića?« upitao sam.

»Oni ih *vide* kao povremene eksplozije bele svetlosti, koje se smenjuju sa dugim pauzama mraka«, rekao je.

Don Huan je začutao. Nisam imao više pitanja, ili sam možda bio previše umoran da bih ga bilo šta pitao. Nešto je snažno prasnulo od čega sam poskočio. Ulazna vrata su se otvorila i Henaro je ušao, bez daha. Sroza se na prostirku. Znoj je stvarno lio sa njega.

»Objašnjavao sam o prvoj pažnji«, rekao mu je don Huan.

»Prva pažnja važi samo za poznato«, rekao je Henaro. »Kod nepoznatog ona ne vredi ni pišljiva boba.«

»To nije sasvim tačno«, uzvratilo je don Huan. »Prva pažnja radi vrlo dobro sa nepoznatim. Ona ga blokira; poriče ga toliko žestoko da, na kraju, za prvu pažnju nepoznato ne postoji.

»Pravljenje popisa daje nam nepovredivost. To je razlog što je popis prvi nastao.«

»O čemu pričaš?« upitao sam don Huana.

Nije odgovorio. Gledao je Henara kao da očekuje odgovor. »Ali ako ja otvorim vrata«, rekao je Henaro, »hoće li prva pažnja biti sposobna da se ponese sa onim što uđe?«

»Tvoja i moja neće, ali njegova hoće«, rekao je don Huan pokazujući na mene. »Hajde da vidimo.«

»Čak i ako je on u povišenoj svesti?« Henaro je pitao don Huana.

»Tu nema nikakve razlike«, odgovorio je don Huan.

Henaro je ustao, otišao do ulaznih vrata i širom ih otvorio. Istovremeno je odskočio. Ušao je nalet hladnog vetra. Don Huan mi je prišao a takođe i Henaro. Obojica su me gledali začuđeno.

Hteo sam da zatvorim vrata. Osećao sam se nelagodno zbog hladnoće. Ali kada sam se pokrenuo prema vratima, don Huan i Henaro su skočili pred mene i zaštitili me.

»Da li primećuješ bilo šta u sobi?« Henaro me je pitao.

»Ne, ne primećujem«, rekao sam i stvarno sam tako mislio.

Osim hladnog vetra koji je nagnuo kroz otvorena vrata, tu nije bilo ničeg što bi se opazilo.

»Čudna stvorenja su ušla kada sam otvorio vrata«, rekao je. »Zar ne primećuješ baš ništa?«

Bilo je nešto u njegovom glasu što mi je govorilo da se ovog puta ne šali.

Sva trojica smo, dok su me oni štitili, izašli iz kuće. Don Huan je podigao gasnu lampu i Henaro je zaključao prednja vrata. Ušli smo u kola, na vrata nasuprot vozaču. Prvo su mene ugurali. I onda smo se odvezli do don Huanove kuće u susedni grad.

6 NEORGANSKA BIĆA

Sutradan sam neprestano zapitkivao don Huana da objasni naš nagli odlazak iz Henarove kuće. Odbijao je čak i da pomene taj događaj. Henaro nije bio od pomoći. Svaki put kad bih ga pitao namigivao mi je cereći se kao budala.

Popodne je don Huan došao u zadnje dvorište svoje kuće gde sam razgovarao sa njegovim učenicima. Kao po dogovoru, svi mladi učenici su smesta otišli.

Don Huan me je uzeo podruku i počeli smo da šetamo duž zida. Ništa nije govorio; neko vreme smo samo šetali okolo, baš kao da smo bili na onom javnom trgu.

Don Huan se zaustavio i okrenuo prema meni. Kružio je oko mene pregledajući mi čitavo telo. Znao sam da me *vidi*. Osećao sam čudan zamor, lenost koju nisam osećao sve do trenutka kada su njegove oči počele da me pretražuju. Sasvim iznenada je počeo da govori.

»Razlog što Henaro i ja nismo hteli da se usredsređujemo na događaje od prošle noći«, rekao je, »bio je što si ti bio vrlo uplašen dok si boravio u nepoznatom. Henaro te je gurnuo, i tamo ti se svašta desilo.«

»Šta se desilo, don Huane?«

»Stvari koje je još uvek teško ako ne i nemoguće da ti se sad objasne«, rekao je. »Ti nemaš dovoljno viška energije da uđeš u nepoznato i da ga shvatiš. Kada su novi vidovnjaci sređivali istine o svesti, *videli* su

da prva pažnja uzima čitav sjaj svesti koji ljudska bića imaju, i da ne preostaje ni trunka energije. Sada je to tvoj problem. Zato su novi vidovnjaci predložili da ratnici koji treba da uđu u nepoznato moraju da štede svoju energiju. Ali gde da nađu energiju, ako je sva energija oduzeta. Naći će je, kažu novi vidovnjaci, iskorenjujući nepotrebne navike.«

Začutao je očekujući pitanje. Upitao sam ga šta će iskorenjivanje nepotrebnih navika učiniti sjaju svesti.

Odgovorio je da će to odvojiti svest od samorefleksije i omogućiti joj da se slobodno usredsredi na nešto drugo.

»Nepoznato uvek postoji«, nastavio je, »ali je ono izvan mogućnosti naše normalne svesti. Nepoznato je suvišan deo prosečnog čoveka. A suvišno je jer prosečan čovek nema dovoljno slobodne energije da bi ga šćepao.

»Posle sveg ovog vremena koje si proveo na stazi ratnika ti imaš dovoljno slobodne energije da zgrabiš nepoznato, ali nemaš dovoljno energije da ga shvatiš ili da ga upamtiš.«

Objasnio je da sam na ravnoj steni ušao veoma duboko u nepoznato. Ali sam se prepustio svojoj preterivanju sklonoj naravi i prestravio se, što je skoro najgora stvar koju iko može da učini. Tako sam istrčao iz leve strane, kao slepi miš iz pakla; na žalost, poveo sam za sobom legiju čudnovatih stvari.

Rekao sam don Huanu da se ne drži predmeta razgovora, i da treba da mi otvoreno kaže šta znači legija čudnovatih stvari.

Uzeo me je podruku i nastavio da šeta okolo sa mnom.

»Objašnjavajući svest«, rekao je, »verovatno sam sve ili skoro sve stavio na svoje mesto. Hajde da malo razgovaramo o starim vidovnjacima. Henaro im je, kao što sam ti već rekao, veoma sličan.«

Onda me poveo u veliku sobu. Seli smo i on je počeo da objašnjava. »Novi vidovnjaci su prosto bili prestravljeni znanjem koje su stari vidovnjaci nakupili tokom godina«, rekao je don Huan. »To je razumljivo.

Novi vidovnjaci su znali da to znanje vodi jedino u propast. Ipak ih je ono općinjavalo, naročito prakse.«

»Otkud su novi vidovnjaci saznali za te prakse?« upitao sam.

»One su ostavština starih Tolteka«, rekao je. »Novi vidovnjaci o njima uče uzgred. Teško da ih ikada koriste, ali te prakse su tu kao deo njihovog znanja.«

»Kakve su to vrste radnji, don Huane?«

»To su veoma mračne formule, bakanja, dugačke procedure koje služe da se barata vrlo tajanstvenom silom. U svakom slučaju bila je tajanstvena starim Toltecima, koji su je maskirali i predstavljah je strašnjom nego što doista jeste.«

»Šta je ta tajanstvena sila?« upitao sam.

»To je snaga koja prožima sve što postoji«, rekao je. »Stari vidovnjaci nikad nisu pokušali da razotkriju misteriju te sile koja ih je navela da stvore svoje tajne prakse; oni su je jednostavno prihvatili kao nešto sveto. Ali novi vidovnjaci su je osmotrili izbliza i nazvali je *volja*, *volja* Orlovih zračenja, ili *namera*.«

Don Huan je nastavio da objašnjava kako su stari Tolteci podelili svoje tajno znanje na pet postavki od kojih je svaka imala dve kategorije: zemlja i oblasti mraka, vatra i voda, iznad i ispod, glasno i tiho, pokretno i nepokretno. Smatrao je da mora da postoji na hiljade različitih tehnika koje su, kako je vreme prolazilo, postajale sve složenije.

»Tajno znanje o zemlji«, nastavio je, »bavi se svim što stoji na tlu. Postojali su određeni nizovi pokreta, reči, masti, napitaka, koji su primenjivani na ljudima, životinjama, insektima, drveću, bilju, stenama, tlu.

»To su bile tehnike koje su stare vidovnjake pretvarale u strašna bića. Svoje tajno znanje o zemlji koristili su ili da odneguju ili da unište bilo šta što stoji na tlu.

»Odgovarajuća suprotnost zemlji bila je ono što su oni poznavali kao oblasti tame. Te su prakse bile neporedivo najopasnije. One su se bavile entitetima neorganskog života, živim bićima koja postoje na zemlji i nastanjuju je zajedno sa svim organskim bićima.

»Nema sumnje da je jedno od najvrednijih otkrića starih vidovnjaka, naročito za njih same, bilo otkriće da organski život nije jedini oblik života koji postoji na zemlji.«

Nisam potpuno shvatio šta je rekao. Čekao sam da pojasni svoje tvrdnje.

»Organska bića nisu jedina bića koja žive«, rekao je i zastao kao da me pušta da do kraja promislim o njegovoj izjavi.

Suprotstavio sam se dugim dokazivanjem o definisanju života i življenja. Govorio sam o reprodukciji, metabolizmu, o rastu, o procesima po kojima se živa bića razlikuju od neživih stvari.

»Ti polaziš od organskog«, rekao je. »Ali to je samo jedan slučaj. Ne bi trebalo da sve što imaš da kažeš izvlačiš samo iz jedne kategorije.«

»Ali, kako bi drukčije moglo da bude?« upitao sam.

»Za vidovnjaka, biti živ znači biti svestan«, odgovorio je. »Za prosečnog čoveka, biti svestan znači biti organizam. Po tome se vidovnjaci razlikuju. Za njih, biti svestan znači da su zračenja koja izazivaju svest zatvorena u unutrašnjosti spremišta.«

»Organski živa bića imaju čahuru u kojoj su zatvorena zračenja. Ali postoje druga bića čija spremišta vidovnjaku ne izgledaju kao čahure. Ipak ona u sebi imaju zračenja svesti i druge karakteristike života različite od reprodukcije i metabolizma.«

»Koje na primer, don Huane?«

»Kao što je emocionalna zavisnost, žalost, radost, gnev itd. itd. I, zaboravio sam najbolju od svih, ljubav; jednu vrstu ljubavi kakvu čovek ne može ni da zamisli.«

»Da li ti to ozbiljno, don Huane?« upitao sam.

»Najozbiljnije«, odgovorio je bez ikakvog izraza na licu i zatim prasnu u smeh.

»Ako za osnovu uzmem ono što vidovnjaci vide«, nastavio je, »život je zaista neobičan.«

»Ako su ta bića živa, zašto se ona ne pokažu čoveku?« upitao sam.

»Ona to sve vreme rade. I to ne samo vidovnjaci nego i prosečnim ljudima. Problem je u tome što

svu raspoloživu energiju troši prva pažnja. Čovekov popis ne samo što uzima svu energiju nego takođe učvršćuje čahuru do krajnje tačke savitljivosti. Pod takvim okolnostima ne postoji mogućnost uzajamnog dejstva.«

Podsetio me je na bezbrojne prilike, tokom mog naukovanja kod njega, kada sam neposredno gledao neorganska bića. Uzvratilo sam da sam uspeo da objasnim gotovo svaki od tih slučajeva. Čak sam izgovorio pretpostavku da su njegova učenja, preko upotrebe halucinogenog bilja, usmerena da ubrzaju saglasnost učenika sa primitivnom interpretacijom sveta. Rekao sam mu da to nisam nazvao primitivnom slikom zbog sadržaja, već da sam ga u antropološkom smislu označio kao: »pogled na svet koji više pristaje društvu lovaca i skupljača plodova«.

Don Huan se smejaio dok nije ostao bez daha.

»Stvarno ne znam da li si gori kad si u stanju povišene svesti ili u normalnom stanju«, rekao je. »Kada si u normalnom stanju nisi sumnjičav, ali si zamorno razuman. Mislim da mi se najviše sviđaš kad se nalaziš u levoj strani, uprkos činjenici što se užasno bojiš svega, kao što si se juče bojao.«

Pre nego što sam imao vremena da uopšte bilo šta kažem, izjavio je da žali zbog onoga što su stari vidovnjaci učinili protiv dostignuća novih vidovnjaka, kao neku vrstu kontrapunkta, uz pomoć koga on namerava da mi pruži mnogo dublji uvid u nadmoćnog neprijatelja protiv koga se borim.

Zatim je nastavio da objašnjava prakse starih vidovnjaka. Rekao je da se sledeći od njihovih izuma odnosi na narednu kategoriju tajnog znanja: na vatru i vodu. Oni su otkrili da plamenovi poseduju vrlo naročitu osobenost — mogu da ponesu čitavog čoveka, baš kao što može voda.

Don Huan je to nazvao briljantnim otkrićem. Primetio sam da postoje osnovni fizički zakoni koji mogu da dokažu da je to nemoguće. Zamolio me je da sačekam da on sve objasni pre nego bilo šta zaključim. Napomenuo je da treba da zauzmem svoju preteranu racionalnost, jer ona stalno ometa moja stanja povišene

svesti. Tu nije u pitanju reagovanje na sve moguće načine na spoljašnje uticaje, već je u pitanju podložnost sopstvenoj bespomoćnosti.

Produžio je da objašnjava kako stari Tolteci, iako su očigledno *videli*, nisu razumeli šta *vide*. Oni su samo koristili svoje pronalaskе ne mareći da ih dovedu u vezu sa širom predstavom. U slučaju kategorije vatre i vode, razdvojili su vatru na toplotu i plamen i vodu na vlažnost i fluidnost. Uzajamno su postavili toplotu i vlažnost, i nazvali su ih nižim svojstvima. Smatrali su da su plamen i fluidnost viša, magijska svojstva i koristili su ih kao sredstva za prevoz čitavog čoveka u carstvo neorganskog života. Stari vidovnjaci su se, između svog znanja o toj vrsti života i svojih praksi sa vatrom i vodom, zaglibili u močvari bez izlaza.

Don Huan me je uveravao da su se novi vidovnjaci slagali u tome da je otkriće živih neorganskih bića zaista neobično, ali ne u onom smislu kako su verovali stari vidovnjaci. Kada su se našli u direktnom odnosu sa drugom vrstom života, stari vidovnjaci su bili pogrešno uvereni da su neranjivi, što je ubrzalo njihovu propast.

Želeo sam da mi potanko objasni tehnike vatre i vode. Rekao je da je znanje starih vidovnjaka bilo toliko složeno koliko je bilo i beskorisno i da će on samo da da kratak pregled.

Zatim je skraćeno ispričao prakse gornjeg i donjeg. Gornje se odnosilo na tajno znanje o vetru, kiši, sevanju munja, oblacima, grmljavini, danu i Suncu. Znanje donjeg se odnosilo na maglu, vodu podzemnih tokova, močvare, udar groma, zemljotrese, noć, mesečinu i na Mesec.

Glasno i tiho bile su kategorije tajnog znanja koje su se bavile manipulisanjem zvukom i tišinom. Pokretno i nepokretno bili su prakse koje su se ticale tajanstvenih vidova pokretnog i nepokretnog.

Upitao sam ga da li može da mi pokaže primer bilo koje od tehnika koje je izneo. Odgovorio je da mi je tokom godina već mnogo puta praktično pokazivao. Uporno sam tvrdio da sam razumno objasnio sve što mi je radio.

Nije odgovorio. Izgledalo je ili da se ozbiljno ljuti na mene što zapitkujem ili da se zaista udubio u potragu za dobrim primerom. Uskoro se nasmejao i rekao da je našao odgovarajući primer.

»Tehnika na koju mislim treba da se izvodi u plitkim potocima«, rekao je. »Postoji jedan takav u blizini Henarove kuće.«

»Šta ću morati da radim?«

»Treba da nabaviš ogledalo srednje veličine.«

Njegov zahtev me je iznenadio. Primetio sam da stari Tolteci nisu znali za ogledalo.

»Nisu«, priznao je smešeći se. »To je moj dobrotvor dodao tehnici. Sve što je starim vidovnjacima bilo potrebno jeste površ koja odbija svetlost.«

Objasnio je da se tehnika sastoji od potapanja sjajne površi u plitku vodu potoka. Površ može da bude bilo kakav ravan predmet koji ima izvesnu moć da odražava slike.

»Želim da napraviš jak okvir od metalnih traka za ogledalo srednje veličine«, rekao je. »Ono mora da bude otporno na vodu tako da ga moraš zapečatiti katranom. Moraš sam da ga napraviš, sopstvenim rukama. Kada ga napraviš, donesi mi ga i nastaviću.«

»Šta će se desiti, don Huane?«

»Ne boj se. Sam si tražio da ti na primeru pokažem jednu praksu starih Tolteka. I ja sam tražio isto to od svog dobrotvora. Mislim da u određenom trenutku svi to traže. Moj dobrotvor je rekao da je i sam učinio istu stvar. Njegov dobrotvor, nagual Elijas, dao mu je jedan primer; moj dobrotvor je isti taj pokazao meni; i sada ću ga ja pokazati tebi.

»U vreme kada mi je moj dobrotvor pokazivao primer nisam znao kako je to uradio. Sad znam. Jednog dana ćeš i sam takođe znati suštine te tehnike; shvatićeš šta je iza svega toga.«

Mislio sam da don Huan želi da se vratim kući u Los Andeles i da tamo napravim okvir za ogledalo. Napomenuo sam kako bi meni bilo nemoguće da upamtim zadatak ukoliko ne ostanem u povišenoj svesti.

»Postoje dve stvari koje se ne slažu s tvojom primedbom«, rekao je. »Prvo je da ne postoji način da

ostaneš u povišenoj svesti jer nećeš biti sposoban da funkcionišeš osim ukoliko te ja ili Henaro ili neko od ratnika iz društva naguala ne pazi svakog božjeg minuta tokom dana, kao što ja sad radim. Drugo, Meksiko nije Mesec. I ovde postoje gvoždare. Možemo da ode-mo u Oahaku i kupimo sve što ti treba.«

Sutradan smo se odvezli u grad i kupili sve delove za okvir. Sam sam ih pribavio u mehaničarskoj radnji uz minimalnu doplatu. Don Huan mi je rekao da ih stavim u prtljažnik svojih kola. Nije ih čak ni pogledao. Kasno popodne povezli smo se nazad, prema Henar-ovoj kući, i stigli smo tamo rano izjutra. Tražio sam Henara. Nije bio tu. Kuća je izgledala napušteno.

»Šta će Henaru ova kuća?« upitao sam don Huana. »On živi kod tebe, zar ne?«

Don Huan nije odgovorio. Čudno me je pogledao i pošao da upali gasnu lampu. Bio sam sam u sobi u mrklom mraku. Osećao sam težak umor, koji sam pri-pisivao dugoj, mučnoj vožnji preko planina. Hteo sam da legnem. U mraku nisam mogao da vidim gde je He-naro ostavio prostirke. Spotakao sam se o gomilu. I onda sam znao šta će Henaru ta kuća — on se brinuo o muškim učenicima, Pablitu, Nestoru i Beninju, koji su tu živeli kada su bili u stanju normalne svesti.

Osećao sam da sam živnuo; više nisam bio umo-ran. Don Huan je ušao sa svetiljkom. Ispričao sam mu o svom saznanju, ali on je rekao da to nije važno, da se ja toga neću suviše dugo sećati.

Zatražio je da mu pokažem ogledalo. Izgleda da mu se dopalo i primetio je kako je lako a ipak čvrsto. Opazio je da sam upotrebio metalne zavrtnje kako bih aluminijumski okvir učvrstio za komad metalne ploče koju sam upotrebio kao pozadinu za ogledalo dugo osamnaest i široko četrnaest inča.²

»Ja sam napravio drveni okvir za svoje ogledalo«, rekao je. »Ovo deluje mnogo bolje od moga. Moj okvir je bio suviše glomazan a istovremeno krhak.

*² Inč — mera za dužinu (1 inč = 2,54 cm). — *Prim. prev.*

»Da ti objasnim šta ćemo da uradimo«, nastavio je pošto je proučio ogledalo. »Ili, možda bi trebalo da kažem šta ćemo mi pokušati da uradimo. Nas dvojica ćemo zajedno staviti ovo ogledalo na površinu potoka u blizinu kuće. Dovoljno je širok i plitak da može da nam posluži.

»Stvar je u tome da se fluidnosti vode dozvoli da vrši pritisak na nas i da nas odveze.«

Pre nego što sam mogao da bilo šta napomenem ili da pitam bilo šta, podsetio me je da sam u prošlosti koristio vodu sličnog potoka i postigao neobične podvige percepcije. To se odnosilo na propratne efekte halucinogenog bilja, koje sam iskusio više puta dok sam bio potopljen u kanalu za navodnjavanje iza nje-gove kuće u severnom Meksiku.

»Sačuvaj neka pitanja dok ti ne objasnim šta vi-dovnjaci znaju o svesti«, rekao je. »Tada ćeš u drukči-jem svetlu sagledati sve što smo radili. Ali, pre svega, nastavimo sa našim postupkom.«

Otišli smo do obližnjeg potoka, i on je odabrao me-sto sa ravnim stenjem izloženim van vode. Rekao je da je tu voda dovoljno plitka za naše potrebe.

»Šta očekuješ da će se desiti?« upitao sam dok me je obuzimala zebnja.

»Ne znam. Jedino znam šta ćemo da pokušamo. Držaćemo ogledalo vrlo pažljivo, ali vrlo čvrsto. Nežno ćemo da ga položimo na površinu vode i onda ćemo ga pustiti da potone. Zatim ćemo ga držati na dnu. Pro-verio sam. Postoji dovoljno mulja na dnu da nam omo-gući da ukopamo prste ispod ogledala da bismo ga čvrsto držali.«

Rekao mi je da usred mirnog potoka čučnem na ravnu stenu iznad površine i da držim ogledalo obema rukama skoro na uglovima. On je čučao spram mene i držao je ogledalo isto kao i ja. Pustili smo da ogledalo tone i onda smo ga držali zagnjurivši ruke skoro do lakata.

Naredio mi je da se očistim od misli i da buljim u površinu ogledala. Stalno je iznova ponavljao kako je stvar u tome da se uopšte ne misli. Gledao sam napreg-

nuto u ogledalo. Mirna struja blago je poremetila odraze don Huanovog i mog lica. Posle nekoliko minuta zurenja u ogledalo učinilo mi se da slika njegovog i mog lica postepeno postaje mnogo jasnija. I ogledalo je raslo dok nije dostiglo najmanje jedan kvadratni jard³. Kao da je strujanje stalo, i ogledalo se činilo čisto kao da je stajalo na površini vode. Još je mnogo čudnija bila svežina naših odraza. Izgledalo je kao da mi je lice uvećano, ne po veličini već u fokusu. Mogao sam da na koži čela vidim pore.

Don Huan je tiho šapnuo da ne buljim u svoje ili njegove oči, već da pustim da mi pogled luta okolo ne zaustavljajući se ni na jednom delu naših odraza.

»Zuri netremice i ne pilji!« ponovio je naređenje nekoliko puta jačim šapatom.

Uradio sam ono što je rekao ne prekidajući da bih razmišljao o onome što je izgledalo kao kontradikcija. U tom trenutku nešto od mene je bilo uhvaćeno u tom ogledalu i kontradikcija je stvarno imala smisla. »Moguće je zuriti netremice i ne piljiti«, mislio sam, i istog trena kada sam tu misao formulisao, još jedna glava se pojavila pored don Huanove i moje. Nalazila se na nižoj strani ogledala, sa moje leve strane.

Čitavo telo mi se treslo. Don Huan je šapnuo da se smirim i da ne pokazujem strah niti iznaneđenje. Ponovo mi je zapovedio da zurim i da ne piljim u novopridošlicu. Morao sam nezamislivo da se napregnem da ne ostanem bez daha i da ne ispustim ogledalo. Telo mi je drhtalo od glave do pete. Don Huan mi je ponovo šapnuo da zadržim kontrolu nad sobom. Neprestano me je gurkao ramenom.

Postepeno sam uspeo da kontrolišem svoj strah. Zurio sam u treću glavu i postepeno sam shvatio da to nije ljudska glava niti životinjska. Zapravo, to uopšte nije bilo glava. To je bio oblik koji nije imao kretanja iznutra. Kada se ta misao pojavila, odmah sam shvatio da je nisam sam smislio. To okriće takođe nije bilo misao. Za trenutak sam bio užasno uznemiren, a onda

^{*3} Jard — mera za dužinu (1 jard = 91 cm). — *Prim. prev.*

mi se otkrilo nešto nepojmljivo. Te misli su bile glas u mom uvu!

»Ja *vidim!*« viknuo sam na engleskom, ali nije bilo glasa. »Da, ti *vidiš*«, rekao je glas u mom uvu na španjskom.

Osećao sam da sam okružen silom mnogo većom od mene samog. Ništa me nije bolelo niti me je išta mučilo. Nisam ništa osećao. Znao sam bez i trunke sumnje, jer mi je glas tako govorio, da čvrsti stisak te sile ne mogu da slomim prosto voljom ili na silu. Znao sam da umirem. Automatski sam podigao oči da pogledam don Huana i istog trena kada su nam se pogledi ukrstili ta sila je popustila. Bio sam slobodan. Don Huan mi se smeškao kao da je tačno znao kroza šta sam prošao.

Shvatio sam da stojim. Don Huan je držao ogledalo za jednu stranu da bi se voda ocedila. U tišini smo otpešačili nazad do kuće.

»Stari Tolteci su jednostavno bili hipnotisani svojim otkrićima«, rekao je don Huan.

»Jasno mi je zašto«, rekao sam.

Snaga koja me je obujmila bila je toliko jaka da mi je oduzela moć govora i satima posle toga nisam čak mogao da razmišljam. Sledila me je potpunim nepostojanjem volje. Kravio sam je sasvim postepeno.

»Bez ikakvog namernog uplitanja s naše strane«, nastavio je don Huan, »ova tehnika starih Tolteka podeljena je za tebe na dva dela. Prvi je bio dovoljan samo da te upozna sa onim što se dešava. U drugom delu, pokušaćemo da ostvarimo ono što su stari vidovnjaci tražili.«

»Šta se tamo zaista dogodilo, don Huane?« upitao sam.

»Postoje dve verzije. Prvo ću ti reći verziju starih vidovnjaka. Oni su mislili da je površina sjajnog objekta sposobna da odražava i uvećava moć vode kada je potopljena u nju. Ono što su oni obično radili bilo je da zure u tela vode, a površina koja odražava služila im je kao pomoć da ubrzaju proces. Oni su verovali da su naše oči ključevi za ulazak u nepoznato; zureći u vodu, oni su omogućavali očima da otvore put.«

Don Huan je rekao da su stari vidovnjaci prime-tili da vlažnost vode samo kvasi i natapa, ali da fluidnost vode pokreće. Ona teče, pretpostavljali su oni, u potrazi za drugim nivoima pod nama. Verovali su da nam voda nije data samo za život već i kao veza, kao put do drugih nivoa ispod.

»Ima li mnogo donjih nivoa?« upitao sam.

»Stari vidovnjaci su nabrojali sedam nivoa«, odgovorio je.

»Da li ih i ti znaš, don Huane?«

»Ja sam vidovnjak novog ciklusa, i otud imam drukčije poglede«, rekao je. »Ja ti samo pokazujem šta su stari vidovnjaci radili i govorim ti šta su oni verovali.«

Izjavio je da samo to što on ima različite poglede ne znači da su prakse starih vidovnjaka nevažne; njihova tumačenja su bila pogrešna, ali su njihove istine za njih imale praktičnu vrednost. U slučaju prakse s vodom bili su uvereni da je moguće prevoziti se telesno uz pomoć fluidnosti vode bilo kuda između ovog našeg nivoa i ostalih sedam donjih nivoa; ili se, u suštini, prevoziti bilo kuda u ovom nivou, duž vodenog toka reke u oba pravca. Oni su, prema tome, koristili tekuće vode da se prevoze po ovom našem nivou, a vode dubokih jezera i pustinjske izvore koristili su da se prebace u dubine.

»Ovom tehnikom koju ti pokazujem želeli su da postignu dve stvari«, nastavio je. »S jedne strane, koristili su fluidnost vode da se prevezu do prvog nivoa ispod. S druge strane koristili su je da se licem u lice sretnu sa živim bićima sa tog prvog nivoa. Obličje koje je naličilo na glavu bilo je jedno od tih bića koje je došlo da nas razgleda.«

»Znači, ona stvarno postoje!« uskliknuo sam.

»Sigurno da postoje«, uzvratio je.

Rekao je da je stare vidovnjake uništilo njihovo nenormalno navaljivanje da se ostane pri procedura-ma, ali da je šta god da su pronašli bilo validno. Oni su otkrili da je telo vode bilo jedno od najsigurnijih načina preko koga se sreće jedno od tih bića. Veličina

vodenog tela nije bila važna; okean ili bara služe istoj svrsi. On je odabrao mali potok jer ne voli da se kvasi. Mogli smo da postignemo iste rezultate na jezeru ili na velikoj reci.

»Ostali život dolazi da otkrije šta se dešava kad ljudska bića dozivaju«, nastavio je. »Ta toltečka tehnika je kao kucanje na vrata. Stari vidovnjaci su govorili da sjajna površina na dnu vode služi kao mamac i kao prozor. Tako se ljudi i ta bića susreću na prozoru.«

»Da li mi se to desilo tamo?« upitao sam.

»Stari vidovnjaci bi rekli da su tebe privukli moć vode i moć prvog nivoa, plus magnetni uticaj bića na prozoru.«

»Ali ja sam u uvu čuo glas koji govori da umirem«, rekao sam.

»Glas je bio u pravu. Umirao si, i umro bi da me nije bilo tamo. U tome je opasnost izvođenja toltečkih tehnika. Krajnje su uspešne, ali su najčešće smrtonosne.«

Rekao sam mu da se stidim da priznam da sam se prestravio. *Viđenje* tog oblika u ogledalu i osećanje snage koja me obuhvata sa svih strana dokazalo mi je dan ranije isuviše toga.

»Ne bih hteo da te uznemiravam«, rekao je, »ali tebi se još uvek nije ništa desilo. Ako tebi treba da se desi ono što se meni desilo, bolje će ti biti da se pripremiš za najveći šok u svom životu. Bolje je da se sad treseš kao prut nego da sutra umreš od straha.«

Strah koji me je obuzeo bio je tako užasan da nisam mogao čak ni da izgovorim pitanja koja su mi padala na pamet. Nisam mogao da gutam. Don Huan se smejao dok nije počeo da kašlje. Lice mu se zacrvenelo. Kada sam povratio glas, svako od mojih pitanja podsticalo je novi napad kašljućeg smeha.

»Ne možeš ni da zamisliš koliko mi je sve ovo smešno«, napokon je rekao. »Ne smajem se ja tebi. Smešna mi je situacija. Moj dobrotvor me je naterao da prođem kroz iste stvari, i gledajući tebe ne mogu da ne vidim sebe.«

Rekao sam mu da me boli stomak. Kazao je da je to dobro, da je prirodno da se čovek plaši, i da je obuzdavanje straha pogrešno i besmisleno. Kada je trebalo da se nerazumno plaše, stari vidovnjaci su upali u klopku suzbijajući svoj strah. Pošto nisu želeli da obustave potragu niti da se odreknu svojih uljuljkujućih izmišljotina, umesto toga su kontrolisali svoj strah.

»Šta ćemo još da radimo sa ogledalom?« upitao sam.

»To ćemo ogledalo da upotrebimo kako bismo te suočili s onim bićem u koje si samo zurio juče.«

»Šta se dešava na suočenju?«

»Dešava se da jedan oblik života, ljudski oblik, sreće drugi oblik života. Stari vidovnjaci kažu da je to u ovom slučaju stvaranje iz prvog nivoa fluidnosti vode.«

Objasnio je da su stari vidovnjaci pretpostavljali da su sedam nivoa ispod našeg, sedam nivoa fluidnosti vode. Za njih je izvor imao neizrecivu važnost, jer su oni mislili da je u tom slučaju fluidnost vode izokrenuta i da ide od dubine prema površini. Oni su ga smatrali mestom gde stvorenja sa drugih nivoa, te druge forme života, dolaze u našu ravan da vire, da nas posmatraju.

»U tom slučaju stari vidovnjaci nisu grešili«, nastavio je. »Pogodili su tačno u centar. Entiteti koje novi vidovnjaci nazivaju saveznicima pojavljuju se oko pustinskih izvora.«

»Da li je biće u ogledalu bilo saveznik?« upitao sam.

»Naravno. Ali ne od onih koji se mogu iskoristiti. Tradicija saveznika, sa kojom sam te u prošlosti upoznao, potiče direktno od starih vidovnjaka. Oni su činili čuda sa saveznicima, ali ništa od svega toga što su činili nije vredelo kada su se pojavili pravi neprijatelji: njihovi drugovi.«

»Pošto su ta bića saveznici, mora da su vrlo opasni«, rekao sam.

»Opasni su kao što smo i mi ljudi opasni, ni manje ni više.«

»Mogu li oni da nas usmrte?«

»Ne mogu direktno, ali sigurno mogu da nas na smrt prestrave. Mogu sami da pređu granice, ili mogu samo da dođu na prozor. Kao što si možda sada shvatio, ni stari Tolteci nisu stali kod prozora. Oni su pronašli čudne načine da odu iza njega.«

Drugi čin tehnike odvijao se vrlo slično prvom, osim što je meni trebalo dvostruko više vremena da se opustim i da zaustavim unutrašnji dijalog. Kada se to svršilo, odrazi don Huanovog i mog lica smesta su se izoštrili. Zurio sam naizmenično u njegov i svoj odraz oko jedan sat. Očekivao sam da se saveznik svakog trena pojavi, ali ništa se nije desilo. Boleo me je vrat. Leđa su mi se ukočila, noge utrnule. Hteo sam da kleknem na stenu da bih se oslobodio bola u krstima. Don Huan je šapnuo da će u trenutku kada se pojavi obris saveznika moja nelagodnost nestati.

Bio je potpuno u pravu. Šok od osvedočenja u to kako se okrugli oblik pojavljuje na ivici ogledala odagnao je svaku nelagodnost.

»Šta ćemo sad da radimo?« prošaputao sam.

»Opusti se i ne usmeravaj pogled ni na šta, čak ni za tren«, odgovorio je. »Gledaj sve što se pojavljuje u ogledalu. Zuri i ne pilji.«

Poslušao sam ga. Gledao sam u sve unutar okvira ogledala. U ušima mi je čudno zujalo. Don Huan je prošaputao kako treba da pokrećem oči u smeru kazaljke na satu ukoliko osetim da me obuhvata neka neobična snaga; ali ni u kom slučaju, naglasio je, ne smem da podignem glavu da bih ga pogledao.

Za tren sam primetio da ogledalo odražava više nego odraze naših lica i okruglog oblika. Njegova površ je potamnela. Pojavile su se tačke snažne ljubičaste svetlosti. Rasle su. Tu su takođe bile tačke najcrnjeg crnila. Tada se sve pretvorilo u nešto poput spljoštene slike oblačnog noćnog neba po mesečini. Iznenada, čitava površ je došla u prvi plan, kao da je to bila pokretna slika. Novi prizor je bio trodimenzionalan, pogled na ponore koji je oduzimao dah.

Znao sam da je sasvim nemoguće da pobedim ogromnu privlačnost tog prizora. Počeo je da me privlači.

Don Huan je glasno šapnuo da treba da kolutam očima ako mi je život mio. To kretanje mi je trenutno donelo olakšanje. Ponovo sam razlikovao naše odraze i odraz saveznika. Tada je saveznik nestao i ponovo se pojavio na drugom kraju ogledala.

Don Huan mi je naredio da zgrabim ogledalo iz sve snage. Upozorio me je da budem smiren i da ne pravim nagle pokrete.

»Šta će da se desi?« prošaputao sam.

»Saveznik će pokušati da izađe napolje«, odgovorio je.

Čim je to rekao, osetio sam snažan trzaj. Nešto me je potezalo za ruke. Cimanje je dolazilo ispod ogledala. Bilo je kao sila koja usisava, koja je ujednačavala pritisak svud oko okvira.

»Drži čvrsto ogledalo, ali nemoj da ga razbiješ«, naredio je don Huan. »Pobedi usisavanje. Ne daj savezniku da suviše duboko potopi ogledalo.«

Sila koja nas je vukla dole bila je ogromna. Osećao sam da će mi se prsti polomiti ili smrskati o stene na dnu. I don Huan i ja smo u jednom trenutku izgubili ravnotežu i morali smo da sa ravne stene siđemo u potok. Voda je bila sasvim plitka, ali je strujanje saveznikove sile oko okvira ogledala bilo toliko zastrašujuće kao da smo bili u velikoj reci. Voda se oko naših nogu luđački kovitlala, ali su odrazi u ogledalu ostali neuznemireni.

»Pazi!« viknuo je don Huan. »Evo ga!«

Trzanje se pretvorilo u guranje odozdo. Nešto je zgrabilo ivicu ogledala; ne spoljašnju ivicu okvira za koju smo ga mi držali, već sa unutrašnje strane stakla. Bilo je kao da je površina stakla zaista bila otvoren prozor i kao da se nešto ili neko upravo uspinjao kroz njega.

Kada je guralo naviše, don Huan i ja smo se očajnički borili da gurnemo ogledalo dole, a kada ga je usisavalo vukli smo ga napolje. U takvom položaju, nisko povijeni, polako smo se sa prvobitnog mesta pomerili nizvodno. Voda je bila dublja i dno je bilo prekriveno klizavim kamenjem.

»Hajde da izvadimo ogledalo iz vode i da ga slobodno protresemo«, rekao je don Huan strogo.

Bučno mlaćenje se nastavilo neprekidno. Kao da smo ulovili ogromnu ribu golim rukama i ona je divlje plivala okolo.

Došla mi je misao da je ogledalo u suštini bilo otvor. Čudan oblik je upravo pokušavao da se popne kroz njega. Naginjao se preko ivice otvora velikom težinom i bio je dovoljno veliki da zameni odraze don Huanovog i mog lica. Više nisam mogao da nas vidim. Mogao sam samo da jasno opazim masu koja pokušava da se izdigne.

Ogledalo više nije bilo položeno na dno. Prsti mi se više nisu utiskali u dno. Ogledalo je bilo na pola puta do dna, držale su ga suprotne snage saveznikovih i naših trzaja. Don Huan je rekao da će on da pruži svoje ruke ispod ogledala i da ja treba vrlo brzo da ih zgrabim kako bismo imali bolju polugu da podignemo ogledalo svojim podlakticama. Kada ga je pustio, ono se nagnulo na njegovu stranu. Brzo sam potražio njegove ruke, ali ispod ogledala nije bilo ničega. Kolebao sam se jedan tren predugo i ogledalo je otplovilo iz mojih ruku.

»Zgrabi ga! Zgrabi ga!« vikao je don Huan.

Uhvatio sam ogledalo baš kad je htelo da se spusti na stenje. Podigao sam ga iz vode, ali nedovoljno brzo. Voda je izgledala kao lepak. Kada sam izvukao ogledalo napolje, povukao sam takođe i izvesnu količinu teške gumaste tvari koja je jednostavno iščupala ogledalo iz mojih ruku nazad u vodu.

Don Huan je, pokazujući izvanrednu spretnost, uhvatio ogledalo i podigao ga postrance bez ikakve teškoće.

Nikad u životu nisam imao takav napad melanholije. To je bila tuga bez određenog osnova; povezivao sam je sa sećanjem na dubine koje sam *video* u ogledalu. Bila je to mešavina čiste čežnje za tim dubinama i savršenog straha od njihove hladne usamljenosti.

Don Huan je napomenuo kako je u životu ratnika krajnje prirodno biti tužan bez očiglednog razloga. Vi-

dovnjaci kažu da svetlosno jaje, kao energetska polje, oseća svoju konačnu sudbinu kad god su granice poznatog probijene. Samo jedan letimičan pogled na večnost izvan čahure dovoljan je da se ugodnost našeg popisivanja poremeti. Melanholija koja iz toga nastaje ponekad je toliko snažna da može da odvede u smrt.

Rekao je da je najbolji način da se melanholija iskoreni taj da se sa njom tera šega. Podrugljivo je protumačio kako je moja prva pažnja činila sve da povrati red koji je poremećen mojim susretom sa saveznikom. Pošto nije bilo načina da se on obnovi razumnim sredstvima, moja prva pažnja je to radila usmeravajući svoju moć na žalost.

Rekao sam mu da ostaje činjenica da je melanholija istinska. Prepuštanje njoj, smušenost, sumornost, nisu bili delovi onog osećanja usamljenosti kad sam se sećao tih dubina.

»Nešto je napokon doprlo do tebe«, rekao je. »U pravu si. Nema ničeg usamljenijeg od večnosti. I, nama ništa nije prijatnije nego da budemo ljudska bića. To je svakako suprotnost — kako čovek može da zadrži vezu sa svojom humanošću i da se ipak radosno i odlučno izlaže potpunoj usamljenosti večnosti? Bilo kad da rešiš ovu zagonetku, bićeš spreman za poslednje putovanje.«

Tada sam potpuno sigurno znao razlog svoje žalosti. Ponovo mi se vratilo ono osećanje, ono koje sam uvek zaboravljao sve dok iznova ne bih shvatio isto: inferiornost humanosti naspram te stvari-po-sebi koju sam *video* u ogledalu.

»Ljudska bića stvarno nisu ništa, don Huane«, rekao sam.

»Znam tačno šta misliš«, rekao je. »Sigurno, mi nismo ništa, ali upravo to je ono što predstavlja konačni izazov, da mi ništaci možemo stvarno da se suočimo sa usamljenošću večnosti.«

Iznenada je promenio temu ostavljajući me otvorenih usta i neizgovorenog sledećeg pitanja. Počeo je da razmatra naše takmičenje sa saveznikom. Rekao je, pre svega, da borba sa saveznikom nije bila šala. Nije

stvarno bila pitanje života i smrti, ali nije takođe bila ni šala.

»Odabrao sam tu tehniku«, nastavio je, »jer ju je moj dobrotvor meni pokazao. Kada sam ga zamolio da mi pruži jedan primer tehnika starih vidovnjaka, gotovo da se raspukao od smeha; moj ga je zahtev toliko podsećao na njegovo sopstveno iskustvo. Njegov dobrotvor, nagual Elijas, njemu je takođe pružio demonstraciju iste tehnike.«

Don Huan je rekao da je, pošto je za svoje ogleдалo pravio drveni okvir, trebalo da traži da i ja učinim isto, ali je hteo da vidi šta će da se desi kada je okvir snažniji od njegovog ili njegovog dobrotvora. Njihovi okviri su se polomili, i oba puta je saveznik izašao.

Objasnio je da je za vreme njegovog sopstvenog nadmetanja saveznik skršio okvir. On i njegov dobrotvor su ostali držeći dva komada drveta dok je ogleдалo potonulo i saveznik se ispentrao iz njega.

Njegov dobrotvor je znao kakva ga nevolja čeka. U odrazu u ogledalima saveznici nisu zaista zastrašujuć, jer čovek *vidi* samo oblik, gomilu oblićja. Ali kada su napolju, osim što su zaista zastrašujuće stvari, oni su pravi daveži. Naglasio je da je saveznicima kad izađu iz svog nivoa vrlo teško da se vrate. Isto pretežno važi i za čoveka. Ako vidovnjaci preduzmu opasan poduhvat u nivo tih stvorenja, postoji šansa da se za njih nikad više ne čuje.

»Moje se ogledalo slomilo od saveznikove snage«, rekao je. »Više nije bilo prozora i saveznik nije mogao nazad, tako da je pošao za mnom. Zapravo je trčao za mnom kotrljajući se. Zagrebao sam na sve četiri najvećom mogućom brzinom, vrišteći od straha. Išao sam uz i niz brda kao opsednut čovek. Sve vreme je saveznik bio na inče od mene.«

Don Huan je rekao da je njegov dobrotvor trčao za njim, ali je bio previše star i nije mogao dovoljno brzo da se kreće; bio je razuman čovek, ipak, da kaže don Huanu da se vraća istim putem, i tako je bio u stanju da preduzme mere kako bi se oslobodio savez-

nika. Povikao je da će da zapali vatru i da don Huan trči u krug dok sve ne bude spremno. Pošao je napred da sakuplja suvo granje dok je don Huan trčao oko drva, poludeo od straha.

Don Huan je priznao da je, dok je trčao okolo, pomislio da njegov dobrotvor u stvari uživa u čitavoj stvari. Znao je da je njegov dobrotvor bio ratnik sposoban da uživa u bilo kojoj situaciji koja se može zamisliti. Zašto ne bi uživao i u ovakvoj? Za trenutak se toliko naljutio na svog dobrotvora da je saveznik prestao da ga prati, i don Huan je ne baš biranim rečima optužio svog dobrotvora za zlonamernost. Njegov dobrotvor nije odgovorio, već je pokretima izražavao istinski strah kada je pokraj don Huana ugledao saveznika, koji se nazirao između njih dvojice. Don Huan je zaboravio na svoj bes i ponovo počeo da trči ukrug.

»Moj dobrotvor je zaista bio stari đavo«, rekao je don Huan smejući se. »Umeo je da se smeje iznutra. To mu se nije videlo na licu, tako da je mogao da se pretvara kako plače ili je besan kada se u stvari srnejavao. Tog dana, dok me je saveznik jurio ukrug, moj dobrotvor je stajao tamo i branio se od mojih optužbi. Čuo bih samo odlomke njegovog dugog govora svaki put kada bih protrčao pored njega. Kada je sa tim završio, čuo sam odlomak još jednog dugačkog objašnjenja: kako on mora da prikupi veoma mnogo drva, da je saveznik veliki, da vatra mora da bude velika kao saveznik, da čitav manevar možda neće uspeti.

»Samo me je moj luđački strah terao da trčim. Napokon je on izgleda shvatio da sam na ivici da padnem mrtav od iscrpljenosti; naložio je vatru i uz pomoć plamenova zaštitio me od saveznika.«

Don Huan je rekao da su pored vatre ostali čitavu noć. Njemu je bilo najgore kada je dobrotvor morao da ode i da potraži još suvog granja i da ga ostavi samog. Bio je toliko prestravljen da je obećao Bogu da će da napusti stazu znanja i da će postati farmer.

»Ujutro, pošto sam istrošio svu svoju energiju, saveznik je uspeo da me gurne u vatru i gadno sam se opekao«, dodao je don Huan.

»Šta se desilo sa saveznikom?« upitao sam.

»Moj dobrotvor mi nikad nije rekao šta je bilo sa njim«, odgovorio je. »Ali osećam kao da on još uvek trči okolo bez cilja, pokušavajući da pronađe put nazad.«

»A šta je bilo sa tvojim obećanjem Bogu?«

»Moj dobrotvor je rekao da se ne brinem, da je to bilo dobro obećanje, ali da ja još uvek nisam znao da ne postoji niko ko bi čuo takva obećanja, jer Boga nema. Sve što postoji Orlova su zračenja, i ne postoji način da se njima daju obećanja.«

»Šta bi se desilo da te je saveznik uhvatio?« upitao sam.

»Možda bih umro od straha«, rekao je. »Da sam znao šta znači biti uhvaćen, pustio bih ga da me uhvati. U to vreme bio sam nesmotren čovek. Kada te jednom saveznik uhvati, ili dobiješ srčani napad i umreš ili se porveš s njim. Onda, posle nekoliko trenutaka batrganja uokolo u prividnoj razjarenosti, saveznikova energija opada. Ne postoji ništa što jedan saveznik može da nam učini, i obrnuto. Nas razdvaja ponor.

»Stari vidovnjaci su verovali da u trenutku kada saveznikova energija opadne, saveznik predaje svoju moć čoveku. Moć, do mogeg! Stari vidovnjaci su imali toliko saveznika da su im izlazili na uši i moć njihovih saveznika nije značila baš ništa.«

Don Huan je rekao da su novi vidovnjaci morali da još jednom raščiste tu zbrku. Oni su otkrili da je jedina važna stvar besprekornost, to jest oslobođena energija. Postojali su zaista neki među starim vidovnjacima koje su njihovi saveznici spasli, ali to nema nikakve veze sa moći saveznika da zaštite bilo šta; pre će biti da je besprekornost ljudi bila to što im je omogućilo da iskoriste energiju tih drugih formi života.

Novi vidovnjaci su takođe otkrili najvažniju stvar u vezi sa saveznicima: šta ih čini korisnim ili beskorisnim za čoveka. Beskorisni saveznici, kojih ima zaprepašćujući broj, jesu oni koji u sebi imaju zračenja za koja mi u sebi nemamo odgovarajuća. Oni

se toliko razlikuju od nas da su potpuno beskorisni. Ostali saveznici, kojih je vrlo mali broj, srodni su nam, što znači da imaju povremeno zračenja koja odgovaraju našim.

»Kako čovek koristi tu vrstu?« upitao sam.

»Upotrebićemo drugu reč umesto 'koristiti'«, odgovorio je. »Ja bih rekao da ono što se dešava između vidovnjaka i te vrste saveznika jeste poštena razmena energije.«

»Kako se obavlja ta razmena?« upitao sam.

»Preko odgovarajućih zračenja«, rekao je. »Ta zračenja su, prirodno, na levoj strani čovekove svesti; na strani koju prosečan čovek nikad ne upotrebljava. To je razlog što saveznika uopšte nema u svetu desne strane svesti, ili strane razuma.«

Rekao je da odgovarajuća zračenja daju obema zajedničku osnovu. Zatim se, uz poznavanje, uspostavlja dublja veza koja obema životnim formama omogućava da se okoriste. Vidovnjaci traže saveznike eteričkih svojstava; oni su basnoslovni izviđači i vodiči. Saveznici traže veće energetske polje od čovekovog, i sa njim oni čak mogu i da se materijalizuju.

Uveravao me je da iskusni vidovnjaci prebiraju po tim zajedničkim zračenjima sve dok ih ne dovedu u totalni fokus; tada se vrši razmena. Stari vidovnjaci nisu razumeli taj proces, i razvili su složene tehnike zurenja s namerom da se spuste u dubine koje sam *video* u ogledalu.

»Stari vidovnjaci su imali veoma razrađenu alatku uz pomoć koje su silazili«, nastavio je. »To je bio naročito upreden konopac koji su obmotavali oko struka. Imao je mek deblji kraj namočen u smoli, koji je pristajao uz pupak kao čep. Vidovnjaci su imali jednog ili više pomoćnika koji su ih držali za uže dok su bili udubljeni u zurenje. Prirodno, zurenje pravo u odraz duboke, bistre bare ili jezera beskrajno je privlačnije i opasnije nego ono što smo mi radili sa ogledalom.«

»Ali, da li su oni stvarno telesno silazili?« upitao sam.

Iznenadilo bi te šta su sve ljudi sposobni, naročito ako kontrolišu svest«, odgovorio je. »Stari vidovnjaci nisu bili normalni. U svojim izletima u dubine nalazili su čudesa. Za njih je susretanje sa saveznicima bilo obična stvar.

»Naravno, do sada si shvatio da je, kada se kaže dubine, to samo govorna figura. Nema dubina, postoji samo manipulisanje svešću. Pa ipak stari vidovnjaci to nikad nisu shvatili.«

Rekao sam Don Huanu da sam iz onog što je govorio o svom iskustvu sa saveznikom, i iz svoje lične impresije kada sam osetio savezниковu mlateću snagu u vodi, zaključio da su saveznici veoma agresivni.

»Nisu baš«, rekao je. »Nije da oni nemaju dovoljno energije da budu agresivni, već je to pre stoga što oni imaju drugu vrstu energije. Oni su više kao električna struja. Organska bića su sličnija toplotnim talasima.«

»Ali zašto te je jurio toliko dugo?« upitao sam.

»To nije tajna«, rekao je. »Njih privlače osećanja. Bezuman strah ih najviše privlači; on oslobađa neku vrstu energije koja im najviše odgovara. Zračenja u njima se prikupljaju na taj bezumni strah. Pošto moj strah nije popuštao, saveznik je krenuo za njim, ili, još bolje, moj strah je ulovio saveznika i nije ga puštao da ode.«

Rekao je da su stari vidovnjaci otkrili da saveznici u bezumnom strahu uživaju više nego u bilo čemu drugom. Oni su čak otišli u krajnost, jer su stvarno prestravljivali na smrt ljude da bi namerno njihovim strahom snabdevali saveznike. Stari vidovnjaci su bili ubeđeni da saveznici poseduju ljudska osećanja, ali novi vidovnjaci to *vide* drukčije. Oni su *videli* da saveznike privlači energija koju oslobađaju osećanja; ljubav je jednako delotvorna, isto kao mržnja ili tuga.

Don Huan je dodao da bi, da je on osećao ljubav prema tom savezniku, saveznik u svakom slučaju pošao za njim, iako bi potera bila drukčija. Upitao sam ga da li bi saveznik prestao da ide za njim da je obuzdao svoj strah. Odgovorio je da je kontrolisanje

straha trik starih vidovnjaka. Oni su naučili da ga kontrolišu do tog stepena da su ga komadali. Oni su svojim strahom lovili saveznika i postepeno ga deleći, kao hranu, zaista su držali saveznika u ropstvu.

»Ti stari vidovnjaci su bili zastrašujući ljudi«, nastavio je Don Huan. »Mada ne treba da upotrebljavam prošlo vreme, oni su zastrašujući čak i danas. Njihova je želja da dominiraju, da zavladaју svim i svačim.«

»Čak i danas, don Huane?« upitao sam, pokušavajući da ga navedem da i dalje objašnjava.

Promenio je temu napomenuvši da sam propustio priliku da se zaista preko svake mere isprepadam. Rekao je da je bez sumnje način na koji sam katraonom zapečatio okvir ogledala sprečio da voda curi iza stakla. Smatrao je da je to bio odlučujući faktor koji je saveznika zadržao da ne razbije ogledalo.

»Baš šteta«, rekao je. »Možda bi ti čak voleo tog saveznika. Uzgred budi rečeno, to nije bio isti saveznik koji je dolazio juče. Ovaj drugi ti je bio savršeno srodan.«

»Da li ti sam imaš neke saveznike, don Huane?« upitao sam.

»Kao što znaš, imam saveznike svog dobrotvora«, rekao je. »Ne bih mogao da kažem da prema njima osećam baš ono što je osećao moj dobrotvor. On je bio tih ali sasvim usrdan čovek, koji je izdašno poklanjao sve što je imao, uključujući i svoju energiju. On je voleo svoje saveznike. Njega nije umaralo da dozvoli svojim saveznicima da iskoriste njegovu energiju i da se materijalizuju. Naročito je bio jedan koji je mogao da uzme groteskno ljudsko obličje.«

Don Huan je nastavio da priča kako meni, pošto on nije sklon saveznicima, nikad nije pružio pravu predstavu o njima, kao što je njemu pružio njegov dobrotvor dok se on još oporavljao od rane na grudima. Sve je započelo mišlju kako je njegov dobrotvor čudan čovek. Pošto se jedva izbavio iz šaka sitnog mučitelja, don Huan je posumnjao da je upao u drugu zamku. Nameravao je da pričeka nekoliko

dana dok povrati snagu i da onda, kada starac ne bude kod kuće, pobjegne. Ali starac mora da mu je pročitao misli, jer je jednog dana poverljivo šapnuo don Huanu da mora da se oporavi što je moguće pre kako bi njih dvojica mogli da pobjegnu od njegovog porobljivača i mučitelja. Tada je, drhteći od straha i nemoći, starac otvorio vrata i čudovišan čovek sa ribljim likom ušao je u sobu, kao da je slušao pred vratima. Bio je sivo-zelen, imao je samo jedno ogromno oko koje nije treptalo, i bio je veliki kao vrata. Don Huan je rekao da je bio toliko zaprepašćen i prestravljen da se onesvestio, i da su mu trebale godine da se povrati od omađijanosti tim strahom.

»Da li su ti tvoji saveznici korisni, don Huane?« upitao sam.

»To je vrlo teško odrediti«, rekao je. »Na neki način, volim saveznike koje mi je dao moj dobrotvor. Oni su sposobni da neshvatljivo uzvraćaju naklonost. Ali, meni su oni nepojmljivi. Dobio sam ih da mi prave društvo u slučaju da se ikad nasučem u toj neizmernosti Orlovih zračenja.

7 SKUPNA TOČKA

Nekoliko meseci posle mog sukoba sa saveznicima don Huan je nastavio svoje objašnjenje umeća svesti. Jednog dana je opet započeo. Čudan događaj je to podstakao.

Don Huan je bio u severnom Meksiku. Bilo je kasno popodne. Upravo sam bio stigao u kuću koju je tamo imao, i on me je istog časa pomerio u stanje povišene svesti. I ja sam se odmah setio da se don Huan uvek vraća u Sonoru da bi se obnovio. Objasnio je da nagual, pošto je vođa koji ima ogromne odgovornosti, mora da ima tačku fizičke vezanosti, mesto na kome se stiču energije kojima je podložan. Pustinja Sonora je bila takvo mesto za njega.

Pri ulasku u povišenu svest primetio sam da je tu bila još jedna osoba koja se skrivala u polumraku u unutrašnjosti kuće. Pitao sam don Huana da li je Henaro sa njim. Odgovorio je da je sam, da je ono što sam primetio jedan od njegovih saveznika, onaj koji čuva kuću.

Tada je don Huan napravio čudan pokret. Iskrio je lice kao da je iznenađen ili prestravljen. I istog trena zastrašujuće obličje čudnovatog čoveka pojavilo se na vratima sobe u kojoj smo bili. Prisustvo nepoznatog čoveka toliko me je preplašilo da sam zaista osećao mučninu. I pre nego što sam mogao da se povratim od straha, čovek se sa ledenom okrutnošću

doteturao do mene. Kada je zgrabio moje podlaktice, osetio sam drhtaj nečeg veoma sličnog oslobađanju električne energije.

Zanemeo sam od užasa koji nisam mogao da odagnam. Don Huan mi se smešio. Mumlao sam i brundao pokušavajući da izgovorim molbu za pomoć dok nisam osetio jedan još jači udar.

Čovek je pojačao stisak i pokušao da me baci nazad na zemlju. Don Huan me je bez žurbe u glasu terao da se priberem i da se ne borim protiv straha, već da ga izbegnem. »Plaši se bez prestravljenosti«, rekao je. Don Huan mi je prišao i, ne uplićući se u moju borbu, šapnuo mi u uvo da treba svu svoju koncentraciju da usredsredim na središnju tačku svog tela.

Tokom godina navaljivao je da premerim svoje telo do poslednjeg milimetra i da ustanovim njegovo tačno središte, kako po dužini tako i po širini. Uvek je govorio da je ta tačka pravo središte energije kod svakog od nas.

Čim sam svoju pažnju usmerio na tu središnju tačku, čovek me je pustio. U istom trenu sam postao svestan da je ono što sam smatrao za ljudsko biće bilo nešto što je samo izgledalo tako. U trenu kada je za mene izgubio ljudsko obličje, saveznik je postao amorfan mehur neprozirne svetlosti. Pomerio se od nas. Pošao sam za njim pokrenut velikom silom koja me je navela da sledim tu neprozirnu svetlost.

Don Huan me je zaustavio. Blago me je poveo do trema svoje kuće i posadio me na čvrst sanduk koji je koristio kao klupu.

To me je iskustvo strašno uznemirilo, ali me još više uznemirila činjenica da je strah koji me je paralisao nestao tako brzo i tako potpuno.

Razmotrio sam iznenadnu promenu svog raspoloženja. Don Huan je rekao da nema ničeg čudnog u nestalnosti promene, i da strah ne postoji čim se sjaj svesti preseli iznad određenog praga unutar ljudske čahure.

Onda je počeo da objašnjava. Ukratko je skicirao istine o svesti koje je razmotrio: da ne postoji

svet objekata, već samo univerzum energetskih polja koja vidovnjaci nazivaju Orlovim zračenjima. Da se ljudska bića sastoje od Orlovih zračenja i da su u suštini mehurovi luminiscentne energije; svakog od nas obavlja čahura koja obavlja malu količinu tih zračenja. Da se svest stiče od stalnog pritiska koji zračenja izvan naših čahura, koja se nazivaju zračenjima na veliko, vrše na ona unutar naših čahura. Da svest pojačava opažanje, što se dešava kada se zračenja unutar naših čahura centriraju s odgovarajućim zračenjima na veliko.

»Sledeća je istina da do opažanja dolazi«, nastavio je, »jer u svakom od nas postoji jedan činilac koji se zove skupna tačka, koji odabira unutrašnja i spoljašnja zračenja za centriranje. Ta naročita centriranost, koju opažamo kao svet, proizlazi od naročitog mesta na kome se nalazi naša skupna tačka na našoj čahuri.«

To je ponovio nekoliko puta, da bi mi dao vremena da shvatim. Zatim je rekao da mi je potrebna energija kako bih mogao da potvrdim istine o svesti.

»Pominjao sam ti«, nastavio je, »da bavljenje sitnim mučiteljima pomaže vidovnjacima da ostvare prefinjen manevar: da pokrenu svoje skupne tačke.«

Rekao je da je za mene opažanje jednog saveznika značilo da sam pokrenuo svoju skupnu tačku daleko od njenog uobičajenog mesta. Drugim rečima, moj sjaj svesti se preselio izvan određenog praga, takođe izbrisavši moj strah. I sve se to dogodilo zato što sam imao dovoljno viška energije.

Kasnije, iste noći, pošto smo se vratili sa puta po okolnim planinama, što je bilo deo njegovih učenja za desnu stranu, don Huan me je ponovo pomerio u povišenu svest i zatim nastavio da objašnjava. Rekao mi je da ukoliko želimo da raspravljamo o prirodi skupne tačke, on mora da počne sa raspravljanjem prve pažnje.

Rekao je da su novi vidovnjaci ispitivali nepoznate načine funkcionisanja prve pažnje, i pošto su pokušali da ih objasne ostalima, smislili su redosled

za istine o svesti. Uveravao me je da nije svaki vidovnjak sklon da objašnjava. Njegov dobrotvor, nagual Hulijan na primer, nije nimalo mario za objašnjenja. Ali je dobrotvor naguala Hulijana, nagual Elijas, koga je don Huan imao dovoljno sreće da upozna, mario. Iz detaljnih, opširnih objašnjenja naguala Elijasa, i iz onih oskudnih objašnjenja naguala Hulijana, i iz svoga ličnog viđenja, don Huan je uspeo da razume i potvrdi te istine.

Don Huan je objasnio da naša prva pažnja, da bi dovela u žižu svet koji opažamo, mora da naglasi određena zračenja odabrana iz uskog pojasa zračenja gde je smeštena ljudska svest. Odbačena zračenja su još u našem dohvatu, ali ostaju neiskorišćena, i tokom čitavih naših života mi ih ne upoznajemo.

Ta naglašena zračenja novi vidovnjaci nazivaju desnom stranom, normalnom svešću, tonalom, ovim svetom, poznatim, prvom pažnjom. Prosečni ljudi ih zovu realnošću, racionalnošću, zdravim razumom.

Naglašena zračenja sačinjavaju veliki deo čovekovog pojasa svesti, ali vrlo mali deo ukupnog spektra zračenja koja postoje unutar čovekove čahure. Izostavljena zračenja unutar čovekovog pojasa su zamišljena kao neka vrsta predgovora nepoznatom, nepoznatom koje se podesno sastoji od najvećeg dela zračenja koja nisu deo ljudskog pojasa i koja se nikad ne naglašavaju. Vidovnjaci ih zovu svest leve strane, nagual, drugi svet, nepoznato, druga pažnja.

»Taj postupak naglašavanja određenih zračenja«, nastavio je don Huan, »otkrili su i izvodili stari vidovnjaci. Oni su shvatili da nagual muškarac ili nagual žena mogu, zbog činjenice što imaju dodatnu snagu, da naglašena zračenja odgurnu od običnih i da ih navedu da se pomere do susednih. To guranje je poznato kao udar naguala.«

Don Huan je rekao da su se stari vidovnjaci koristili tim pomeranjem u praktične svrhe kako bi svoje učenike zadržali u ropstvu. Tim udarom terali su svoje učenike da uđu u stanje povišene, najizostrenije, najupečatljivije svesti; dok su bili bespomoćno oset-

ljivi, stari vidovnjaci su ih učili izopačenim tehnikama koje su od učenika stvarale zlokobne ljude, baš poput njihovih učitelja.

Novi vidovnjaci se koriste istom tehnikom, ali umesto da je upotrebljavaju u prljave svrhe, oni se njome koriste da vode svoje učenike u učenju o ljudskim mogućnostima.

Don Huan je objasnio da udar naguala treba da se zada na pravo mesto, u skupnu tačku, koja se od osobe do osobe vrlo malo razlikuje. Takođe, udar treba da zada nagual koji *vidi*. Uveravao me je da je podjednako beskorisno imati snagu naguala i ne *videti*, kao i *videti* i nemati snagu naguala. U oba slučaja rezultati su samo udari. Vidovnjak može neprestano da udara na pravo mesto bez snage da pomeri svest, a nagual koji ne *vidi* neće biti sposoban da udari na pravo mesto.

Takođe je rekao da su stari vidovnjaci otkrili da skupna tačka nije u fizičkom telu, već da je u svetlosnoj školjki, u samoj čahuri. Nagual raspoznaje to mesto po njegovom snažnom isijavanju i gura ga, više nego što ga udara. Snaga guranja stvara ulegnuće u čahuri i čovek ga oseća kao udar po desnoj plećki, udar koji sav vazduh izbaci iz pluća.

»Da li postoje različite vrste ulegnuća?« upitao sam.

»Postoje samo dve vrste«, odgovorio je. »Jedna je konkavna a druga je pukotina: svaka ima različit učinak. Udubljenje je privremena karakteristika i daje privremeno pomeranje — ali pukotina je duboka i trajna osobina čahure i proizvodi trajno pomeranje.«

Objasnio je da svetlosna čahura okorela od samo-refleksije obično uopšte ne oseća udar naguala. Ponekad je, međutim, ljudska čahura veoma gipka i najmanja sila stvara zdelasto udubljenje koje po veličini biva od malog ulegnuća do trećine veličine čitave čahure; ili stvara pukotinu koja može da se pruža čitavom širinom jajolike školjke, ili duž nje, tako da čahura izgleda kao da je sklopčana.

Neke svetlosne čahure se, čim se ulegnu, vraćaju istog trenu u svoj prvobitni oblik. Druge ostaju ulub-

ljene satima ili ponekad čak i danima, ali se same povrate. Neke imaju čvrsto nepopustljivo ulegnuće koje zahteva još jedan udar naguala po graničnoj oblasti da bi povratile prvobitni oblik svetlosne čahure. I samo nekoliko nikada ne gube svoje udubljenje kada ga jednom dobije. Bez obzira koliko ih puta nagual udario, one se nikad ne vraćaju u jajolik oblik.

Don Huan je dalje rekao da ulegnuće deluje na prvu pažnju tako što premešta sjaj svesti. Udubljenje pritiska zračenja unutar svetlosne školjke, i vidovnjaci su svedoci kako prva pažnja pod silinom tog pritiska pomera naglašenost. Udubljenje, pomerajući Orlova zračenja unutar čahure, uzrokuje da sjaj svesti primeti ostala zračenja iz oblasti koje su obično nepristupačne prvoj pažnji.

Upitao sam ga da li se sjaj svesti *vidi* samo na površini svetlosne čahure. Nije mi odmah odgovorio. Izgledalo je da se udubio u razmišljanje. Posle možda desetak minuta odgovorio mi je na pitanje; rekao je da se normalno sjaj svesti *vidi* na površini čahure svih svetlosnih bića. Međutim, kada čovek razvija pažnju, sjaj svesti dostiže dubinu. Drugim rečima, prenosi se sa površine čahure do velikog broja zračenja unutar čahure.

»Stari vidovnjaci su znali šta rade kada su baratali svešču«, nastavio je. »Shvatili su da stvarajući udubljenje u ljudskoj čahuri, mogu da prisile sjaj svesti da se, iako on već osvetijava zračenja unutar čahure, proširi i na ostala susedna zračenja.«

»Po tebi, sve to izgleda kao fizička stvar«, rekao sam. »Kako se udubljenja mogu praviti u nečemu što je samo sjaj?«

»Na neki neobjašnjiv način«, odgovorio je, »stvar je u tome što sjaj stvara udubljenje u drugom sjaju. Tvoja je mana što ostaješ prilepljen za popis razuma. Razum se ne bavi ljudima posmatranim kao energija. Razum se bavi sredstvima koja stvaraju energiju, ali razumu nikad nije ozbiljno palo na pamet da smo mi bolji od sredstava: mi smo organizmi koji stvaraju energiju. Mi smo mehur energije. Nije dakle teško

shvatiti da mehur energije može da napravi udubljenje u drugom mehuru energije.«

Rekao je da sjaj svesti koji se stvara udubljenjem treba ispravno da se nazove privremeno povišena svest, jer naglašava zračenja koja su do te mere bliska uobičajenim da je promena minimalna, a ipak pomeranje stvara veću sposobnost razumevanja i usredsređenosti i, što je najvažnije, veću sposobnost zaboravljanja. Vidovnjaci tačno znaju kako da upotrebe to pomeranje i šta se njime postiže. Oni su *videli* da samo zračenja koja okružuju ona koja svakodnevno koristimo postaju sjajna posle udara naguala. Ona udaljenija ostaju nepokretna, što im je otkrilo da ljudska bića i dok su u stanju povišene svesti mogu da rade kao da su u svetu svakodnevnog života. Nagual muškarac i nagual žena su im postali glavna potreba, jer su ta stanja trajala samo onoliko koliko je udubljenje ostajalo, posle čega su se iskustva odmah zaboravljala.

»Zašto čovek mora da zaboravi?« upitao sam.

»Zato što zračenja koja su odgovorna za veću jasnoću prestaju da budu naglašena čim ratnici nisu u povišenoj svesti«, odgovorio je. »Bez te naglašenosti šta god oni iskusili i čemu god prisustvovali iščezava«

Don Huan je rekao da je jedan od zadataka, koji su novi vidovnjaci smislili za svoje učenike, bio da ih nateraju da se sete, to jest da ponovo, u potonjim vremenima, naglase sami ona zračenja koja su upotrebljavali dok su bili u stanju povišene svesti.

Podsetio me je da mi je Henaro uvek preporučivao da pokušam da pišem vrhom prsta umesto olovkom, jer tako neću nagomilavati beleške. Don Huan je rekao kako je Henaro u stvari mislio kako treba, dok sam u stanjima povišene svesti, da iskoristim neka nenaglašena zračenja, da uskladištim dijalog i iskustvo i da se toga prisetim jednog dana, ponovo osvetljavajući zračenja koja sam upotrebio.

Nastavio je da objašnjava da se stanje povišene svesti ne *vidi* samo kao sjaj koji dopire dublje u jajoliki oblik ljudskih bića već takođe i kao jači sjaj na površini čahure. Ipak, to nije ništa u poređenju sa sjajem koji odaje potpuna svest, koja se vidi kao eks-

plozija usijanja čitavog svetlosnog jajeta. Ta eksplozija svetlosti je takve jačine da se granice školjke razlivaju i unutrašnja zračenja se šire izvan svega zamislivog.

»Da li su to naročite prilike, don Huane?«

»Svakako. To se dešava jedino vidovnjacima. Nijedan drugi čovek niti bilo koje drugo živo biće ne sija tako čisto. Vidovnjaci koji oprezno postignu potpunost svesti — prizor su za gledanje. To je trenutak kada gore iznutra. Unutrašnji oganj ih guta. Pri potpunosti svesti oni se stapaju sa zračenjima na veliko i kliznu u večnost.«

Posle nekoliko dana u Sonori dovezao sam don Huana u grad u južnom delu Meksika gde su on i njegovo društvo ratnika živeli.

Naredni dan je bio topao i mutan. Osećao sam se lenj i nekako smeten. Sredinom popodneva vladala je najneprijatnija tišina u tom gradu. Don Huan i ja smo sedeli u udobnim stolicama u velikoj sobi. Rekao sam mu da mi ne prija život na meksičkom selu. Nije mi se dopadalo osećanje da je ta tišina u gradu usiljena. Jedina galama koju sam ikad čuo bili su dečiji glasovi koji viču u daljini. Nikako nisam bio sposoban da otkrijem da li se igraju ili se od bola deru.

»Kada si ovde, uvek si u stanju povišene svesti«, rekao je don Huan. »U tome je velika razlika. Ali nije važno. Treba da se navikavaš da živiš u ovakvom gradu. Jednog ćeš dana živeti u jednom takvom.«

»Zašto bih ja morao da živim u ovakvom jednom gradu, don Huane?«

»Objasnio sam ti da novi vidovnjaci žele da budu slobodni. A sloboda je najpustošnije zamršena. Jedna od zamršenosti je da ratnici moraju odlučno da traže promenu. Ti si predodređen da živiš onako kako živiš. Ti dražiš svoj razum tako što juriš kroz svoj popis i suprotstavljaš ga popisu svojih prijatelja. Ti manevri ti ostavljaju vrlo malo vremena da proučavaš sebe i svoju sudbinu. Moraćeš da digneš ruke od svega toga. Baš isto tako kao što ćeš, ako je sve što od ovog grada poznaješ smrtonosan mir, morati da ranije ili kasnije potražiš i drugu stranu medalje.«

»Da li je to ono što vi ovde radite, don Huane?«

»Naš se slučaj unekoliko razlikuje, jer mi smo na kraju potrage. Mi ništa ne tražimo. Ono što svi mi ovde radimo jeste nešto što samo ratnik može da pojmi. Provodimo dane ne radeći ništa. Čekamo. Neću se nikad umoriti od ponavljanja sledećeg: mi znamo da čekamo i znamo šta čekamo. Mi očekujemo slobodu!«

»A sad, kad si to saznao«, dodao je cereći se, »vratimo se našem razgovoru o svesti.«

Kada smo bili u toj sobi obično nas nikad niko nije uznemiravao i don Huan bi uvek odlučivao o dužini trajanja naših rasprava. Ali ovog puta se čulo uljudno kucanje na vrata i Henaro je ušao i seo. Nisam video Henara od dana kada smo u velikoj žurbi izjurili iz njegove kuće. Zagrlio sam ga.

»Henaro ima nešto da ti kaže«, rekao je don Huan. »Rekao sam ti da je on majstor svesti. Sada mogu da ti kažem šta sve to znači. Pošto je skupna tačka olabavljena udarom naguala, on može da je natera da ode dublje u unutrašnjost svetlosnog jajeta.«

Objasnio je da je Henaro bezbroj puta gurao moju skupnu tačku pošto sam stupio u povišenu svest. Onog dana kada smo otišli na ogromnu zaravnjenu stenu da bismo razgovarali, Henaro je naveo moju skupnu tačku da se dramatično pomeri u levu stranu — toliko dramatično, zapravo, da je to bilo pomalo opasno.

Don Huan je prestao da govori i izgledalo je da je spreman da Henaru prepusti prvenstvo. Klimnuo je kao da Henaru daje znak da nešto kaže. Henaro je ustao i prišao mi.

»Plamen je vrlo važan«, rekao je blago. »Da li se sećaš onog dana kada sam te terao da gledaš u odraz sunčeve svetlosti na komadu kvarca, kada smo sedeli na onoj velikoj ravnoj steni?«

Kada je Henaro to pomenuo, setio sam se. Tog dana, baš pošto je don Huan začutao, Henaro je pokazao prelamanje svetlosti koja je prolazila kroz komad uglavčanog kvarca koji je on izvadio iz džepa i položio na ravnu stenu. Sijanje kvarca je odmah privuklo moju pažnju. Sledeće čega se sećam bilo je da sam čučao

na steni dok je don Huan stajao iza stene sa zabrinutim izrazom lica.

Baš sam hteo da kažem Henaru čega sam se setio, kad je on počeo da priča. Prislonio mi je usne na uvo i pokazao jednu od dveju gasnih svetiljki u sobi.

»Gledaj u plamen«, rekao je. »U njemu nema toplote. To je čist plamen. Čist plamen te može odneti u ponore nepoznatog.«

Dok je govorio, počeo sam da osećam čudan pritisak — bila je to fizička težina. U ušima mi je zujalo; oči mi se toliko suzile da nisam mogao da razaznam pokušstvo. Nisam mogao da usredsredim pogled na jednu tačku. Iako su mi oči bile otvorene, nisam mogao da vidim snažnu svetlost gasnih svetiljki. Sve je oko mene bilo tamno. Postojale su pruge otrovne zelene fosforescencije koje su osvetljavale tamne oblake koji su se kretali. Tada, kao što je odjednom iščezao, vid mi se ponovo vratio.

Nisam mogao da shvatim gde sam. Činilo mi se da lebdim kao balon. Bio sam sam. Od straha mi je pripala muka i moj razum je požurio da pruži jedino objašnjenje koje je za mene u tom trenutku imalo smisla: Henaro me je hipnotisao uz pomoć plamena gasne svetiljke. Bio sam gotovo zadovoljan. Lako sam lebdeo, pokušavajući da se ne brinem; mislio sam da je način da se ne brinem taj da se usredsredim na stanja kroz koja ću morati da prođem da bih se probudio.

Prvo što sam primetio bilo je da ja nisam ja. Nisam stvarno mogao ni u šta da gledam, jer nisam imao čime. Kada sam pokušao da proučim svoje telo, shvatio sam da jedino mogu da budem svestan, a ipak je to bilo kao da gledam dole u beskrajni prostor. Tu su bili čudesni oblici briljantne svetlosti i mnoštvo tamnih; i jedni i drugi su se kretali. Jasno sam *video* mreškanje ćilibarskog sjaja koji je išao prema meni kao ogroman, spori okeanski talas. Onda sam shvatio da kao bova plutam u prostoru i da će me talas pokupiti i poneti. To sam prihvatio kao neizbežno. Ali, upravo pre nego što me je pogodio, dogodilo se nešto sasvim neočekivano — vetar me je oduvao sa puta tog talasa.

Silina tog vetra nosila me je užasnom brzinom. Prošao sam kroz ogroman tunel jarko obojenih svetlosti. Vid mi se potpuno pomutio i onda sam osetio da se budim, da sam sanjao san koji je izazvao Henaro. Sledećeg trena bio sam u sobi sa don Huanom i Henarom.

Prespavao sam veći deo sledećeg dana. Kasno popodne don Huan i ja smo ponovo seli da razgovaramo. Henaro je pre toga bio sa mnom, ali je odbio da komentariše moj doživljaj.

»Henaro je sinoć ponovo gurnuo tvoju skupnu tačku«, rekao je don Huan. »Ali je možda guranje bilo previše snažno.«

Nestrpljivo sam don Huanu pričao o svojoj viziji. Smešio se očigledno zamoren.

»Tvoja skupna tačka se pomerila sa svog normalnog položaja«, rekao je. »I to te je navelo da opažaš zračenja koja se inače ne opažaju. Zvuči prazno, zar ne? A ipak je to vrhunski podvig koji novi vidovnjaci teže da objasne.«

Objasnio je da ljudska bića uvek iznova odabiraju da opažaju ista zračenja zbog dvaju razloga. Prvi i najvažniji je što smo mi naučili da se ta zračenja mogu opaziti i, drugi, što naše skupne tačke biraju i pripremaju ta zračenja za korišćenje.

»Svako živo biće ima jednu skupnu tačku«, nastavio je, »koja odabira koja će se zračenja naglasiti. Vidovnjaci mogu da vide da li svesna bića isto gledaju na stvari; tako što vide da li su njihove skupne tačke odabrale ista zračenja.«

Potvrdio je da je jedan od najvećih prodora novih vidovnjaka bilo otkriće da to mesto na kome je smeštena tačka na čahuri živih bića nije stalna odlika, već da je određeno navikom. Otud ogroman naglasak koji su novi vidovnjaci stavljali na nove akcije, na nova iskustva. Očajnički su želeli da se domognu novih upotreba, novih navika.

»Udar naguala je od velike važnosti«, nastavio je, »jer on navodi tačku da se kreće. On menja njen položaj. Ponekad čak stvara trajnu pukotinu. Skupna tačka

se sasvim izmešta, i svest se dramatično menja. Ali ono što je još važnije jeste pravilno razumevanje istina o svesti, kako bi se shvatilo da se ta tačka može pokrenuti iznutra. Žalosna je istina da ljudska bića uvek gube kontumacijom. Jednostavno, ne znaju svoje mogućnosti.«

»Kako čovek može iznutra da postigne tu promenu?« upitao sam.

»Novi vidovnjaci kažu da je ostvarenje tehnika«, rekao je. »Oni kažu da, pre svega, čovek mora da bude svestan da je svet koji opažamo proizvod činjenice što su naše skupne tačke smeštene na određenim mestima na čahuri. Kada se to jednom shvati, skupna tačka se može pomerati skoro po želji, kao posledica novih navika.«

Nisam sasvim shvatio šta je podrazumevao pod navikama. Zamolio sam ga da pojasni svoje gledište.

»Skupna tačka se kod čoveka javlja na određenom području čahure, jer Orao tako komanduje«, rekao je. »Ali tačno mesto je određeno navikom, postupcima koji se ponavljaju. Prvo naučimo da ona može da se smesti na tom mestu, i onda joj samo komandujemo da bude tu. Naša komanda postaje Orlova komanda i ta tačka se učvršćuje na tom mestu. Razmotri to vrlo pažljivo — naša komanda postaje Orlova komanda. Stari vidovnjaci su skupo platili to otkriće. Vratićemo se na to kasnije.«

Još jednom je rekao da su se stari vidovnjaci naročito usredsređivali na razvijanje hiljada složenih vradžbinskih tehnika. Dodao je da je ono što nikad nisu shvatili bilo da njihovi komplikovani izumi, bizarni kao i oni što su bili, nisu imali druge vrednosti osim što su bili sredstvo za slamanje učvršćenosti njihovih skupnih tačaka i što su ih navodili na kretanje.

Upitao sam ga da objasni to što je rekao.

»Već sam ti pomenuo da je vraćanje nalik na ulazak u ćorsokak«, odgovorio je. »Hteo sam da kažem da prakse vraćeva nemaju suštinske vrednosti. Njihova vrednost je indirektna, jer je njihova prava funkcija navođenje skupne tačke na pomeranje tako što

nagone prvu pažnju da shvati da ima vlast nad tom tačkom.

»Novi vidovnjaci su shvatili pravu ulogu koju su te vradžbinske prakse igrale i odlučili su da pristupe pravo procesu navođenja svojih skupnih tačaka na pomeranje, izbegavajući sve druge besmislenosti rituala i bajanja. Ipak, u životu svakog ratnika rituali i bajanja su jednom zaista potrebni. Ja lično sam te uveo u sve moguće vrste vradžbinskih postupaka, ali samo radi odmamljivanja tvoje prve pažnje od moći samozadubljenosti, koja je tvoju skupnu tačku držala kruto učvršćenu.«

Dodao je da je opsesivna zapetljanost prve pažnje u samozadubljenost ili promišljanje moćna sila koja obavezuje, i da ritualno ponašanje, koje se ponavlja, prisiljava prvu pažnju da jedan deo energije oslobodi od posmatranja popisa, a kao posledica toga skupna tačka gubi krutost.«

»Šta se dešava osobama čija skupna tačka izgubi čvrstinu?« upitao sam.

»Ako nisu ratnici, misle da gube razum«, rekao je smešeći se. »Kao što si ti jednom mislio da ćeš da poludiš. Ako su ratnici, oni znaju da će poludeti, ali strpljivo čekaju. Vidiš, biti fizički i duševno zdrav znači da je skupna tačka nepokretna. Kada se ona pokrene, to doslovce znači da je čovek poremećen.«

Rekao je da pred ratnicima čije su se skupne tačke pomerile stoje dve mogućnosti. Jedna je da priznaju da su bolesni i da se ponašaju poremećeno, reagujući emocionalno na čudesne svetove u koje su zbog pomeranja primorani da se osvedoče; druga je da ostanu neosetljivi, znajući da se skupna tačka uvek vraća u svoj prvobitni položaj.

»Šta ako se skupna tačka ne vrati u svoj prvobitni položaj?« upitao sam.

»Onda su ti ljudi izgubljeni«, rekao je. »Oni su ili neizlečivo ludi, jer njihove skupne tačke nikad neće moći da skupe svet onakav kakav znamo, ili su vidovnjaci bez premca koji su krenuli prema nepoznatom.«

»Šta određuje da li je u pitanju jedno ili drugo?«

»Energija. Besprekornost! Besprekorni ratnici ne pošasave. Oni ostaju netaknuti. Mnogo puta sam ti rekao da besprekorni ratnici mogu da *vide* zastrašujuće svetove i da ipak sledećeg trenutka zbijaju šale, da se smeju sa svojim prijateljima ili sa nepoznatima.«

Tada sam mu rekao, što sam mu inače govorio mnogo puta pre toga, da je ono što me navodi da verujem da sam bolestan serija poremećenih čulnih iskustava koje sam doživeo kao naknadne efekte gutanja halucinogenog bilja. Prošao sam kroz stanja potpune prostorne i vremenske poremećenosti, kroz vrlo zamorne gubitke mentalne usredsređenosti, stvarne vizije ili halucinacije mesta i ljudi u koje sam buljio kao da stvarno postoje. Nisam mogao da ne pomislim kako gubim razum.

»Po svim uobičajenim merilima ti si zaista gubio razum«, rekao je, »ali, sa gledišta ratnika, ako si ga izgubio, nisi ga mnogo izgubio. Za vidovnjaka, um nije ništa drugo do samoodražavanje ljudskog popisa. Ako izgubiš to samoodražavanje, a ne izgubiš podupirače, ti u stvari živiš jednim beskrajno jačim životom nego da si ga zadržao.«

Primetio je kako je moja mana moje racionalno reagovanje koje me sputava da shvatim da je čudnovatost mojih čulnih iskustava bila određena dubinom do koje se moja skupna tačka pomerila unutar čovekovog pojasa zračenja.

Rekao sam mu da ne mogu da razumem to što objašnjava, jer je konfiguracija koju je nazvao čovekov pojas zračenja meni nešto nepojmljivo. Slikovito sam to zamislio kao traku postavljenu na površinu lopte.

Rekao je da imenovanje tog pojasa dovodi u zabludu i da će upotrebiti analogiju da ilustruje na šta misli. Objasnio je da je svetlosni oblik čoveka kao lopta običnog sira u koju je utisnut kotur tamnijeg sira. Gledao me je i kikotao se. Znao je da ne volim sir.

Nacrtao je šemu na maloj tabli. To je bio jedan jajolik oblik koji je uzduž podelio na četiri dela. Rekao je da će odmah izbrisati pregradne linije, jer ih je nacrtao samo da mi stavi do znanja gde se pojas nalazi na ljudskoj čahuri. Zatim je nacrtao debeo pojas na

liniji između prvog i srednjeg dela i obrisao pregradne linije. Objasnio je da je taj pojas kao kotur čederskog sira koji je umetnut u loptu običnog sira.

»Da je lopta običnog sira providna«, nastavio je, »imao bi savršen duplikat ljudske čahure. Cederski sir prolazi sasvim kroz običan sir. To je kotur koji ide od površine jedne do površine druge strane.«

»Skupna tačka je kod ljudi smeštena na površini svetlosne čahure visoko gore, na tri četvrti visine svetlosnog jajeta. Kada nagual pritisne tu tačku jarkog sjaja, tačka se pomera u kotur čederskog sira. Povišena svest nastaje kada jarki sjaj skupne tačke osvetli uspavana zračenja u dubini kotura čederskog sira. *Viđenje* sjaja skupne tačke kako se pomera unutar kotura izaziva osećanje da se pomera ulevo po površini čahure.«

Ponovio je svoje poređenje tri ili četiri puta, ali ga ja nisam razumeo i morao je da objašnjava dalje. Rekao je da prozirnost svetlosnog jajeta stvara utisak pokretanja ulevo, kad je zapravo svako kretanje skupne tačke kretanje u dubinu, pravo u centar svetlosnog jajeta duž najdebljeg dela čovekovog pojasa.

Primetio sam kako to što on govori zvuči kao da vidovnjaci koriste svoje oči kada *vide* kretanje skupne tačke.

»Čovek nije nesaznajan«, rekao je. »Čovekova svetlost se može *videti* skoro kao da čovek koristi samo svoje oči.

Dalje je objasnio da su stari vidovnjaci *videli* kretanje skupne tačke, ali da nikad nisu shvatili da je to bilo pokretanje u dubinu; umesto toga oni su sledili svoje *viđenje* i skovali frazu »pomeranje ulevo«, koju su novi vidovnjaci zadržali, iako znaju da je pogrešno nazivati to pomeranjem ulevo.

Takođe je rekao da je tokom mog druženja sa njim naveo moju skupnu tačku da se pokrene bezbroj puta, kao što je slučaj baš u ovom trenutku. Pošto je pomeranje skupne tačke uvek u dubinu, nikad nisam izgubio osećanje identiteta, uprkos činjenici što koristim zračenja koja nikad ranije nisam koristio.

»Kada nagual gurne tačku«, nastavio je, »tačka odlazi u bilo koje mesto na čovekovom pojasu, ali uopšte nije važno na koje, jer gde god da ode, to je uvek novo mesto.«

»Velika provera koju su novi vidovnjaci stvorili za svoje ratnike učenike jeste da ponovo prođu istim putem kojim je išla njihova skupna tačka pod uticajem naguala. Kada se to vraćanje obavi, ponovo se zadobije celokupnost čoveka.«

Nastavio je da priča kako novi vidovnjaci tvrde da kada se jednom u toku našeg rasta sjaj svesti usmeri na čovekov pojas zračenja i odabere neka od njih za naglašavanje, ulazi u začaran krug. Što više naglašava određena zračenja, to stabilnija biva skupna tačka. To je isto kao kad se kaže da naša komanda postaje Orlova komanda. Kada se naša svest razvije u prvu pažnju, nije potrebno ni da se kaže da je komanda toliko snažna da je razbijanje tog kruga i navođenje skupne tačke na pokretanje istinski podvig.

Don Huan je rekao da je skupna tačka takođe odgovorna za ono što prva pažnja opaža u uslovima jata. Jedan primer za jato zračenja koja naglašenost primaju zajedno jeste ljudsko telo kako ga mi opažamo. Drugi deo našeg celokupnog bića, naša svetlosna čahura, nikad nije naglašena i potisnuta je u zaborav; jer učinak skupne tačke nije samo da nas navede da opažamo jata zračenja i da nas navede da ne obraćamo pažnju na zračenja.

Kada sam navaljivao da mi objasni skupljanje u jata, odgovorio je da skupna tačka zrači sjaj koji zajedno u grupe okuplja snopove zatvorenih zračenja. Tada se ti snopovi centriraju, kao snopovi, sa zračenjima na veliko.

Okupljanje u jata se nastavlja čak i kada vidovnjaci imaju posla sa zračenjima koja nikada nisu korišćena. Kad god se ona naglase, opažamo ih baš kao što opažamo jata prve pažnje.

»Jedan od najvažnijih trenutaka koji su novi vidovnjaci ikad imali«, nastavio je, »bio je kada su otkrili šta je nepoznato: samo zračenja koja je odbacila

prva pažnja. To je veliki događaj, ali da te podsetim, to je događaj u kome se može obaviti grupisanje u jata. Nesaznajno je, s druge strane, večnost u kojoj naša skupna tačka ne može ništa da skupi.«

Objasnio je da je skupna tačka kao svetlosni magnet koji skuplja zračenja i grupiše ih kud god išla u granicama čovekovog pojasa zračenja. To otkriće je proslavilo nove vidovnjake, jer je nepoznato prikazalo na nov način. Novi vidovnjaci su приметili da su se neka od opsesivnih vizija vidovnjaka, ona koja je bilo gotovo nemoguće pojmiti, poklapala sa pokretanjem skupne tačke u predele čovekovog pojasa koji je dijametralno suprotan mestu na kome je obično smeštena.

»To su bile vizije tamne strane čoveka«, izjavio je.

»Zašto je zoveš tamnom stranom čoveka?« upitao sam.

»Zato što je tmurna i zloslutna«, rekao je. »Nije to samo nepoznato već i šta-me-briga-šta-je.«

»Šta je sa zračenjima koja su unutar čahure ali ne pripadaju čovekovom pojasu?« upitao sam. »Mogu li se ona opažati?«

»Da, ali na zaista neopisiv način«, rekao je. »Ona nisu ljudsko nepoznato, kao što je slučaj sa nekorišćenim zračenjima ljudskog pojasa, već su gotovo neizmerno nepoznato u kome ljudske karakteristike uopšte ne važe. To je stvarno jedno područje takve neodoljive prostranosti da bi i najboljem vidovnjaku bilo teško da ga opiše.«

Ponovo sam uporno tvrdio kako mi se čini da je misterija očigledno u nama.

»Misterija je izvan nas«, rekao je. »U sebi imamo samo zračenja koja pokušavaju da probiju čahuru. I zbog te činjenice mi se razlikujemo, kako god da se okrene, bilo da smo prosečni ljudi ili ratnici. Jedino su novi vidovnjaci zaobišli tu prepreku. Oni se bore da vide. Uz pomoć pokretanja svojih skupnih tačaka uspeali su da shvate da je opažanje misterija. Ne toliko ono što opažamo, koliko ono što nas navodi da opažamo.

»Pomenuo sam ti kako novi vidovnjaci veruju da su naša čula sposobna da otkriju bilo šta. Oni su u to bili uvereni jer su *videli* da je položaj skupne tačke ono što određuje šta naša čula opažaju.

»Ako skupna tačka centrira zračenja unutar čahure u položaju koji se razlikuje od njenog prirodnog položaja, ljudska čula opažaju na nepomirljiv način.«

8 POLOŽAJ SKUPNE TOČKE

Kada je sledeći put don Huan produžio da objašnjava umeće svesti, opet smo bili u njegovoj kući u južnom Meksiku. Ta je kuća, u stvari, pripadala svim članovima društva naguala, ali je Silvio Manuel slovio kao vlasnik i svi su se otvoreno odnosili prema njoj kao prema kući Silvija Manuela, iako sam se ja, iz nekog neobjašnjivog razloga, svikao da je nazivam don Huanova kuća.

Don Huan, Henaro i ja vratili smo se u tu kuću sa puta u planine. Toga dana, dok smo se odmarali posle duge vožnje i jeli okasneli ručak, upitao sam don Huana čemu to čudno obmanjivanje. Uverovao me je da tu nema nikakve obmane, i da je nazivanje kuće kućom Silvija Manuela bilo zadatak iz umeća *traganja* koji su izvršavali svi članovi društva naguala u svim okolnostima, čak i u privatnosti sopstvenih misli. Za bilo koga od njih, navaljivanje da se o toj kući razmišlja pod bilo kakvim drugim okolnostima, bilo je ravno odricanju njihove pripadnosti društvu naguala.

Protestovao sam što mi to nikad ranije nije rekao. Nisam želeo da moje navike budu uzrok bilo kakve nesloge.

»Nemoj da se brineš zbog toga«, rekao je smešeći mi se i tapšući me po leđima. »Ti možeš ovu kuću da zoveš kako god želiš. Nagual je povlašćen. Žena nagual, na primer, zove je kućom senki.«

Prekinuli smo razgovor i nisam ga video sve dok nekoliko sati kasnije nije poslao po mene da dođem u zadnje dvorište.

On i Henaro su šetali okolo, pored udaljenijeg kraja zida; video sam kako im se ruke pokreću, i to je delovalo kao da živo razgovaraju.

Bio je vedar sunčan dan. Popodnevno sunce sijalo je pravo na neke od saksija sa cvećem koje je visilo sa nadstrešnice okolnog zida i bacalo senke na severni i istočni zid dvorišta. Spoj jake žute svetlosti, masivnih vranih senki saksija i ljupkih, tananih otkrivenih sena krhkog bilja u cvatu koje je u njima raslo — bio je divan. Neko s istančanim okom za sklad i red potkresao je to bilje da stvara tako izvanredan utisak.

»Žena nagual je to uradila«, rekao je don Huan kao da mi čita misli. »Tokom popodneva ona zuri u te senke.«

Pomisao na nju kako tokom popodneva pilji u te senke učinila je da u trenu osetim vrtoglavicu. Jaka žuta svetlost toga časa, utihlost tog mesta i naklonost koju sam osećao prema ženi nagual prizvah su u jednom trenu svu usamljenost beskrajne staze ratnika.

Don Huan je odredio obim te staze kada mi je rekao da su vidovnjaci ratnici totalne slobode, da oni jedino tragaju za krajnjim ciljem oslobađanja koji dolazi kada postignu totalnu svest. Shvatio sam, neuporedivo jasno, dok sam gledao u te senke na zidu koje mi nisu dale mira, šta je nagual žena mislila kada je rekla da je čitanje poezije naglas jedino olakšanje njenom duhu.

Setio sam se da mi je dan pre toga čitala nešto, tu u dvorištu, ali nisam sasvim razumeo njenu težnju, njenu čežnju. To je bila pesma Huana Ramona Himesa »Beskonačni čas«, za koju mi je rekla da za nju objedinjuje usamljenost ratnika koji žive da bi utekli u totalnu slobodu.

Jedino zvono i ptica remete mir...

Čini se da to dvoje pričaju sa suncem što tone.

*Zlatna tišina, popodne od
kristala.*

*Čistota lutajuća svija mirno drveće,
i izvan svega toga
prozirna reka sni da žubori preko
biserja,
teče slobodno
i otiče u beskraj.*

Don Huan i Henaro su mi prišli i gledali me sa izrazom iznenađenja.

»Šta mi zaista radimo, don Huane?« upitao sam. »Da li je moguće da se ratnici samo pripremaju za smrt?«

»Nipošto«, rekao je blago me tapšući po ramenu. »Ratnici se spremaju da budu svesni, a potpuna svest im dolazi tek kada u njima nema više nimalo samovažnosti. Tek kada su ništa, oni postaju sve.«

Utišli smo na tren. Onda me je don Huan upitao da li sam u agoniji zbog samosažaljenja. Nisam odgovorio jer nisam bio načisto.

»Nije ti krivo što si ovde, zar ne?« upitao je don Huan uz bojažljiv smešak.

»Sigurno da mu nije krivo«, uveravao ga je Henaro. Onda je za trenutak izgledalo da se dvoumi. Počeo se po glavi, onda me pogledao i podigao obrve. »Možda ti je krivo«, rekao je. »Je 1' ti krivo?«

»Sigurno da mu nije krivo«, sada je don Huan uveravao Henara. Ponovo je češkao glavu i izvijao obrvama. »Možda ti je krivo?« rekao je. »Je 1' ti krivo?«

»Sigurno da mu nije krivo!« grmnuo je Henaro i obojica su prsnula u neobuzdan smeh.

Kada su se smirili, don Huan je rekao da je samovažnost pokretačka sila svakog napada melanholiije. Dao je da ratnici imaju pravo na stanje duboke tuge, ali da je tuga tu samo da bi ih zasmejala.

»Henaro će da ti pokaže nešto što je mnogo uzbudljivije od sveg samosažaljenja koje možeš da skupiš«, nastavio je don Huan. »To je u vezi sa položajem skupne tačke.«

Henaro je odmah počeo da korača duž zida, grbeći leđa i prinoseći butine do grudi.

»Nagual Hulijan mu je pokazao kako se hoda na taj način«, rekao je don Huan šapatom. »To se zove hod moći. Henaro zna nekoliko hodova moći. Gledaj ga netremice.«

Henarovi pokreti su odista opčinjavali. Shvatio sam da pratim njegov hod, isprva očima a zatim, ne mogavši da odolim, i nogama. Podražavao sam njegov hod. Jednom smo prošli oko dvorišta i stali.

Dok smo hodali, uočio sam lucidnost koju mi je pružao svaki korak. Kada smo se zaustavili, bio sam u stanju oštre pripravnosti. Čuo sam svaki zvuk; otkrivao sam svaku promenu svetlosti i senke oko sebe. Bio sam zanesen osećanjem hitnje, bliske akcije. Osećao sam da sam neobično agresivan, mišićav, smeo. U tom trenutku sam video ogroman raspon ravnice pred sobom; odmah iza sebe video sam šumu. Ogromno drveće je bilo poredano pravo kao zid. Šuma je bila mračna i zelena; ravnica je bila sunčana i žuta.

Dah mi je bio dubok i čudno ubrzan, ali ne na nenormalan način. Ipak me je baš ritam mog disanja gonio da kasam u mestu. Hteo sam da počnem da trčim ili je, još pre, moje telo to htelo, ali baš kada sam kretao, nešto me je zaustavilo.

Don Huan i Henaro su iznenada bili uz mene. Hodali smo uza zid, Henaro mi je bio zdesna. Gurkao me je ramenom. Osećao sam na sebi težinu njegovog tela. Blago mi je pokazao nalevo i mi smo skrenuli pravo prema istočnom dvorišnom zidu. Za trenutak sam imao neobičan utisak da ćemo da prođemo kroz zid, i čak sam se pripremio za sudar, ali zaustavili smo se ispred samog zida.

Dok sam još uvek gledao u zid, obojica su me vrlo brižljivo proučavali. Znao sam šta traže; hteli su da se uvere da sam pomerio svoju skupnu tačku. Znao sam da jesam, jer mi se promenilo raspoloženje. Očigledno su to i oni takođe znali. Blago su me uzeli pod ruke i u tišini pošli sa mnom na drugu stranu zida, prema mračnom prolazu, uzanom hodniku koji je dvo-

rište povezivao sa ostatkom kuće. Tu smo stali. Don Huan i Henaro su se odmakli nekoliko stopa od mene.

Sleva mi je bila ona strana kuće koja je bila u tamnim senkama. Gledao sam u jednu praznu mračnu sobu. Osećao sam fizički umor, malaksalost, nezainteresovanost, a ipak sam proživljavao osećanje duhovne snage. Tada sam shvatio da sam nešto izgubio. U mom telu nije bilo snage. Jedva sam mogao da stojim. Noge su mi napokon popustile i seo sam a zatim legao na bok. Dok sam ležao tamo, bio sam prožet najdivnijim mislima ljubavi prema Bogu, prema božjoj dobroti.

Onda sam odjednom stajao pred glavnim oltarom u crkvi. Bareljefi prekriveni zlatnim listićima svetlucali su pri svetlosti hiljada sveća. Video sam tamne figure muškaraca i žena koje su nosile ogromno raspeće postavljeno na ogromnu nosiljku. Uklonio sam im se s puta i izašao iz crkve. Video sam mnoštvo ljudi, more sveća, kako ide prema meni. Bio sam ushićen. Potrčao sam da im se pridružim. Nosila me je duboka ljubav. Hteo sam da budem s njima, da se molim Gospodu. Bio sam na svega nekoliko stopa od mnoštva kada me je nešto ošinulo.

Idućeg trenu bio sam sa don Huanom i Henarom. Podupirali su me s boka dok smo lenjo hodali okolo po dvorištu.

Sutradan za vreme ručka don Huan je rekao da je Henaro gurnuo moju skupnu tačku svojim hodom moći, i da je to mogao da učini jer sam ja bio u stanju unutrašnje tišine. Objasnio je da je ključna tačka svega što vidovnjaci rade nešto o čemu on priča od dana kad smo se sreli: zaustavljanje unutrašnjeg dijaloga. Stalno je naglašavao da je unutrašnji dijalog ono što skupnu tačku drži učvršćenu u njenom prvobitnom položaju.

»Kad se jednom postigne tišina, sve je moguće«, rekao je.

Kazao sam mu da sam potpuno svestan činjenice da sam u principu prestao da razgovaram sa sobom, ali da ne znam kako sam to izveo. Da se od mene traži da objasnim taj proces, ne bih znao šta da kažem.

»Objašnjenje je sasvim jednostavno«, rekao je. »To si izveo *voljom*, i tako si odredio novu *nameru*, novu komandu. Onda je tvoja komanda postala Orlova komanda.

To je jedna od najizuzetnijih stvari koje su novi vidovnjaci otkrili: da naša komanda može da postane Orlova komanda. Unutrašnji dijalog se zaustavlja na isti način kao što i počinje: činom *volje*. Na kraju krajeva, oni koji nas uče naterali su nas da razgovaramo sami sa sobom. Dok nas uče, oni koriste svoju *volju* a mi upošljavamo našu, i jedni i drugi ne znajući. Dok učimo da sa sobom razgovaramo, učimo da baratamo *voljom*. *Voljom*, razgovaramo sami sa sobom. Način da se razgovor sa sobom zaustavi jeste da se upotrebi sasvim isti metod: moramo da to *hoćemo*, moramo da to *nameravamo*.«

Ćutali smo nekoliko minuta. Pitao sam ga na koga je mislio kada je rekao da smo imali učitelje koji su nas naučili da razgovaramo sa sobom.

»Govorio sam o onome što se dešava ljudskim bićima dok su deca«, uzvratio je, »o vremenu kada ih svi redom uče da ponavljaju beskrajni dijalog o sebi. Taj dijalog postaje unutrašnji, i ta sila sama drži skupnu tačku učvršćenu.

»Novi vidovnjaci kažu da deca imaju stotine učitelja koji ih uče gde tačno da smeste svoju skupnu tačku.«

Rekao je kako vidovnjaci *vide* da deca u početku nemaju učvršćenu skupnu tačku. Njihova uhvaćena zračenja su u stanju velikih meteža, i njihove se skupne tačke pomeraju na sve strane unutar ljudskog pojasa, osposobljavajući decu da se usmere na zračenja na koja kasnije uopšte ne obraćaju pažnju. Zatim, dok rastu, stariji ljudi oko njih, svojim znatnim uticajem koji vrše na njih, teraju skupne tačke dece da postanu još čvršće uz pomoć povećane složenosti unutrašnjeg dijaloga. Unutrašnji dijalog je proces koji neprekidno jača položaj skupne tačke, jer je taj položaj proizvoljan i zahteva stalno uvođenje novih snaga.

»Neosporna je činjenica da mnoga deca *vide*«, nastavio je. »Većinu onih koji *vide* smatraju čudacima i

ulažu se svi napori da ih koriguju, da ih nateraju da učvrste položaj svojih skupnih tačaka.«

»Ali, da li je moguće da se deca podstiču da svoje skupne tačke drže još fluidnije?« upitao sam.

»Samo ako žive sa novim vidovnjacima«, rekao je. »Inače će upasti u zamku kao i stari vidovnjaci, u zamršenosti tihe strane čoveka. I, veruj mi, to je gore nego da se padne u šake racionalnosti.«

Don Huan je nastavio da iznosi svoju duboku naklonost prema ljudskoj sposobnosti da zavede red u haosu Orlovih zračenja. Tvrdio je da je svako od nas, po sopstvenom pravu, moćan mag, i naša magija je u tome što našu skupnu tačku držimo nepokolebljivo učvršćenu.

»Sila zračenja na veliko«, nastavio je, »navodi našu skupnu tačku da odabira određena zračenja i da ih grupiše za centriranje i opažanje. To je Orlova komanda, ali svako značenje koje pridajemo onome što opažamo naša je komanda, naš magični dar.«

Rekao je da je, u svetlosti toga što je rekao, ono što je Henaro juče mene naveo da učinim bilo nešto izuzetno složeno a ipak jednostavno. Bilo je složeno jer je od svih zahtevalo ogromnu disciplinu — da unutrašnji dijalog utrne, da se dostigne stanje povišene svesti, i da neko odšeta sa svojom skupnom tačkom. Iza svih tih složenih radnji bilo je vrlo jednostavno objašnjenje — novi vidovnjaci kažu da je tačan položaj skupne tačke proizvoljan položaj koji su izabrali naši preci, ona može da se kreće uz relativno malo napora; kada se jednom pokrene, ona izaziva nova centriranja zračenja, prema tome i nova opažanja.

»Davao sam ti bilje moći kako bih naterao tvoju skupnu tačku da se kreće«, nastavio je don Huan. »Bilje moći tako deluje; ali glad, umor, groznica i druge slične stvari imaju sličan učinak. Greška prosečnog čoveka je što on misli da je rezultat pomeranja samo duševan. Kao što i sam možeš da posvedočiš, nije.«

Objasnio je da se u prošlosti moja skupna tačka pomerala bezbroj puta, baš kao što se pomerila juče, i da su najčešće svetovi koje je skupila bili toliko bliski svetu svakodnevnog života kao da su stvarno fantomski

svetovi. Nedvosmisleno je dodao da novi vidovnjaci automatski odbacuju takve vizije.

»Te vizije su proizvod čovekovog inventarisanja«, nastavio je. »Nemaju vrednosti za ratnike koji traže fantomsku slobodu, jer ih stvara bočno pomeranje skupne tačke.«

Ućutao je i gledao me. Znao sam da je pod »bočnim pomeranjem« mislio na pomeranje tačke od jedne do druge strane po širini čovekovog pojasa zračenja namesto pomeranja u dubinu. Pitao sam ga di li je tako.

»Tačno, to sam mislio«, rekao je. »Na obema ivicama čovekovog pojasa zračenja postoji skladište otpadaka, neizmerna gomila ljudskog đubreta. To je vrlo morbidno, zlokobno skladište. Imalo je veliku vrednost za stare vidovnjake, ali ne i za nas.

»Jedna od najlakših stvari koje čovek može da uradi jeste da upadne u to. Juče smo Henaro i ja hteli da ti pružimo živi primer tog bočnog pomeranja; to je razlog što smo šetali tvoju skupnu tačku, ali svaka osoba može da dopre do tog skladišta jednostavnim zaustavljanjem unutrašnjeg dijaloga. Ako je pomeranje minimalno, rezultati se objašnjavaju kao maštarije uma. Ako je pomeranje znatno, rezultati se nazivaju halucinacijama.«

Pitao sam ga da objasni čin šetanja skupne tačke. Rekao je da kad ratnici jednom postignu unutrašnju tišinu zaustavljanjem svog unutrašnjeg dijaloga, zvuk hoda moći, više nego njegov izgled, hvata njihove skupne tačke. Ritam prigušenog kretanja odmah hvata silu centriranja zračenja unutar čahure, koja su bila nepovezana zbog unutrašnje tišine.

»Ta sila se odmah zakači za ivice pojasa«, nastavio je. »Na desnom rubu nalazimo beskrajne slike fizičkih aktivnosti, nasilja ubijanja, sladostrašća. Na levom rubu nalazimo duhovnost, religiju, Boga. Henaro i ja smo šetali tvoju skupnu tačku do obaju rubova, da bismo ti pružili potpun uvid u tu ljudsku gomilu đubreta.«

Don Huan je drukčije izložio, kao da je razmislio malo bolje, da je jedno od najtajanstvenijih vidova ratnikovog znanja neverovatno delovanje unutrašnje tišine.

Rekao je da, kada se jednom postigne unutrašnja tišina, spone koje skupnu tačku povezuju za određeno mesto na kome je smeštena počinju da pucaju i skupna tačka može slobodno da se kreće.

Rekao je da je skretanje obično ulevo, da je prednost takvog usmerenja prirodna reakcija većine ljudskih bića, ali da ima vidovnjaka koji mogu da usmere to kretanje prema položajima ispod uobičajenog mesta na kome je tačka smeštena. Novi vidovnjaci to pomeranje nazivaju »pomeranje nadole«.

»Vidovnjaci trpe slučajna pomeranja nadole«, nastavio je. »Skupna tačka se tu, na svu sreću, ne zadržava dugo, jer to je položaj zveri. Odlaženje nadole nije u našem interesu, iako je to najlakše uraditi.«

Don Huan je takođe rekao da je među mnogim za bludama u procenjivanju koje su počinili stari vidovnjaci jedna od najtežih bila pomeranje njihovih skupnih tačaka u neizmerno područje ispod, koje je od njih načinilo stručnjake u poprimanju životinjskih oblika.

Odabirali su razne životinje za svoju tačku referencije i zvali te životinje svojim nagualom. Verovali su da će pomeranjem svojih skupnih tačaka na posebna mesta poprimiti osobine odabrane životinje, njenu snagu, ili mudrost, ili lukavstvo, ili okretnost, ili svirepost.

Don Huan me je uveravao da ima užasnih primera takve prakse čak i među današnjim vidovnjacima. Relativna lakoća sa kojom se čovekova skupna tačka kreće prema bilo kom nižem položaju veoma je primamljiva za vidovnjake, naročito za one koji naginju na tu stranu. Zato je dužnost naguala da isproba svoje ratnike.

Tada mi je rekao da me je stavio na probu pomerajući moju skupnu tačku u donji položaj, dok sam bio pod uticajem biljke moći. Onda je vodio moju skupnu tačku dok nisam izdvojio vranin pojas zračenja, a rezultat toga bilo je moje pretvaranje u vranu.

Ponovo sam don Huanu postavio pitanje koje sam mu postavljao mnogo puta. Hteo sam da znam da li sam se ja fizički pretvorio u vranu ili sam samo razmišljao i osećao kao ona. Objasnio je da pomeranje ispod uvek proizvodi potpuni preobražaj. Dodao je da ukoliko skupna tačka ode preko kritičnog praga, svet

nestaje; prestaje da bude onakav kakav je kad smo ljudi.

Priznao je da je moj preobražaj bio zaista zapanjujući u svakom pogledu. Moja reakcija na to iskustvo dokazala mi je da ne naginjem tom smeru. Da nije bilo tako, morao bih da uložim ogromnu energiju kako bih pobedio sklonost da ostanem u tom području ispod, koje neki vidovnjaci smatraju najugodnijim.

Dalje je rekao da se nesvesno pomeranje nadole povremeno dešava svakom vidovnjaku, ali da takvo pomeranje postaje sve ređe kako se njihove skupne tačke pomeraju dalje ulevo. Međutim, svaki put kada se to desi, moć vidovnjaka kome se to dešava prilično se smanjuje. To je nazadak kome je, da bi se popravio, potrebno vreme i veliki napor.

»Ta posrnuća prave vidovnjake krajnje mračnim i malodušnim«, nastavio je, »a u određenim slučajevima krajnje razumnim.«

»Kako vidovnjaci mogu da izbegnu ta pomeranja nadole?« upitao sam.

»Sve zavisi od ratnika«, rekao je. »Neki od njih su po prirodi skloni da se prepuštaju svojim marifetlucima, na primer ti. Oni su ti koji su teško pogođeni. Takvima kao što si ti preporučujem dvadesetčetvorčasovnu budnost šta god da rade. Disciplinovani muškarci i žene su manje skloni takvoj vrsti pomeranja; njima bih preporučio dvadesetčetvorčasovnu budnost.«

Gledao me je ucakljenim očima i smejaio se.

»Ženski vidovnjaci se mnogo češće pomeraju nadole nego muški«, rekao je. »Ali one su takođe sposobne da iz tog položaja iskoče bez ikakvog napora, dok muškarci opasno oklevaju u njemu.«

Takođe je rekao da žene vidovnjaci imaju neobičnu sposobnost da svoje skupne tačke navedu da se zadrže u bilo kom položaju u području ispod. Muškarci to ne mogu. Muškarcima je svojstvena trezvenost i nakana, ali su veoma malo talentovani; to je razlog što nagual u svom društvu mora da ima osam žena vidovnjaka. Žene podstiču da se pređe neizmerna pustoš nepoznatog. Zajedno sa tom prirodnom sposobnošću, ili kao njenu posledicu, žene poseduju najdivljačniju žestinu. Stoga

one s lakoćom mogu da uzmu životinjski oblik, razjaren i neuporedivo surov.

»Ako misliš o strašnim stvarima«, nastavio je, »o nečem bezimenom što vreba iz tame, ti misliš, a da to i ne znaš, o ženi vidovnjaku koja je u položaju u neizmernom području ispod. Prava strava se upravo tu skriva. Ako ikada naiđeš na izopačenu ženu vidovnjaka, beži bestraga!«

Upitao sam ga da li su drugi organizmi sposobni da pomeraju svoje skupne tačke.

»Njihove tačke mogu da se pomeraju«, rekao je, »ali to pomeranje ne zavisi od njihove volje.«

»Da li se skupna tačka drugih organizama takođe obučava da bude tamo gde je?«

»Svaki novorođeni organizam se na ovaj ili onaj način uvežbava«, odgovorio je. »Na kraju krajeva, mi možda ne shvatamo kako teče njihova obuka, čak ne razumemo kako je to kod nas, ali vidovnjaci vide da su novorođenčad podstaknuta da rade isto što i njihova vrsta. To je tačno ono što se zbiva ljudskim mladuncima: vidovnjaci *vide* da se njihove skupne tačke pomeraju na sve strane, a zatim *vide* kako prisustvo odraslih vezuje svaku tačku na jedno mesto. Isto se dešava svim drugim organizmima.«

Izgledalo je da don Huan razmišlja za trenutak, a onda je dodao da postoji jedno jedinstveno dejstvo ljudske skupne tačke. Pokazao je na drvo napolju.

»Kada mi, ozbiljna odrasla ljudska bića, gledamo drvo«, rekao je, »naše skupne tačke centriraju bezbroj zračenja i postižu čudo. Naše skupne tačke omogućavaju nam da opažamo jato zračenja koja nazivamo drvo.«

Objasnio je da skupna tačka ne samo što stvara centriranost koja je potrebna za opažanje već takođe briše centriranost određenih zračenja da bi postigla veću istančanost opažanja, pobrala kajmak, prepreden ljudski izum bez premca.

Rekao je da su novi vidovnjaci primetili da su samo ljudska bića sposobna da naknadno grupišu zračenja. Upotrebio je špansku reč za skupljanje, *desnate*, da bi opisao čin skupljanja najukusnijeg krema sa po-

vršine posude prokuvanog i ohlađenog mleka. Isto tako, kada je reč o opažanju, čovekova skupna tačka uzima jedan deo zračenja koja su već bila odabrana za centriranje i od njih stvara još ukusnije sklopove.

»To što ljudi poberu«, nastavio je don Huan, »mного je stvarnije od onog što druga stvorenja opažaju. U tome je zamka za nas. Toliko nam se čine stvarna da zaboravljamo da smo ih mi stvorili naređujući našim skupnim tačkama da se pojave tamo gde su se pojavile. Zaboravljamo da su stvarne samo zato što je naša komanda da ih opažamo kao stvarna. Imamo moć da poberemo kajmak zračenja, ali ne možemo da se zaštitimo od sopstvenih komandi. To se mora upamtiti. Ostaviti odrešene ruke onome što skidamo, kao što mi radimo, jeste zabluda u prosuđivanju za koju plaćamo isto tako skupo kao i stari vidovnjaci za svoje zablude.«

9 POMICANJE NADOLE

Don Huan i Henaro su bili na putu na koji su odlazili jednom godišnje, u severni deo Meksika, u pustinju Sonoru, u potragu za lekovitim biljem. Jedan od vidovnjaka iz društva naguala, Vicente Medrano, koji je bio travar, koristio je to bilje za spravljanje lekova.

Pridružio sam se don Huanu i Henaru u Sonori, kada im se putovanje već bližilo kraju, baš na vreme da ih povezem na jug i vratim kući.

Dan pre nego što smo krenuli don Huan je neočekivano nastavio da objašnjava umeće svesti. Odmarali smo se u senci nekog visokog žbunja u podnožju planine. Bilo je kasno popodne, gotovo mrak. Svaki od nas je nosio veliki jutani džak pun bilja. Čim smo spustili džakove, Henaro je legao na tlo i zaspao, presavivši jaknu umesto jastuka.

Don Huan mi je govorio tiho, kao da nije hteo da probudi Henara. Rekao je da je do sada objasnio većinu istina o svesti i da je preostala još samo jedna istina o kojoj ćemo raspravljati. Poslednja istina, uveravao me je, bila je najbolje od svih otkrića starih vidovnjaka, a da oni sami to nikad nisu saznali. Njegovu ogromnu vrednost uočili su mnogo godina kasnije novi vidovnjaci.

»Objasnio sam ti da čovek ima jednu skupnu tačku«, nastavio je, »i da ta skupna tačka centrira zračenja za opažanje. Takođe smo raspravili da se ta tačka

seli sa svog utvrđenog položaja. Dakle, poslednja je istina da, kada se skupna tačka jednom pomeri izvan određenih granica, ona može da sakupi svetove potpuno različite od sveta koji poznajemo.»

Nastavljajući šapatom, rekao je da određene geografske oblasti ne samo što pomažu to nesigurno pomeranje skupne tačke već, takođe, biraju određene pravce tog pomeranja. Na primer, pustinja Sonore pomaže da se skupna tačka pomeri niže od svog uobičajenog položaja, u položaj zveri.

»To je razlog što u Sonori ima pravih vračeva«, nastavio je. »Naročito vračara. Već si upoznao jednu od njih, la Katalinu. U prošlosti sam organizovao takmičenja između vas dvoje. Hteo sam da navedem tvoju skupnu tačku da se pokrene, a la Katalina je svojim budalastim vradžbinama dobro prodrmala.«

Don Huan je objasnio da su jeziva iskustva koja sam doživeo sa la Katalinom bila deo ranijeg dogovora između njih dvoje.

»Šta misliš da je pozovemo da nam se pridruži?« upitao me je Henaro glasno, dok je sedeo.

Odsečnost njegovog pitanja i čudna boja njegovog glasa trenutno su me gurnule u strah.

Don Huan se smejao i drmusao me za ruku. Uveravao me je da nema razloga za uzburku. Rekao je da nam je la Katalina kao rođaka ili kao tetka. Ona je deo našeg sveta, iako u potpunosti ne sledi naše tražnje. Ona je beskrajno sličnija prastarim vidovnjacima. Henaro se nasmejao i namignuo mi.

»Znam da te ona popaljuje«, rekao mi je. »Ona mi je sama priznala da svaki put kada se sa njom sretnoš, što se više prepadneš, to se više popališ.«

Don Huan i Henaro su se srnejali skoro histerično.

Morao sam da priznam da mi se na neki način uvek činilo da je la Katalina vrlo zastrašujuća, ali da je istovremeno krajnje privlačna žena. Ono što je na mene ostavljalo najveći utisak jeste njena energija kojom je odisala.

»Ona ima toliko sačuvane energije«, komentarisao je don Huan, »da ti ne moraš da budeš u povišenoj

svesti da ona navede tvoju skupnu tačku da se pomeri sve do dna bezdana leve strane.«

Don Huan je ponovo rekao da je la Katalina sa nama u vrlo bliskim odnosima, jer ona pripada društvu naguala Hulijana. Objasnio je da obično nagual i svi članovi njegove družine napuštaju svet zajedno, ali da postoje slučajevi kada oni odlaze u manjim grupama ili jedan po jedan. Nagual Hulijan i njegovo društvo su primer ovog drugog. Iako je on otišao sa ovog sveta pre skoro četrdeset godina, la Katalina je još uvek ovde.

Podsetio me je na nešto što mi je ranije pomenuo — da se društvo naguala Hulijana sastojalo od tri potpuno nedosledna muškarca i osam izvanrednih žena. Don Huan je uvek govorio da je ta razlika jedan od razloga što su članovi društva naguala Hulijana napuštali svet jedan po jedan.

Rekao je da je la Katalina bila vezana za jednu od izvanrednih žena vidovnjaka iz društva naguala Hulijana, koja je naučila izvanrednim manevrima pokretanja sopstvene skupne tačke u donje područje. Ona je bila jedan od vidovnjaka koji je trebalo da poslednji napuste svet. Doživela je izuzetnu starost i pošto su ona i la Katalina poreklom iz Sonore, vratile su se u njenim poodmaklim godinama u pustinju i živele zajedno dok vidovnjakinja nije napustila ovaj svet. Tokom godina koje su zajedno proživele la Katalina je postala njen najposvećeniji pomagač i učenik, učenik koji je želeo da nauči ekstravagantne načine koje su stari vidovnjaci znali za pokretanje skupne tačke.

Upitao sam don Huana da li je la Katalinino znanje bitno različito od njegovog znanja.

»Mi smo sasvim isti«, odgovorio je. »Ona je više kao Silvio Manuel ili Henaro; ona je u stvari njihova ženska verzija, ali, naravno, pošto je žena, beskonačno je agresivnija i opasnija nego njih dvojica zajedno.«

Henaro je potvrdio klimnuvši glavom. »Beskonačno«, rekao je i opet namignuo.

»Da li se ona pridružila tvojoj družini?« pitao sam don Huana.

»Rekao sam da nam je ona kao rođaka ili tetka«, odgovorio je. »Hteo sam da kažem da ona pripada starijoj generaciji, iako je mlađa od svih nas. Ona je poslednja iz te grupe. Retko se viđa sa nama. Ona nas baš i ne voli. Za nju smo suviše kruti, jer je navikla da opšti s nagualom Hulijanom. Ona više voli pustolovnost nepoznatog nego traganje za slobodom.«

»U čemu je razlika između to dvoje?« upitao sam don Huana.

»U poslednjem delu mog objašnjenja istina o svesti«, odgovorio je, »raspravljaćemo o toj razlici na miru i do tančina. Ono što je u ovom trenutku za nas važno jeste to što ti ljubomorno čuvaš čudne tajne u tvojoj svesti leve strane; zato se ti i la Katalina volite međusobno.«

Ponovo sam tvrdio da je ne volim, već da se više divim njenoj velikoj snazi.

Don Huan i Henaro su se smejali i tapšali me kao da znaju nešto što ja ne znam.

»Ona te voli jer zna kakav si«, rekao je Henaro i cmoknuo. »Ona je vrlo dobro znala naguala Hulijana.«

Obojica su me dugo gledali i od toga sam se osećao zbunjen.

»Na šta ciljate?« upitao sam Henara ratoborno. Iscerio se na mene i šaljivo mrdao obrvama gore-dole. Ali, ćutao je.

Don Huan je progovorio i prekinuo ćutanje.

»Postoje vrlo čudne zajedničke crte između tebe i naguala Hulijana«, rekao je. »Henaro samo pokušava da otkrije da li si ti toga svestan.«

Upitao sam ih obojicu kako, za ime sveta, mogu da budem svestan nečeg toliko nezamislivog.

»La Katalina misli da si svestan«, rekao je Henaro. »Ona to tvrdi jer naguala Hulijana poznaje bolje od bilo koga među nama.«

Pobunio sam se kako ne mogu da verujem da ona zna naguala Hulijana, kad je on napustio svet pre skoro četrdeset godina.

»La Katalina nije baš zelena«, rekao je Henaro. »Ona samo izgleda mlada; to je deo njenog znanja.

Baš kao što je to bilo deo znanja naguala Hulijana. Ti si je video samo kada izgleda mlada. Da si je video kada izgleda stara, strašno bi se prepao.«

»Ono što la Katalina radi«, upao je don Huan, »može se objasniti samo terminima triju umeća: umeća svesti, umeća *traganja* i umeća *namere*.

»Ali danas ćemo ono što ona radi ispitivati samo u svetlosti poslednje istine o svesti: istine koja kaže da skupna tačka može da skupi svetove drukčije od ovog našeg, pošto se pomeri sa prvobitnog položaja.«

Don Huan mi je dao znak da ustanem. Henaro je takođe ustao. Mahinalno sam dograbio jutani džak pun lekovitog bilja. Henaro me je zaustavio kada sam hteo da ga bacim na rame.

»Pusti džak na miru«, rekao je smejući se. »Treba da malo propešačimo uzbrdo i da se nađemo sa la Katalinom.«

»Gde je ona?« upitao sam.

»Gore«, rekao je Henaro pokazujući vrh jednog brdašca. »Ako zažmuriš i upiljiš se, *videćeš* je kao vrlo tamnu mrlju naspram zelenog žbunja.«

Naprezao sam se da vidim tamno mesto, ali ništa nisam mogao da razaberem.

Imao sam vrtoglavicu i bolelo me stomak. Don Huan me je pokretom ruke požurivao da idem gore, ali nisam se usuđivao da se pokrenem. Konačno me je Henaro uzeo podruku i obojica smo se peli prema vrhu brda. Kada smo tamo stigli, shvatio sam da se i don Huan popeo odmah za nama. Sva trojica smo stigli na vrh istovremeno.

Don Huan je vrlo mirno počeo da govori Henaru. Pitao ga je da li pamti brojne prilike kada je nagual Hulijan hteo obojicu da zadavi jer su se prepuštali strahu.

Henaro se okrenuo prema meni i uveravao me da je nagual Hulijan bio nemilosrdan učitelj. On i njegov učitelj nagual Elias, koji je tada još bio u svetu, gurali su svačije skupne tačke preko krajnjih granica a njih puštali da se sami o sebi staraju.

»Jednom sam ti rekao da nam je nagual Hulijan preporučivao da ne traćimo svoju seksualnu energiju«, nastavio je Henaro. »Hteo je time da kaže da je za pokretanje skupne tačke čoveku potrebna energija. Ako je čovek nema, udar naguala nije udar slobode već udar smrti.«

»Bez dovoljno energije«, rekao je don Huan, »sila centriranja mrvi. Moraš da imaš energiju da bi podneo pritisak centriranja koja se nikad ne događaju u običnim okolnostima.«

Henaro je rekao da je nagual Hulijan bio učitelj koji nadahnjuje. Uvek je nalazio načina da podučava i da se istovremeno zabavlja. Jedan od njegovih učiteljskih izuma bio je da ih ulovi nespremne u njihovoj normalnoj svesti i da im pomeri skupne tačke. Od tada pa nadalje sve što je trebalo da uradi da bi imao njihovu nepodeljenu pažnju bilo je da im zapreti neočekivanim udarom naguala.

»Nagual Hulijan je bio zaista izuzetan čovek«, rekao je don Huan. »Bio je vrlo vešt s ljudima. Činio je najcrnje stvari na svetu, ali kada ih je on radio, bile su to velike stvari. Da ih je radio neko drugi izgledale bi sirove i grube.

»Nagual Elias, s druge strane, to nije umeo, ali je bio zaista veliki, veliki učitelj.«

»Nagual Elias je bio vrlo sličan nagualu Huanu Matusu«, rekao mi je Henaro. »Oni su se vrlo dobro slagali. I, nagual Elias ga je svemu naučio a da ga nikad nije prevario niti povisio ton.

»Ali nagual Hulijan je bio sasvim drukčiji«, nastavio je Henaro gurkanjući me prijateljski. »Rekao bih da je on ljubomorno čuvao čudne tajne u svojoj levoj strani, baš kao i ti. Zar ne misliš i ti tako?« upitao je don Huana.

Don Huan nije odgovorio samo je potvrdno klimnuo. Izgledalo je da suzdržava smeh.

»Bio je vragolaste prirode«, rekao je don Huan i obojica su prasnuli u gromoglasan smeh.

Činjenica da očigledno aludiraju na nešto što znaju naterala me je da se osećam još ugroženiji.

Don Huan je prozaično rekao da se to odnosi na bizarne tehnike vraćanja koje je nagual Hulijan tokom života izučio. Henaro je dodao da je nagual Hulijan, pored naguala Elijasa, imao jedinstvenog učitelja. Učitelja koji ga je neizmerno voleo i naučio ga neobičnim i složenim putevima da pokrene svoju skupnu tačku. Rezultat toga bio je da se nagual Hulijan veoma neobično ponašao.

»Ko je bio taj učitelj, don Huane?« upitao sam.

Don Huan i Henaro su se zgledali i kikotali kao dva deteta.

»Vrlo je teško odgovoriti na to pitanje«, uzvratio je don Huan. »Sve što mogu da kažem je da je on učitelj koji je odstupio od toka naše loze. Naučio nas je mnogim dobrim i lošim stvarima, ali što je najgore, naučio nas je šta su radili stari vidovnjaci. Tako su neki od nas upali u zamku. Nagual Hulijan je jedan od njih, a takođe i la Katalina. Mi se samo nadamo da ti nećeš da pođeš njihovim stopama.«

Odmah sam se pobunio. Don Huan me je prekinuo. Rekao je da ne znam protiv čega se bunim.

Dok je don Huan govorio, bio sam strašno ljut na njega i Henara. Iznenada sam pobesneo i drao se na njih iz sveg glasa. Moja reakcija bila je do te mere u neskladu sa mnom da me je prestravila. Kao da sam bio neko drugi. Prestao sam i gledao ih očekujući pomoć.

Henaro je svoje ruke držao na leđima don Huana, kao da mu je bila potrebna potpora. Obojica su se nekontrolisano smejali.

Bio sam toliko utučen da sam skoro plakao. Don Huan mi je prišao. Ponovo me uveravajući, spustio mi je ruku na rame. Rekao je da pustinja Sonora, zbog razloga koji su njemu nepojmljivi, podstiče određenu ratobornost u čoveku i u bilo kom drugom organizmu.

»Ljudi mogu da kažu da je to zato što je vazduh ovde suviše suv«, nastavio je, »ili što je suviše topao. Vidovnjaci bi rekli da ovde postoji naročito slivanje Orlovih zračenja, koja, kao što sam već rekao, pomažu da se skupna tačka pomeri nadole.

»Kako je da je, ratnici su na ovom svetu da se vežbaju da budu nepristrasni svedoci, a takođe da shvate našu misteriju i naslađuju se likovanjem kada otkriju šta smo mi stvarno. To je najviše postignuće novih vidovnjaka. I ne postiže ga svaki ratnik. Mi verujemo da to nagual Hulijan nije uspeo. On je poklekao na putu, a takođe i la Katalina.«

Dalje je rekao da čovek da bi bio nagual bez premca mora da voli slobodu, i da mora da bude vrhunski nepristrastan. Objasnio je da ono što put ratnika čini toliko opasnim jeste to što je on suprotan životnim okolnostima savremenog čoveka. Rekao je da je savremeni čovek napustio carstvo nepoznatog i tajanstvenog i da se naselio u carstvu funkcionalnog. Okrenuo je leđa svetu crnih slutnji i likovanja i predao se svetu dosade.

»Mogućnost da se iznova vrate misteriji sveta«, nastavio je don Huan, »ponekad je previše i za ratnike, i oni podležu; zavodi ih ono što sam nazvao velikom pustolovinom nepoznatog. Oni zaboravljaju traganje za slobodom; zaboravljaju da budu nepristrasni svedoci. Utonu u nepoznato i vole ga.«

»I ti misliš da sam ja jedan od tih, zar ne?« upitao sam don Huana.

»Mi ne mislimo, znam to«, odgovorio je Henaro. »A la Katalina zna bolje od bilo koga drugog.«

»Zašto bi ona to znala?« zahtevao sam odgovor.

»Jer joj se sviđaš«, odgovorio je Henaro izgovarajući reči komičnim tonom.

Hteo sam ponovo da počnem vatreno da raspravljam kada me je don Huan prekinuo.

»Nema potrebe da se toliko uzbuđuješ«, rekao mi je. »To si što si. Nekima je borba za slobodu teža. Ti si jedan od njih.«

»Da bismo uspeli da budemo nepristrasni svedoci«, nastavio je, »počeli smo tako što smo shvatili da je učvršćenost ili kretanje skupne tačke sve što je do nas i sveta koji gledamo, kakav god da je taj svet.«

»Novi vidovnjaci kažu da smo mi, kada smo naučili da sa sobom razgovaramo, naučili kako da se za-

glupljujemo da bismo skupnu tačku držali učvršćenu na jednom mestu.«

Henaro je bučno zapljeskao šakama i zviznuo prodorno imitirajući zvižduk fudbalskog trenera.

»Ajde da pokrenemo tu skupnu tačku!« viknuo je. »Gore, gore, gore! Mrdaj, mrdaj, mrdaj!«

Svi smo se još uvek smejali kada se žbunje sa moje desne strane iznenada uskomešalo. Don Huan i Henaro su odmah seli sa levom nogom podvijenom pod telo umesto sedišta. Desna noga, sa podignutim kolenom bila je kao štit pred njima. Don Huan mi je dao znak da isto uradim. Podigao je obrve i uglovima usana napravio pokret ljtunje.

»Vračevi imaju sopstvene lutke«, rekao je šanatom. »Kada se skupna tačka pokrene do regija ispod njenog normalnog položaja, vidno polje vrača je ograničeno. Ako te vide da stojiš, napašće te.«

»Nagual Hulijan me je jednom dva dana držao u ovom položaju ratnika«, šapnuo mi je Henaro. »Čak sam morao da pišam dok sam sedeo u ovom položaju.«

»I da sere«, dodao je don Huan.

»Tačno«, rekao je Henaro. I onda mi je, kao uzgred, šapnuo: »Nadam se da si već kakio. Ako ti creva nisu prazna kad se la Katalina pokaže, usraćeš se u gaće, osim ako ti ne pokažem kako da ih skineš. Ako moraš da kenjaš u ovom položaju, treba da svučesh pantalone.«

Počeo je da mi pokazuje kako da se izvučem iz pantalona. Radio je to najozbiljnije i najbrižljivije. Sva moja koncentracija bila je usmerena na njegove pokrete. Tek kad sam bio bez pantalona primetio sam da don Huan urla od smeha. Shvatio sam da se Henaro ponovo sprda sa mnom. Baš sam hteo da ustanem i obučem pantalone, kada me je don Huan zaustavio. Smejao se toliko da je jedva izgovarao reči. Rekao mi je da ostanem na mestu, da Henaro sve radi samo napola u šali, i da je la Katalina stvarno tu iza žbunja.

Njegov ton uzbuđenosti, usred smeha, ulovio me je. Sledio sam se na mestu. Trenutak kasnije šuštanje u žbunju bacilo me je u takvu paniku da sam zaboravio

na svoje pantalone. Gledao sam Henara. Bio je opet obučen. Slegnuo je ramenima.

»Žao mi je«, šapnuo je. »Nisam imao vremena da ti pokažem kako da ih, ne ustajući, obučeš.«

Nisam imao vremena da se naljutim ili da im se pridružim u veselju. Iznenada, baš preda mnom, žbunje se razmaklo, i najužasniji stvor se pojavio. Bio je toliko neobičan da se više nisam bojao. Bio sam opčinjen. Šta god da je bilo preda mnom nije bilo ljudsko biće; bilo je to nešto što čak ni izdaleka nije podsećalo na njega, više je ličilo na reptila. Ili na velikog grotesknog insekta. Ili čak na kosmatu, krajnje odvratnu pticu. Nisam mogao da vidim nikakve noge, samo ogromnu ružnu glavu. Nos je bio spljošten i nozdrve su bile dve ogromne rupe sa strane. Imalo je nešto poput kljuna sa zubima. Koliko je to stvorenje bilo zastrašujuće, toliko su mu oči bile veličanstvene. Bile su kao dva hipnotička jezera nepojmljive bistrine. U njima je bilo znanje. Nisu to bile ljudske oči, niti oči ptice, niti oči čega što sam ikada video.

Stvor se primakao s moje leve strane šušteći kroz žbunje. Dok sam pokretao glavu da bih ga pratio, primetio sam da izgleda da su don Huan i Henaro opčinjeni njegovim prisustvom kao i ja. Palo mi je na pamet da ni oni nisu nikad videli ništa slično.

U jednom trenu stvor je potpuno nestao iz vida. Ali trenutak kasnije začulo se mumlanje i divovsko obličje se ponovo pojavilo pred nama.

Bio sam očaran i istovremeno zabrinut činjenicom što se ni najmanje nisam bojao tog grotesknog stvora. Kao da je moj pređašnji strah iskusio neko drugi.

Osetio sam u jednom trenutku da počinjem da se uspravljam. Protiv moje volje noge su mi se ispružile i našao sam se gde stojim naspram tog stvorenja. Nejasno sam osetio da skidam jaknu, košulju i cipele. Bio sam nag. Mišići na nogama su mi se napinjali od snažnih moćnih grčeva. Skakao sam gore-dole sa kolosalnom okretnošću, a onda smo se stvor i ja utrkiivali do nekog neopisivog zelenila u daljini.

Stvor je jurio preda mnom uvijajući se kao zmija. Ali onda sam uhvatio korak s njim. Dok smo jurili

skupa, postao sam svestan nečega što sam već znao — taj stvor je stvarno bila la Katalina. Sasvim iznenada, sa mnom je bila la Katalina od krvi i mesa. Kretali smo se bez napora. Kao da smo mi bili nepokretni i samo izvodili pokrete kretanja i brzine, dok se pej-zaž oko nas kretao, dajući tako utisak ogromnog ubr-
zanja.

Naša trka je prestala isto tako iznenada kao što je i počela, i tada sam bio sam sa la Katalinom u jednom drukčijem svetu. U njemu nije bilo ni jedne jedine poznate odlike. Snažan blesak i toplota dopirali su iz onoga što je izgledalo da je zemlja, tlo prekriveno ogromnim stenjem. Ili se bar činilo da su to stene. Bile su boje peščara, ali nisu imale težine; bile su kao komadi sunderastog tkiva. Mogao sam da ih raz-bacujem okolo, samo oslonivši se na njih.

Toliko me je opčinila sopstvena snaga da sam zaboravio na sve drugo. Procenio sam, ni sam ne znam kako, da komadi naoko bestežinske materije meni ne pružaju otpor. Moja nadmoćna snaga razbacivala ih je okolo.

Pokušao sam da ih zgrabim rukama i shvatio sam da mi se čitavo telo promenilo. La Katalina me je gledala. Ponovo je bila groteskno stvorenje kakvo je i ranije bila, a bio sam i ja. Nisam sebe mogao da vidim, ali sam znao da smo oboje potpuno isti.

Obuzela me je neopisiva radost, kao da je radost bila neka sila koja je poticala izvan mene. La Katalina i ja smo skakali, vrteli se i igrali sve dok više nisam imao misli, niti osećanja, niti ljudske svesti u bilo kom stepenu. Ipak, bio sam nedvosmisleno svestan. Moja svest je bila maglovito znanje koje mi je pružalo samopouzdanje; bila je to bezgranična vera, psihička uverenost u sopstveno postojanje, ne u smislu ljudskog osećanja individualnosti, već u smislu prisutnosti koja je bila sve.

Onda je odjednom sve ponovo došlo u ljudsku žižu. La Katalina me je držala za ruku. Hodali smo po pu-stinjskom tlu među pustinjskim žbunjem. Trenutno i bolno sam shvatio da pustinjsko kamenje i tvrdo bu-senje zemlje užasno ranjavaju moje bose noge.

Došli smo na mesto bez rastinja. Don Huan i Henaro su bili tu. Seo sam i obukao odelo.

Moje iskustvo sa la Katalinom usporilo je naše putovanje u povratku na jug Meksika. Pokolebalo me je na neki neopisiv način. U svom normalnom stanju svesti postao sam nedruštven. Kao da sam izgubio tačku oslonca. Postao sam utučen. Rekao sam don Huanu da sam čak izgubio želju za životom.

Sedeli smo u vrtu don Huanove kuće. Moj automobil je bio natovaren džakovima i bili smo spremni da odemo, ali me je osećanje očajanja savladalo i počeo sam da plačem.

Don Huan i Henaro su se smejali do suza. Što sam bio očajniji, oni su više uživali. Napokon don Huan me je pomerio u povišenu svest i objasnio da njihov smeh nije surovost s njihove strane, niti je rezultat čudnog smisla za humor, već istinsko izražavanje sreće što vide da napredujem na stazi znanja.

»Reći ću ti šta je nagual Hulijan nama obično govorio kada bismo stigli tu gde si ti sada«, nastavio je don Huan. »Tako ćeš znati da nisi jedini. To što ti se dešava, dešava se svakom ko uskladišti dovoljno energije da uhvati nepoznato krajičkom oka.«

Rekao je da im je nagual Hulijan govorio da su isterani iz domova u kojima su celog života živeli. Zbog toga što su sačuvali energiju poremećeno je njihovo prijatno ali sasvim ograničeno i dosadno gnezdo u svetu svakodnevnog života. Njihova depresija, rekao im je nagual Hulijan, nije bila toliko žalost što su izgubili gnezdo, već sekiracija što moraju da potraže nov stambeni prostor.

»Nov stambeni prostor«, nastavio je don Huan, »nije toliko prijatan, ali ima beskrajno više soba.«

»Spoznaja da si iseljen došla je u obliku velike utučenosti, gubitka želje za životom, baš kao što je bilo i sa nama. Kad si nam rekao da ne želiš da živiš nismo mogli da se ne nasmejemo.«

»Šta će sada biti sa mnom?« upitao sam.

»Da kažem žargonom — moraš da nabaciš drugu gajbu«, odgovorio je don Huan.

Don Huan i Henaro su ponovo zapali u stanje velike euforije. Smejali su se histerično na svaku od svojih opaski i stavova.

»Sve je to vrlo jednostavno«, rekao je don Huan. »Tvoj novi nivo energije stvoriće novo mesto da udomi tvoju skupnu tačku. A razgovor ratnika koji ti nastavljaš svaki put kada se sastanemo učvrstiće taj novi položaj.«

Henaro je poprimio ozbiljan izraz i njačući me upitao: »Jesi li srao danas?«

Pokretima glave požurivao me je da odgovorim. »Jesi li, jesi li?« navaljivao je. »Ajde da nastavimo naš ratnički razgovor.«

Kada se njihov smeh stišao, Henaro je rekao da treba da pripazim na povlačenje unazad, na činjenicu da se povremeno skupna tačka vraća u svoj prvobitni položaj. Rekao mi je da je kod njega slučaj da ga prirodan položaj njegove skupne tačke tera da ljude vidi kao preteča i često zastrašujuća bića. Na njegovo potpuno zaprepašćenje, jednog dana je shvatio da se promenio. Bio je mnogo smeliji i uspešno se nosio sa situacijama koje bi ga obično bacale u kaos i strah.

»Našao sam se gde vodim ljubav«, nastavio je Henaro i namignuo mi. »Obično sam se smrtno plašio žena. Ali jednog dana sam se našao u krevetu sa najdivljijom ženom. Toliko nisam ličio na sebe da sam, kad sam shvatio šta radim, skoro doživeo srčani udar. Taj udarac je moju skupnu tačku vratio u njen bedni prirodni položaj i morao sam da bežim iz kuće, dršćući kao preplašen zec.«

»Bolje bi ti bilo da pripaziš na ustuknuće skupne tačke«, dodao je Henaro, i ponovo su se smejali.

»Položaj skupne tačke na ljudskoj čahuri«, objasnio je don Huan, »čuva unutrašnji dijalog, i, pošto je tako, to je u najboljem slučaju klimav položaj. To je razlog što muškarci i žene tako lako gube glavu, naročito oni čiji se unutrašnji dijalog ponavlja, dosadan je i bez ikakve dubine.«

»Novi vidovnjaci kažu da su najelastičnija ona ljudska bića čiji je unutrašnji dijalog fluidniji i raznolikiji.«

Rekao je da je položaj skupne tačke ratnika beskonačno čvršći, jer čim skupna tačka počne da se kreće u čahuri, ona stvara jamicu u sjaju, jamicu u koju se od tad pa nadalje smešta skupna tačka.

»To je razlog što ne možemo da kažemo da ratnici gube glavu«, nastavio je don Huan. »Ako išta gube, oni gube svoju jamicu.«

Don Huanu i Henaru je ta izjava bila toliko smešna da su se od smeha valjali po podu.

Pitao sam don Huana da objasni moje iskustvo sa la Katalinom. I obojica su ponovo urlali od smeha.

»Žene su sasvim sigurno mnogo čudnovatije od muškaraca«, napokon je rekao don Huan. »Zbog činjenice što među nogama imaju jedan otvor više, postaju žrtve čudnih uticaja. Čudne, moćne sile ih opsedaju kroz tu pukotinu. Jedino tako mogu da shvatim njihove lutke.«

Počutao je neko vreme, a ja sam upitao šta je time mislio.

»La Katalina nam je došla kao džinovski crv«, uzvratio je.

Don Huanov izraz kada je to rekao i Henarova eksplozija smeha odveli su me u pravo pravcato veselje. Smejao sam se dok mi skoro nije pozlilo.

Don Huan je rekao da je la Katalinina veština bila toliko izuzetna da ona u carstvu zveri može da radi šta god hoće. Njeno nenadmašno ispoljavanje bilo je pobuđeno njenom naklonošću prema meni. Krajnji rezultat toga, rekao je, bio je da je la Katalina sa sobom povukla moju skupnu tačku.

Šta ste vas dvoje radili kao crvi?« upitao je Henaro i pljesnuo me po leđima.

Izgledalo je da je don Huan na ivici da se uguši od smeha.

»Zbog toga sam rekao da su žene mnogo čudnije od muškaraca«, napokon je primetio.

»Ne slažem se sa tobom«, rekao je Henaro don Huanu. »Nagual Hulijan nije imao jednu rupu više među nogama a bio je mnogo čudniji od la Kataline. Verujem da je ona od njega naučila uvijanje crva. On joj je to radio.«

Don Huan je skakao gore-dole kao dete koje pokušava da se uzdrži da ne pokvasi gaće.

Kada se u izvesnoj meri ponovo smirio, don Huan je rekao da je nagual Hulijan bio nadaren da stvara najbizarnije situacije i da ih iskorišćava. Takođe je rekao da mi je la Katalina pružila izvanredan primer pomeranja nadole. Dozvolila mi je da je vidim kao biće čiji je oblik poprimila pomerajući svoju skupnu tačku, i onda je meni pomogla da pomerim svoju u isti položaj koji je njoj dao izgled čudovišta.

»Drugi učitelj koga je imao nagual Hulijan«, nastavio je don Huan, »naučio ga je kako da dođe do određenog mesta u toj neizmernosti donjeg područja. Niko od nas nije mogao da ga sledi tamo, ali su ga sledili svi članovi njegove družine, posebno la Katalina i žena vidovnjak koja je nju učila.«

Don Huan je dalje rekao da pomeranje nadole zahteva izvestan pogled, ne pogled na drugi poseban svet, već na isti naš svet svakodnevnog života viđen iz druge perspektive. Dodao je da moram, da bih *video* drugi svet, da opažam drugi veliki pojas Orlovih zračenja.

Tada je dovršio svoje objašnjenje. Rekao je da nema vremena da detaljnije razradi predmet velikih pojaseva zračenja, jer treba da putujemo. Želeo sam da ostanemo još malo i da nastavimo razgovor, ali se on usprotivio rekavši kako mu je potrebno podosta vremena da objasni tu temu, kao i da je meni potrebna sveža koncentracija.

10 VELIKI POJASEVI ZRAČENJA

Don Huan je posle nekoliko dana, u svojoj kući u južnom Meksiku, nastavio da objašnjava. Odveo me je u veliku sobu. Bilo je rano uveče. Soba je bila u mraku. Hteo sam da upalim lampe na gas, ali mi don Huan nije dozvolio. Rekao je da treba da pustim da njegov glas pokrene moju skupnu tačku tako da ona blešti zračenjem potpune koncentracije i potpunog utrnuća.

Zatim mi je rekao da ćemo razgovarati o velikim pojasevima zračenja. Nazvao je to još jednim od ključnih otkrića koja su stari vidovnjaci spoznali, ali da su ga zbog svoje izopačenosti prepustili zaboravu, sve dok ga novi vidovnjaci nisu spasli.

»Orlova zračenja su uvek grupisana u jata«, nastavio je. »Stari vidovnjaci nazivali su ta jata velikim pojasevima zračenja. Uistinu, to nisu pojasevi, ali je ime ostalo.«

»Na primer, postoji jedno neizmerno jato koje stvara organska bića. Zračenja tog organskog pojasa su pomalo paperjasta. Prozirna su i imaju svoju jedinstvenu svetlost, naročitu energiju. Svesna su i skaču. To je razlog što su sva organska bića ispunjena i prožeta nekom naročitom razornom energijom. Ostali pojasevi su tamniji, manje paperjasti. Neki od njih uopšte ne svetle, već su neprozirni.«

»Da li to znači, don Huane, da čahure svih organskih bića sadrže istu vrstu zračenja?« upitao sam.

»Ne. Nisam tako mislio. To nije tako jednostavno, iako organska bića pripadaju istom velikom pojasu. Zamisli to kao jedan ogromno širok pojas svetlosnih vlakana, beskrajnih svetlosnih struna. Organska bića su mehurovi koji rastu oko skupina svetlosnih vlakana. Zamisli da su u tom pojasu organskog života neki mehurovi postavljeni oko svetlosnih vlakana u središtu pojasa, drugi su okupljeni bliže ivicama; pojas je dovoljno širok da primi sve vrste organskih bića i da još ostane mesta. Pošto su tako raspoređeni, do mehurova koji su u blizini ivica pojasa uopšte ne dolaze zračenja iz središta pojasa, u kojima uživaju samo mehurovi koji su postavljeni u liniji sa središtem. Na isti način mehurovima iz središta nedostaju zračenja sa ivica.

»Kao što vidiš, organska bića dele zračenja jednog pojasa; vidovnjaci još *vide* da su unutar tog organskog pojasa bića raznolika koliko se samo može zamisliti.«

»Ima li mnogo tih velikih pojaseva?« upitao sam.

»Isto koliko i večnosti«, odgovorio je. »Ipak vidovnjaci su otkrili da na zemlji ima samo četrdeset osam takvih pojaseva.«

»Što to znači, don Huane?«

»Vidovnjacima to znači da postoji četrdeset osam vrsta organizacija na zemlji, četrdeset osam tipova jata ili struktura. Organski život je jedna od njih.«

»Da li to znači da ima i četrdeset sedam tipova neorganskog života?«

»Ne, nipošto. Stari vidovnjaci su nabrojali sedam pojaseva koji proizvode neorganske mehurove svesti. Drugim rečima, postoji četrdeset pojaseva koji proizvode mehurove bez svesti; to su pojasevi koji jedino stvaraju organizovanost.

»Zamisli da su veliki pojasevi kao drveće. Na svakom od njih raste voće; oni proizvode kontejnere ispunjene zračenjima; ipak, samo na osam od njih raste jestivo voće, a to su mehurovi svesti. Na sedam od njih voće je kiselo, ali je i pored toga jestivo, a na jednom je najsočnije, najukusnije moguće voće.«

Nasmejao se i rekao da je u svom poređenju posmatrao sa Orlove tačke gledišta, kojem su organski mehurovi svesti najsladji zalogaji.

»Šta tera tih osam pojaseva da proizvode svest?« upitao sam.

»Orao daje svest preko zračenja«, odgovorio je.

Raspravljao sam se sa njim zbog tog odgovora. Rekao sam mu da je, kada se kaže da Orao daruje svest preko svojih zračenja, slično kao kad religiozan čovek govori o Bogu, da Bog kroz ljubav daruje život. To ništa ne znači.

»Ta dva stava ne potiču sa iste tačke gledišta«, rekao je strpljivo. »A ipak mislim da oni isto znače. Razlika je u tome što vidovnjaci *vide* kako Orao daruje svest preko svojih zračenja, a religiozni ljudi ne *vide* kako Bog kroz ljubav daruje život.«

Rekao je da Orao daruje svest posredstvom triju džinovskih snopova zračenja koji prolaze kroz osam velikih pojaseva. Ti su snopovi zaista jedinstveni, jer zahvaljujući njima vidovnjaci osećaju nijansu. Jedan snop osećaju kao bež-ružičast, poput sjaja ružičasto obojenih uličnih svetiljki; drugi snop osećaju kao da je boje breskve, kao blagu neonsku svetlost; treći snop izgleda kao da je boje meda, kao ćilibar.

»Dakle, u pitanju je *viđenje* nijansi, kada vidovnjak *vidi* da Orao daruje svest preko svojih zračenja«, nastavio je. »Religiozni ljudi ne *vide* Božju ljubav, ali kada bi je *videli*, znali bi da je ona ili ružičasta, ćilibarna, ili boje breskve.

»Čoveka, na primer, privlači ćilibarni snop, ali on privlači isto tako i ostala bića.«

Želeo sam da znam koja bića dele ta zračenja sa ljudima.

»Takve ćeš pojedinosti morati da otkriješ sam, pomoću sopstvenog *viđenja*«, rekao je. »Ne vredi da ti pričam koja su to bića, to bi samo uvećalo tvoj popis. Dosta je da ti kažem da će to, kada sam budeš otkrivao, biti jedna od najuzbudljivijih stvari koje si ikada učinio.«

»Da li se ružičasti i snopovi boje breskve takođe pokazuju u čoveku?« upitao sam.

»Nikad. Ti snopovi pripadaju drugim živim bićima«, odgovorio je.

Hteo sam još nešto da ga upitam, ali mi je on energičnim pokretom ruke dao znak da prestanem. Zatim se duboko zamislio. Dugo vremena smo bili okruženi potpunom tišinom.

»Rekao sam ti da sjaj svesti u čoveku ima različite boje«, napokon je rekao. »Tada ti nisam rekao, jer još nismo bili stigli do tog stupnja, da to nisu boje, već različite nijanse ćilibarskog sjaja.«

Rekao je da ćilibarni snop svesti u čoveku ima beskrajno mnogo jedva primetnih varijanti koje uvek označavaju razlike u osobinama svesti. Najčešće su nijanse ružičasto i bleдозeleno ćilibarna. Plavo ćilibarna je najneobičnija, ali čisto ćilibarna je najređa.

»Šta određuje tu ćilibarnu nijansu?«

»Vidovnjaci kažu da nijansu određuje količina energije koju čovek sačuva i uskladišti. Bezbroj je ratnika započelo sa običnom ružičastom ćilibarnom nijansom i završilo sa najčistijom od svih ćilibarnih. Primer za to su Henaro i Silvio Manuel.«

»Koji oblici života pripadaju ružičastom snopu svesti i snopu boje breskve?« upitao sam.

»Tri snopa sa svim nijansama ukrštaju se u osam pojaseva«, odgovorio je. »U organskom pojasu ružičasti snop pripada pretežno biljkama, onaj boje breskve pripada insektima, a ćilibarni pojas pripada čoveku i drugim životinjama.

»Isto je i kod neorganskih pojaseva. Tri snopa svesti stvaraju naročite vrste neorganskih bića u svakom od sedam velikih pojaseva.«

Upitao sam ga da detaljnije objasni vrste neorganskih bića koje postoje.

»To je još jedna stvar koju moraš sam da vidiš«, rekao je. »Sedam pojaseva i ono što stvaraju odista je nepristupačno ljudskom razumu, ali ne i ljudskom viđenju.«

Rekao sam mu da ne mogu sasvim da razumem njegovo objašnjenje velikih pojaseva, jer me je njegovo opisivanje primoralo da ih zamislim kao nezavisne sno-

pove struna ili čak kao ravne površine, poput beskonačnih traka.

Objasnio je da veliki pojasevi nisu ni ravni niti okrugli, već da su neopisivo združeni kao stog sena, koga u prostoru drži snaga ruke koja ga je zdenula. Prema tome, nema reda kod zračenja; obmana je ako se kaže da postoji središnji deo ili da postoje ivice, ali je to neophodno da bi se shvatilo.

Zatim je objasnio da je za neorganska bića, stvorena od sedam pojaseva svesti, karakteristično da imaju nepokretan kontejner; to najviše nalikuje na bezobličnu kutiju sa visokim stepenom svetlosti. Ona ne izgleda kao čahura organskih bića. Nedostaje joj zategnutost, nema osobinu naduvenosti koja čini da organska bića izgledaju kao svetlosne lopte iz kojih izbija energija.

Don Huan je rekao da je jedina sličnost između neorganskih i organskih bića u tome što imaju dar svesti, ružičastog zračenja, ćilibarnog ili boje breskve.

»Pod određenim okolnostima ta zračenja«, nastavio je, »omogućavaju najfascinantnije održavanje veze između bića tih osam velikih pojaseva.«

Rekao je da organska bića sa svojim većim energetskim poljima obično prva započinju komunikaciju sa neorganskim bićima, i da je prefinjeno i primetno praćenje uvek u domenu neorganskih bića. Kada je prepreka probijena, neorganska bića se menjaju i postaju ono što vidovnjaci nazivaju saveznicima. Od tog trenutka neorganska bića mogu da shvate najtananije misli, raspoloženja ili strahove vidovnjaka.

»Stari vidovnjaci su bili hipnotisani takvom oda-nošću saveznika«, nastavio je. »Priča se da su stari vidovnjaci mogli da postignu da njihovi saveznici učine šta god oni poželeva. To je bio jedan od razloga što su verovali u svoju neranjivost. Zaludela ih je sopstvena važnost. Saveznici imaju moć samo ako je vidovnjak koji ih vidi uzor besprekornosti; a stari vidovnjaci to jednostavno nisu bili.«

»Da li neorganskih bića ima isto kao i živih organizama?« upitao sam.

Rekao je da neorganska bića nisu brojna kao organska, ali da je to nadoknađeno većim brojem pojaseva

neorganskih svesti. Isto tako, međusobne razlike između neorganskih bića mnogo su veće nego razlike između organskih, jer organska bića pripadaju samo jednom pojasu, dok neorganska bića spadaju u sedam pojaseva.

»Pored toga, neorganska bića žive beskrajno duže od organskih«, nastavio je. »To je ono što je podstaklo stare vidovnjake da svoje *viđenje* usredsrede na saveznike, zbog razloga koje ću ti kasnije ispričati.«

Rekao je da su stari vidovnjaci takođe shvatili da su velika količina energije a kasnije i visoka razvijenost njihove svesti bili ono što ih čini slasnim zalogajem za Orla. Po mišljenju starih vidovnjaka, proždrljivost je bila razlog što Orao stvara što je moguće više organizama.

Potom je objasnio da proizvod ostalih četrdeset pojaseva nije uopšte svest, već konfiguracija nežive energije. Stari su vidovnjaci rešili da sve što je stvoreno u tim pojasevima nazivaju posudama. Dok su čahure i kontejneri polja energetske svesti, što objašnjava njihovu nezavisnu svetlost, posude su krute kutije koje sadrže zračenja, iako nisu polja energetske svesti. Njihova svetlost potiče jedino od zračenja energetske obloge.

»Moraš da upamtiš da je na zemlji sve obloženo«, nastavio je. »Sve što opažamo sačinjeno je od delova čahura ili posuda koje zrače. Obično, uopšte ne opažamo kontejnere neorganskih bića.«

Gledao me je očekujući znak da sam ga razumeo. Kada je video da nemam nameru da ga gnjavim, nastavio je da objašnjava.

»Celokupan svet je sačinjen od četrdeset osam pojaseva«, rekao je. »Svet koji sabira naša skupna tačka, da bismo normalno opažali, načinjen je od dvaju pojaseva; jedan je organski pojas, drugi je pojas koji ima samo strukturu, ali ne i svest. Ostalih četrdeset i šest velikih pojaseva ne pripada svetlu našeg normalnog opažanja.«

Ponovo je zastao zbog mogućih pitanja. Nisam ih imao.

»Postoje drugi celokupni svetovi koje naša skupna tačka može da skupi«, nastavio je. »Stari vidovnjaci

znali su sedam takvih svetova, za svaki pojas svesti po jedan. Ja bih dodao da je, osim sveta našeg svakodnevnog života, lako skupiti još dva od tih svetova; ostalih pet su nešto sasvim drugo.«

Kada smo ponovo seli da razgovaramo, don Huan je istog trena počeo da govori o mom iskustvu sa la Katalinom. Rekao je da pomeranje skupne tačke u područje ispod njenog uobičajenog položaja omogućava vidovnjaku pogled izbliza na svet koji znamo. Toliko je detaljan taj uvid da se čini kako je to sasvim različit svet. To je svet koji hipnotiše, koji je izvanredno privlačan, naročito za one vidovnjake čiji je duh pustolovan ali na izvestan način ravnodušan i lenj.

»Promena perspektive je veoma ugodna«, nastavio je don Huan. »Potrebno je uložiti minimalni napor, a rezultati su zapanjujući. Ako vidovnjak želi brzu dobit, nema boljeg manevra od zaokreta nadole. Kada im je skupna tačka u takvim položajima, jedini je problem što im je za petama smrt, koja nastupa mnogo surovije i brže nego u slučaju čoveka.

»Nagual Hulijan je mislio da je to odlično mesto za ludiranje, ali to je sve.«

Rekao je da se istinske promene svetova dešavaju samo kada se skupna tačka pokrene unutar čovekovog pojasa, dovoljno duboko da dosegne kritičan prag, na tom stupnju skupna tačka može da koristi drugi od velikih pojaseva.

»Kako ga ona koristi?« upitao sam.

Slegnuo je ramenima. »To zavisi od energije«, rekao je. »Ako vidovnjak ima dovoljno energije, centralna sila zakači drugi pojas. Naša normalna energija pušta našu skupnu tačku da iskoristi centralnu silu iz jednog velikog pojasa zračenja. I mi opažamo svet koji znamo. Ali ako imamo višak energije, možemo da iskoristimo centralnu silu drugog velikog pojasa, i tako opažamo drugi svet.«

Don Huan je iznenada promenio predmet razgovora i počeo da govori o biljkama.

»Možda će to izgledati čudno«, rekao je, »ali drveće je, na primer, bliže čoveku nego što su mravi. Rekao

sam ti da drveće i ljudi mogu da razviju veličanstven odnos; to je stoga što dele zračenja.«

»Koliko su njihove čahure?« upitao sam.

»Čahura džinovskog drveta nije mnogo veća od samog drveta. Zanimljivo je da su čahure nekih majušnih biljaka velike gotovo kao ljudsko telo i tripudij šire od njega. To su biljke moći. One sa čovekom dele najveću količinu zračenja, ne zračenja svesti, nego ostala zračenja uopšte.

»Još jedna jedinstvena osobina biljaka je da njihove svetlosti imaju različit sjaj. One su uglavnom ružičaste, jer je njihova svest ružičasta. Otrovnost biljke su bleđožuto ružičaste a lekovite biljke su svetlo i jarko ružičaste. Jedino su biljke moći belo ružičaste; neke su mat bele, druge su sjajno bele.

»Ali između biljaka i ostalih organskih bića osnovna je razlika u položaju njihovih skupnih tačaka. Kod biljaka se ona nalazi na donjem delu čahure, dok je kod ostalih organskih bića na gornjem delu čahure.«

»Šta je sa neorganskim bićima?« upitao sam. »Gde se nalaze njihove skupne tačke?«

»Kod nekih se nalaze na donjem delu kontejnera«, rekao je. »Ta su bića potpuno tuđa čoveku, ali su srodna sa biljkama. Ostala ih imaju bilo gde na gornjem delu kontejnera. Ta su bića bliska čoveku i drugim organskim stvorenjima.«

Dodao je da su stari vidovnjaci bili uvereni da biljke održavaju najjaču vezu sa neorganskim bićima. Oni su verovali da je, ukoliko je skupna tačka niže, utoliko biljkama lakše da probiju granice percepcije; kod vrlo visokog drveća i veoma malih biljaka skupne tačke su izuzetno nisko na njihovim čahurama. Zbog toga veliki je broj vradžbinskih tehnika starih vidovnjaka služilo da se obuzda svest drveća i malih biljaka kako bi poslužile kao vodiči pri silaženju u ono što su nazivali najdubljim nivoima oblasti mraka.

»Razumeš, naravno«, nastavio je don Huan, »da su, kada su mislili da silaze u dubine, u stvari pomerili svoje skupne tačke da se pridruže drugim svetovima koji se mogu opaziti sa onih sedam velikih pojaseva.

»Oni su svoju svest opterećivali do krajnjih mogućnosti i pristupali su svetovima pet velikih pojaseva koji su vidovnjacima dostupni samo ako se podvrgnu opasnom preobražaju.«

»Ali, da li su stari vidovnjaci uspjeli da se pridruže tim svetovima?« upitao sam.

»Jesu«, rekao je. »U svojoj izopačenosti oni su verovali da je za njih toliko vredno da probiju prepreke opažanja, makar morali da postanu drveće da bi to ostvarili.« .

11 TRAGANJE, NAMERA

I POLOŽAJ SANJANJA

Idućeg dana, opet rano s večeri, don Huan je došao u sobu u kojoj sam razgovarao sa Henarom. Uzeo me je pod ruku i proveo kroz kuću do zadnjeg dvorišta. Već se prilično smračilo. Počeli smo da šetamo okolo, iza zida koji je opasivao dvorište.

Dok smo hodali, don Huan mi je rekao da želi još jednom da me upozori da je na putu znanja vrlo lako izgubiti se u komplikacijama i morbidnosti. Rekao je da vidovnjaci protiv sebe imaju opasne neprijatelje koji mogu da unište njihovu odlučnost, da im vežu ruke, i da ih oslabe; neprijatelje koje stvara sama staza ratnika udružena sa osećanjem tromosti, lenosti i samovažnosti koji su sastavni deo svakodnevnog života.

Primetio je da su greške koje su stari vidovnjaci pravili kao posledice tromosti, lenosti i samovažnosti bile toliko ogromne i toliko teške da novi vidovnjaci nisu imali drugog izbora nego da prezru i odbace sopstveno nasleđe.

»Najvažnija od svih stvari koje su novim vidovnjacima bile potrebne«, nastavio je don Huan, »bile su praktične mere da navedu svoje skupne tačke da se pomere. Pošto nisu imali nijednu, započeli su razvijanjem oštrog interesovanja za *viđenje* sjaja svesti, i kao rezultat su izradili tri skupa tehnika koje su postale njihov kamen temeljac.«

Don Huan je rekao da su sa ta tri skupa tehnika novi vidovnjaci ostvarili najizvanrednije i najteže podvige. Uspeli su da sasistematično navode skupnu tačku da se pomeri iz svog uobičajenog položaja. Potvrdio je da su stari vidovnjaci takođe ostvarili taj podvig, uz pomoć kapricioznih, idiosinkrazijskih manevara.

Objasnio je da je ono što su novi vidovnjaci *videli* u sjaju svesti rezultiralo rasporedom po kojem su sredili istine o svesti starih vidovnjaka. To je poznato kao umeće svesti. Odatle su razvili tri skupa tehnika. Prvi je umeće *traganja*, drugi je umeće *namere*, i treći je umeće *sanjanja*. Tvrdio je da me je od prvog dana kada smo se upoznali učio svakom od triju skupova tehnika.

Rekao je da me je umeću svesti učio na dva načina, baš kako preporučuju novi vidovnjaci. U svojim učenjima za desnu stranu, koja je izvodio u normalnom stanju svesti, postigao je dva cilja: učio me je ratnikovom načinu i oslobodio moju skupnu tačku sa njenog prvobitnog položaja. U svojim učenjima za levu stranu, koja je izvodio u povišenoj svesti, takođe je ostvario dva cilja: naveo je moju skupnu tačku da se pomeri u onoliko mnogo položaja koliko sam mogao da podnesem, i pružio mi je duge serije objašnjenja.

Don Huan je prestao da priča i gledao me netremice. Vladala je nelagodna tišina; onda je počeo da govori o *traganju*. Rekao je da ono ima vrlo nisko i slučajno poreklo. Počelo je kad su novi vidovnjaci primetili da kada se vidovnjaci stalno ponašaju onako kako za njih nije uobičajeno, neupotrebljena zračenja počinju da sijaju u njihovim čahurama. I njihove skupne tačke se pokreću blago, skladno, jedva primetno.

Podstaknuti tim opažanjem, novi vidovnjaci su započeli da sistematično kontrolišu svoje ponašanje. Tu praksu su nazvali umetnost *traganja*. Don Huan je napomenuo da je, iako mu se može prigovoriti, to ime prikladno, jer *traganje* zahteva naročito ponašanje prema ljudima, ponašanje koje bi se moglo odrediti kao potajno.

Novi vidovnjaci su se, naoružani ovom tehnikom, latili poznatog plodno i trezveno. Stalnom vežbom su uspeli da im se skupne tačke pokreću smireno.

»*Traganje* je jedno od dvaju najvećih dostignuća novih vidovnjaka«, rekao je. »Novi vidovnjaci su odlučili da savremeni nagual treba da uči kada se njegova skupna tačka pomeri dovoljno duboko u levu stranu. Razlog za tu odluku je što nagual treba da nauči principe *traganja* neopterećen ljudskim popisom. Napokon, nagual je vođa grupe, i da bi je vodio, mora da dela brzo, ne razmišljajući prethodno o tome.«

»Ostali ratnici mogu da uče *traganje* u svojoj normalnoj svesti, iako je preporučljivo da ga izvode u povišenoj svesti, ne toliko zbog koristi od povišene svesti, već zato što ona prožima *traganje* tajanstvenošću koju ono stvarno nema; *traganje* je samo ponašanje prema ljudima.«

Rekao je da sada mogu da shvatim da je pomeranje skupne tačke bilo razlog što su novi vidovnjaci toliku važnost pridavali uzajamnom dejstvu sa sitnim mučiteljima. Sitni mučitelji su silili vidovnjake da koriste načela *traganja* i, radeći tako, pomagali su vidovnjacima da pokrenu svoje skupne tačke.

Pitao sam ga da li su stari vidovnjaci znali išta o načelima *traganja*.

»*Traganje* pripada isključivo novim vidovnjacima«, rekao je smešeći se. »Oni su jedini vidovnjaci koji se bave ljudima. Oni stari su bili toliko obuzeti svojim osećanjem moći da nisu čak ni znali da ljudi postoje, sve dok ljudi nisu počeli da ih udaraju po glavi. Ali ti znaš sve to.«

Don Huan je zatim rekao da su umeće *namere* i umeće *traganja* dva remek-dela novih vidovnjaka, koja obeležavaju dolazak savremenih vidovnjaka. Objasnio je da su u naporima da steknu prednost nad svojim tlačiteljima, novi vidovnjaci sledili svaku mogućnost. Znali su da su njihovi prethodnici izveli izvanredne podvige manipulišući misterioznom i čudesnom silom, koju su samo mogli da opišu kao moć. Novi vidovnjaci su imali vrlo malo informacija o toj snazi, zato su morali da je sistematično ispituju kroz *viđenje*. Njihova nastojanja su potpuno nagrađena kada su otkrili da je energija centriranja ta sila.

Počelo je tako što su *videli* kako sjaj raste i jača kada se zračenja unutar čahure centriraju sa zračenjima na veliko. Iskoristili su to opažanje kao odskočnu dasku, isto kao što su učinili i sa *traganjem*, i pohitali da razviju niz složenih tehnika da bi upravljali tim centriranjem zračenja.

Isprva su na te tehnike gledali kao na umeće centriranja. Onda su shvatili da one obuhvataju više nego samu centriranost — obuhvaćena je bila energija koja potiče iz centriranosti zračenja. Tu energiju su nazvali *volja*.

Volja je postala druga osnova. Novi vidovnjaci su je shvatili kao slepo, bezlično, neprekidno izbijanje energije koje utiče da se ponašamo onako kako se ponašamo. *Volja* pravda naše opažanje sveta običnih zbivanja i, posredno, preko sile tog opažanja odgovara za postavljanje skupne tačke u njen uobičajeni položaj.

Don Huan je rekao da su novi vidovnjaci proučavali kako se odvija opažanje sveta svakodnevnog življenja i *videli* su dejstvo *volje*. *Videli* su da se centriranje obavlja neprekidno da bi opažanje prošlo trajnošću. Da bi svaki put obnovilo centriranost svežinom koja joj je potrebna da sastavi živi svet, to izbijanje energije koje potiče iz tih posebnih centriranosti automatski se preusmerava da osnaži neka izabrana centriranja.

To novo opažanje poslužilo je novim vidovnjacima kao još jedna odskočna daska koja im je pomogla da dopru do treće osnove tog niza. Nazvali su je *namera* i opisali je kao svrhovito vođenje *volje* energije centriranja.

»Silvija Manuela, Henara i Visentea terao je nagual Hulijan da uče ta tri vida vidovnjačkog znanja«, nastavio je. »Henaro je majstor rukovanja svešću, Visente je majstor *traganja*, i Silvio Manuel je majstor *namere*.

»Sada obavljamo poslednje objašnjenje umeća svesti; zato ti Henaro pomaže.«

Don Huan je dugo razgovarao sa ženskim učenicima. Žene suslušale ozbiljna izraza lica. Bio sam siguran da

im daje detaljna uputstva o teškim, složenim procedurama sudeći po žestokoj usredsređenosti žena.

Nisu mi dozvolili da prisustvujem njihovom sastanku, ali sam ih posmatrao kako razgovaraju u sobi s prednje strane Henarove kuće. Sedeo sam za kuhinjskim stolom čekajući da završe.

Onda su žene ustale da pođu, ali pre nego što su krenule, došle su u kuhinju sa don Huanom. Seo je naspram mene dok su mi se žene obraćale sa nelagodnom formalnošću. U stvari su me okružile. Sve su bile neuobičajeno prijateljski raspoložene, pa čak i pričljive. Rekle su da idu da se pridruže muškim učenicima, koji su pre više sati otišli sa Henarom. Henaro će im svima pokazati svoje *sanjajuće telo*.

Čim su žene otišle, don Huan je sasvim iznenada produžio objašnjavanje. Rekao je da su, pošto je vreme prolazilo i pošto su zasnovali svoje prakse, novi vidovnjaci shvatili da pod preovlađujućim uslovima života *traganje* pomera skupnu tačku sasvim malo. Da se postignu najveći efekti, za *traganje* su potrebne idealne okolnosti; potrebni su sitni mučitelji na položaju velike vlasti i moći. Novim vidovnjacima je postalo veoma teško da se nađu u takvim prilikama; zadatak da ih improvizuju ili da ih pronađu postao je nepodnošljiv teret.

Novi vidovnjaci su mislili da moraju da *vide* Orlova zračenja kako bi pronašli celishodniji način da pokrenu skupnu tačku. Kada su pokušali da *vide* zračenja, suočili su se sa veoma ozbiljnim problemom. Otkrili su da ne postoji način da ih *vide* a da se ne izlože životnoj opasnosti, a ipak su morali da ih *vide*. To je bilo vreme kada su tehniku starih vidovnjaka, *sanjanje*, upotreбили kao štit od smrtonosnog udara Orlovih zračenja. I uradivši to, shvatili su da je samo *sanjanje* najdelotvorniji način pomeranja skupne tačke.

»Jedna je od najstrožih komandi novih vidovnjaka«, nastavio je don Huan, »da ratnici moraju da uče *sanjanje* dok su u normalnom stanju svesti. Postupivši po toj komandi, počeo sam da te učim *sanjanje* gotovo od prvog dana kad smo se upoznali.«

»Zašto novi vidovnjaci zapovedaju da *sanjanje* mora da se uči u normalnoj svesti?« upitao sam.

»Zato što je *sanjanje* toliko opasno i vidovnjaci toliko ranjivi«, rekao je. »Opasno je zato što ima nepojmljivu energiju; *sanjače* čini ranjivim jer ih ostavlja na milost i nemilost neshvatljivoj sili centriranja.

»Novi vidovnjaci su shvatili da u normalnom stanju svesti imamo bezbroj odbrana koje mogu da nas zaštite pred silom neupotrebljenih zračenja koja se iznenada centriraju *sanjanjem*.«

Don Huan je objasnio da je *sanjanje*, poput *traganja*, započelo jednostavno posmatranjem. Stari vidovnjaci su postali svesni da se u snovima skupna tačka na najprirodniji način neznatno pomera na levu stranu. Da se tačka zaista opušta kad čovek spava i sve vrste neiskorišćenih zračenja počinju da sjaje.

Stari vidovnjaci su se zainteresovali za to posmatranje i počeli su da rade na tom prirodnom pomeranju sve dok nisu bili u stanju da ga kontrolišu. Nazvali su tu kontrolu *sanjanje*, ili umetnost manipulisanja *sanjajućim telom*.

Napomenuo je da teško da postoji način da se opiše neizmernost njihovog znanja o *sanjanju*. Međutim, vrlo malo od toga je bilo od neke koristi za nove vidovnjake. Tako, kada je došlo vreme ponovne izgradnje, novi vidovnjaci su za sebe uzeli gole osnove *sanjanja* da im pomognu u *viđenju* Orlovih zračenja i da im pomognu da pokrenu svoje skupne tačke.

Rekao je da su vidovnjaci, stari i novi, shvatili da je *sanjanje* kontrola prirodnog pomeranja koje skupna tačka vrši tokom spavanja. Naglasio je da kontrolisati pomeranje ne znači usmeravati ga na bilo koji način, već da se skupna tačka učvrsti u položaju u koji se prirodno pomera u snu, a to je najteži manevar koji je od starih vidovnjaka tražio ogromne napore i usredsređenost da bi ga izveli.

Don Huan je objasnio da *sanjači* treba da nađu vrlo finu ravnotežu, jer se snovi ne mogu uznemiravati, niti im se može komandovati svesnim naporom *sanjača*, a ipak pomeranje skupne tačke mora poštovati *sanja-*

čevu komandu — što je kontradikcija koja se ne može racionalizovati, već se mora otkloniti u praksi.

Pošto su posmatrali *sanjače* dok su spavali, stari vidovnjaci su odlučili da snove puste da idu svojim prirodnim tokom. *Videli* su da u nekim snovima skupna tačka *sanjača* ide znatno dublje u levu stranu nego u drugim snovima. To opažanje ih je podstaklo da se zapitaju da li sadržaj sna navodi skupnu tačku na pomeranje, ili samo pokretanje skupne tačke proizvodi sadržaj sna aktivirajući nova zračenja.

Uskoro su shvatili da je pomeranje skupne tačke u levu stranu ono što stvara snove. Što je pomeranje veće, to je življi i bizarniji san. Neizbežno, pokušali su da komanduju svojim snovima, trudeći se da svoje skupne tačke navedu da se pomere dublje u levu stranu. Pokušavajući to, otkrili su da, kad se snovima svesno ili polusvesno manipuliše, skupna tačka se trenutno vraća na svoje uobičajeno mesto. Pošto su oni želeli da se ta tačka kreće, neizbežno su zaključili da je ometanje snova ometanje prirodnog pomeranja skupne tačke.

Don Huan je rekao da su odatle stari vidovnjaci nastavili da razvijaju svoje zaprepašćujuće znanje o tom predmetu — znanje koje je ogromno uticalo na ono što su novi vidovnjaci nameravali da učine sa *sanjanjem*, ali im je malo koristilo u svom prvobitnom obliku.

Rekao mi je da sam do sada smatrao da je *sanjanje* kontrolisanje snova, i da svaka od vežbi koje mi je zadao da vežbam, kao ona da u svojim snovima nađem svoje ruke, nije imala zadatak da me nauči da komandujem svojim snovima, iako je možda izgledalo tako. Te vežbe su bile predviđene da zadrže moju skupnu tačku učvršćenu na onom mestu gde se pomerila u snu.

To je mesto gde *sanjači* moraju da se fino uravnoteže. Učvršćenost njihovih skupnih tačaka je jedino čime oni mogu da upravljaju. Vidovnjaci su kao ribari opremljeni konopcem koji zabacuju gde je god moguće; jedino što oni mogu da učine jeste da kanap drže učvršćen na mestu gde je potonuo.

»Gde god da se skupna tačka pomeri u snu, to je *položaj sanjarija*«, nastavio je. »Stari vidovnjaci su po-

stali takvi stručnjaci u zadržavanju svog *položaja sanjanja* da su čak mogli da se probude dok su njihove skupne tačke ostajale usidrene tamo.

»Stari vidovnjaci su to stanje nazvali *sanjajuće telo*, jer su njime ovladali do krajnosti, tako da su svaki put kada se probude u novom *položaju sanjanja* stvarali privremeno novo telo.

»Moram da ti razjasnim da *sanjanje* užasno unažuje«, nastavio je. »Ono pripada starim vidovnjacima. Pod uticajem je njihovog načina. Vrlo pažljivo sam te proveo kroz njega, ali ipak nema načina da se bude siguran.«

»Na šta me upozoravaš, don Huane?« upitao sam.

»Upozoravam te na zamke *sanjanja*, koje su odista ogromne«, odgovorio je. »Zaista nema načina da se pokretanje skupne tačke u *sanjanju* usmeri; jedino što zapoveda tom pomeranju jeste unutrašnja snaga ili slabost *sanjača*. Upravo tu je prva zamka.«

Rekao je da su se u početku novi vidovnjaci kolebali da koriste *sanjanje*. Verovali su da *sanjanje* umesto da snaži, slabi ratnike, čini ih nasilnim i kapricioznim. Svi stari vidovnjaci su bili takvi. Da bi neutralizovali opake efekte *sanjanja*, jer nisu imali drugog izlaza već da ga koriste, novi vidovnjaci su razvili složen i bogat sistem ponašanja nazvan put ratnika ili staza ratnika.

Tim sistemom ojačali su se i stekli unutrašnju snagu koja im je bila potrebna za vođenje pomeranja skupne tačke u snovima. Don Huan je naglasio da snaga o kojoj govori nije samo uverenje. Niko nije mogao da ima jača ubeđenja od starih vidovnjaka, a oni su ipak bili slabi do srži. Unutrašnja snaga znači osećanje staloženosti, gotovo ravnodušnosti, osećanje spokojstva, ali iznad svega, znači duboku i prirodnu sklonost za ispitivanjem, za razumevanjem. Novi vidovnjaci sve te karakterne osobine nazivaju trezvenošću.

»Novi vidovnjaci su bili uvereni«, nastavio je, »da sam besprekorno vođen život vodi trezvenosti, a ona dalje redom vodi prekretanju skupne tačke.

»Rekao sam da su novi vidovnjaci verovali da se skupna tačka može pomeriti iznutra. Oni su otišli je-

dan korak dalje i tvrdili su da besprekornim ljudima nije niko potreban da ih vodi i da mogu sami, čuvajući svoju energiju, da učine sve što mogu vidovnjaci. Potrebna im je samo minimalna prilika, tek da su svesni mogućnosti koje su vidovnjaci razmrsili.«

Rekao sam mu da smo se vratili u isti položaj u kome smo bili u mom normalnom stanju svesti. I dalje sam bio uveren da je besprekornost ili čuvanje energije nešto tako maglovito da bilo ko može da ga tumači kako god čudnovato hteo.

Želeo sam još da pričam, da diskutujem i dokazujem, ali me je obuzeo čudan osećaj. To je bio stvarno fizički osećaj da jurim kroz nešto. A onda sam odbacio sopstveno umovanje. Znao sam bez trunke sumnje da je, kako god bilo, don Huan u pravu. Sve što je potrebno jeste besprekornost, energija i da se započne jednim činom koji treba da bude oprezan, precizan i podržan. Ako se čin ponavlja dovoljno dugo, zadobija osećanje nepokolebljive namere, koja se može primeniti na bilo šta drugo. Ako se to postigne, put je čist. Jedna stvar vodi drugoj sve dok ratnik ne shvati svoj puni potencijal.

Kada sam don Huanu rekao šta sam upravo shvatio, smejao se sa očiglednim zadovoljstvom i uzvikivao je da je to zaista od boga poslan primer sile o kojoj je on govorio. Objasnio je da se moja skupna tačka pomerila i da je pokrenula trezvenost u položaj koji potpomaže razumevanje. Mogla je isto tako da se iz kaprica pokrene u položaj koji samo povećava samovažnost, kao što je ranije više puta bio slučaj.

»Hajde da razgovaramo o *sanjajućem telu*«, nastavio je. »Stari vidovnjaci su sve svoje napore usmerili na istraživanje i iskorišćavanje *sanjajućeg tela*. I uspeali su, upotrebljavajući ga kao mnogo praktičnije telo, što se svodi na to da su se oni osvežavali na vrlo čudnovat način.«

Don Huan je nastavio da je među novim vidovnjacima opštepoznato da se krda starih vračeva nikad nisu vratila posle buđenja u *sanjajućem položaju*, kojem

su bili skloni. Rekao je da su po svoj prilici svi oni umirali u tim nepojmljivim svetovima, ili su možda i danas još uvek živi u ko zna kakvom iskrivljenom obliku ili načinu.

Začutao je, pogledao me i prasnuo u glasan smeh.

»Crkavaš da me pitaš šta su stari vidovnjaci radili sa *sanjajućim tetom*, zar ne?« upitao je i požurivao me pokretima brade da postavim pitanje.

Don Huan je saopštio da mi je Henaro, pošto je neosporan majstor svesti, mnogo puta pokazao svoje *sanjajuće telo* kada sam bio u stanju normalne svesti. Tim pokazivanjem Henaro je želeo da pokrene moju skupnu tačku, ne iz položaja povišene svesti, već sa njenog normalnog mesta.

Onda mi je don Huan rekao, kao da saopštava tajnu, da nas Henaro čeka u nekim poljima u blizini kuće da mi pokaže svoje *sanjajuće telo*. Neprestano je ponavljao da sam sad u odličnom stanju svesti da *vidim* i da razumem šta je stvarno *sanjajuće telo*. Onda smo ustali i pošli kroz prednju sobu prema spoljašnjim vratima. Kada sam hteo da otvorim vrata, primetio sam da neko leži na gomili ponjava koje su učenici koristili kao krevete. Mislio sam kako mora da se neki od učenika vratio u kuću dok smo don Huan i ja razgovarali u kuhinji.

Pošao sam do njega i shvatio da je to Henaro. Čvrsto je spavao, mirno ležeći licem okrenutim nadole.

»Probudi ga«, rekao mi je don Huan, »treba da idemo. Mora da je mrtav umoran.«

Blago sam prodrmao Henara. Polako se okrenuo, proizvodeći zvuke kao neko ko se budi iz dubokog sna. Protegao je ruke i onda otvorio oči. Nehotice sam vrisnuo i odskočio.

Henarove oči uopšte nisu bile ljudske oči. Bile su to dve tačke snažne ćilibarske svetlosti. Udar straha bio je toliko snažan da sam dobio vrtoglavicu. Don Huan me je tapšao po leđima i povratio mi ravnotežu.

Henaro je ustao i nasmešio mi se. Pokreti su mu bili kruti. Kretao se kao da je pijan ili fizički oštećen.

Prošao je pored mene i krenuo pravo prema zidu. Zažmurio sam zbog bliskog sudara, ali je on prošao kroz zid kao da ga nema. Vratio se u sobu kroz kuhinjska vrata. I onda je, dok sam gledao istinski užasnuto, Henaro hodao po zidovima, tela paralelnog sa tlom, i po tavanici s glavom nadole.

Pao sam na leđa dok sam pokušavao da pratim njegove pokrete. Iz tog položaja više nisam video Henara; umesto toga gledao sam mehur svetosti koji se kretao po tavanici iznad mene i po zidovima kružeći po sobi. To je bilo kao da je neko s ogromnom džepnom lampom usmerio snop na tavanicu i na zidove. Snop svetlosti se napokon ugasio. Nestao je iz vida iščezavajući naspram zida.

Don Huan je primetio da je moj životinjski strah uvek bezmeran, da treba da se borim da ga dovedem pod kontrolu, ali da sam se, sve u svemu, ponašao vrlo dobro. Video sam Henarovo *sanjajuće telo* kakvo odista jeste — svetlosni mehur.

Pitao sam ga otkud je toliko siguran da sam to uspeo. Odgovorio je da je *video* kako se moja skupna tačka isprva pomera prema svom normalnom mestu da bi potrla moj strah, a zatim se pomerila dublje ulevo, izvan tačke u kojoj nema sumnje.

»U tom položaju čovek može da *vidi* samo jednu stvar: mehurove energije«, nastavio je. »Ali od povišene svesti do te druge tačke, dublje u levoj strani, samo je kratko rastojanje. Pravi je uspeh pokrenuti skupnu tačku iz normalnog položaja u tačku gde nema sumnje.«

Dodao je da još uvek imamo sastanak sa Henarovim *sanjajućim telom* u poljima oko kuće, kada budem bio u normalnoj svesti.

Kada smo se vratili u kuću Silvija Manuela, don Huan je rekao da je Henarova veština sa *sanjajućim telom* vrlo neznatna pojava u poređenju s onim što su stari vidovnjaci činili sa njim.

»Videćeš to uskoro«, rekao je zloslutnim tonom, a onda se nasmejao.

Ispitivao sam ga o tome obuzet strahom, a to je samo izazivalo još smeha. Napokon je prestao i rekao da će da govori o tome kako su novi vidovnjaci došli do *sanjajućeg tela* i kako su ga koristili.

»Stari vidovnjaci su tražili savršenu kopiju tela«, nastavio je, »i gotovo su uspjeli da je naprave. Jedina stvar koju nikako nisu mogli da kopiraju bile su oči. Umesto očiju, *sanjajuće telo* ima samo sjaj svesti. To ranije nikad nisi shvatio, kada ti je Henaro pokazivao svoje sanjajuće telo.

»Novi vidovnjaci nisu više morali da brinu o savršenoj kopiji tela; u stvari, njih više uopšte ne interesuje da kopiraju telo. Ali, oni su zadržali naziv *sanjajuće telo* da označi osećanje, talas energije koji se prenosi pomeranjem skupne tačke na bilo koje mesto na ovom svetu, ili na bilo koje mesto u sedam svetova raspoloživih čoveku.«

Don Huan je onda u kratkim crtama izneo postupak za postizanje *sanjajućeg tela*. Rekao je da počinje inicijalnim činom koji zbog same činjenice što ima podršku, stvara nepokolebljivu nameru. Nepokolebljiva namera vodi unutrašnjoj tišini, i unutrašnja tišina unutrašnjoj snazi potrebnoj da se skupna tačka u snovima pomera do odgovarajućih položaja.

Nazvao je taj niz pripremnim radom. Kontrola se razvija kada se završi pripremi rad; sastoji se u tome da se sistematski održava *sanjajući položaj* tako što se uporno drži vizija sna. Stalna vežba omogućava veliku lakoću u zadržavanju novog *sanjajućeg položaja* u novim snovima, ne toliko zato što čovek stiže namernu kontrolu kroz praksu, već zato što unutrašnja snaga jača kad god se ta kontrola koristi. Ojačala unutrašnja snaga dalje navodi skupnu tačku da se pokrene u *sanjajuće položaje*, koji su znatno, znatno podobniji za odgoj trezvenosti; drugim rečima, snovi sami od sebe postaju sve pokorniji, čak poslušni.

»Razvoj *sanjača* je indirektan«, nastavio je. »Zato su novi vidovnjaci verovali da sami možemo da izvodimo *sanjanje*. Pošto *sanjanje* koristi prirodno urođeno

pomeranje skupne tačke, nije nam potreban niko da nam pomaže.

»Ono što nam je nasušno potrebno jeste trezvenost, i niko nam je ne može dati niti nam pomoći da je nađemo, osim nas samih. Bez nje, pomeranje skupne tačke je haotično, kao što su naši obični snovi haotični.

»Tako je, sve u svemu postupak da se dostigne *sanjajuće telo* besprekornost u našem svakodnevnom životu.«

Don Huan je objasnio da, kada se jednom postigne trezvenost, i *položaj sanjarija* postaje mnogo jači, a sledeći je korak buđenje u bilo kom *položaju sanjanja*. Primetio je da je taj manevar, iako zvuči jednostavno, bio zaista vrlo složen posao, toliko složen da ne zahteva samo trezvenost već i sve attribute ratništva, naročito *namera*.

Upitao sam ga kako *namera* pomaže vidovnjacima da se probude u *položaju sanjanja*. Odgovorio je da *namera*, pošto je najistančanija kontrola sile centriranja, jeste ono što preko trezvenosti *sanjača* održava centriranost bilo kojih zračenja koja su se upalila pokretanjem skupne tačke.

Don Huan je rekao da postoji još jedna strašna zamka *sanjanja*: upravo snaga *sanjajućeg tela*. Na primer, veoma je lako da *sanjajuće telo* neprekidno, duži period vremena, bulji u Orlova zračenja, ali je takođe vrlo lako da ona potpuno prožderu *sanjajuće telo*. Vidovnjaci koji bez svog *sanjajućeg tela* bulje u Orlova zračenja umiru, a one koji u njih bulje svojim *sanjajućim telima* spali unutrašnji oganj. Novi vidovnjaci su taj problem resili *viđenjem* u grupama. Dok jedan vidovnjak bulji u zračenja, ostali su kraj njega spremni da prekinu *viđenje*.

»Kako novi vidovnjaci *vide* u grupama?« upitao sam.

»Oni *sanjaju zajedno*«, odgovorio je. »Kao što i sam znaš, savršeno je moguće da grupa vidovnjaka aktivira ista neupotrebljena zračenja. I u tom slučaju,

takođe, nema poznatih koraka, to se jednostavno desi; nema tehnike po kojoj se postupa.«

Dodao je da u *sanjanju zajedno* nešto u nama preuzima vodstvo i odjednom se nađemo kako delimo isti pogled sa ostalim *sanjačima*. Tada nas naše ljudsko stanje navodi da sjaj svesti automatski usmerimo na ista zračenja koja ostala ljudska bića koriste; mi podešavamo položaj svojih skupnih tačaka da se uskladimo sa ostalima oko nas. To radimo na desnoj strani, u našem običnom opažanju, i to takođe radimo na levoj strani dok *sanjamo zajedno*.

12 NAGUAL HULIAN

U kući je vladala čudna uznemirenost. Izgledalo je da su svi vidovnjaci iz don Huanovog društva toliko ushićeni da su zapravo bili rasejani, što nikad ranije nisam video. Veoma sam se uplašio. Izgledalo je da se njihov uobičajeno visok nivo energije uvećao. Pitao sam don Huana o tome. Odveo me je u zadnje dvorište. Jedan tren smo hodali bez reči. Rekao je da se približava vreme kada će svi oni otići. Zurio je s objašnjenjem da bi ga dovršio na vreme.

»Kako znaš da se bliži vreme vašeg odlaska?« upitao sam.

»To se zna iznutra«, rekao je. »Jednog dana i sam ćeš to znati. Vidiš, nagual Hulijan je bezbroj puta naveo moju skupnu tačku da se pokrene, baš kao što sam ja navodio tvoju da se pokrene. Potom mi je ostavio u zadatak da ponovo centriram sva ona zračenja koja mi je pomogao da centriram tokom tih pomeranja. To je zadatak koji svaki nagual mora da izvrši.

»U svakom slučaju, zadatak ponovnog centriranja svih tih zračenja utire put jedinstvenom manevru osvetljavanja svih zračenja unutar čahure. Ja sam to gotovo obavio. Dostižem svoj vrhunac. Pošto sam nagual, kada jednom upalim sva zračenja u svojoj čahuri, mi ćemo svi otići u trenu.«

Osećao sam da treba da budem tužan i da plačem, ali je nešto u meni bilo presrećno što čuje da će nagual

Huan Matus uskoro biti slobodan, pa sam skočio i uskliknuo od čistog ushićenja. Znao sam da ću kad-tad ući u drugo stanje svesti i da ću plakati tužan. Ali tog dana su me ispunjavale sreća i vedrina.

Rekao sam don Huanu kako se osećam. Nasmejao se i potapšao me po leđima.

»Upamti šta sam ti kazao«, rekao je. »Ne obaziri se na emocionalno razumevanje. Pusti neka se prvo tvoja skupna tačka pokrene, a onda, kad prođu godine, shvatićeš.«

Otišli smo u veliku sobu i seli da razgovaramo. Don Huan je na trenutak oklevao. Pogledao je kroz prozor. Iz svoje stolice mogao sam da vidim dvorište. Bilo je rano popodne; oblačan dan. Izgledalo je kao da će kiša. Olujni oblaci su nadolazili sa zapada. Voleo sam oblačne dane. Don Huan nije voleo. Izgledao je nemiran dok je pokušavao da nađe udobniji sedeći položaj.

Don Huan je započeo da objašnjava primedbom da je teško upamtiti ono što se dešava u povišenoj svesti zato što skupna tačka može da zauzme beskrajno mnogo položaja kada se olabavi sa svog prirodnog mesta. Lakoća pamćenja svega što se dešava u normalnoj svesti, s druge strane, u vezi je sa učvršćenošću skupne tačke na jednom mestu, na mestu gde se ona normalno nalazi.

Rekao mi je da saoseća sa mnom. Zahtevao je da teškoće u pamćenju prihvatim i da priznam da možda neću ispuniti zadatak i da nikad neću biti sposoban da ponovo centriram sva zračenja koja mi je pomogao da centriram.

»Misli o tome ovako«, rekao je smešeći se. »Možda nikad nećeš moći da se setiš baš ovog razgovora koji sad vodimo, koji ti u ovom trenutku izgleda tako uopšten, i koji prihvataš zdravo za gotovo.

»To je stvarno misterija svesti. Ljudska bića odišu tom misterijom; mi mirišemo na tamu, na neobjašnjive stvari. Ludost je posmatrati nas u bilo kom drugom svetlu. Zato ne ponižavaj ljudsku misteriju u sebi samo-sažaljevajući se ili pokušavajući da je racionalizuješ. Ponizi ljudsku glupost u sebi razumevajući je. Ali se ni zbog jednog ne izvinjavaj; oboje je potrebno.

»Jedan od velikih manevara *tragača* je da misteriju suprotstave gluposti u svakom od nas.«

Objasnio je da prakse *tragača* nisu nešto u čemu čovek može da uživa; u stvari, one su sasvim za osudu. Kada su to otkrili, novi vidovnjaci su shvatili da ni u čijem interesu ne bi bilo da se načela *traganja* izvode ili razjašnjavaju u normalnoj svesti.

Ukazao sam mu na jednu nepodudarnost. Rekao je da ratnici ne mogu da delaju u svetu dok su u povišenoj svesti, a takođe i da je *traganje* jednostavno ponašanje prema ljudima na naročit način. Ta dva stava protivreče jedan drugom.

»Kada sam rekao da ga ne treba učiti u normalnoj svesti, to se odnosilo na naguala«, rekao je. »*Traganje* ima dvostruku svrhu; prvo, da se skupna tačka pomeri postojano i sigurno u što je moguće većoj meri, i da ništa ne može tako dobro da obavi taj posao kao *traganje*; drugo, da svoja načela utisne tako duboko da se ljudsko popisivanje zaobiđe, kao što je prirodno reagovanje odbijanja i prosuđivanja nečega što bi moglo da bude napad na razum.«

Rekao sam mu da čisto sumnjam da mogu da prosuđujem ili da odbacim bilo šta slično. Nasmejao se i rekao da ja nisam izuzetak, da ću reagovati kao i svi ostali kada jednom čujem o podvizima majstora *traganja*, poput njegovog dobrotvora naguala Hulijana.

»Ne preterujem kada ti kažem da je nagual Hulijan bio najizvanredniji *tragač* koga sam ikada upoznao«, rekao je don Huan. »Već si od svih ostalih čuo o njegovoj veštini *traganja*. Ali ja ti nikad nisam rekao šta je meni učinio.«

Hteo sam da mu razjasnim kako o nagualu Hulijanu ni od koga nisam ništa čuo, ali baš kad sam se spremao da izgovorim svoje neslaganje, preplavilo me je čudno osećanje nesigurnosti. Izgleda da je don Huan odmah znao šta osećam. Prigušeno se nasmejao uživajući u tome.

»Ne možeš da se setiš, jer još uvek ne raspolažeš *voljom*«, rekao je. »Potrebno ti je da besprekorno živiš

i potreban ti je veliki višak energije, i tada će *volja* moći da oslobodi ta sećanja.

»Ispričaću ti priču o tome kako se nagual Hulijan ponašao prema meni kada sam ga upoznao. Ako ga ti prosudiš i nađeš da je njegovo ponašanje za osudu kada si u povišenoj svesti, pomisli samo koliko bi te on izazvao u normalnoj svesti.«

Pobunio sam se da me on vara. Uveravao me je da sve što on želi svojom pričom jeste da opiše način delovanja *tragača* i razloge iz kojih tako rade.

»Nagual Hulijan je bio poslednji od *tragača* iz starih vremena«, nastavio je. »Nije on bio *tragač* zbog životnih okolnosti toliko koliko je to bila njegova karakterna sklonost.«

Don Huan je objasnio da su novi vidovnjaci *videli* da postoje dve glavne grupe ljudskih bića; oni koji se brinu za druge i oni koji se ne brinu. Između tih dveju krajnosti *videli* su smjesu toga dvoga. Nagual Hulijan je pripadao vrsti ljudi kojima nije stalo; don Huan je sebe svrstao u suprotnu kategoriju.

»Ali zar mi nisi rekao da je nagual Hulijan bio velikodušan, da bi ti dao košulju s leđa?« upitao sam.

»Sigurno da je bio«, odgovorio je don Huan. »Nije on bio samo darežljiv; bio je takođe beskrajno šarmantan, privlačan. Uvek se duboko i iskreno zanimao za sve oko sebe. Bio je ljubazan i otvoren i davao je sve što je imao kome god je to bilo potrebno, ili bilo kome ko mu se dopao. Svi redom su ga voleli jer im je, pošto je bio majstor *traganja*, pokazivao svoja istinska osećanja: ni za koga od njih nije nimalo mario.«

Nisam ništa rekao, ali je don Huan bio svestan da osećam nevericu ili čak i zabrinutost zbog toga što je govorio. Prigušeno se smejaao i vrteo glavom.

»To je *traganje*«, rekao je. »Vidiš, nisam čak ni započeo svoju priču o nagualu Hulijanu a ti si se već zabudio.«

Prasnulo je u gromoglasan smeh dok sam pokušavao da objasnim šta osećam.

»Nagualu Hulijanu nije bilo stalo ni do koga«, nastavio je. »Zato je i mogao da pomogne ljudima. I pomagao

im je; davao im je košulju sa svojih leđa jer za njih nije nimalo mario.«

»Hoćeš da kažeš, don Huane, da svojim drugovima pomažu samo oni koje je za njih baš briga?« upitao sam istinski oneraspoložen.

»To tvrde *tragači*«, rekao je srećno se osmehujući. »Nagual Hulijan je, na primer, bio izuzetan lekar. Pomagao je hiljadama i hiljadama ljudi, ali nikad nije primio priznanje za to. Ostavio je ljude u uverenju da je jedna žena vidovnjak iz njegove grupe lekar.

»Dakle, da je bio čovek kome je stalo do njegovih drugova, on bi zahtevao priznanje. Onima kojima je stalo do drugih, stalo je i do njih samih i zahtevaju priznanje za ono za šta se priznanja daju.«

Don Huan je rekao da on, pošto spada u grupu onih koji se brinu za svoje drugove, nikada nikome nije pomogao: nije umeo da bude darežljiv; nije čak mogao ni da zamisli da bude voljen, kao što je bio nagual Hulijan, i sigurno bi se osećao glupo da bilo kome da košulju s leđa.

»Toliko mnogo volim svog druga«, nastavio je, »da za njega ništa ne činim. Ne bih znao šta da učinim. I uvek bi mi smetalo osećanje da mu svojim darovima namećem svoju volju.

»Prirodno, sva sam ta osećanja prevazišao kao ratnik. Svaki ratnik može da bude uspešan među ljudima, kao što je bio nagual Hulijan, ako svoju skupnu tačku pomeri u položaj u kojem nije bitno da li ga ljudi vole, ne vole, ili ga ne primećuju. Ali, to nije isto.«

Don Huan je rekao da je kada je prvi put postao svestan načela *tragača*, kao što sam i ja, bio veoma ožalošćen. Nagual Elias, koji je bio veoma sličan don Huanu, objasnio mu je da su tragači poput naguala Hulijana prirodne vođe naroda. Oni mogu da postignu da ljudi urade bilo šta.

»Nagual Elias je rekao da ti ratnici mogu da pomognu ljudima da se izleče«, nastavio je don Huan, »ili da mogu da pomognu da se razbole. Mogu da im pomognu da nađu sreću ili da im pomognu da nađu jad. Predložio sam nagualu Eliasu da umesto da kažemo kako ti ratnici pomažu ljudima, trebalo bi da kažemo da

oni utiču na ljude. Rekao je da nije da oni samo utiču na ljude već da ih stalno okupljaju u društva.«

Don Huan se tiho nasmejavao i gledao me netremice. Oči su mu vragolasto svetlucale.

»Zar nije čudno«, upitao je »kako su *tragači* uredili ono što *vide* u vezi sa ljudima?«

Onda je don Huan započeo svoju priču o nagualu Hulijanu. Rekao je da je nagual Hulijan proveo mnogo i mnogo godina u iščekivanju jednog učenika naguala. Na don Huana je naleteo jednog dana, vraćajući se kući iz kratke posete poznanicima iz obližnjeg sela. Razmišljao je, u stvari, o učeniku nagualu dok je išao putem kada je čuo glasan pucanj iz pištolja i video kako ljudi beže na sve strane. Pobegao je sa njima u žbunje pokraj puta i izašao je iz skrovišta tek kada je video grupu ljudi okupljenih oko ranjenika koji je ležao na tlu.

Ranjena osoba je, dakako, bio don Huan, koga je ustrelio predradnik mučitelj. Nagual Hulijan je u trenu *video* da je don Huan naročit čovek čija je čahura razdeljena na četiri namesto na dva dela; takođe je shvatio da je don Huan teško ranjen. Znao je da nema vremena za gubljenje. Želja mu se ispunila, ali je morao da radi brzo, pre nego što bilo ko nasluti šta se zbiva. Uhvatio se za glavu i zakukao: »Ubili su mi sina!«

Putovao je sa jednom ženom vidovnjakom iz njegovog društva, krupnom Indijankom, koja se javno uvek predstavljala kao njegova zla goropadna žena. Bili su odličan par *tragača*. Namignuo je ženi vidovnjaku, i ona je takođe zaplakala i zacvilela za njihovim sinom, koji je bio bez svesti i mogao da iskrvari. Nagual Hulijan je preklinjao posmatrača da ne zovu vlasti, već da mu radije pomognu da svog sina prenese u kuću u gradu, koji je bio nešto udaljen. Ponudio je novac nekolicini snažnih ljudi da ponesu njegovog ranjenog sina koji umire.

Ljudi su odneli don Huana u kuću naguala Hulijana. Nagual je bio vrlo darežljiv i bogato im je platio. Ožalošćeni par, koji je plakao celim putem do kuće, do te mere je dirnuo ljude da su odbili da prime novac, ali

je nagual Hulijan navaljivao da ga uzmu za sreću njegovog sina.

Tokom nekoliko dana don Huan nije znao šta da misli o ljubaznom paru koji ga je primio u kuću. Rekao je da je njemu nagual Hulijan izgledao kao jedan gotovo izlapeo starac. Nije bio Indijanac, ali je bio oženjen mladom naprasitom debelom Indijankom, koja je bila isto toliko fizički snažna koliko i zloćudna. Don Huan je mislio da je sigurno ona bila lekar, sudeći po tome kako je lečila njegovu ranu i po količini lekovitog bilja uskladištenog u sobi u koju su njega smestili.

Isto tako, žena je gospodarila starcem i terala ga da svakodnevno vida don Huanove rane. Za don Huana su napravili krevet od debele podne prostirke, i starcu je bilo užasno teško da klekne da bi ga dosegaio. Don Huan je morao da se bori da se ne nasmeje komičnom izgledu slabog starca koji na sve moguće načine pokušava da savije kolena. Don Huan je rekao da je starac, dok mu je ispirao ranu, neprestano mrmljao; oči su mu prazno gledale, ruke su mu drhtale i telo mu se treslo od glave do pete.

Kada je klečao, nikako nije mogao sam da se uspravi. Doživao bi svoju ženu, vičući promuklim glasom, ispunjen suzdržanim besom. Žena bi došla u sobu i oboje bi se grozno svađali. Često bi ona izašla ostavljajući starca da se sam uspravi.

Don Huan me je uveravao da nikad nikoga nije žalio kao što je žalio tog jadnog, ljubaznog starog čoveka. Mnogo puta je želeo da ustane i pomogne starcu da se digne, ali je jedva mogao da se pokrene. Jednom je starac pola sata psovao i vikao dok je brektao i puzao kao puž, dok se nije dovukao do vrata i bolno se uspravio.

Objasnio je don Huanu da su za njegovo jedno zdravlje krive poodmakle godine, slomljene kosti koje su pogrešno srasle i reumatizam. Don Huan je rekao da je starac pogledao put neba i priznao don Huanu da je on najveći bednik na zemlji; bio je došao da od isceliteljke traži pomoć i završio je tako što se njome oženio i postao rob.

»Upitao sam starca zašto nije otišao«, nastavio je don Huan. »Oči starog čoveka su se izbečile od straha. Davio se u rođenoj pljuvački pokušavajući da me učutka, onda se ukočio i kao klada pao na pod pored mog kreveta, pokušavajući da me natera da učutim. 'Ti ne znaš šta pričaš; ne znaš šta pričaš. Niko ne može da pobegne odavde', ponavljao je starac sa luđačkim izrazom u očima.

»I poverovao sam mu. Bio sam uveren da je mnogo bedniji, mnogo jadniji nego što sam ja ikad bio. I svakim narednim danom bilo mi je sve nelagodnije u toj kući. Hrana je bila izvrsna i žena je stalno bila van kuće, kod bolesnika, tako da sam bio sam sa starcem. Mnogo smo razgovarali o mom životu. Voleo sam da mu pričam. Rekao sam mu da nemam novca da mu platim za njegovu dobrotu, ali da bih učinio sve da mu pomognem. Rekao mi je da njemu nema pomoći, da se spremio da umre, ali ako sam ja ozbiljno mislio ono što sam rekao, bilo bi mu drago da se oženim njegovom ženom kada on umre.

»Tada sam shvatio da je starac ćaknut. I onda sam takođe znao da treba da bežim što je moguće pre.«

Don Huan je rekao da mu je, kada je prezdravio toliko da može da hoda bez pomoći, njegov dobrotvor pružio hladnu demonstraciju svoje sposobnosti *tragača*. Bez ikakvog upozorenja ili predgovora suočio je don Huana sa jednim neorganskim živim bićem. Pošto je osetio da don Huan planira bekstvo, ugrabio je priliku da ga preplaši saveznikom koji je nekako uspevao da izgleda kao čudovišan čovek.

»Skoro sam poludeo kada sam video tog saveznika«, nastavio je don Huan. »Nisam verovao rođenim očima, a ipak je čudovište bilo preda mnom. I slabašni starac je bio uz mene cvileći i preklinjući čudovište da mu poštedi život. Vidiš, moj dobrotvor je bio poput starih vidovnjaka; mogao je da svoj strah rasparča na delove i saveznik je reagovao na to. To tada nisam znao. Sve što sam rođenim očima mogao da vidim bilo je grozno stvaranje koje nam je prilazilo spremno da nas rastrgne, deo po deo.

»U trenutku kada se saveznik nagnuo nad nas, pišteći kao guja, onesvestio sam se. Kada sam ponovo došao sebi, starac mi je rekao da se nagodio sa stvorenjem.«

Objasnio je don Huanu da je čovek pristao da ih obojicu ostavi u životu pod uslovom da don Huan radi za njega. Don Huan je sa zebnjom upitao šta bi sve on trebalo da radi. Starac mu je odgovorio da će to biti ropstvo, ali mu je napomenuo da je don Huanov život visio o koncu pre nekoliko dana kada su ga ustrelili. Da on i njegova žena nisu zaustavili krvarenje, don Huan bi sigurno umro, stoga je bilo malo toga čime bi se pogađao, ili za šta bi se pogađao. Čudovišni čovek je to znao i držao ga je u šaci. Starac je rekao don Huanu da se ne koleba i da pristane na pogodbu, jer ako odbije, čudovišni čovek, koji sluša iza vrata, provaliće i ubiti ih na mestu, i biće svršeno.

»Bio sam dovoljno drzak da slabašnog starca, koji se tresao kao list na vetru, upitam kako će nas taj čovek ubiti«, nastavio je don Huan. »Rekao je da to čudovište planira da nam polomi sve kosti, počev od naših stopala, dok ćemo mi vrištati u neizrecivoj agoniji, i da ćemo umirati najmanje pet dana.

»Smesta sam prihvatio uslove tog čoveka. Starac mi je suznih očiju čestitao i rekao da pogodba nije stvarno tako loša. Više ćemo biti zatvorenici nego robovi tog čudovišnog čoveka, ali ćemo jesti bar dva puta dnevno, i pošto smo živi, možemo da se oslobodimo; možemo da planiramo, da se tajno dogovaramo, i da izBORIMO izlaz iz ovog pakla.«

Don Huan se prvo nasmešio a onda prasnuo u smeh. Još ranije je znao šta ću misliti o nagalu Hulijanu.

»Rekao sam ti da ćeš se oneraspoložiti«, rekao je.

»Stvarno ne razumem don Huane«, rekao sam. »U čemu je smisao izvođenja do te mere razrađenog pretvaranja?«

Razlog je vrlo jednostavan«, rekao je još uvek se smejući. »To je još jedan način obuke, i to vrlo dobar način. Od učitelja traži ogromnu maštovitost i izvanrednu kontrolu. Moj način obuke je bliži onome što ti

smatraš obučavanjem. Zahteva ogromno mnogo reči. Ja odlazim u krajnosti pričanja. Nagual Hulijan je išao u krajnosti *traganja*.«

Don Huan je rekao da kod vidovnjaka postoje dva metoda obuke. Njemu su oba bila bliska. Više je voleo onaj koji je iziskivao da se sve objasni i da se druga osoba unapred obavesti o toku zbivanja. To je sistem koji odgaja slobodu, izbor i razumevanje. S druge strane, metod njegovog dobrotvora je bio mnogo nasilniji i nije pružao mogućnost izbora ili razumevanje. Njegova velika prednost je bila što je ratnike nagonio da žive neposredno ratničkim načinom, ne objašnjavajući posredno.

Don Huan je objasnio da je sve što mu je činio njegov dobrotvor bilo strateško remek-delo. Svaka pojedina reč ili pokret naguala Hulijana bili su promišljeno odabrani da izazovu određene efekte. Bio je umetnik da svoje reči i pokrete snabde najčudesnijim kontekstom, tako da oni izvrše neophodni uticaj.

»To je metod *tragača*«, nastavio je don Huan. »On ne odgaja razumevanje, već potpuno shvatanje. Na primer, trebalo mi je ceo život da razumem šta mi je uradio suočavajući me sa saveznikom, iako sam to sve shvatio bez ikakvog objašnjenja, dok sam proživljavao to iskustvo.

»Rekao sam ti da Henaro, na primer, ne razume šta čini, ali je njegovo shvatanje onoga što radi oštro koliko samo može da bude. To je zbog toga što se njegova skupna tačka pokrenula metodom *tragača*.«

Rekao je da, kada se skupna tačka istera iz njenog uobičajenog mesta metodom objašnjavanja svega, kao u mom slučaju, uvek je potreban neko drugi ne samo da pomogne u toku pomeranja skupne tačke već i da objasni šta se događa. Ali ako se skupna tačka pomeri metodom *tragača*, što je sa njim bio slučaj, ili sa Henarom, potreban je samo početni katalitički čin da otrgne skupnu tačku s njenog položaja.

Don Huan je rekao da se, kada ga je nagual Hulijan suočio sa čudovišnim čovekom, njegova skupna tačka preselila pod uticajem straha. Tako snažan strah kao

onaj prouzrokovao suočenjem, zajedno sa njegovim slabim fizičkim stanjem, bio je idealan za pomeranje njegove skupne tačke.

Da bi se neutralizovala štetna dejstva straha, njegov uticaj je trebalo ublažiti, ali ne sasvim. Objašnjavanje onoga što se događa svelo bi strah na najmanju meru. Nagual Hulijan je hteo da se osigura da taj početni katalitički strah može da iskoristi onoliko puta koliko mu bude potrebno, ali je takođe želeo da se osigura da može da ublaži njegov pustošeci uticaj; to je bio razlog pretvaranja. Što su složenije i dramatičnije bile njegove priče, to je veći bio njihov ublažavajući uticaj. Ako izgleda da je i on sam u istom sosu sa don Huanom, strah nije toliko veliki kao što bi bio kad bi don Huan bio sam.

»Svojom sklonošću za dramsko«, nastavio je don Huan, »moj dobrotvor je bio u stanju da moju skupnu tačku pomeri dovoljno da me odmah ispuni neodoljivim osećanjem za dve osnovne osobine ratnika: naporom za održanjem i nepokolebljivom namerom. Znao sam da ću jednog dana, da bih ponovo bio slobodan, morati da radim mirno i postojano i u saradnji sa slabašnim starcem, kome je po mom mišljenju moja pomoć bila potrebna koliko i meni njegova. Znao sam bez i trunke sumnje da je to ono što iznad svega drugog želim da učinim.«

Ponovo sam uspeo da razgovaram sa don Huanom dva dana kasnije. Bili smo u Oahaki, šetali smo glavnim trgom rano izjutra. Deca su išla u školu, ljudi u crkvu, nekoliko muškaraca je sedelo na klupama, taksisti su čekali goste iz glavnog hotela.

»Samo po sebi se razume da je na putu ratnika najteže pokrenuti skupnu tačku«, rekao je don Huan. »To pokretanje je završetak ratnikovog traženja. Nastaviti dalje, znači ponovo tražiti; to je pravo traženje vidovnjaka.«

Ponovio je da na putu ratnika pomeranje skupne tačke predstavlja sve. Stari vidovnjaci su potpuno propustili da shvate tu istinu. Oni su mislili da je pomera-

nje skupne tačke poput oznake koja određuje njihove položaje na lestvici vrednosti. Oni nikad nisu ni pomislili da je baš taj položaj bio ono što određuje sve što opažaju.

»Metod *tragača*«, nastavio je don Huan, »u rukama majstora *traganja* poput naguala Hulijana, objašnjava čudesna pomeranja skupne tačke. To su veoma bitne promene; vidiš, podupirući učenika, učitelj *tragač* zadobija punu saradnju i potpuno učešće učenika. Zadobijanje nečijeg potpunog učešća i potpune saradnje skoro je najvažniji rezultat metoda *tragača*; a nagual Hulijan je bio najbolji u zadobijanju i jednog i drugog.«

Don Huan je rekao da ne postoji način da opiše nemir kroz koji je prolazio, dok je malo-pomalo otkrivao bogatstvo i složenost ličnosti i života naguala Hulijana. Sve dok je pred sobom imao uplašenog, slabašnog starca koji je izgledao беспомоћно, osećao se prilično opušteno, komotno. Ali jednog dana, ubrzo pošto su se nagodili sa onim za šta je don Huan verovao da je čovek koji izgleda kao čudovište, njegova opuštenost se raspršila u prah kada je nagual Hulijan pružio don Huanu još jedan rastrojavajući primer svojih veština *traganja*.

Iako je do tada don Huan bio sasvim dobro, nagual Hulijan je još uvek spavao u istoj sobi sa njim kako bi mogao da ga neguje. Kada se tog dana probudio, objavio je don Huanu da je njihov porobljivač otišao na nekoliko dana, što znači da ne mora da se ponaša kao star čovek. Poverio je don Huanu da se on samo pretvara da je star kako bi prevario čoveka čudovišnog izgleda.

Ne dajući don Huanu vremena da razmisli, skočio je sa svoje prostirke neverovatno gipko; savio se i zamotao glavu u lonac s vodom i držao je tako neko vreme. Kada se ispravio, kosa mu je bila sasvim crna, bela boja se isprala i don Huan je gledao čoveka koga nikad pre nije video, čoveka koji je možda bio u poznim tridesetim. Napinjao je mišiće, disao duboko, i protezao svaki deo tela kao da je predugo boravio u tesnom kavezu.

»Kada sam naguala Hulijana video kao mladog čoveka, stvarno sam mislio da je on đavo«, nastavio je don Huan. »Zatvorio sam oči znajući da mi je kraj blizu. Nagual Hulijan se smejao do suza.«

Don Huan je rekao da ga je onda nagual Hulijan umirio navodeći ga da se pomera napred-nazad iz desne u levu stranu svesti.

»Dva dana se mladi čovek šepurio po kući«, nastavio je don Huan. »Pričao mi je priče o svom životu i šale od kojih sam se teturao po sobi smejući se. Ali još je više zaprepasćivalo to kako se njegova žena izmenila. Bila je stvarno vitka i lepa. Mislio sam da je to sasvim druga žena. Oduševljavao sam se njenom promenom i lepim izgledom. Mladi čovek je rekao da je ona, kada je njihov porobljivač odsutan, stvarno druga žena.«

Don Huan se nasmejao i rekao da je njegov đavolski dobrotvor govorio istinu. Ta je žena zaista bila drugi vidovnjak iz društva naguala.

Don Huan je pitao mladog čoveka zašto se oni pretvaraju da su nešto što nisu. Mladi čovek je gledao don Huana, očiju punih suza, i rekao da su misterije sveta zaista nedokučive. Njega i njegovu mladu ženu uhvatile su neobjašnjive sile i oni moraju da se zaštite tim pretvaranjem. Razlog što se on i dalje stalno pretvara da je nemoćan starac je taj što njihov porobljivač stalno viri kroz pukotine u vratima. Preklinjao je don Huana da mu oprostí što ga je prevario.

Don Huan je upitao ko je taj čudovišni čovek. Duboko uzdahnuvši, mladi čovek je priznao da on to ne može čak ni da pretpostavi. Rekao je don Huanu da, iako je sam obrazovan čovek, poznat glumac iz Meksiko Sitija, ne ume to da objasni. Sve što zna jeste da je došao da se leči od sušice od koje je godinama patio. Bio je skoro na samrti kada su ga rođaci doveli kod isceliteljke. Ona mu je pomogla da se izleći, on se ludo zaljubio u prelepu mladu Indijanku i oženio se. Planirao je da je odvede u prestonicu da bi se na račun njenih isceliteljskih sposobnosti obogatili.

Pre no što su krenuli na put u Meksiko Siti, ona ga je upozorila da treba da se pruruše kako bi izbegli vra-

čeve. Objasnila mu je da je njena majka takođe iscelitelj i da je isceliteljstvu podučavao majstor vrač, koji je zahtevao da ona, ćerka, ostane sa njim dovek. Mladi čovek je rekao da je odbio da sa ženom razgovara o tom odnosu. Želeo je jedino da je oslobodi i tako se preporučio u starca, a nju u debelu ženu.

Njihova priča se nije srećno završila. Taj užasni čovek ih je uhvatio i držao kao zarobljenike. Nisu se usudili da se otkriju pred tim košmarnim čovekom, i u njegovom prisustvu nastavili su da se prave kao da se mrže; ali, u stvarnosti, čeznuli su jedno za drugim i živeli samo za ono kratko vreme kada je taj čovek bio odsutan.

Don Huan je rekao da ga je mladi čovek zagrlio i rekao mu da je soba u kojoj don Huan spava jedino sigurno mesto u kući. Da li bi on, zamolio ga je, izašao da stražari dok on vodi ljubav sa svojom ženom?

»Kuća se tresla od njihove strasti«, nastavio je don Huan, »dok sam ja sedeo napolju i osećao se krivim što slušam i samrtnički se boja da će se čovek svakog trena vratiti. I naravno, čuo sam kako ulazi u kuću. Lupao sam po vratima i, pošto se oni nisu javljali, ušao sam. Mlada žena je spavala naga a mladog čoveka nije bilo nigde. Nikad u životu nisam video lepu nagu ženu. Još uvek sam bio vrlo slab. Čuo sam kako čudovište čangrlja napolju. Moja zbunjenost i strah bili su toliko veliki da sam se onesvestio.«

Priča o delima naguala Hulijana uzbuđivala me je beskrajno. Rekao sam don Huanu da ne uspevam da shvatim vrednost *tragačkih* veština naguala Hulijana. Don Huan me je slušao ne iznoseći nikakvu primedbu, puštajući me da bez prestanka brbljam.

Kada smo konačno seli na klupu, bio sam veoma umoran. Nisam znao šta da kažem kada me je upitao zašto me je objašnjavanje metoda naguala Hulijana tako mnogo potreslo.

»Ne mogu da se oslobodim osećanja da je on bio obešenjak«, rekao sam napokon.

»Obešenjaci svojim obešenjaklucima ničemu ne podučavaju smišljeno«, uzvratilo je don Huan. »Nagual Hu-

lijan je igrao drame, magične drame koje su zahtevale pomeranje skupne tačke.«

»Meni on izgleda kao vrlo sebična osoba«, nisam popuštao.

»Tako ti izgleda zato što ti sudiš«, odgovorio je. »Ti si moralizator. I sam sam prošao kroz sve to. Ako se tako osećaš slušajući o nagualu Hulijanu, pomisli kako je moralo biti meni koji sam godinama živeo u njegovoj kući. Osuđivao sam ga, bojao ga se i zavideo mu, baš tim redom.

»Takođe sam ga voleo, ali je moja ljubomora bila veća od moje ljubavi. Zavideo sam mu na spokojstvu, na njegovoj tajanstvenoj sposobnosti da kad god zaželi bude mlad ili star; zavideo sam mu na njegovom daru, i iznad svega, na njegovom uticaju na sve koji bi se našli u blizini. Dovodilo me je do ludila kada bih čuo kako sa ljudima zapodeva najzanimljiviji razgovor. Uvek je imao šta da kaže, ja nikad nisam, i uvek sam se osećao nesposoban, zapostavljen.«

Don Huanova otkrića su me navela da se osećam nelagodno. Želeo sam da promenim temu, jer nisam hteo da čujem da je bio isti kao ja. Po mom mišljenju, bio je zaista neuporediv. On je očigledno znao kako mi je. Nasmejao se i potapšao me po leđima.

»Pričom o svojoj zavisti«, nastavio je, »pokušavam da ti ukažem na nešto od velikog značaja; da položaj skupne tačke određuje kako se ponašamo i kako se osećamo.«

»Moj veliki propust u to vreme bio je što nisam mogao da shvatim to načelo. Bio sam sirov. Živeo sam u samovažnosti, baš kao ti, jer je moja skupna tačka tu bila smeštena. Vidiš, još nisam bio naučio da je način za pokretanje te tačke bio da se zasnuju nove navike, da se ona pokrene *voljom*. A kada se ona pomerna, ono je to kao da sam upravo otkrio da se može imati posla sa ratnicima bez premca kakav je bio moj dobrotvor ako se nema samovažnosti, tako da čovek može da ih slavi nepristrasno.«

Rekao je da postoje dve vrste poimanja. Jedno je samo živahan razgovor, veliki izliv emocija i ništa više. Drugo je proizvod pomeranja skupne tačke ono nije po-

vezano s izlivom emocija, već sa delanjem. Emocionalno shvatanje dolazi godinama, pošto su ratnici upotrebom ojačali nov položaj svojih skupnih tačaka.

»Nagual Hulijan je sve nas neumorno vodio prema toj vrsti pomeranja«, nastavio je don Huan. »Svi smo mi u potpunosti sarađivali i sasvim učestvovali u njegovim dramama važnijim od života. Na primer, svojom dramom sa mladim čovekom i njegovom ženom i njihovim porobljivačem zadobio je moju nepodeljenu pažnju i interesovanje. Meni je priča o starcu koji je mlad bila vrlo dosledna. Video sam rođenim očima čudovišnog čoveka, što znači da je mladi čovek zadobio moju beskrajnu naklonost.«

Don Huan je rekao da je nagual Hulijan bio mag, mađioničar koji je snagom *volje* vladao u toj meri da je to neshvatljivo prosečnom čoveku. U njegovim dramama učestvovala su magične ličnosti prizvane silom *namere*, kao neorgansko biće koje je moglo da poprimi groteskno ljudsko obličje.

»Moć naguala Hulijana bila je toliko besprekorna«, nastavio je don Huan »da je mogao bilo čiju skupnu tačku da prisili da se pomeri i centrira zračenja tako da opaža šta god nagual Hulijan želi. Na primer, mogao je da izgleda vrlo star ili vrlo mlad za svoje godine, zavisno od toga šta želi da postigne. I sve što bi iko mogao da kaže o godinama naguala Hulijana jeste da se one kolebaju. Tokom trideset i dve godine, koliko sam ga poznao, u nekim prilikama mi nije izgledao mnogo stariji nego što si ti sada, a u drugim prilikama bio je toliko bedno star da čak nije mogao ni da govori.«

Don Huan je rekao da se pod vodstvom njegovog dobrotvora njegova skupna tačka pomerila neprimetno, a ipak duboko. Na primer, jednog dana je tek tako shvatio da je prožet strahom koji mu s jedne strane izgleda besmisleno, dok mu s druge strane znači sve na svetu.

»Bojao sam se da ću iz gluposti propustiti priliku da budem slobodan i da ću ponoviti život svog oca.

»Nije bilo ničeg lošeg u životu mog oca, znaš. Živeo je i umro ni bolje ni gore nego većina ljudi; stvar je bila u tome što se moja skupna tačka pomerila i ja

sam jednog dana shvatio da život i smrt mog ocanisu vredeli ni prebijene pare, ni njemu samom niti drugima.

»Moj dobrotvor mi je rekao da su mi otac i majka živeli i umrli samo da bi me stvorili, i da su njihovi roditelji učinili isto za njih. Rekao je da se ratnici razlikuju u tome što svoje skupne tačke pomeraju dovoljno da shvate ogromnu cenu koja je plaćena za njihove živote. To pomeranje im uliva poštovanje i strahopoštovanje koje njihovi roditelji nikad nisu osećali prema životu uopšte, niti što su živi.«

Don Huan je rekao da ne samo što je nagual Hulijan uspešno navodio svoje učenike da pokrenu svoje skupne tačke već je silno uživao dok je to radio.

»Ja sam ga sigurno neizmerno zabavljao«, nastavio je don Huan. »Kada su počeli da stižu ostali vidovnjaci iz mog društva, godinama kasnije, čak sam se i ja veselio apsurdnim situacijama koje je on stvarao i razvijao sa svakim od njih.«

»Kada je nagual Hulijan napustio svet, ushićenje je otišlo s njim i nikad se nije vratilo. Henaro nas ponekad očara, ali niko ne može da zauzme mesto naguala Hulijana. Njegove su drame uvek bile veće od života. Veruj da nismo znali šta je pravo uživanje sve dok nismo videli šta radi kada se neka od tih drama okrene protiv njega.«

Don Huan je ustao sa svoje omiljene klupe. Okrenuo se prema meni. Oči su mu bile blage i sjajne.

»Ako si toliko glup pa ne ispuniš zadatak«, rekao je, »moraš bar imati dovoljno energije da pokreneš svoju skupnu tačku tako da dođeš na ovu klupu. Posedi ovde, bez misli i želja; gde god da sam, pokušaću da dođem ovde i da te saberem. Obećavam ti da ću pokušati.«

Onda je prasnuo u buran smeh, kao da je veličina njegovog obećanja bila previše smešna da bi se u to poverovalo.

»Ove reči treba reći u kasno popodne«, kazao je, i dalje se smejući. »Nikako izjutra. Jutro čoveka navodi da bude optimista i ovakve reči gube svoje značenje.«

13 PODRŠKA ZEMLJE

»Hajde da šetamo putem za Oahaku«, rekao mi je don Huan. »Henaro nas čeka negde na putu.«

Njegova želja me je iznenadila. Čitav dan sam čekao da nastavi sa objašnjenjem. Napustili smo njegovu kuću i u tišini išli kroz grad do neasfaltiranog puta. Dugo smo lagano hodali. Iznenada je don Huan progovorio.

»Sve vreme ti pričam o velikim otkrićima starih vidovnjaka«, rekao je. »Baš kao što su otkrili da organski život nije jedini život na zemlji, tako su otkrili da je sama Zemlja živo biće.«

Sačekao je trenutak pre nego što je nastavio. Nasmešio mi se kao da me poziva da prigovorim. Nisam mogao da smislim šta da kažem.

»Stari vidovnjaci su *videli* da Zemlja ima čahuru«, nastavio je. »Oni su *videli* da postoji lopta koja oblaže Zemlju, svetlosna čahura u kojoj su zatvorena Orlova zračenja. Zemlja je džinovsko svesno biće, podložno istim silama kao i mi.«

Objasnio je da su se stari vidovnjaci, čim su to otkrili, odmah zainteresovali za praktičnu upotrebu tog znanja. Rezultat tog interesovanja bio je da su najrazrađenije kategorije njihovog vraćanja imale veze sa Zemljom. Oni su smatrali da je Zemlja krajnji izvor svega što smo mi.

Don Huan je potvrdio da stari vidovnjaci u tom pogledu nisu grešili, jer Zemlja zaista jeste naše krajnje ishodište.

Nije više ništa rekao, dok nakon približno milju puta nismo sreli Henara. Čekao nas je, sedeći na kamenu pored puta.

Dočekao me je vrlo srdačno. Rekao mi je da ćemo se popeti na vrh nekih malih grebenastih planina prekrivenih žilavom vegetacijom.

»Nas trojica ćemo sesti uz stenu«, rekao mi je don Huan, »i gledaćemo u sunčevu svetlost dok se bude ogledala na istočnim planinama. Kada Sunce zađe za zapadne vrhove, Zemlja će ti možda dopustiti da *vidiš* centriranost.«

Kada smo stigli na vrh planine, seli smo kao što je don Huan rekao, leđima uz stenu. Don Huan me je posadio da sedim između njih dvojice.

Pitao sam ga šta namerava da učini. Njegove tajanstvene izjave i njegova duga ćutanja bili su zloslutni. Bio sam strašno preplašen.

Nije mi odgovorio. Nastavio je da priča kao da ja uopšte ništa nisam rekao.

»Stari vidovnjaci su bili ti koji su, otkrivši da je opažanje centriranost, nabasali na nešto monumentalno. Tužno je što su ih njihova zastranjivanja ponovo sprečila da saznaju šta su postigli.«

Pokazao je na planinu koja se pružala istočno od male doline u kojoj leži grad.

»Dovoljno je sjaja u ovim planinama da pokrene tvoju skupnu tačku«, rekao mi je. »Baš pre nego što Sunce zađe za zapadne vrhove, imaćeš nekoliko trenutaka da uhvatiš dovoljno sjaja. Magijski ključ koji otvara vrata Zemlje načinjen je od unutrašnje tišine i bilo čega što svetluca.«

»Šta tačno treba da radim don Huane?« upitao sam. Obojica su me proučavali. Mislim da sam u njihovim očima video mešavinu ljubopitljivosti i odvratnosti.

»Samo prekini unutrašnji dijalog«, rekao mi je don Huan.

Imao sam jak napad uznemirenosti i sumnjičavosti; nisam verovao da to mogu da izvedem kad zaželim. Nakon početnog trena snažne frustracije, pomirio sam se sa sudbinom i opustio se.

Gledao sam okolo. Primetio sam da smo dovoljno visoko da možemo da gledamo dole na drugu, uzanu dolinu. Više od polovine doline bilo je u senci kasnog popodneva. Sunce je još uvek obasjavalo podnožje istočnog lanca planina, na drugoj strani doline; od sunčeve svetlosti grebenaste planine su izgledale žućkaste, dok su udaljeniji plavičasti vrhovi poprimili purpurne nijanse.

»Uviđaš da si ovo i ranije radio, zar ne?« rekao mi je don Huan šapatom.

Rekao sam mu da ništa ne shvatam.

»Sedeli smo ovde ranije u drugim prilikama«, nije popuštao, »ali to nije važno, jer se ovo sad računa«.

»Danas ćeš, uz Henarovu pomoć, pronaći ključ koji sve otključava. Još uvek nećeš moći da ga upotrebiš, ali ćeš znati šta je i gde je. Vidovnjaci plaćaju najvišu cenu da to saznaju. I ti sam si to otplaćivao sve ove godine.«

Objasnio je da je ono što je nazivao ključem za sve — bilo neposredno znanje da je Zemlja svesno biće i da kao takva može da pruži veliku podršku ratnicima; to je jedan impuls koji iz same svesti Zemlje dopire u istom trenu kada se zračenja unutar čahure ratnika centriraju sa odgovarajućim zračenjima unutar zemljine čahure. Pošto su oboje, i čovek i Zemlja, svesna bića, njihova zračenja su podudarna ili, još pre, Zemlja ima sva zračenja koja postoje u čoveku i u svim svesnim bićima, organskim i neorganskim, što se toga tiče. Kada dođe do centriranja, svesna bića koriste to centriranje ograničeno i opažaju svoj svet. Ratnici to centriranje mogu da koriste da opažaju kao i svi drugi, ili kao podršku koja im omogućuje da prodru u nezamislive svetove.

»Očekivao sam da mi postaviš jedino razumno pitanje koje može da se postavi, ali ti to nikad nisi učinio«, nastavio je. »Zakačio si se da zapitkuješ da li je tajna svega toga u nama. Ipak, prišao si dovoljno blizu«.

»Nepoznato nije zaista u čahuri čoveka, u zračenjima koja svest ne dodiruje, a ipak jeste tu, na izvestan način. To je stvar koju nisi razumeo. Kada sam ti re-

kao da možemo da skupimo sedam svetova, pored ovog koji znamo, shvatio si da je to unutrašnje zbivanje, zato što je tvoje predubeđenje da veruješ kako ti samo zamišljaš sve što radiš sa nama. Zbog toga me ti nikad nisi zapitao gde se nepoznato zaista nalazi. Godinama sam kružio rukom da bih pokazao sve oko nas i govorio sam ti da je nepoznato tamo. Ti to nikad nisi povezao.«

Henaro se zasmejao, onda se nakašljao i ustao. »Još uvek nije povezao«, rekao je don Huanu.

Priznao sam im da sam, ako je trebalo uvideti neku povezanost, propustio da to učinim.

Don Huan je stalno iznova ponavljao da je količina zračenja unutar čovekove čahure tu samo zbog svesti, i da svest povezuje tu količinu zračenja s istom količinom zračenja na veliko. Ona se nazivaju zračenja na veliko jer su neizmerna; i kad se kaže da je izvan ljudske čahure nesaznajno, znači da je nesaznajno unutar zemljine čahure. Kako bilo da bilo, unutar zemljine čahure je takođe i nepoznato, a unutar ljudske čahure nepoznato su zračenja koja svest ne dodiruje. Kada ih sjaj svesti dotakne, ona postaju aktivna i mogu se centrirati s odgovarajućim zračenjima na veliko. Kada se to jednom dogodi, opaža se nepoznato i postaje poznato.

»Suviše sam glup, don Huane. Treba da mi to razbiješ u manje komade«, rekao sam.

»Henaro će da to razbije za tebe«, uzvratio je don Huan.

Henaro je ustao i počeo da izvodi isti hod moći koji je izvodio ranije, kada je kružio oko ogromne pljosnate stene u kukuruzištu kraj njegove kuće, dok je don Huan očaran posmatrao. Ovog puta mi je don Huan šapnuo u uvo da treba da pokušam da čujem Henarove pokrete, naročito pokrete njegovih butina dok se, svaki put kada korakne, penju ka njegovim prsima.

Pratio sam pogledom Henarove pokrete. Posle nekoliko sekundi osetio sam da je jedan deo mene ulovljen pokretima Henarovih nogu. Pokret njegovih butina nije me puštao. Osećao sam kao da i ja hodam sa njim. Čak sam se zadihao. Onda sam shvatio da stvarno pratim

Henara. Stvarno sam išao sa njim, podalje od mesta gde smo sedeli.

Nisam video don Huana, samo Henara koji na isti čudan način hoda preda mnom. Hodali smo satima i satima. Bio sam toliko umoran da sam dobio užasnu glavobolju, i iznenada mi je pozlilo. Henaro je stao i prišao mi. Oko nas je snažno svetlucalo i svetlost se odbijala o Henarovo obličje. Oči su mu plamtele.

»Ne gledaj Henara« jedan glas mi je naredio u uvo. »Gledaj okolo!«

Poslušao sam. Mislio sam da sam u paklu! Šok od viđenja okoline bio je toliko težak da sam kriknuo od straha, ali nisam mogao ispustiti glas. Oko mene je bila najjasnija slika svih opisa pakla iz mog katoličkog odgoja. Gledao sam crveni svet, vreo i ugnjetački, mračan i poput pećine bez neba, bez svetlosti osim opakih odraza crvenkastih svetlosti koje su neprestano, velikom brzinom, kružile oko nas.

Henaro je ponovo krenuo, i nešto me je povuklo za njim. Sila koja me je gonila da sledim Henara takođe me je sprečavala da gledam okolo. Moja svest se zalepila za Henarove pokrete.

Video sam kako se Henaro srušio kao da je bio užasno iscrpljen. Istovremeno kada je dodirnuo zemlju i ispružio se da se odmori, nešto se u meni otkačilo i mogao sam ponovo da posmatram okolo. Don Huan me je radoznalo gledao. Stajao sam pred njim. Nalazili smo se na istom onom mestu na kome smo u početku sedeli, na prostranom kamenitom obodu na vrhu male planine. Henaro je duvao i dahtao, a i ja takođe. Nisam mogao da dođem do daha. Kosa mi je bila vlažna od znoja. Odelo mi je bilo mokro kao da sam se smočio u reci.

»Bože moj, šta se dešava!« uzviknuo sam sasvim ozbiljno i zabrinuto.

Uzvik je zvučao toliko smešno da su don Huan i Henaro počeli da se smeju.

»Pokušavamo da te navedemo da shvatiš centriranje«, rekao je Henaro.

Don Huan mi je pažljivo pomogao da sednem. Seo je do mene.

»Da li se sećaš šta je bilo?« upitao me je.

Rekao sam mu da se sećam, a on je navalio da mu tačno ispričam šta sam *video*. Njegov zahtev nije bio u skladu s onim što mi je govorio — da je jedina vrednost mojih iskustava bila pokretanje moje skupne tačke, a ne sadržaj mojih vizija.

Objasnio je da je Henaro ranije pokušavao da mi pomogne na sasvim isti način kao i sad, ali da ja nikad ništa nisam mogao da upamtim. Rekao je da je ovog puta Henaro vodio moju skupnu tačku, što je i ranije činio, da centrira svet sa narednim od velikih pojaseva zračenja.

Dugo smo ćutali. Bio sam ukočen, šokiran, a ipak je moja svest bila oštra kao i uvek. Mislio sam da sam najzad shvatio šta je centriranost. Nešto u meni, što sam aktivirao ni sam ne znajući kako, omogućilo mi je da budem siguran da sam shvatio veliku istinu.

»Mislim da počinješ da prikupljaš sopstveni impuls«, rekao mi je don Huan. »Hajdemo kući. Dosta ti je za jedan dan.«

»Oh, nemoj«, rekao je Henaro. »Jak je kao bik. Treba ga gurnuti malo dalje.«

»Ne!« rekao je don Huan odsečno. »Moramo da štedimo njegovu snagu. Ima je još samo malo.«

Henaro je navaljivao da ostanemo. Gledao me je i namignuo.

»Gledaj«, rekao mi je pokazujući istočni lanac planina. »Sunce je jedva pomerilo jedan inč iza tih planina, a ipak si se ti gegao po paklu satima i satima. Zar ti to ne izgleda porazno?«

»Ne plaši ga nepotrebno!« pobunio se, gotovo vatreno, don Huan.

Tada sam *video* njihove mehurove. U tom trenutku glas *viđenja* mi je rekao da su don Huan i Henaro par izvanrednih *tragača* koji se igraju sa mnom. Uvek je don Huan bio taj koji me gura izvan mojih krajnjih mogućnosti, ali je uvek puštao da izgleda da je to Henaro. Onog dana u Henarovoj kući, kada sam dospeo u opasno stanje histeričnog straha jer je Henaro pitao don Huana da li da me gurne i kada me je don Huan uve-

ravao da se Henaro zabavlja na moj račun, Henaro se u stvari brinuo za mene.

Moje *viđenje* me je toliko zaprepastilo da sam počeo da se smejem. Obojica, don Huan i don Henaro, gledali su me iznenađeno. Tada je izgleda don Huan shvatio o čemu razmišljam. Rekao je Henaru, i obojica su se srnejali kao deca.

»Postaješ zreo«, rekao mi je don Huan. »Baš na vreme; nisi ni previše glup ni previše bistar. Baš kao ja. Nisi na mene u svojim odstupanjima. Više si nalik na naguala Hulijana, osim što je on bio briljantan.«

Ustao je i protegao se. Gledao me je najprodornijim, najsurovijim pogledom koji sam ikad video. Ustao sam.

»Nagual nikad nikome ne dopušta da sazna da je on odgovoran za nešto«, rekao mi je. »Nagual dolazi i odlazi ne ostavljajući trag. Ta sloboda je ono što ga čini nagualom.«

Oči su mu zasjale na tren, a onda ih je zastro oblak blagosti, ljubaznosti, čovekoljublja, i bile su to ponovo oči don Huana.

Nisam mogao da održim ravnotežu. Bespomoćno sam se onesvestio. Henaro mi je priskočio i pomogao mi da sednem. Obojica su mi seli uz bok.

»Dobićeš podršku Zemlje«, rekao mi je u jedno uvo don Huan.

»Misli o očima naguala«, rekao je Henaro u drugo.

»Podrška će doći u trenu kad budeš video svetlućanje na vrhu te planine«, rekao je don Huan i pokazao na najviši vrh istočnog lanca.

»Više nikad nećeš videti oči naguala«, šapnuo je Henaro.

»Idi sa podrškom, gde god te odvela«, rekao je don Huan.

»Ako misliš na oči naguala, shvatićeš da postoje dve strane medalje«, šapnuo je Henaro.

Hteo sam da mislim o čemu je govorio jedan i o čemu je govorio drugi, ali me misli nisu slušale. Osećao sam da se hladim. Nešto me je pritiskalo. Osećao sam mučninu. Video sam večernje senke kako brzo napre-

duju uz bokove tih istočnih planina. Osećao sam da jurim za njima.

»Polazimo«, rekao mi je Henaro na uvo.

»Gledaj veliki vrh, gledaj blistanje«, rekao je don Huan na moje drugo uvo.

Tamo je odista bila snažno blistava tačka na najvišem vrhu venca gde je don Huan bio pokazao. Posmatrao sam poslednji sunčev zrak koji se na njoj odražavao. Osećao sam rupu u trbušnoj duplji, kao da sam jurio toboganom u zabavnom parku.

Osetio sam, više nego čuo, tutnjavu udaljenog zemljotresa, koja me je iznenada zatekla. Seizmički talasi su bili toliko glasni i tako ogromni da su za mene izgubili svako značenje. Bio sam samo beznačajni mikrob koji se okretao i vrteo.

Kretanje se postepeno usporilo. Bio je još jedan udar pre no što se sve zaustavilo. Pokušao sam da pogledam okolo. Nisam imao tačku reference. Kao da sam bio posađen, kao drvo. Nada mnom je bilo belo, obasjano, nepojmljivo veliko kube. Njegovo postojanje me je nateralo da se osećam ushićen. Leteo sam prema njemu ili, tačnije, bio sam ispaljen kao projektil. Osećao sam lagodnost, negu, sigurnost; što sam bliže prilazio kubetu, to su ta osećanja bila jača. Na kraju su me preplavila i izgubio sam svaku svest o sebi.

Sledeće čega se sećam, je da sam se lagano njihao u vazduhu kao list koji pada. Osećao sam iscrpljenost. Užasna sila počela je da me privlači. Prošao sam kroz mračnu rupu i ponovo se našao sa don Huanom i Henarom.

Sutradan smo don Huan, Henaro i ja otišli u Oahaku. Dok smo don Huan i ja šetali oko glavnog trga u kasno popodne, iznenada je počeo da govori o tome šta smo juče radili. Pitao me je da li sam razumeo na šta je mislio kada je rekao da su stari vidovnjaci nabasali na nešto monumentalno.

Rekao sam mu da sam razumeo, ali da *to* ne mogu da objasnim rečima.

»A šta misliš, koja je glavna stvar koju smo želeli da otkriješ na vrhu te planine?« upitao je.

»Centriranost«, rekao je glas u moje uvo, i istovremeno sam sam to rekao.

Okrenuo sam se mahinalno i sudario se sa Henarom, koji je odmah iza mene hodao po mom tragu. Brzina kojom sam se pokrenuo iznenadila ga je. Zakikotao se i onda me zagrlio.

Seli smo. Don Huan je rekao da može da kaže samo nekoliko reči o podršci koju sam od zemlje dobio; da su ratnici u takvim trenucima uvek sami, i da pravo razumevanje dolazi kasnije, posle mnogo godina borbe.

Rekao sam don Huanu da je moj problem u razumevanju uvećan činjenicom što su on i Henaro obavili sav posao. Ja sam jednostavno bio pasivno izložen i reagovao sam jedino na njihove manevre. Ni za živu glavu ne bih mogao da podstaknem bilo koje delo, jer ne znam tačno koje delo treba da bude, niti znam kako da ga podstaknem.

»Tačno, u tome je stvar«, rekao je don Huan. »Još uvek ne treba da znaš. Sam ćeš morati to da rešiš, sam ponovo da središ sve što ti mi sada radimo. To je zadatak sa kojim svaki nagual mora da se suoči.

»Nagual Hulijan je meni uradio isto, još znatno nemilosrdnije nego što mi tebi radimo. On je znao šta radi; bio je sjajan nagual, koji je bio u stanju da za nekoliko godina ponovo sredi sve čemu ga je nagual Elijas naučio. Nije mu uopšte trebalo vremena za nešto za šta bi tebi i meni bio potreban ceo vek. Razlika je u tome što je sve što je nagualu Hulijanu ikad trebalo bila nezatna insinuacija; njegova svest bi je otuda uzela i otvorila jedina vrata.«

»Šta misliš time, don Huane, jedina vrata?«

»Hoću da kažem da kada ljudska skupna tačka pređe izvan presudne granice, rezultati su uvek isti, za sve ljude. Tehnike za njeno pokretanje mogu da budu različite što je moguće više, ali rezultati su uvek isti, što znači da skupna tačka skuplja druge svetove, uz pomoć zemljine podrške.«

»Da li je podrška zemlje ista za sve ljude, don Huane?«

»Svakako. Za prosečnog čoveka je unutrašnji dija-log teškoća. Samo kada se postigne stanje potpune ti-šine, čovek može da koristi podršku. Potkrepićeš doka-zima tu istinu onog dana kad sam pokušaš da koristiš tu podršku.«

»Ne bih ti preporučio da to pokušaš«, rekao je Henaro iskreno. »Potrebne su godine da se postane bes-prekoran ratnik. Da bi podneo uticaj zemljine podrške, moraš da budeš bolji nego što si sad.«

»Brzina te podrške poništiće sve o tebi«, rekao je don Huan. »Pod njenim uticajem postajemo ništa. Br-zina i osećanje ličnog postojanja ne idu zajedno. Juče na planini Henaro i ja smo te podupirali i služili ti kao sidra; inače se ti ne bi vratio. Bio bi poput nekih ljudi koji su bez svrhe iskoristili tu podršku i otišli u nepo-znato, i tamo još uvek tumaraju po nekoj nepojmljivoj neizmernosti.«

Hteo sam da dovrši o tome, ali je odbio. Iznenada je promenio temu.

»Postoji još nešto što nisi shvatio — o zemlji kao svesnom biću«, rekao je. »I Henaro, taj grozni Henaro, hoće da te gura sve dok ne razumeš.«

Obojica su se smejali. Henaro me je šaljivo pod-gurkivao i namigivao mi dok je izgovarao: »Ja sam grozan.«

»Henaro je užasan nadzornik, zao i nemilosrdan«, nastavio je don Huan. »On ne daje ni pet para za tvoj strah i nemilosrdno te gura. Da nije mene...«

Bio je savršena slika dobrog, mudrog starog gos-podina. Spustio je pogled i uzdahnuo. Obojica su zaur-lali od smeha.

Kada su se utišali, don Huan je rekao da Henaro hoće da mi pokaže šta još nisam shvatio, da je vrhovna svest zemlje to što nam omogućava da prelazimo u druge velike pojaseve zračenja.

»Mi, živa bića, opažamo«, rekao je. »Mi opažamo jer neka zračenja unutar ljudske čahure postaju cen-trirana sa nekim spoljašnjim zračenjima. Centriranost je, dakle, tajni prolaz, a zemljina podrška je ključ.

»Henaro hoće da ti posmatraš trenutak centriranja. Gledaj ga!«

Henaro je ustao i naklonio se kao zabavljač, onda nam je pokazao da nema ništa u rukavima ni u nogavicama. Izuo je cipele i istresao ih da bi pokazao kako u njima takođe ništa nije skriveno.

Don Huan se potpuno razuzdano smejao. Henaro je dizao i spuštao ruke. To kretanje je trenutno stvorilo fiksaciju u meni. Osetio sam da smo sva trojica odjednom ustali i otišli sa trga; oni su me pridržavali sa strane.

Dok smo hodali dalje, izgubio sam perifernu moć vida. Više nisam razlikovao ni kuće niti ulice. Nisam primetio ni planine niti rastinje. U jednom trenutku sam shvatio da sam iz vida ispustio don Huana i Henara; umesto njih *video* sam dve svetlosne skočice kako idu gore-dole pored mene.

Odmah sam se uspaničio, ali sam se svladao. Imao sam neobično ali dobro znano osećanje da ja jesam ja a da ipak nisam. Ipak, bio sam svestan svega oko sebe uz pomoć tuđe i istovremeno veoma bliske sposobnosti. Čitav sam svet ugledao odjednom. Sav sam *video*; unutrašnjost onog što sam u normalnoj svesti zvao mojim telom mogla je da oseća kao da je postala jedno ogromno oko koje je sve opažalo. Prvo što sam otkrio kada sam *video* dva svetlosna mehura bio je izoštren ljubičasto-purpurni svet sastavljen od nečeg što je izgledalo kao obojene table i baldahini. Pljosnate plohe poput zastora nepravilnih koncentričnih krugova bile su posvuda.

Osetio sam svud po sebi veliki pritisak, i onda sam začuo glas u uvu. Bio sam *viđenje*. Glas je rekao da kretanje stvara pritisak. Kretao sam se zajedno sa don Huanom i Henarom. Osetio sam slab udar, kao da sam probio papirnatu prepreku i našao se licem u lice sa luminiscentnim svetom. Svetlost je zračila odasvud, ali nije bleštala. Bilo je to kao da samo što se Sunce nije razbukvalo iza nekakvih belih prozračnih oblaka. Gledao sam dole u izvor svetlosti. Bio je to prekrasan prizor. Nije bilo zemlje, samo neki beli oblaci i svetlost. I mi smo hodali po oblacima.

Onda me je nešto ponovo zarobilo. Išao sam ukorak sa dva svetlosna mehura sa strane. Oni su postepeno počeli da gube sjaj, zatim su postali neprozirni, i konačno su to bili don Huan i Henaro. Hodali smo pustom stranom ulice, podalje od glavnog trga. Onda smo krenuli nazad.

»Henaro ti je upravo pomogao da centriraš svoja zračenja sa onim zračenjima na veliko koja pripadaju drugom pojasu«, rekao mi je don Huan. »Centriranje mora da bude vrlo miran, neprimetan čin. Bez odletanja, bez velike larme.«

Rekao je da se trezvenost koja je potrebna da bi skupna tačka mogla da centrira druge svetove nešto što ne može improvizovati. Trezvenost treba da sazri i postane sila za sebe, pre nego što ratnici bez rizika probiju prepreku opažanja.

Prilazili smo glavnom trgu. Henaro nije rekao ni reči. Hodao je ćutke, kao da se zaneo u misli. Upravo pre nego što smo stigli na trg, don Huan je rekao da Henaro hoće da mi pokaže još jednu stvar: da je položaj skupne tačke sve, i da je svet koji zbog njega opažamo toliko stvaran da ne ostavlja prostor ni za šta drugo sem stvarnosti.

»Henaro će pustiti svoju skupnu tačku da centrira drugi svet samo za tvoju dobrobit«, rekao mi je don Huan. »I onda ćeš ti shvatiti da, dok ga on opaža, sila njegovog opažanja neće ostaviti mesta ni za šta drugo.«

Henaro je išao ispred nas, i don Huan mi je naredio da kolutam očima u smeru suprotnom od kretanja kazaljke na satu, dok gledam Henara, da bih izbegao da me odvuče sa sobom. Poslušao sam ga. Henaro je bio na pet ili šest stopa od mene. Iznenada je njegovo obličje postalo difuzno i u jedan mah nestao je kao dašak vetra.

Razmišljao sam o naučno-fantastičnim filmovima koje sam gledao i pitao se da nismo možda, i nesvesno, svesni svojih mogućnosti.

»U ovom trenutku Henaro je od nas odvojen snagom opažanja«, tiho je rekao don Huan. »Kada skupna tačka skupi svet, taj svet je celokupan. To je bilo čudo

na koje su nabasali novi vidovnjaci i nikad nisu shvatili šta je to bilo: svest zemlje može nam dati podršku da centriramo druge velike pojaseve zračenja, i snaga te nove centriranosti čini da svet iščezava.

»Svaki put kad bi stari vidovnjaci stvorili novo centriranje, verovali su da su se spustili u dubine ili se popeli na nebo. Nikad nisu saznali da svet nestaje kao mehur od sapunice kada nas nova potpuna centriranost navede da opažamo drugi celokupan svet.«

14 KOTRLJAJUĆA SILA

Don Huan se taman spremao da počne svoje objašnjenje umeća svesti, ali se predomislio i ustao. Sedeli smo u velikoj sobi promatrajući trenutak tišine.

»Hoću da pokušas da *vidiš* Orlova zračenja«, rekao je. »Da bi to postigao, prvo moraš da pomeraš svoju skupnu tačku sve dok ne *vidiš* ljudsku čahuru.«

Hodali smo od kuće prema centru grada. Seli smo na jednu praznu uglačanu klupu u parku pred crkvom. Bilo je rano popodne; sunčan vetrovit dan i mnoštvo ljudi koji su se gurali okolo.

Ponovio je, kao da pokušava da to silom utisne u mene, da je centriranost jedinstvena sila jer ili pomaže da se skupna tačka pokrene, ili je održava zalepljenu na njenom uobičajenom položaju. Onaj vid centriranosti koji tačku zadržava nepomično, rekao je, jeste *volja*; a vid koji je pokreće je *namera*. Primetio je da je jedna od najnametljivijih misterija kako se *volja*, bezlična sila centriranosti pretvara u *nameru*, personalizovanu silu, kojom raspolaže svaki pojedinac.

»Najčudniji deo ove misterije je što se promena tako lako postiže«, nastavio je. »Ali ono što nije tako lako jeste da sebe uverimo da je promena moguća. Tu, upravo tu je utvrđivač osigurača. Treba da budemo uvereni. A niko od nas to ne želi da bude.«

Tada mi je rekao da sam u stanju najoštrije svesti, i da je moguće da *namerom* navedem svoju skupnu

tačku da se pomeri dublje u moju levu stranu, u *položaj sanjanja*. Rekao je da ratnici ne bi trebalo nikad da pokušavaju *viđenje* osim ukoliko nisu potpomognuti *sanjanjem*. Dokazivao sam kako jedna od mojih jačih strana nije da zaspim na javnom mestu.

Razjasnio je svoju izjavu rekavši da pokrenuti skupnu tačku sa njenog prirodnog mesta i zadržati je učvršćenu na novom položaju znači da čovek spava; vremenom, vidovnjaci nauče da spavaju a da se ipak ponašaju kao da im se ništa ne dešava.

Posle kraćeg vremena dodao je da radi *viđenja* ljudske čahure čovek treba da zuri u ljude otpozadi, dok se udaljavaju. Beskorisno je zuriti u ljude spreda, jer jajolika ljudska čahura s lica ima odbrambeni štit, koji vidovnjaci nazivaju odbrambena ploča. To je jedan gotovo neprobojan, nedostupan oklop koji nas čitavog života štiti od juriša naročite sile koja potiče iz samih zračenja.

Takođe mi je rekao da se ne iznenadim ako mi se telo ukoči, kao da se smrzlo; rekao je da ću se osećati vrlo nalik nekom ko stoji usred sobe i gleda kroz prozor na ulicu, i da je brzina od ključne važnosti, jer će se ljudi kretati krajnje brzo ispred prozora mog *viđenja*. Onda mi je rekao da opustim mišiće, isključim unutrašnji dijalog, i dozvolim da moja skupna tačka odluta pod uticajem unutrašnje tišine. Poterao me je da se blago ali čvrsto pljesnem s desne strane, između bedrene kosti i grudnog koša.

Uradio sam to tri puta i čvrsto zaspao. Bilo je to najčudnije stanje sna. Telo mi je spavalo, ali ja sam bio savršeno svestan svega što se dešavalo. Mogao sam da čujem kako mi don Huan govori i mogao sam da pratim svaku njegovu primedbu kao da sam budan, a ipak nisam uopšte mogao da pokrenem telo.

Don Huan je rekao da će jedan čovek proći pored prozora mog *viđenja* i da treba da pokušavam da ga *vidim*. Bezuspešno sam pokušavao da okrenem glavu i tada se pojavio svetao jajolik oblik. Bio je blistav. Obuzelo me je strahopoštovanje prema tom prizoru, i

pre nego što sam se povratio od iznenađenja, nestao je. Otplovio je, skakućući gore-dole.

Sve je bilo tako iznenadno i tako brzo da sam se osećao nestrpljiv i frustriran. Osećao sam da počinjem da se budim. Don Huan mi je ponovo govorio i terao me da se opustim. Rekao je da nemam prava ni vremena da budem nestrpljiv. Iznenada, drugo svetlosno biće se pojavilo i otišlo. Izgledalo je kao da se sastoji od belog fluorescentnog runa.

Don Huan mi je šapnuo na uho da, ukoliko želim, moje oči mogu da uspore sve na šta se usredsrede. Onda me je upozorio da dolazi još jedan čovek. Shvatio sam u tom času da postoje dva glasa. Prvi, koji sam upravo čuo, bio je isti onaj koji me je ukorio da budem strpljiv. Taj je bio don Huanov. Drugi, onaj koji mi je rekao da upotrebim oči kako bih usporio kretanje, bio je glas *viđenja*.

Tog popodneva *video* sam deset svetlosnih bića u usporenom kretanju. Glas *viđenja* me je vodio da se u njima osvedočim o svemu što mi je don Huan pričao o sjaju svesti. Postojao je uspravan pojas sa jačim ćilibarnim sjajem na desnoj strani tih jajolikih svetlosnih stvorenja, oko jedne desetine celog obima čahure. Glas je rekao da je to ljudski pojas svesti. Glas je ukazao na jednu tačku na ljudskom pojasu, na tačku snažnog sjaja; bila je visoko na duguljastim oblicima, skoro na njihovoj čubi, na površini čahure; glas je rekao da je to skupna tačka.

Kada sam *video* svako svetlosno stvorenje sa strane sa tačke gledišta njegovog tela, njegov jajasti oblik bio je kao ogroman asimetričan jo-jo koji stoji ivicom nagnut napred, ili kao jedna skoro okrugla poklopljena činija koja se oslanja na stranu. Deo koji je izgledao kao poklopac bio je prednja ploča; bio je možda debeo kao jedna polovina čitave čahure.

Nastavio bih *viđenje* tih stvorenja, ali je don Huan rekao da sada treba da zurim u ljude sučelice i da neprekidno zurim sve dok ne probijem prepreku i ne vidim zračenja.

Postupio sam po njegovom naređenju. Skoro trenutno *video* sam najbriljantniji skup živih, silovitih svetlosnih vlakana. To je bio zaslepljujući prizor koji je odmah poremetio moju ravnotežu. Pao sam na betonsku stazu, na stranu. Odatle sam *video* kako se silovita svetlosna vlakna umnožavaju. Prskala su i milijarde drugih vlakana izlazile su iz njih. Ali se vlakna, iako su bila silovita, na neki način nisu mešala sa onim što obično vidim. Mnoštvo ljudi išlo je u crkvu. Više ih nisam *video*. Oko klupe je bilo svega nekoliko žena i muškaraca. Hteo sam da svoje oči usredsredim na njih, ali umesto toga primetio sam kako se jedno od tih svetlostih vlakana iznenada izobličilo. Postalo je kao vatrena lopta od oko sedam stopa u prečniku. Zakotrljala se na mene. Prvo sam nagoni poželio da joj se sklonim s puta. Pre nego što sam mogao da pokrenem i jedan mišić, lopta me je pogodila. Osetio sam to tako jasno kao da me je neko blago udario u stomak. Trenutak kasnije još jedna vatrena lopta me je pogodila, sada sa приметно više snage, a tada me je don Huan šakom zaista jako udario po obrazu. Skočio sam nehotično i izgubio iz vida svetlosna vlakna i balone koji su naletali na mene.

Don Huan je rekao da sam uspešno podneo svoj prvi kratak susret sa Orlovim zračenjima, ali da je nekoliko nasrtaja prebacivača opasno otvorilo moju pukotinu. Naglasio je da se lopte koje su me pogodile zovu kotrljajuća sila, ili prebacivač.

Vratili smo se u njegovu kuću, mada se ne sećam kako i kada. Proveo sam nekoliko sati u nekoj vrsti stanja polusna. Don Huan i ostali vidovnjaci iz njegove grupe davali su mi da pijem ogromne količine vode. Takođe su me nakratko potapali u kadu ledene vode.

»Da li su ta vlakna koja sam *video* bila Orlova zračenja?« pitao sam don Huana.

»Da. Ali ti ih nisi stvarno *video*«, uzvratio je. »Čim si počeo da ih *vidiš* prebacivač te je zaustavio. Da si ostao samo još trenutak, zbrisao bi te.«

»Šta je tačno prebacivač?« upitao sam.

»To je sila iz Orlovih zračenja«, rekao je. »Neprekidna sila koja nas udara svakog trena u našem životu. Smrtonosna je kada se *vidi*, ali inače, u običnim okolnostima, mi je nismo svesni, jer imamo zaštitna polja. Mi smo obuzeti interesovanjima koja upošljavaju svu našu svest. Zabrinuti smo za naš položaj, naše posede. Ti oklopi, međutim, ne drže prebacivača na rastojanju, ali nas jednostavno sprečavaju da ga neposredno *vidimo*, sprečavajući tako da nas povredi strah kad *vidimo* vatrene lopte koje nas udaraju. Štitovi su nam velika pomoć i velika smetnja. Oni nas smiruju i istovremeno nas varaju. Daju nam lažno osećanje sigurnosti.«

Upozorio me je da će doći trenutak u mom životu kada ću biti bez ikakvog oklopa, neprekidno prepušten milosti prebacivača. Rekao je da je to jedno od neizbežnih stanja u životu ratnika, poznato kao gubljenje ljudskog oblika.

Pitao sam ga da mi jednom za svagda objasni šta je to ljudski oblik i šta znači izgubiti ga.

Odgovorio mi je da vidovnjaci opisuju ljudski oblik kao moćnu silu centriranosti zračenja upaljenih od sjaja svesti tačno na onom mestu na kome je prirodno učvršćena ljudska skupna tačka. To je sila koja nas čini ličnostima. Tako, biti osoba, znači biti nateran da se udружиš sa tom silom centriranosti i da se udружиš sa tačnim mestom gde se ona stvara.

Zbog njihovih delatnosti, u jednom trenutku skupne tačke ratnika odlutaju nalevo. To je trajno pomeranje, a rezultat toga je neuobičajeno osećanje povučenosti, ili kontrole, ili čak napuštenosti. To zanošenje skupne tačke zahteva novu centriranost zračenja. To je početak niza većih pomeranja. Vidovnjaci su veoma zgodno to pomeranje nazvali gubljenjem ljudskog oblika, jer označava neumoljivo kretanje skupne tačke sa njenog prvobitnog boravišta, koje se završava nepovratnim gubljenjem naše vezanosti za silu koja od nas čini osobe.

Tada je od mene zahtevao da opišem sve pojedinosti o vatrenim loptama kojih se mogu setiti. Rekao

sam mu da sam ih *video* tako kratko, da nisam siguran da mogu potanko da ih opišem.

Ukazao je da je *viđenje* eufemizam za premeštanje skupne tačke, i da ću ako svoju premestim više na-levo, imati jasnu sliku vatrenih lopti, sliku koju ću tada moći da opišem onako kako sam ih upamtio.

Pokušao sam da pojasnim sliku, ali nisam mogao, tako sam opisao ono što sam upamtio.

Slušao me je pažljivo, a onda me je terao da se setim da li su to bile lopte ili krugovi vatre. Rekao sam mu da se ne sećam.

Rekao je da su te vatrene lopte od ključne važnosti za ljudska bića jer su one izraz sile koja se u svakoj pojedinosti tiče života i smrti, koju novi vidovnjaci zovu kotrljajuća sila.

Pitao sam ga da objasni šta je mislio pod tim sve pojedinosti života i smrti.

»Kotrljajuća sila je sredstvo preko koga Oračo prenosi život i svest za čuvanje«, rekao je. »Ali to je takođe sila koja, da kažem, naplaćuje račune. Ona sva živa bića navodi da umru. To što si danas *video*, stari *vidovnjaci* su zvali prebacivač.«

Rekao je da ga vidovnjaci opisuju kao jedan beskrajan lanac prstenova duginih boja, ili vatrenih lopti, koji se neprekidno kotrljaju na živa bića. Svetlosna organska bića se sudaraju sa kotrljajućom silom, sve do dana kada se sila pokaže prejaka za njih i stvorenja konačno dožive slom. Stari vidovnjaci su bili hipnotisani prizorom, kada su *videli* kako ih potom prebacivač kotrlja do Orlovog kljuna, da budu proždрани. To je bio razlog što su ga nazvali prebacivač.

»Rekao si da je to prizor koji hipnotiše. Da li si ga ti *video* kako prebacuje ljudska bića?« pitao sam.

»Sigurno da sam ih *video*«, odgovorio je, i nakon pauze dodao, »ti i ja smo ih *videli* nedavno u Meksiko Sitiju.«

Njegova tvrdnja je bila takva izmišljotina da sam morao da mu kažem kako ovog puta greši. Nasmejao se i podsetio me na onaj čas kada smo sedeli na klupi u Alameda parku u Meksiko Sitiju, i bili svedoci smrti

jednog čoveka. Rekao je da sam taj događaj zadržao u svakodnevnom sećanju a isto tako i u zračenjima moje leve strane.

Dok mi je don Huan govorio, osećao sam da se nešto u meni postepeno razjašnjava, i mogao sam izvanredno jasno da vidim čitav događaj u parku. Čovek je ležao na travi a tri policajca su stajala kraj njega ne dozvoljavajući posmatračima da priđu. Jasno sam se sećao da me je don Huan udario po leđima da bi mi promenio nivo svesti. I tada sam *video*. Moje *vide-nje* nije bilo savršeno. Nisam mogao da se oslobodim prizora iz sveta svakodnevnog života. Na kraju je ispala mešavina vlakana najdivnijih boja postavljenih preko zgrada i saobraćaja. Vlakna su zapravo bili zraci obojene svetlosti koji su poticali odozgo. Bili su živi iznutra; bili su sjajni i buktali su od energije.

Kada sam pogledao samrtnika, *video* sam ono o čemu je don Huan govorio; nešto što se odjednom kao vatreni krugovi ili lopte osušene trave, u duginim bojama, kotrljalo gde god bih usmerio pogled. Krugovi su se kotrljali na ljude, na don Huana, na mene. Osećao sam ih u stomaku i pripala mi je muka.

Don Huan mi je rekao da u žižu stavim umirućeg čoveka. *Video* sam kako se u jednom trenutku uvija, kao što se uvija crv na dodir. Usijani krugovi su ga odgurkiivali u stranu, kao da su ga sklanjali sa svog veličanstvenog nepromenljivog puta.

Nije mi se svidelo to osećanje. Nisam se bojao vatrenih krugova; nisu ulivali poštovanje, niti su bili zlokobni. Nisam se osećao bolesno niti mračno. Krugovi su više izazivali gađenje. Osećao sam ih stomačnom dupljom. Takvu sam odvratnost osećao tog dana.

Sećanje na njih ponovo je u potpunosti prizvalo osećanje nelagodnosti koje sam iskusio u toj prilici. Don Huan se, tome što je meni bilo loše, smejao dok nije ostao bez daha.

»Ti si momak koji toliko preteruje«, rekao je. »Kotrljajuća sila nije toliko loša. Ona je divna, u stvari. Neki vidovnjaci prepričavaju da se prema njoj otvaramo. Stari vidovnjaci su se takođe otvorili prema njoj,

ali iz razloga i u svrhu vođenu uglavnom samovažnošću i opsednutošću.

»Novi vidovnjaci su se, s druge strane, sprijateljili s njom. Zbližili su se s tom silom postupajući s njom bez imalo samovažnosti. Rezultat je zapanjujući.«

Rekao je da je pokretanje skupne tačke sve što je potrebno da se čovek otvori prema kotrljajućoj sili. Kazao je da ako se sila *vidi* oprezno, postoji minimalna opasnost. Situacija koja je krajnje opasna, međutim, jeste nenamerno pokretanje skupne tačke zbog, na primer, fizičkog umora, emocionalne iscrpljenosti ili prosto manje emocionalne ili fizičke krize kao što je prestrašenost ili pijanstvo.

»Kada se skupna tačka pomeri nenamerno, kotrljajuća sila slama čoveka«, nastavio je. »Mnogo puta sam govorio o pukotini koju čovek ima ispod pupka. Ona nije stvarno ispod samog pupka, već je na čahuri, u visini pupka. Pukotina je više kao udubljenje, prirodna udolina u inače glatkoj čahuri. Prebacivač nas neprekidno udara baš tu, i tu se čahura lomi.«

Nastavio je da objašnjava kako je, kada je pomeraње skupne tačke malo, pukotina vrlo mala, čahura se brzo oporavi, i ljudi dožive ono što je svako kad tad doživeo: mrlje boja i iskrivljeni oblici koji ostaju čak i kad zatvori oči.

Ako je pomeranje znatno, i pukotina je šira i da bi se čahura popravila potrebno je vreme, kao kod ratnika koji bez svrhe koriste biljke moći da bi namamili to pomeranje ili kod ljudi koji uzimaju droge i nesvesno rade to isto. U takvim slučajevima ljudi osećaju kočenje i hladnoću; teško govore i čak teško misle; kao da su se smrзли iznutra.

Don Huan je rekao da u slučajevima kada se skupna tačka pokrene drastično, kao posledica ranjavanja ili smrtonosne bolesti, kotrljajuća sila pravi pukotinu duž čitave čahure; čahura se slomi i skvrči, i pojedinac umire.

»Da li voljna pokretanja takođe prave takve pukotine?« pitao sam.

»Ponekad«, odgovorio je. »Mi smo zaista krhki. Kako nas prebacivač stalno udara, smrt u nas stiže

kroz pukotinu. Smrt je kotrljajuća sila. Kada uoči slabost u pukotini svetlosnog bića, ona ga automatski lomi i tera da smalakše.«

»Da li sva živa bića imaju pukotinu?« pitao sam.

»Svakako«, odgovorio je. »Kad je ne bi imala, umrla bi. Pukotine se razlikuju, međutim, po veličini i sastavu. Ljudska pukotina je zdepasto udubljenje veličine pesnice, vrlo krhkog i ranjivog sastava. Pukotine drugih organskih bića su vrlo slične ljudskoj; neke su jače od naših, druge su slabije. Ali pukotina neorganskih bića je sasvim drukčija. Više je nalik dugoj niti, kao svetlosni konac; stoga su neorganska bića beskrajno trajnija od nas.

»Ima nečeg proketo privlačnog u dugovečnosti tih stvorenja, i stari vidovnjaci nisu mogli da odole da ih ta privlačnost ne zanese.«

Rekao je da ista sila može da proizvede dva sasvim suprotna svojstva. Stare vidovnjake je kotrljajuća sila porobila, a novi vidovnjaci su nagrađeni za svoj naporan rad darom slobode. Zbližavanjem sa kotrljajućom silom preko umeća *namere* novi vidovnjaci, u datom času, otvaraju svoje čahure i sila ih preplavi namesto da ih kotrlja kao uvijene crve. Krajnji rezultat je njihovo trenutno i potpuno raspadanje.

Postavljao sam mu mnoga pitanja o opstanku svesti nakon što svetlosno biće proguta unutrašnji oganj. Nije odgovarao. Samo se prigušeno smejao, slegao ramenima i nastavio da priča kako je stare vidovnjake opsednutost prebacivačem zaslepila drugom stranom te sile. Novi vidovnjaci su, zbog uobičajenog temeljitog odbacivanja nasleđa, otišli u drugu krajnost. U početku su potpuno odbijali da svoje *viđenje* usmere na prebacivača; dokazivali su da je potrebno da shvate silu zračenja na veliko s aspekta onoga koji život daje i krotitelja svesti.

»Shvatili su da je beskrajno lakše da se nešto sruši«, nastavio je don Huan, »nego da se izgradi i održava. Da se život otkotrlja nije ništa u poređenju sa tim da se on i neguje. Dakako, u tom pogledu novi vidovnjaci nisu bili u pravu, ali su blagovremeno ispravili grešku.«

»U čemu nisu bili u pravu, don Huane?«

»Zabluda je kada se bilo šta izdvoji da bi se *videlo*. U početku su novi vidovnjaci radili sasvim suprotno od onoga što su radili njihovi prethodnici. Oni su jednaku pažnju usmerili na drugu stranu prebacivača. Ono što im se desilo bilo je jednako užasno ako ne i gore, kao i ono što se desilo starim vidovnjacima. Glupo su umirali, kao što umiru prosečni ljudi. Nisu posedovali misterioznost niti opakost starih vidovnjaka, niti su tragali za slobodom današnjih vidovnjaka.

»Oni prvi novi vidovnjaci služili su svima. Pošto su svoje viđenje *usmerili* na onu stranu zračenja gde je život, ispunjavali su ih ljubav i pažljivost. Ali to ih nije sačuvalo od kotrljanja. Bili su ranjivi baš kao i stari vidovnjaci, koje je okupiralo mračnjaštvo.«

Rekao je da je za savremene vidovnjake bilo nezamislivo da se posle disciplinovanog života i teškog rada nasuču kao oni ljudi koji nikad u životu nisu imali trenutak ispunjenja.

Don Huan je rekao da su novi vidovnjaci shvatili, pošto su ponovo prihvatili nasleđe, da je znanje starih vidovnjaka o kotrljajućoj sili bilo potpuno; u jednom trenutku su stari vidovnjaci zaključili da, u stvari, postoje dva različita vida iste sile. Vid prebacivanja odnosi se isključivo na uništenje i smrt. Kružni vid je, s druge strane, ono što čuva život i svest, ispunjenje i svrhu. Odabrali su, međutim, da se bave isključivo onim prvim.

»Žureći u grupama, novi vidovnjaci su mogli da *vide* razdvojenost između tih dvaju vidova«, objasnio je. »*Videli* su da su obe sile združene, ali da nisu jedno. Kružna sila stiže nam malo pre sile prebacivanja; toliko su blizu jedna drugoj da izgledaju kao da su jedno.«

»Nazvali su je kružnom silom jer dolazi u prstenovima, končastim obručima svih duginih boja — zaista je vrlo osetljiva pojava. I isto kao sila prebacivanja, ona neprekidno udara sva živa bića, ali iz drugog razloga. Udara ih da im da snagu, pravac, svest; da im da život.«

»Novi su vidovnjaci otkrili da je ravnoteža tih dveju sila u svakom živom biću veoma osetljiva«, na-

stavio je. »Ako u bilo kom času pojedinac oseti da sila prebacivanja udara jače od kružne, to znači da je ravnoteža poremećena; od tad pa nadalje sila prebacivanja udara sve jače i jače, dok ne slomi pukotinu živog bića i dovede do toga da ono umre.«

Dodao je da iz onoga što sam nazvao vatrenim loptama nastaje jedan obruč u duginim bojama, tačne veličine tih živih bića, bilo čoveka, drveta, mikroba ili saveznika.

»Da li postoje krugovi različite veličine?« pitao sam.

»Nemoj tako bukvalno da shvataš«, pobunio se. »Ne postoje prsteni o kojima bi vredelo pričati, samo kružna sila koja vidovnjacima koji je *sanjaju* daje osećanje prstenova. Niti ima različitih veličina. To je nedeljiva sila koja odgovara svim živim bićima, organskim i neorganskim.«

»Zašto su se stari vidovnjaci usmerili na silu prebacivanja?« pitao sam.

»Zato što su verovali da im život zavisi od toga da li će je *videti*«, odgovorio je. »Bili su sigurni da će im *viđenje* pružiti odgovore na prastara pitanja. Vidiš, smatrali su da će ako razotkriju tajne kotrljajuće sile, biti neranjivi i besmrtni. Tužno je što su oni u potpunosti razotkrili tajne a ipak nisu bili neranjivi niti besmrtni.«

»Novi vidovnjaci su sve promenili shvativši da je uzaludno žudeti za besmrtnošću dok god čovek ima čahuru.«

Don Huan je objasnio da stari vidovnjaci očigledno nikad nisu shvatili da je ljudska čahura prijemčiva i da ne može večito da otrpi juriš kotrljajuće sile. Uprkos svem znanju koje su nakupili, na kraju sigurno nisu doživeli bolji, a možda su doživeli i mnogo gori kraj od prosečnih ljudi.

»Kako su to umirali gore nego prosečni ljudi?« upitao sam.

»Njihovo ogromno znanje ih je nateralo da zdravo za gotovo uzmu da je njihov izbor bio potpuno ispravan. Tako su odlučili da žive po svaku cenu.«

Don Huan me je pogledao i nasmešio se. Teatralnom pauzom hteo je da mi saopšti nešto što nisam mogao da dokučim.

»Odlučili su da žive«, ponovio je. »Baš kao što su odabrali da postanu drveće da bi sakupili svetove tih gotovo nedostižnih velikih pojaseva.«

»Kako to misliš, don Huane?«

»Mislim da su kotrljajuću silu iskoristili da svoje skupne tačke pomere u nezamislive *položaje sanjanja*, umesto da ih puste da se otkotrljaju u kljun Orla, da bi bile proždране.«

15 IZAZIVAČI SMRTI

Stigao sam u Henarovu kuću oko dva po podne. Don Huan i ja bili smo obuzeti razgovorom, a onda me je don Huan naveo da se pomerim u povišenu svest.

»Evo nas opet sva trojica zajedno, baš kao i onog dana kada smo otišli na onu zaravnjenu stenu«, rekao je don Huan. »A večeras ćemo još jednom otputovati u tu oblast.«

»Sada imaš dovoljno znanja da izvlačiš vrlo ozbiljne zaključke o tom mestu i njegovom delovanju na svest.«

»Šta je s tim mestom, don Huane?«

»Noćas ćeš otkriti neke jezive činjenice do kojih su došli stari vidovnjaci o kotrljajućoj sili; i videćeš šta sam hteo da kažem kada sam ti rekao da su stari vidovnjaci odabrali da žive po svaku cenu.«

Don Huan se okrenuo prema Henaru, koji samo što nije zaspao. Prodrmao ga je.

»Zar ti se ne čini, Henaro, da su stari vidovnjaci bili užasni ljudi?« upitao ga je don Huan.

»Sto posto«, rekao je Henaro odrešito, a onda kao da je počeo da ga savladava premor.

Glava mu je pala na grudi. U tren oka je zaspao, glave umorno spuštene na grudi. Hrkao je.

Hteo sam glasno da se nasmejem. Ali, onda sam primetio da Henaro bulji u mene, kao da spava otvorenih očiju.

»Oni su bili toliko užasni ljudi da su izazivali čak i smrt«, dodao je Henaro ne prestajući da hrče.

»Zar te ne kopka da saznaš kako su ti užasni ljudi izazivali smrt«, upitao me je don Huan.

Izgledalo je da me podstiče da zatražim primer njihove grozote. Zastao je i pogledao me sa sjajem iščekivanja u očima, kako mi se činilo.

»Čekaš da te pitam za primer, zar ne?« rekao sam.

»Ovo je veliki trenutak«, rekao je tapšući me po leđima i smejući se. »Moj dobrotvor me je na ovom mestu držao u neizvesnosti da sam se vrteo na sedištu od nestrpljenja. Zamolio sam ga da mi pruži primer, i on je to uradio; sad ću i ja tebi da pokažem jedan primer hteo ti to ili ne.«

»Šta ćeš da uradiš?« upitao sam, toliko uplašen da su mi se creva zavezala u čvor a glas drhtao.

Potrajalo je prilično dok don Huan nije prestao da se smeje. Svaki put kada bi počeo da govori, spopao bi ga smeh praćen kašljem.

»Kao što ti je Henaro rekao, stari vidovnjaci su bili užasni ljudi«, rekao je brišući oči. »Postojalo je nešto što su želeli da izbegnu po svaku cenu: nisu želeli da umru. Možeš da kažeš da ni prosečan čovek takođe ne želi da umre, ali stari vidovnjaci su, u odnosu na prosečnog čoveka bili u prednosti što su imali koncentraciju i disciplinu koje su potrebne da se *namerom* odagnaju stvari i, zapravo, oni su *namerom* odagnali smrt.«

Zastao je i pogledao me uzdignutih obrva. Rekao je da zaostajem i da ne postavljam pitanja kao obično. Napomenuo sam kako mi je jasno da me on navodi da pitam da li su stari vidovnjaci uspeli da odagnaju smrt *namerom*, ali da mi je on sam rekao da ih njihovo znanje o prebacivaču nije spasio od umiranja.

»Oni su uspeli da *namerom* odaganju smrt«, rekao je, izgovarajući reči naročito pažljivo. »Ali ipak su morali da umru.«

»Kako su *namerom* odbili smrt?« upitao sam.

»Posmatrali su svoje saveznike«, rekao je, »i pošto su *videli* da su oni živa bića mnogo otpornija na kotr-

ljajuću silu, nastojali su da se ugledaju na svoje saveznike.«

Stari vidovnjaci su shvatili, objašnjavao je don Huan, da samo organska bića imaju otvor koji liči na zdelu. Otvor je zbog svoje veličine, oblika i krhkosti idealan da ubrza pucanje i raspadanje svetleće školjke, kada ga napada kotrljajuća sila. Saveznici, s druge strane, imaju samo liniju umesto otvora, koja ima tako malu površinu da su praktično bezbedni od kotrljajuće sile, gotovo besmrtni. Njihove čahure mogu skoro neograničeno da podnose napade prebacivača, jer mu otvor veličine ljudske vlasi ne odgovara.

»Stari vidovnjaci su razvili najbizarnije tehnike da bi zatvorili svoje otvore«, nastavio je don Huan. »Bili su sasvim u pravu kada su pretpostavili da je otvor oblika posekotine otporniji nego zdelast otvor.«

»Da li te tehnike još uvek postoje?« upitao sam.

»Ne, ne postoje«, rekao je. »Ali postoje neki od vidovnjaka koji su ih koristili.«

Iz nepoznatih razloga, to što je izjavio izazvalo je kod mene reakciju pravog pravcatog užasa. Disanje mi se istog trena poremetilo i nisam mogao da kontrolišem njegov ubrzani ritam.

»Oni su i dan-danas živi, zar ne Henaro?« upitao je don Huan.

»Apsolutno«, promrmljao je Henaro, iako je izgledalo da čvrsto spava.

Upitao sam don Huana da li zna razlog što sam se toliko uplašio. Podsetio me je na prethodnu priliku, kada su me u toj sobi upitali da li primećujem čudna stvorenja koja su ušla čim je Henaro otvorio vrata.

»Tog dana je tvoja skupna tačka otišla vrlo duboko u levu stranu i skupila zastrašujući svet«, nastavio je. »Ali to sam ti već rekao; no, ti se ne sećaš da si otišao pravo u neki vrlo udaljen svet i da si se tamo upišao od straha.«

Don Huan se okrenuo prema Henaru, koji je mirno hrkao potpuno opružen.

»Zar se nije upišao od straha, Henaro?« upitao je.

»Sto posto se upišao«, promrmljao je Henaro i don Huan se nasmejavao.

»Hoću da znaš da te mi ne krivimo što se plašiš«, nastavio je don Huan. »I nas same izazivaju neki od postupaka starih vidovnjaka. Siguran sam da ti je do sada postalo jasno da je ono čega ne možeš da se setiš u onoj noći bilo tvoje *viđenje* starih vidovnjaka koji su još živi.«

Hteo sam da se pobunim da ništa ne shvatam, ali nisam mogao da pustim glasa od sebe. Morao sam više puta da pročistim grlo pre no što sam uspeo da izgovorim i jednu reč. Henaro je ustao i blago me tapšao po leđima, niže vrata, kao da sam se gušio.

»Imaš u grlu žabu«, rekao je.

Zahvalio sam mu se jako piskavim glasom.

»Ne, mislim da je reč o piletu«, dodao je i spustio se da spava.

Don Huan je rekao da su se novi vidovnjaci pobunili protiv svih tih bizarnih praksi starih vidovnjaka i da su ih proglasili ne samo za beskorisne već i kao štetne za naše celokupno biće. Oni su čak otišli toliko daleko da su ove tehnike isključili iz svega što su učili novi ratnici; i ove prakse se uopšte ne pominju generacijama unazad.

Tek je početkom osamnaestog veka nagual Sebastijan, koji je pripadao istoj lozi naguala kao i don Huan, ponovo otkrio postojanje tih tehnika.

»Kako ih je otkrio ponovo?« uiptao sam.

»Bio je izvanredan *tragač*, i zbog svoje besprekornosti imao je priliku da nauči čuda«, odgovorio je don Huan.

Rekao je da je jednog dana nagual Sebastijan, spremajući se da radi svoj svakodnevni posao — bio je crkvenjak u katedrali u gradu gde je živio — našao na vratima crkve sredovečnog Indijanca koji je izgleda bio u velikoj nevolji.

Nagual Sebastijan je prišao čoveku i upitao ga da li mu je potrebna pomoć. »Potrebno mi je nešto energije da zatvorim svoj otvor«, rekao mu je čovek glasno i jasno. »Da li bi mi ti dao nešto svoje energije?«

Don Huan je rekao da se priča kako se nagual Sebastijan zabezeknuo. Nije znao o čemu taj čovek

priča. Predložio je Indijancu da ga odvede parohu. Čovek je izgubio strpljenje i ljutito optužio naguala Sebastijana da vrda. »Potrebna mi je tvoja energija jer si ti nagual«, rekao je. »Pođimo tiho.«

Nagual Sebastijan je podlegao magičnoj moći stranca i krotko je pošao u planine s njim. Kada se vratio, ne samo što je drukčije gledao na stare vidovnjake već je do tančina poznavao njihove tehnike. Taj stranac je bio jedan od starih Tolteka. Jedan od poslednjih preživelih.

»Nagual Sebastijan je otkrio čuda o starim vidovnjacima«, nastavio je don Huan. »On je prvi saznao koliko su groteskni i izopačeni bili. Pre njega, o tome se znalo samo iz predanja.«

»Jedne noći moj dobrotvor i nagual Elijas su mi pokazali primer tih izopačenosti. U stvari, pokazali su meni i Henaru zajedno, pa je tako jedino ispravno da ti mi zajedno pružimo isti primer.«

Hteo sam da razgovaramo da bih odugovlačio; trebalo mi je vremena da se smirim i da razmislim. Pre nego što sam bilo šta uspeo da kažem, don Huan i Henaro su me praktično izvukli iz kuće. Pošli su prema istim onim brdima u koja smo odlazili i ranije.

Zaustavili smo se u podnožju velikog golog brda. Don Huan je pokazao prema nekim udaljenim planinama na jugu i rekao da između mesta na kome stojimo i prirodnog useka kroz jednu od tih planina, useka koji je izgledao kao otvorena usta, postoji najmanje sedam mesta na koja su stari vidovnjaci usmerili svu moć svoje svesti.

Don Huan je rekao da ti vidovnjaci nisu imali samo ogromno znanje i hrabrost već su bili i krajnje uspešni. Dodao je da je njegov dobrotvor njemu i Henaru pokazao mesto na kome su se stari vidovnjaci, nošeni ljubavlju za životom, živi sahranili i zapravo odbili kotrljajuću silu *namerom*.

»Na tim mestima nema ničeg što bi zapelo za oko«, nastavio je. Stari vidovnjaci su bili obazrivi i nisu ostavljali tragove. To je običan predeo. Čovek mora da vidi da bi znao gde su ta mesta.«

Rekao je da ne želi da ide do udaljenih mesta, ali da će me odvesti na ono koje je najbliže. Navaljivao sam da mi kaže šta tražimo. Rekao je da ćemo da *vidimo* zakopane vidovnjake, i da zbog toga moramo da ostanemo dok se ne smrači, moramo da ostanemo zaklonjeni u nekom zelenom žbunju. Pokazao ga je; bilo je udaljeno možda pola milje, na jednoj strmoj padini.

Stigli smo do žbunja i *seli* što smo udobnije mogli. Vrlo tiho je počeo da objašnjava da su stari vidovnjaci, kako bi od zemlje dobili energiju, umeli da se na izvesno vreme zakopaju zavisno od toga šta su želeli da postignu. Što im je zadatak bio teži, duže su bili zakopani.

Don Huan je ustao i melodramatično mi pokazao jedno mesto udaljeno pet metara od nas.

»Dva stara vidovnjaka su tu zakopana«, rekao je. »Zakopali su se pre otprilike dve hiljade godina da izbegnu smrt, ne da bi pobjegli od nje, već da bi joj prkosili.«

Don Huan je zamolio Henara da mi pokaže tačno mesto gde su stari vidovnjaci zakopani. Okrenuo sam se da pogledam Henara i shvatio da sedi pored mene i ponovo čvrsto spava. Ali, na moje potpuno iznenađenje, skočio je i zalajao kao pas i na sve četiri potrčao do mesta koje je don Huan pokazivao. Tu je trčao oko mesta savršeno imitirajući psetance.

Njegova predstava je bila urnebesna. Don Huan se skoro srušio od smeha.

»Henaro ti je pokazao nešto izuzetno« rekao je don Huan, pošto se Henaro vratio do nas i ponovo zaspa. »Pokazao ti je nešto u vezi sa skupnom tačkom i *sanjanjem*. On sada *sanja*, ali može da dela kao da je sasvim budan i može da čuje sve što kažeš. U takvom stanju može da uradi više nego da je budan.«

Ćutao je malo kao da razmišlja šta da kaže. Henaro je ritmično hrkao.

Don Huan je napomenuo da je njemu lako da nalazi mane u onome što su radili stari vidovnjaci, pa ipak morao je da prizna da mu nikad neće dosaditi da ponavlja kako su čudesna bila njihova postignuća. Re-

kao je da su oni do savršenstva shvatili zemlju. Ne samo što su otkrili i iskoristili podršku zemlje već su takođe otkrili da, ukoliko ostanu zakopani, njihove skupne tačke centriraju zračenja koja su obično van dohvata, i da takvo centriranje izaziva čudnu i neobjašnjivu mogućnost zemlje da odbija neprekidne udare kotrljajuće sile. Stoga su razvili najčudnije složene tehnike da se zakopaju na izuzetno dug period vremena bez ikakve štete po sebe. Boreći se protiv smrti, naučili su kako da te periode produže na milenijume.

Bio je običan dan i noć je brzo pala. Neprimetno, sve je utonulo u tamu. Don Huan je ustao i poveo mene i Henara, koji je hodao u snu, do jedne ogromne ravne, ovalne stene koja mi je privukla pogled čim smo stigli na to mesto. Bila je nalik onoj zaravnjenoj steni koju smo ranije posetili, ali je bila veća. Palo mi je na pamet da je ta tako ogromna stena tamo namerno postavljena.

»Ovo je još jedno mesto«, rekao je don Huan. »Ova velika stena je postavljena kao zamka, da privlači ljude. Uskoro ćeš znati zašto.«

Osetio sam kako mi drhtaji prolaze telom. Mislio sam da ću pasti u nesvest. Znao sam pouzdano da je moja reakcija preterana, i hteo sam da kažem nešto o tome, ali je don Huan nastavio da priča promuklim glasom. Rekao je da Henaro, pošto *sanja*, ima dovoljnu kontrolu nad svojom skupnom tačkom da je pomera dok ne stigne do određenih zračenja koja će probuditi sve što je oko stene. Preporučio je da pokušam da pokrenem svoju skupnu tačku, i pratim Henarovu. Rekao je da to mogu da uradim tako što ću prvo da postavim svoju nepokolebljivu nameru da je pokrene i da ću, kao drugo, pustiti da razvoj događaja odredi gde da se pomeri.

Pošto je razmislio za trenutak, šapnuo mi je u uvo da se ne brinem oko procedura, jer se većina zaista neobičnih stvari koje se dešavaju vidovnjacima, pa i običnim ljudima, dešava sama od sebe, uz samo malo uplitanje namere. Ućutao je za trenutak i zatim dodao da će za mene biti opasno to što će zakopani vidovnjaci neizbežno pokušati da me na smrt prestrave. Terao

me je da ostanem miran i da ne podlegnem strahu, već da pratim Henarove pokrete.

Borio sam se očajnički da mi ne pripadne muka. Don Huan me je tapšao po leđima i rekao da sam u izigravanju nevinog posmatrača pravi profesionalac. Uveravao me je da ja ne odbijam svesno da dozvolim svojoj skupnoj tački da se pokrene, već da svako ljudsko biće to radi automatski.

»Nešto će te isprepadati namrtvo«, šapnuo je. »Nemoj da se predaš, jer, ako to uradiš, umrećeš i ovi stari lešinari će se pogostiti tvojom energijom.«

»Hajdemo odavde«, moljakao sam, »zaista me više uopšte ne interesuje da vidim primer grotesknosti starih vidovnjaka.«

»Suviše je kasno«, rekao je Henaro, koji je potpuno budan stajao pored mene. »Čak i kad bismo pokušali da odemo, dva vidovnjaka i njihovi saveznici bi te smaknuli na drugom mestu. Oni su nas već okružili. Tačno je šesnaest svesti usredsređeno na tebe ovog trenutka.«

»Ko su oni«, šapnuo sam Henaru na uvo.

»Četiri vidovnjaka i njihova svita«, odgovorio je. »Otkad smo stigli, svesni su da smo tu.«

Hteo sam da podvijem rep i da spašavam živu glavu, ali me je don Huan uhvatio za ruku i pokazao prema nebu. Primetio sam da je došlo do značajne promene u vidljivosti. Umesto potpune tame koja je do tada vladala, zavladao je ugodni sumrak praskozorja. Brzo sam odredio strane sveta. Nebo je na istoku bilo nesumnjivo svetlije.

Osetio sam pritisak oko glave. U ušima mi je zujalo. Istovremeno mi je bilo i hladno i vruće. Bojao sam se više nego ikad, ali najviše me je mučilo teško osećanje poraza, osećanje da sam kukavica. Osećao sam se bolesno i jadno.

Don Huan mi je šaputao na uvo. Rekao je da moram da budem oprezan, i da ćemo napad starih vidovnjaka osetiti svakog časa sva trojica.

»Možeš da se uhvatiš za mene, ako hoćeš«, hitro je prošaputao Henaro, kao da ga je neko gonio.

Kolebao sam se za trenutak. Nisam hteo da don Huan poveruje kako se toliko bojim da mi je potrebno da se držim za Henara.

»Stižu!« rekao je Henaro glasnim šapatom. Svet mi se okrenuo naopako kada me je nešto zgrabilo za levi gležanj. Osetio sam hladnoću smrti po čitavom telu. Znao sam da sam nagazio na gvožđa, možda na zamku za medvede. Sve mi je to proletelo kroz um pre nego što sam prodorno kriknuo, toliko jako koliki je bio moj strah.

Don Huan i Henaro su se glasno smejali. Stajali su mi sa obe strane, na oko metar udaljenosti, ali ja sam se bio toliko prepao da ih nisam ni primećivao.

»Pevaj! Pevaj da spaseš goli život«, čuo sam kako mi don Huan naređuje sasvim tiho.

Pokušao sam da oslobodim nogu. Onda sam osetio ubod, kao da su mi igle probadale kožu. Don Huan je stalno navaljivao da pevam. On i Henaro su počeli da pevaju jednu popularnu pesmicu. Henaro je izgovarao stihove, dok me je gledao sa razdaljine od jedva dva metra. Pevali su falš, hrapavim glasovima, i do te mere su izgubili dah i toliko su izašli iz raspona svojih glasova da sam se na kraju smejao.

»Pevaj, ili ćeš poginuti«, rekao mi je don Huan.

»Hajde da napravimo trio«, rekao je Henaro, »pevaćemo bolero.«

Pridružio sam se u falš triju. Pevali smo poprilično dugo iz sveg glasa, kao pijanci. Osetio sam da čelični stisak na mojoj nozi postepeno popušta. Nisam se usuđvao da pogledam svoj članak. U jednom trenutku sam ipak pogledao i shvatio da me ne drži klopka. Tamno, glavoliko obličje me je ujedalo!

Samo uz krajnje napore uspevao sam da se ne onesvestim. Osetio sam da mi pripada muka i automatski sam pokušao da se previjem, ali me je neko nadljudskom snagom zgrabio bezbolno za laktove i potiljak i nije mi dao da se mrdnem. Ispovraćao sam se svud po svojoj odeći. Toliko mi je bilo muka da sam počeo da gubim svest. Don Huan mi je poprskao lice vodom iz male tikve koju je uvek nosio

kada smo odlazili u planine. Voda mi se slila niz okovratnik, hladnoća mi je povratila psihičku ravnotežu, ali nije uticala na silu koja me je držala za laktove i vrat.

»Mislim da preteruješ sa strahom«, rekao je glasno don Huan, tako prozaično da je to odmah stvorilo osećanje reda.

»Hajde da ponovo pevamo«, dodao je. »Hajde da pevamo neku sadržajnu pesmu, neću više bolera.«

Tiho sam mu zahvalio na njegovoj trezvenosti i velikom stilu. Toliko me je dirnulo kada sam čuo da pevaju »La Valentinu« da sam počeo da plačem.

*»Jer toliko žudim ja,
svud me prati sreća zla.
I vrag glavom
nek je to.
Znam kako treba umreti
Valentina, Valentina.
U susret ti hrlim čilo.
Ako već moram sutra umreti
zašto to ne bi danas bilo?«*

Čitavo moje biće bilo je uzdrmano pod uticajem tako nepojmljivog suprotsavljanja vrednosti. Nikad mi nijedna pesma nije toliko značila. Kada sam ih čuo kako pevaju te stihove, koje sam obično smatrao za jeftin sentimentalizam, mislim da sam razumeo ethos ratnika. Don Huan mi je utuvio da ratnici žive sa smrću pored sebe, i iz saznanja da je smrt sa njima crpli su hrabrost da se suoče sa bilo čim. Don Huan je rekao da je najgore što može da nam se desi to što moramo da umremo, i pošto je to već ionako naša neizbežna sudbina, mi smo slobodni; oni koji su već sve izgubili nemaju više čega da se plaše.

Prišao sam don Huanu i Henaru i zagrlio ih da im izrazim svoju bezgraničnu zahvalnost i divljenje.

Onda sam shvatio da me više ništa ne drži. Don Huan me je bez reči uzeo za ruku i poveo da sednem na ravnu stenu.

»Predstava samo što nije počela«, rekao je Henaro šaljivo, dok je pokušavao da sedne u udobniji položaj. »Upravo si platio ulaznicu. Svugde ti je po grudima.«

Pogledao je u mene, i obojica su se zasmijali.

»Nemoj da sedneš baš pored mene«, rekao je Henaro. »Ne volim bljuvatore. Ali, nemoj takođe ni predaleko. Stari vidovnjaci još nisu ispucali sve trikove.«

Približio sam im se onoliko koliko je to učtivost dozvoljavala. Jedan trenutak sam bio zabrinut zbog svog stanja, a onda su sve moje strepnje postale besmislene, jer sam primetio da neki ljudi idu prema nama. Nisam mogao jasno da razaznam njihove obrise, ali sam razlikovao nekoliko ljudskih figura koje su se kretale u polutami. Sa sobom nisu nosili svetiljke niti baterijske lampe, što im je u tom času još uvek bilo potrebno. Taj detalj me je nekako zabrinjavao. Nisam želeo da se usredsredim na to i proračunato sam počeo da mislim racionalno. Zamišljao sam da mora da smo privukli pažnju glasnim pevanjem i da su oni došli da vide šta se zbiva. Don Huan me je dotakao po ramenu. Bradom mi je pokazao na ljude koji su bili ispred ostalih.

»Ta četvorica su stari vidovnjaci«, rekao je. »Ostali su njihovi saveznici.«

Pre nego što sam mogao da primetim da su to samo ovdašnji seljaci, čuo sam zvižduk iza samih leđa. Brzo sam se okrenuo u stanju potpune panike. Pokret mi je bio toliko iznenađan da je don Huanovo upozorenje došlo prekasno.

»Ne okreći se!« čuo sam kako urla.

Njegove reči su bile kao pozadina; ništa mi nisu značile. Kada sam se okrenuo, video sam tri groteskno izobličena čoveka kako se penju na stenu odmah iza mene; puzali su ka meni usta razjapljenih u košmarnu grimasu i ruku ispruženih da me šćepaju.

Hteo sam da kriknem iz sve snage, ali sam ispustio samo mučno kričanje, kao da mi je nešto blokiralo dušnik. Nagonski sam se otkotrljao na zemlju van njihovog domašaja. Kada sam ustao, don Huan mi je priskočio u istom trenutku kad je gomila ljudi, predvođena onima na koje je don Huan pokazao, kidisala na

mene poput lešinara. Pištali su baš kao slepi miševi ili pacovi. Vrisnuo sam od užasa. Sada sam mogao da ispuštim prodoran krik.

Don Huan me je okretnošću sportiste u vrhunskoj formi otrgao iz njihovih kandži i gurnuo nazad na stenu. Strogo mi je rekao da se, bez obzira na to koliko sam se uplašio, više ne okrećem. Rekao je da saveznici uopšte ne mogu da me gurnu, ali da mogu da me uplaše i nateraju da padnem na zemlju. Na zemlji, međutim, saveznici mogu da zadrže bilo koga. Kada bih pao na zemlju u blizini mesta gde su zakopam vidovnjaci, bio bih im ostavljen na milost i nemilost. Oni bi me rastrgli dok bi me njihovi saveznici držali. Dodao je da mi sve to nije ranije rekao jer se nadao da ću biti prisiljen da to *vidim* i shvatim sam. Njegova odluka me je skoro stajala života.

Osećaj da su groteskni ljudi odmah iza mene bio je gotovo nepodnošljiv. Don Huan mi je energično naredio da mirujem i usredsredim pažnju na četvoricu ljudi na čelu gomile od možda deset ili petnaest stvorenja. U trenu kada sam na njih usmerio pogled, svi su kao po dogovoru krenuli prema rubu ravne stene. Tu se se zaustavili i stali da pište kao guje.

Šetali su napred-nazad. Izgledalo je kao da su im kretnje usklađene. Pokreti su im bili toliko uredni i pravilni da su delovali mehanički. Kao da su sledili obrazac koji se ponavlja da bi me hipnotisali.

»Ne zuri u njih, mali«, rekao mi je Henaro kao da govori detetu.

Smeh koji je usledio bio je histeričan koliko i moj strah. Smejao sam se toliko glasno da je smeh odjekivao po okolnim brdima.

Ljudi su se smesta zaustavili kao da su se zbunili. Raspoznavao sam oblike njihovih glava koje su se kretale gore-dole kao da su se međusobno savetovali. Tada je jedan od njih skočio na stenu.

»Pazi! Ovaj je vidovnjak!« uzviknuo je Henaro.

»Šta ćemo sad?« prodrao sam se.

»Možemo ponovo da pevamo«, odgovorio je don Huan razložno.

Moj strah je tada dostigao vrhunac. Počeo sam da skačem gore-dole i urlao kao životinja. Čovek je skočio na zemlju.

»Nemoj više da obraćaš pažnju na te klovнове«, rekao je don Huan. »Hajde da razgovaramo kao i obično.«

Rekao mi je da smo tu došli radi mog prosvećivanja i da sam bedno omanuo. Trebalo je da se reorganizujem. Prvo je trebalo da shvatim da se moja skupna tačka pokrenula i da sada sjaji tamnim zračenjem. To što sam osećanja iz svog običnog stanja svesti poneo u svet koji sam skupio bilo je zaista smešno, jer strah preovladava jedino kod zračenja svakodnevnog života.

Rekao sam mu da ukoliko se moja skupna tačka pomerila, kao što on kaže da jeste, onda imam nešto da mu kažem. Moj strah je bio beskrajno veći i pustošniji nego bilo šta što sam iskusio u svom svakodnevnom životu.

»Grešiš«, rekao je. »Tvoja prva pažnja je zbunjena i ne želi da prepusti kontrolu, to je sve. Čini mi se da ti možeš da odeš pravo do tih stvorenja i da se suočiš sa njima i da ti oni neće ništa učiniti.«

Uporno sam tvrdio kako sigurno nisam u stanju da ispitujem tako besmislene stvari.

Smejao mi se. Rekao je da ću ranije ili kasnije morati da se izlečim od svog ludila, i da je preuzimanje inicijative i suočavanje sa ta četiri vidovnjaka beskrajno manje besmisleno nego sama ideja da ih uopšte vodim. Rekao je da je za njega bilo ludo suočiti se sa ljudima koji su bili zakopani tokom dve hiljade godina i koji su još živi, i ne smatrati da je to vrhunac besmisla.

Jasno sam čuo sve što je rekao, ali u stvari nisam na njega obraćao pažnju. Prestravili su me ljudi koji su okružili stenu. Izgledalo je da se spremaju da skoče na nas, u stvari na mene. Usredsredili su se na mene. Desna ruka je počela da mi se trese kao da je pogođena nekim mišićnim poremećajem. Onda sam postao svestan da se svetlost na nebu promenila. Nisam ranije primetio da je već skoro svanulo. Čudno je bilo to da

me je neobuzdana potreba navela da ustanem i odjurim do te grupe ljudi.

U tom trenutku sam u vezi sa istim događajem imao dva potpuno različita osećanja. Slabije je bilo osećanje čistog užasa. Drugo, važnije, bilo je osećanje potpune ravnodušnosti. Bilo me je baš briga.

Kada sam došao do grupe, shvatio sam da je don Huan bio u pravu; to u stvari nisu bili ljudi. Samo četvorica od njih su imali neku sličnost s ljudima, ali ni oni nisu bili ljudi; bili su čudna stvorenja sa ogromnim žutim očima. Ostali su bili samo obličja koja su pokretala ona četvorica što su podsećala na ljude.

Osećao sam se neizrecivo tužno zbog tih stvorenja sa žutim očima. Pokušao sam da ih dotaknem, ali ih nije bilo. Nekakav vetar ih je odneo.

Potražio sam don Huana i Henara. Nisu bili tu. Ponovo je bio mrkli mrak. Neprestano sam uzvikivao njihova imena. Lutao sam po mraku nekoliko minuta. Don Huan mi je prišao i prepao me. Nisam video Henara.

»Hajdemo kući«, rekao je, »čeka nas duga šetnja.«

Don Huan je komentarisao kako sam se dobro pokazao na mestu zakopanih vidovnjaka, naročito u toku poslednjeg dela našeg susreta sa njima. Rekao je da pomeranje skupne tačke karakteriše promena svetlosti. Po danu svetlost postaje vrlo tamna, noću tama postaje sumrak. Dodao je da sam ja sam izveo dva pomeranja, potpomognut jedino životinjskim strahom. Zamerio mi je jedino što se prepuštam strahu, naročito pošto sam shvatio da ratnici nemaju čega da se boje.

»Otkud znaš da sam to shvatio?« upitao sam ga.

»Jer si bio slobodan. Kad nestane strah, sve veze koje nas sputavaju nestaju«, rekao je. »Jedan saveznik te je šćepao za nogu jer ga je privukao tvoj životinjski strah.«

Rekao sam mu koliko mi je bilo žao što nisam mogao da postupam po svojim saznanjima.

»Nemoj da te to muči.« Smejao se. »Znaš da takve spoznaje ne vrede ni pišljiva boba; one se ne odnose na

na šta u životu ratnika, jer se ponište kada se pomeri skupna tačka.«

»Ono što smo Henaro i ja hteli da učinimo jeste da te navedemo da se pomeriš vrlo duboko. Ovog puta Henaro je tu bio prosto da bi namamio stare vidovnjake. On je to već jednom uradio, i ti si otišao toliko daleko u levu stranu da će poprilično potrajati dok se toga ne setiš. Tvoj večerašnji strah bio je podjednako snažan kao što je bio prvi put kada su te vidovnjaci i njihovi saveznici sledili baš do ove sobe, ali tvoja brbljiva prva pažnja nije ti dozvolila da ih budeš svestan.«

»Objasni mi šta se dogodilo na mestu vidovnjaka«, zamolio sam.

»Saveznici su izašli da te *vide*«, odgovorio je. »Pošto oni imaju vrlo nisku energiju, uvek im je potrebna pomoć ljudi. Četiri vidovnjaka su sakupila dvanaest saveznika.

»Meksička sela i pojedini gradovi su opasni. To što se tebi dogodilo može da se desi bilo kom čoveku ili ženi. Ako oni nabasaju na taj grob, mogu čak da *vide* vidovnjake i njihove saveznike, ukoliko su dovoljno elastični da dopuste da im strah navede skupne tačke na pomeranje; ali jedno je sigurno: mogu da umru od straha.«

»Ali da li ti iskreno veruješ da su ti toltečki vidovnjaci još uvek živi«, upitao sam.

Nasmejao se i zatresao glavom u neverici.

»Vreme ti je da pokreneš tu svoju skupnu tačku bar malčice«, rekao je. »Ne mogu da pričam s tobom kad si u svom idiotskom stanju«.

Pljusnuo me je dlanom na tri mesta: prvo po vrhu desnog bedra, posred leđa ispod lopatice, i po gornjem delu desne strane grudi.

U ušima mi je odmah zazujalo. Mlaz krvi mi je potekao iz desne nozdrve i nešto u meni se otpušilo. Kao da je neki energetski tok bio blokiran i iznenada se ponovo pokrenuo.

»Šta su hteli ti vidovnjaci i njihovi saveznici«, upitao sam.

»Ništa«, odgovorio je. »Mi smo njih tražili. Ti vidovnjaci su, svakako, već primetili tvoje polje energije kada si ih prvi put *video*; kada si se vratio bili su spremni da se pogoste tobom.«

»Tvrdiš da su oni živi, don Huane«, rekao sam. »Mora da si mislio da kažeš da su oni živi kao i saveznici. Zar nije tako?«

»Upravo tako«, rekao je. »Oni ne mogu biti živi kao ti i ja. To bi bilo besmisleno.«

Nastavio je da objašnjava kako je stare vidovnjake njihova opsednutost smrću navela da ispituju najbizarnije mogućnosti. Oni koji su usvojili obrazac saveznika bez sumnje su žudeli za nebesima. I pronašli su ih, u učvršćenom položaju u jednom od sedam pojaseva neorganske svesti. Ti vidovnjaci su se tu osećali relativno sigurno. Uostalom, bili su od svakodnevnog sveta razdvojeni gotovo neprelaznom preprekom, preprekom opažanja koju je postavila skupna tačka.

»Kada su četiri vidovnjaka *videli* da ti možeš da pomeriš svoju skupnu tačku, pobjegli su od tebe kao đavo od krsta«, rekao je i nasmejao se.

»Da li hoćeš da kažeš da sam ja skupio jedan od tih sedam svetova« upitao sam.

»Ne, nisi«, odgovorio je. »Ali si to uradio ranije, kada su te vidovnjaci i njihovi saveznici gonili. Toga dana si zašao duboko u njihov svet. Problem je u tome što ti voliš da se glupo ponašaš, tako da toga uopšte ne možeš da se setiš.

»Siguran sam da je prisustvo naguala to što ponekad navodi ljude da se glupo ponašaju. Dok je nagual Hulijan još bio tu, bio sam gluplji nego sad. Uveren sam da ćeš kada me više ne bude bilo biti sposoban da se svega setiš.«

Don Huan je objasnio da su ih pošto mu je bilo potrebno da mi pokaže izazivače smrti, on i Henaro namamili na granicu našeg sveta. Ono što sam prvo uradio bilo je duboko bočno pomeranje koje mi je omogućilo da ih *vidim* kao ljude, ali sam na kraju izveo tačno pomeranje koje mi je omogućilo da *vidim* izazivače smrti i njihove saveznike onakve kakvi stvarno jesu.

Vrlo rano sledećeg jutra, u kući Silvija Manuela, don Huan me je pozvao u veliku sobu da porazgovaramo o sinoćnim događajima.

Osećao sam se iscrpljen i želeo sam da spavam, da se odmorim, ali don Huan nije imao mnogo vremena. Odmah je počeo da objašnjava. Rekao je da su stari vidovnjaci otkrili kako da iskoriste kotrljajuću silu i kako da se pomoću nje kreću. Namesto da podlegnu naletima prebacivača, oni su ga pojahali i pustili ga da pokrene njihove skupne tačke do krajnjih granica ljudskih mogućnosti. Don Huan je izrazio neskriveno divljenje prema jednom takvom postignuću. Priznao je da ništa drugo ne može da skupnoj tački pruži takvu podršku kakvu pruža prebacivač.

Pitao sam ga za razliku između podrške zemlje i podrške prebacivača. Objasnio je da je podrška zemlje sila centriranosti samo ćilibarskih zračenja. To je podrška koja svest povišava do neslućenog stepena. Prema novim vidovnjacima, to je udar neograničene svesti, koji nazivaju totalnom slobodom.

Rekao je da je podrška prebacivača, s druge strane, sila smrti. Pod uticajem prebacivača skupna tačka se seli u nove, nepredvidive položaje. Stoga su stari vidovnjaci uvek bili sami na svojim putovanjima, iako je poduhvat koga su se latili uvek bio grupni. Društvo drugih vidovnjaka na njihovim putovanjima bilo je slučajno i obično je značilo borbu za prevlast.

Priznao sam don Huanu da mi je opsednutost starih vidovnjaka, kakvi god da su oni bili, bila gora nego mračne priče strave i užasa. Grohotom se nasmejao. Izgledalo je da se zabavlja.

»Moraš da priznaš, bez obzira koliko god se gnušao, da su ti đavoli bili vrlo smeli«, nastavio je. »Kao što znaš, sam ih nikad nisam voleo, ali ne mogu a da im se ne divim. Njihova ljubav prema životu zaista je izvan moga poimanja.«

»Kako to može biti ljubav prema životu, don Huan? To je nešto odvratno«, rekao sam.

»Šta bi drugo moglo da odvede čoveka u takve krajnosti ako ne ljubav prema životu?« upitao je. »Oni su

život voleli toliko snažno da nisu bili voljni da ga se odreknu. Ja to *vidim* tako. Moj dobrotvor je *video* nešto drugo. On je verovao da se oni boje da umru, što nije isto što i voleti život. Kažem da su se bojali da umru jer su voleli život, i jer su *videli* čuda, a ne zato što su bili mala gramziva čudovišta. Ne. Bili su izopačini, jer ih niko nikad nije izazivao i bili su pokvareni kao razmažena deca, ali je njihova smelost bila besprekorna, a takva je bila i njihova hrabrost.

»Da li bi se ti upustio u nepoznato iz pohlepe? Nikako. Pohlepa važi samo u svetu običnog događanja. Da bi se upustio u tu zastrašujuću usamljenost, čovek mora da oseća nešto više od pohlepe. Ljubav, čoveku je potrebna ljubav prema životu, prema tajanstvu, prema misterijama. Čoveku je potrebno da poseduje neutaživu radoznalost i petlju. Zato nemoj meni da pričaš te gluposti o tome kako si bio izazvan. To je sramota!«

Don Huanove oči su se sijale od prigušenog smeja. Pokazao mi je gde mi je mesto, ali se tome smejaao.

Don Huan me je ostavio samog u sobi otprilike jedan sat. Zeleo sam da sredim svoje misli i osećanja. Nikako to nisam mogao. Znao sam, bez li trunke sumnje, da je moja skupna tačka u položaju u kome ne dominira umovanje, pa ipak sam bio razumno zabrinut. Don Huan je rekao da smo, čim se skupna tačka pomeri, praktično zaspali. Pitao sam se, na primer, da li sam ja čvrsto spavao i sa tačke gledišta spoljnog posmatrača, kao što je Henaro meni izgledao usnuo.

Upitao sam don Huana o tome čim se vratio.

»Ne moraš da legneš da bi zaspao«, odgovorio je. »Kada bi te ljudi u normalnom stanju svesti sada videli, izgledalo bi im da imaš slabu vrtoglavicu, ili čak da si pijan.«

Objasnio je da tokom normalnog sna pomeranje skupne tačke ide duž jedne od ivica čovekovog pojasa. »Takva pomeranja su uvek praćena dremežom. Pomeranja koja su izazvana namerno dešavaju se duž središne čovekovog pojasa i ne prati ih dremež, a ipak *sanjač* spava. Baš na ovom mestu se novi i stari vidovnjaci razilaze upokušaju da dođu do moći«, nastavio je. »Sta-

ri vidovnjaci su želeli kopiju tela, ali fizički snažniju, pa su pokretali svoje skupne tačke da klize duž desne ivice ljudskog pojasa. Što su se one dublje kretale duž desne ivice, bizarnije je postajalo njihovo *sanjajuće telo*. Ti si se sinoć lično osvedočio o čudovišnom ishodu dubokog pomeranja duž desne ivice.«

Rekao je da su novi vidovnjaci sasvim različiti, da oni svoje skupne tačke održavaju duž sredine čovekovog pojasa. Ako je pomeranje plitko, kao što je pomeranje u povišenu svest, *sanjač* je skoro kao bilo ko drugi na ulici, osim blage osetljivosti na emocije kao što su strah i sumnja. Ali u određenoj dubini *sanjač* koji se pomera duž sredine postaje mehur svetlosti. Svetlosni mehur je *sanjajuće telo* novih vidovnjaka.

Takođe je rekao da je takvo bezlično *sanjajuće telo* mnogo podesnije za razumevanje i proučavanje, koji su osnova svega što novi vidovnjaci rade. Snažno humanizovano *sanjajuće telo* starih vidovnjaka navelo ih je da traže odgovore koji su bili podjednako lični, humanizovani.

Izgledalo je da je don Huanu ponestalo reči.

»Postoji još jedan izazivač smrti«, rekao je odsečno, »koji uopšte ne liči na onu četvoricu koje si *video*, i gotovo se ne razlikuje od običnih ljudi sa ulice. On je ostvario ovaj jedinstven podvig tako što je bio sposoban da svoj otvor po želji otvara i zatvara.«

Igrao se prstima, skoro nervozno.

»Stari vidovnjak koga je nagual Sebastijan otkrio 1723. godine je taj izazivač smrti«, nastavio je. »Taj dan mi smatramo za početak naše loze, novi početak. Taj izazivač smrti, koji je na zemlji već stotinama godina, promenio je živote svih naguala koje je upoznao, neke mnogo temeljitije nego druge. I on je sreo svakog pojedinog naguala naše loze od tog dana 1723.«

Don Huan me je netremice posmatrao. Osećao sam se čudno zbunjen. Mislio sam da je moja zbunjenost nastala iz nedoumice. Vrlo ozbiljno sam sumnjao u sadržaj priče, i istovremeno sam zbunjeno verovao da je sve što je on rekao istina. Objasnio sam svoju nedoumicu.

»Problem racionalne neverice nije samo tvoj«, rekao je don Huan, »mog dobrotvora je u početku mučila ista stvar. Naravno, kasnije se svega setio. Ali mu je za to trebalo dugo vremena. Kada sam ga upoznao, bio se već skoro svega prisetio, tako da se nikad nisam osvedočio u njegove sumnje. Samo sam slušao o tome.

Čudno je to da ljudi koji nikad nisu videli tog čoveka imaju manje teškoća da prihvate da je on jedan od prvobitnih vidovnjaka. Moj dobrotvor je rekao da je njegova nedoumica proizlazila iz činjenice što je šok od susreta sa takvim stvorenjem slepio skupa izvestan broj zračenja. Tim zračenjima je bilo potrebno vreme da se razdvoje.«

Don Huan je nastavio da objašnjava da će, kada moja skupna tačka nastavi da se pomera, doći trenutak kada će pogoditi pravu kombinaciju zračenja. U tom trenutku će dokaz o postojanju tog čoveka postati nesumnjivo očigledan.

Osećao sam da moram ponovo da razgovaram o svojoj nedoumici.

»Skrećemo s teme«, rekao je. »Možda izgleda kao da ja pokušavam da te uverim da taj čovek postoji; u stvari, želim da govorim o činjenici da stari vidovnjak zna kako da manipuliše kotrljajućom silom. Nije važno da li ti veruješ da on postoji ili ne veruješ. Jednog ćeš dana sa sigurnošću znati činjenicu da je on zaista uspeo da zatvori svoj otvor. Energija koju on pozajmljuje od naguala svake generacije služi mu isključivo za to da zatvori svoj otvor.«

»Kako je on uspeo da ga zatvori?« upitao sam.

»Nema načina da se to sazna«, odgovorio je. »Razgovarao sam sa drugom dvojicom koji su se suočili sa tim čovekom, nagualom Hulijanom, i nagualom Elijasom. Nijedan od njih ne zna kako. Taj čovek nikad nije otkrio kako zatvara taj otvor, koji, pretpostavljam, posle izvesnog vremena počinje da se otvara. Nagual Sebastijan je rekao da je, kada je prvi put video starog vidovnjaka, taj čovek bio vrlo onemoćao, u stvari na samrti. Ali kada ga je moj dobrotvor upoznao, on je čio poskakivao, kao mladić.«

Don Huan je rekao da je nagual Sebastijan tom bezimenom čoveku dao nadimak »stanar«, jer su oni napravili sporazum po kome je on dobijao energiju, tako reći smeštaj, a zakupninu je plaćao u obliku usluga i znanja.

»Da li je u toj razmeni neko ikad povređen?« upitao sam.

»Nijedan od naguala koji su sa njim razmenjivali energiju nije bio povređen«, odgovorio je. »Čovek se obavezao da će od naguala uzimati samo malo od viška energije, u zamenu za darove, neobične sposobnosti. Na primer, nagual Hulijan je dobio hod moći. Mogao je njime da probudi ili uspava zračenje unutar svoje čahure kako bi po želji izgledao mlađi ili stariji.«

Don Huan je objasnio da su izazivači smrti većinom išli toliko daleko da nisu osvetljavali sva zračenja unutar svojih čahura, izuzev onih koja su odgovarala zračenjima saveznika. Tako su bili sposobni da na iverstan način imitiraju saveznike.

Svaki od izazivača smrti koje smo susreli na steni, rekao je don Huan, mogao je da pokrene skupnu tačku do određenog mesta na svojoj čahuri, kako bi osvetlio zračenja koja imaju i saveznici i da dela zajedno sa njima. Ali, niko od njih nije mogao da je vrati u njen uobičajeni položaj i da saobraća sa ljudima. Stanar, s druge strane, može da pomeri svoju skupnu tačku da skupi svakodnevni svet kao da se nikad ništa nije desilo.

Don Huan je takođe rekao da je njegov dobrotvor bio uveren, a i on se u potpunosti slagao sa njim, da ono što se dešava tokom pozajmljivanja energije jeste da stari vrah pokreće skupnu tačku naguala da naglasi zračenja saveznika unutar čahure naguala. On tada i iskorišćava veliki udar energije, koji proizvodi ona zračenja koja su se iznenada centrirala pošto su prethodno bila tako duboko usnula.

Rekao je da energija koja je u nama zatvorena u nenaglašenim zračenjima ima strahovitu snagu i nezamisliv domet. Možemo samo maglovito da zamislimo koliki je delokrug te strahovite sile, ako uzmemo u obzir da energija koja se koristi u opažanju i delanju u

svetu svakodnevnog života nastaje kao proizvod centriranja jedva jedne desetine zračenja koja su zatvorena unutar ljudske čahure.

»U trenutku smrti sva se ta energija oslobađa odjedanput«, nastavio je. »U tom trenutku živa bića preplavi najnepojmljivija sila. To nije kotrljajuća sila koja im je slomila otvore, jer ta sila nikad ne ulazi u unutrašnjost čahure; ona je samo natera da kolabira. To što ih preplavi je snaga svih zračenja koja se iznenada centriraju, pošto su čitavog života dremala. Tako velika sila ne može da izađe ni na koje drugo mesto sem kroz pukotinu.«

Dodao je da je stari врач pronašao način da tu energiju istoči. Centrirajući ograničen i vrlo naročit spektar zračenja koja dremaju unutar čahura naguala, stari vidovnjak istoči ograničen ali strahovit udar.

»Šta misliš, na koji način on tu energiju prima u svoje telo?« upitao sam.

»Tako što odškrine otvor naguala«, odgovorio je. »On pomera skupnu tačku naguala sve dok se otvor malo ne odškrine. Kada se energija novocentriranih zračenja oslobodi kroz taj otvor, on je prima kroz sopstveni otvor.«

»Zašto taj stari vidovnjak radi to što radi?« upitao sam.

»Mislim da je on uhvaćen u krug koji ne može da prekine«, odgovorio je. »Mi smo sa njim sklopili jedan sporazum. On se trudi da ga se pridržava, a i mi takođe. Mi ne možemo da prosuđujemo o njemu, pa ipak moramo da znamo da njegov put ne vodi u slobodu. On to zna, i on takođe zna da ne može to da izmeni; postao je žrtva prilika koje je sam stvorio. Jedino što može da uradi jeste da što je moguće više produži da postoji u obliku sličnom saveznikovom.«

16 LJUDSKI KALUP

Odmah posle ručka don Huan i ja smo seli da razgovaramo. Počeo je bez ikakvog uvoda. Rekao je da je sa mnom razmatrao, brižljivo i detaljno, sve istine o svesti koje su stari vidovnjaci otkrili. Rekao je da ja sada znam novi poredak po kome su ih uredili novi vidovnjaci. U našim poslednjim susretima, rekao je, pružio mi je detaljan opis dveju sila koje pomažu našim skupnim tačkama da se kreću: podrška zemlje i kotrljajuća sila. Takođe je objasnio tri tehnike koje su razradili novi vidovnjaci — *traganje*, *nameru* i *sanjanje* — i njihov uticaj na kretanje skupne tačke.

»Sada, jedino što ti je ostalo da uradiš pre no što se objašnjenje umeća svesti završi«, nastavio je, »jeste da sam probiješ prepreku opažanja. Moraš da pomeriš svoju skupnu tačku bez ičije pomoći i da centriraš drugi veliki pojas zračenja.«

»Ako to ne učiniš, sve što si učio i radio sa mnom biće samo puka priča, samo reči. A reči su prilično jeftine.«

Objasnio je da kada se skupna tačka udaljava sa svog uobičajenog položaja i stiže u određenu dubinu, ona probija prepreku koja začas remeti njenu sposobnost da centrira zračenja. To doživljavamo kao trenutak opažene praznine. Stari vidovnjaci zvali su taj trenutak zid od magle, jer se zona magle pojavljuje kad god posustane centriranje zračenja.

Rekao je da ima tri načina na koja se prema tome može odnositi. Može se uzeti apstraktno kao prepreka opažanju; može se osećati kao čin probijanja zategnutog papirnog zastora čitavim telom; ili se može *videti* kao zid od magle.

Tokom mog naukovanja kod don Huana bezbroj puta me je vodio da *vidim* prepreku opažanja. U početku mi se dopadala ideja da je to zid od magle. Don Huan me je upozorio da su stari vidovnjaci takođe najviše voleli da to *vide* na taj način. Rekao je da u *viđenju* toga kao zida od magle postoji velika uteha i zadovoljstvo, ali da takođe postoji velika opasnost od pretvaranja nečeg nepojmljivog u nešto tmurno i zlokožno; zato je on preporučivao da je bolje nepojmljive stvari ostaviti nepojmljivim nego da one postanu deo popisa prve pažnje.

Nakon kratkotrajnog osećanja lagodnosti od *viđenja* zida od magle morao sam da se složim sa don Huanom da je bolje da period prenosa ostane kao (nepojmljiva apstrakcija, ali tada mi je već bilo nemoguće da probijem ustaljenje moje svesti. Svaki put kada bih bio u položaju da probijem prepreku opažanja, *video* bih zid od magle.

Jednom prilikom, ranije, žalio sam se don Huanu i Henaru da, iako želim da *vidim* to kao nešto drugo, ne uspevam. Don Huan je protumačio da je to razumljivo, jer sam ja morbidan i mračan, i da smo on i ja vrlo različiti u tom pogledu. On je bio bezbrižan i praktičan, i nije obožavao ljudski popis. Ja, s druge strane, nisam hteo da odbacim svoj popis, i shodno tome bio sam težak, zlosrećan i nepraktičan. Bio sam pogođen i rastužen njegovim oštrim prebacivanjem i postao sam vrlo sumoran. Don Huan i Henaro su se smejali dok im suze nisu potekle niz obraze.

Henaro je dodao da sam ja, povrh svega, osvetoljubiv i da sam sklon gojenju. Tako su se smejali da sam napokon morao da im se pridružim.

Don Huan mi je onda rekao da vežbanje sakupljanja drugih svetova omogućava skupnoj tačka da stekne iskustvo o pomeranju. Uvek sam se, međutim, pitao kako da dođem do podsticajne podrške da izmestim

svoju skupnu tačku iz njenog prvobitnog položaja. Kada sam ga ranije pitao o tome, ukazivao je da, pošto je centriranje sila koja sve prožima, namera čini da se skupna tačka pokreće.

Ponovo sam ga pitao o tome.

»Ti si sada u položaju da na to pitanje sam odgovoriš«, uzvratio je. »Umeće svesti je ono što skupnoj tačka daje podršku. Na kraju krajeva, zaista vrlo malo zavisi od nas, ljudskih bića; mi smo, u stvari, jedna skupna tačka učvršćena u određenom položaju. Naš neprijatelj i istovremeno naš prijatelj je naš unutrašnji dijalog, naš popis. Budi ratnik; isključi svoj unutrašnji dijalog; napravi popis i onda ga odbaci. Novi vidovnjaci prave popise i onda im se smeju. Bez popisa skupna tačka postaje slobodna.«

Don Huan me je podsetio da je dosta govorio o jednom od najistrajnijih vidova našeg popisa: o našoj ideji Boga. Taj vid, rekao je, jeste kao jak lepak koji vezuje skupnu tačku za njen prvobitni položaj. Ako bih hteo da skupim drugi pravi svet sa još jednim velikim pojasem zračenja, morao bih da preduzmem obavezne korake kako bih svoju skupnu tačku oslobodio svih veza.

»Taj korak je da se *vidi* ljudski kalup«, rekao je. »To moraš danas da uradiš bez pomoći.«

»Šta je ljudski kalup?« upitao sam.

»Mnogo puta sam ti pomogao da ga vidiš«, odgovorio je. Znaš ti o čemu ja govorim.«

Uzdržao sam se da priznam da ne znam o čemu priča. Ako on kaže da sam video ljudski kalup, svakako je tako i bilo, iako nemam ni bledu predstavu kako on izgleda.

Znao je o čemu mislim. Uputio mi je poznati osmeh i lagano zavrteo glavom.

»Ljudski kalup je prostran svežanj zračenja u velikom pojasu organskog života« rekao je. »Zove se ljudski kalup jer se taj svežanj javlja jedino unutar ljudske čahure.

»Ljudski kalup je ona količina Orlovih zračenja koju vidovnjaci mogu neposredno da *vide* bez ikakve opasnosti po njih.«

Duga je bila pauza pre nego što je ponovo progovorio.

»Probijanje prepreka opažanja poslednji je zadatak u umeću svesti«, rekao je. »Da bi svoju skupnu tačku doveo u taj položaj, moraš da skupiš dovoljno energije. Otputuj natrag. Seti se šta si učinio!«

Bezuspješno sam pokušavao da se prisetim šta je ljudski kalup. Osećao sam bolnu frustraciju i nemoć koja se ubrzo pretvorila u pravi bes. Bio sam ljut na sebe, na don Huana, na sve.

Don Huana nije doticao moj gnev. Rekao je prozaično da je taj bes prirodna reakcija na oklevanje skupne tačke da se pokrene po komandi.

»Proći će dosta vremena pre no što uspeš da prime-niš princip da je tvoja zapovest Orlova zapovest«, rekao je. »To je bit umeća *namere*. U međuvremenu, zapovedaj i ne sekiraj se, čak ni u najgorim trenucima sumnje. Biće to spor proces, da se ta komanda čuje i poštuje kao da je Orlova komanda.«

Takođe je rekao da postoji neizmerno područje svesti između uobičajenog položaja skupne tačke i položaja u kome više nema sumnje, koji je skoro mesto gde se pojavljuje prepreka opažanja. U tom neizmernom području ratnici upadaju u sva moguća shvatljiva nedela. Upozorio me je da budem na oprezi i da ne gubim samouverenost, jer ću kad tad neizbežno biti pogođen naletima osećanja poraza.

»Novi vidovnjaci preporučuju jednostavan čin kada im nestrpljenje, ili očajanje, ili ljutnja, ili tuga stanu na put«, nastavio je. »Oni preporučuju da ratnici kolutaju očima. Bilo koji pravac je delotvoran; lično više volim smer kazaljki.«

»To kretanje očiju navodi skupnu tačku da se trenutno pokrene. To kretanje će ti doneti olakšanje. Ono je umesto pravog umeća *namere*.«

Požalio sam se da on nema dovoljno vremena da mi kaže o *nameri*.

»Sve će ti se to vratiti jednog dana«, uveravao me je. »Jedna će stvar pokrenuti drugu. Jedna ključna reč, i sve će pokuljati iz tebe kao da su vrata na pretovarenom ormanu popustila.«

Potom se vratio na raspravljajanje o ljudskom kalupu. Rekao je da *videti* ga sam, bez ičije pomoći, predstavlja vrlo važan korak, jer svi mi imamo određene ideje koje se moraju slomiti da bismo se osloboditi; vidovnjak koji putuje u nepoznato da *vidi* nesaznajno mora da bude u besprekornom stanju.

Namignuo mi je i rekao da biti u besprekornom stanju postojanja znači biti oslobođen racionalnih pretpostavki i racionalnih strahova. Dodao je da me i moji racionalni strahovi i pretpostavke sprečavaju da ponovo centriram zračenja koja će me navesti da se setim *vide-nja* ljudskog kalupa. Požurivao me je da se opustim i da kolutam očima, kako bih pokrenuo svoju skupnu tačku. Stalno je ponavljao da je zaista važno da se čovek seti da je *video* ljudski kalup, pre nego što ga ponovo vidi. I pošto je on imao vrlo malo vremena, mojoj sporosti tu nije bilo mesta.

Pokretao sam oči kao što mi je predložio. Gotovo odmah zaboravio sam nelagodnost i zatim mi je naglo sinuo blesak sećanja i znao sam da ja jesam *video* ljudski kalup. To se dogodilo pre više godina, jednom prilikom koju sam sasvim dobro zapamtio, jer je, s gledišta mog katoličkog odgoja, don Huan iznosio stavove najvećeg svetogrđa koje sam ikada čuo.

Sve je započelo kao slučajan razgovor dok smo pešačili u podnožju planina u pustinji Sonori. Objašnjavao mi je šta je značilo ono što mi je radio svojim učenjima. Zaustavili smo se da bismo se odmorili, i seli smo na nekakvo veliko kamenje. Nastavio je da objašnjava proceduru svog nauka, i to me je podstaklo da po stoti put pokušam da mu opišem kako ja na to gledam. Bilo je očigledno da on ne želi da ikada više čuje za to. Naveo me je da promenim nivo svesti i rekao mi da ću ako *vidim* ljudski kalup, moći da razuman sve što on radi, i tako nam obojici uštedeti godine teškog rada.

Potanko mi je objasnio šta je ljudski kalup. Nije o njemu govorio u terminima Orlovih zračenja, već terminima energetskog šablona koji služi da utisne ljudske osobine u amorfni mehur biološke tvari. Bar sam ja to tako razumeo, naročito pošto je on kasnije opisao

ljudski kalup služeći se analogijama iz mehanike. Rekao je da je to kao ogromna presa koja beskrajno štampa ljudska bića dok ona pod nju stižu na tehničkoj pokretnoj traci. Živo je imitirao taj proces, velikom silinom udarajući dlanom o dlan, kao da je kod svakog pljeska presa ukalupila jedno ljudsko biće.

Takođe je rekao da svaka vrsta ima svoj kalup, i da svaki pojedinac svake vrste ukalupljen tim procesom pokazuje osobine koje su karakteristične za njegovu vrstu.

Onda je počeo krajnje uzbudljivo da objašnjava ljudski kalup. Rekao je da stari vidovnjaci, kao i mistici u našem svetu, imaju nešto zajedničko — oni su bili sposobni da *vide* ljudski kalup, ali nisu razumeli šta je to. Mistici su nam vekovima davali dirljive izveštaje o svojim iskustvima. Ali mana tih izveštaja, koliko god prelepi bili, jeste krupna i očajna greška — verovali su da je ljudski kalup svemogući sveznajući svedržitelj; a takvo je i tumačenje starih vidovnjaka, koji su ljudski kalup nazivali dobrim duhom, zaštitnikom čoveka.

Rekao je da su novi vidovnjaci jedini bili trezveni da *vide* ljudski kalup i shvate šta je on. To što su oni spoznali jeste da ljudski kalup nije stvaralac, već da je obrazac svih zamislivih ljudskih osobina, i nekih koje čak i ne možemo da zamislimo. Taj kalup je naš Bog, zato što smo mi ono što on u nas utisne, a ne zato što nas on stvara ni iz čega prema svojoj slici i prilici. Don Huan je rekao da padanje na kolena u prisustvu ljudskog kalupa zaudara na oholost i samoljublje.

Strašno sam se zabrinuo kada sam čuo don Huano-vo objašnjenje. Čak i ako sebe nikada nisam smatrao uzornim katolikom, šokiralo me je njegovo bogohuljenje. Iako sam ga uljudno slušao, želeo sam da kiša svetogrđnih sudova prestane, i da se tema promeni. Ali on je nemilosrdno nastavio da izvikuje svoje gledište. Naposljetku sam ga prekinuo i rekao mu da verujem da Bog postoji.

Uzvratio je da se moja vera zasniva na poverenju, pa je stoga to polazno ubeđenje koje se ne svodi ni na šta; moje verovanje da Bog postoji je, kao i verovanje

svih ostalih, zasnovano na rekla-kazala, a ne na činu *viđenja*, rekao je.

Uverio me je da bih, čak i kad bih mogao da *vidim*, vrlo brzo pogrešio u proceni kao što su i mistici grešili. Svako ko *vidi* ljudski kalup, odmah prihvata ideju da je on Bog.

Rekao je da je mistično iskustvo slučajno *viđenje*, događaj koji se jednom desi i koji nema nikakvog značaja, pošto je rezultat slučajnog kretanja skupne tačke. Izjavio je da novi vidovnjaci zaista jedini mogu da donesu pošten sud o toj stvari, jer je kod njih slučajno *viđenje* isključeno, i jer su sposobni da *vide* ljudski kalup kad god im se prohte.

Oni su, dakle, *videli* da je ono što mi zovemo Bogom nepokretni protitip ljudskosti bez ikakve moći. Jer ljudski kalup ni pod kojim okolnostima ne može da nam pomogne intervenišući u našu korist, niti da nas kazni za naša zlodela, niti da nas bilo kako nagradi. Mi smo samo proizvod njegove prese; mi smo njegov otisak. Ljudski kalup je tačno ono što nam njegovo ime kaže da je — šablon, obrazac, kalup koji okuplja poseban svežanj vlaknastih tvari, koji mi nazivamo čovekom.

To što je rekao veoma me je ožalostilo. Ali izgledalo je da ga ne zabrinjava moja istinska uznemirenost. Nastavio je da me zadirkuje, zbog onog što je nazvao nedopustivim zločinom slučajnih vidovnjaka, koji nas navode da svoju nezamenjivu energiju usmerimo na nešto nemoćni da bilo šta učinimo. Što je više govorio, to sam se više ljutio. Kada sam se toliko naljutio da sam hteo da viknem na njega, pomerio me je u još dublje stanje povišene svesti. Udario me je sa desne strane, između bedra i grudnog koša. Taj udarac me je odneo u svetlosno zračenje, u difuzni izvor najmirnijeg i najizuzetnijeg blaženstva. Ta svetlost je bila nebo, oaza u tami oko mene.

Sa moje subjektivne tačke gledišta, *video* sam tu svetlost neizmerno dugo. Divota prizora nije se mogla opisati rečima, a ipak nisam mogao da otkrijem šta ga je činilo tako lepim. Tada mi je sinula ideja da je lepota izbijala iz osećanja sklada, osećanja mira i opuštenosti, osećanja postignuća, sigurnosti zauvek. Ose-

čao sam kako udišem i izdišem smireno i lako. Kakvo divno osećanje obilja! Znao sam, bez i trunke sumnje, da sam suočen sa Bogom, sa izvorom svega. I znao sam da me Bog voli. Bog je bio ljubav i praštanje. Kupao sam se u svetlosti i osećao očišćen, oslobođen. Nekon-trolisano sam plakao, pretežno nad sobom. Prizor te sjajne svetlosti navodio me je da se osećam bezvredan, nevažan.

Iznenada, u uhu sam začuo don Huanov glas. Re-kao je da treba da izađem iz kalupa, da je kalup samo stanica, zastanak na putovanju, koji pruža privremen mir i spokojstvo onima koji putuju u nepoznato, ali da je sterilan, nepokretan. On je istovremeno i istovetan odraz slike u ogledalu i samo ogledalo. I lik je bio ljudski

Duboko me je vređalo to što don Huan govori; po-bunio sam se protiv njegovih bogohulnih reci i sve-togrđa, hteo sam da ga izgrdim, ali nisam mogao da prekinem vezanost za moć *viđenja*. Ono me je ulovilo. Izgleda da je don Huan tačno znao kako se osećam i šta želim da mu kažem.

»Ne možeš da grdiš naguala«, rekao mi je u uvo. »Nagual ti omogućava da *vidiš*. To je tehnika naguala, moć naguala. Nagual je vodič«

Tada sam shvatio nešto u vezi sa glasom u mom uvu. To nije bio don Huanov glas, iako mu je po boji bio vrlo sličan. Takođe, glas je bio u pravu. Podstre-kivač tog *viđenja* bio je nagual Huan Matus. Njegova tehnika i njegova moć navele su me da *vidim* Boga. Rekao je da to nije Bog, već ljudski kalup; znao sam da je u pravu. Ipak nisam mogao da se pomirim s tim, ne zbog ljutnje ili tvrdoglavosti već prosto zbog ose-ćanja krajnje privrženosti i ljubavi prema božanstvu koje je bilo preda mnom.

Dok sam u tu svetlost piljio svom svojom strašću, svetlost kao da se zgusnula i *video* sam čoveka. Sjaj-nog čoveka koji je odisao ljubavlju, razumevanjem, iskrenošću, istinom, milošću. Čoveka koji je bio skup svega što je dobro.

Užarenost koju sam osetio u *viđenju* tog čoveka bila je daleko od bilo čega što sam ikad osetio. Pao

sam na kolena. Želeo sam da služim oličenju Gospoda, ali se don Huan umešao i udario me po levoj strani grudi blizu ključne kosti, i izgubio sam Boga iz vida.

Ostalo je mučno osećanje, mešavina žaljenja, ushićenja, sigurnosti i sumnje. Don Huan mi se podsmevao. Nazivao me je pobožnim i neopreznim i rekao da ću postati veliki sveštenik; mogao bih čak da prođem kao duhovni vođa koji je slučajno *video* Boga. Šaljivo me je podsticao da počnem da propovedam i da svima opisujem šta sam *video*.

Sasvim neusiljeno, ali naoko zainteresovano, dao je izjavu koja je delimično bila pitanje, a delimično tvrdnja.

»A taj čovek?« upitao je. »Ne možeš da zaboraviš da je Bog muškarac.«

Neka neobjašnjiva neizmernost počela je da mi se razjašnjava i stupio sam u stanje velike bistrine.

»Vrlo prijatno, a?« dodao je don Huan smešeći se. »Kakvo olakšanje, Bog je muško!«

Pošto sam prepričao don Huanu sve čega sam se sećao, pitao sam ga o nečemu što mi je upravo sinulo, jer je bilo vrlo čudno. Pošto sam *video* ljudski kalup, očigledno je da se moja skupna tačka pokrenula. Sećanje na ta osećanja i spoznaje bilo je toliko živo da je izazvalo osećanje potpune uzaludnosti. Sve što sam tada radio i osećao — osećao sam i sad. Pitao sam ga kako je moguće da sam ga, iako sam imao tako jasan uvid, tako potpuno zaboravio. Kao da se ništa od svega što mi se događalo nije desilo, jer sam uvek morao da počnem od početka, bez obzira koliko sam možda uznepredovao u prošlosti.

»To je samo emocionalni utisak«, rekao je. »Potpuna zabluda. Sve što si radio godinama unazad, čvrsto je zatvoreno u nekim neiskorišćenim zračenjima. Tog dana kada sam te naveo da *vidiš* ljudski kalup, na primer, i sam sam bio u velikoj zabludi. Mislio sam da ćeš, ako ga *vidiš*, moći da ga razumeš. To je bila moja prva pogreška.«

Don Huan je objasnio da je za sebe uvek mislio da vrlo sporo shvata. Nikada nije imao priliku da svoje uverenje proveri jer nije imao sa čim da se poredi. Kada sam ja pristupio a on postao učitelj, što je za njega bilo sasvim novo, shvatio je da nema načina da se razumevanje ubrza i da izmeštanje skupne tačke nije dovoljno. On je mislio da će biti dovoljno. Ubrzo je shvatio da pošto se skupna tačka u snu prirodno pokreće, kad god pretrpimo namerno pomeranje, svi možemo to odmah da popravimo. Mi se neprestano uravnotežujemo i delatnosti se nastavljaju kao da nam se ništa nije desilo.

Napomenuo je da vrednost zaključaka novih vidovnjaka postaje očigledna tek kada čovek pokuša da pokrene skupnu tačku nekog drugog. Novi vidovnjaci kažu da je u tom slučaju jedino vredan napor da se ojača postojanost skupne tačke u njenom novom položaju. Smatrali su da je jedino taj postupak vredan razmatranja. I znali su da je to dug proces i da ga treba ostvarivati deo po deo, brzinom puža.

Don Huan je zatim rekao da je upotrebljavao bilje moći na početku mog šegrtovanja, u skladu sa preporukama novih vidovnjaka. Oni su iz iskustva i *viđenjem* znali da bilje moći razdrma skupnu tačku sa njenog prirodnog boravišta. Dejstvo bilja moći na skupnu tačku je u suštini vrlo slično delovanju snova: snovi je pokreću; ali bilje moći upravlja pokretanjem u većem i širem obimu. Učitelj tada koristi dezorijentišuća dejstva takvog pomeranja da potkrepi mišljenje da opažanje sveta nikako nije konačno.

Tada sam se setio da sam ljudski kalup *video* još pet puta tokom godina. Svaki put sam bio sve ravnodušniji prema njemu. Ipak nisam nikako mogao da pređeni preko činjenice da sam Boga uvek *video* kao muškarca. Na kraju, to za mene više nije bio Bog, već je postao ljudski kalup, ne zato što je to rekao don Huan, već zato što je uverenje da je Bog muškarac postalo neodrživo. Onda sam shvatio don Huanove izjave o njemu. Nisu ni najmanje bile bogohulne niti svetogrđa i nije ih donosio iz konteksta svakodnevnog sveta. Imao

je pravo kada je rekao da novi vidovnjaci imaju prednost jer mogu da *vide* ljudski kalup onoliko često koliko žele. Ali meni je još važnije bilo to što su oni bili trezveni pa su mogli da ispituju to što *vide*.

Upitao sam ga zbog čega sam ljudski kalup uvek *video* kao muškarca. Rekao je da je to zato što moja skupna tačka tada nije bila postojana pa nije mogla da ostane potpuno prilepljena u svom novom položaju i da se pomerala bočno u muškom pojasu. To je bilo isto kao u slučaju *viđenja* prepreke opažanja kao zida magle. Skupnu tačku je na bočno pomeranje navodila gotovo neizbežna potreba, ili nužda, da nepojmljivo predstave pojmovima koji su nam najbliži: prepreka je zid a ljudski kalup ne može da bude ništa drugo do čovek. Smatrao je da bih, da sam žena, ljudski kalup *video* kao ženu.

Don Huan je zatim ustao i rekao da je došlo vreme da se prošetamo gradom, da treba da *vidim* ljudski kalup među ljudima. U tišini smo išli prema trgu, ali pre nego što smo tamo stigli, doživio sam nezadrživ nadolazak energije i odjurio sam niz ulicu prema gradskoj periferiji. Došao sam na most, i upravo tu, kao da me je čekao, *video* sam ljudski kalup kao blistavu, toplu, ćilibarsku svetlost.

Bacio sam se na kolena, ne toliko iz pobožnosti koliko zbog fizičke reakcije strahopoštovanja. Prizor ljudskog kalupa bio je zadivljujući. Osetio sam, bez trunke oholosti, da sam pretrpeo ogromnu pramenu od vremena kada sam ga prvi put *video*. Međutim, sve stvari koje sam *video* i naučio samo su povećale i produbile razumevanje čuda koje mi je bilo pred očima.

U početku je ljudski kalup bio izložen nad mostom, onda sam oči ponovo doveo u žižu i *video* da se ljudski kalup proteže i gore i dole u večnost; most je bio samo slaba ljuska, tanka crta postavljena nad večnim. Takva su bila i sićušna obličja ljudi koji su se kretali oko mene, posmatrajući me sa bestidnom ljubopitljivošću. Ali bio sam izvan njihovog domašaja, iako sam u tom trenutku bio potpuno izložen. Ljudski kalup nije imao

moć da me zaštiti ili da me poštedi, pa ipak sam ga voleo bezgranično duboko.

Mislim da sam tada razumeo nešto, što mi je don Huan često govorio, da prava naklonost ne može da bude ulaganje. Rado bih ostao sluga ljudskog kalupa, ne zbog nečega što mi on može dati, jer nema šta da da, već zbog čiste ljubavi koju sam prema njemu osećao.

Osetio sam da me nešto odvlači, i pre nego što sam nestao iz njegovog prisustva, prošaptao sam obećanje ljudskom kalupu, ali me je velika sila zbrisala odatle pre nego što sam uspeo da izložim sve što sam hteo. Najednom sam klečao na mostu dok me je grupa seljaka gledala i smejala se.

Don Huan mi je pritekao i pomogao mi da se uspravim i otpratio me do kuće.

»Postoje dva načina da se *vidi* ljudski kalup«, započeo je don Huan čim smo seli. »Možeš da ga *vidiš* kao čoveka i možeš da ga *vidiš* kao svetlost. To zavisi od pokretanja skupne tačke. Ako je pomeranje bočno, kalup je ljudsko biće, ako je pomeranje po sredini ljudskog pojasa, kalup je svetlost. Jedina vrednost toga što si danas uradio jeste da ti se skupna tačka pomerila po sredini.«

Rekao je da je položaj u kome čovek *vidi* ljudski kalup veoma blizu onih položaja u kojima se pojavljuje *sanjajuće telo* i prepreka opažanja. To je razlog što novi vidovnjaci preporučuju da se ljudski kalup *vidi* i razume.

»Da li si siguran da si shvatio šta je stvarno ljudski kalup?« upitao je uz osmeh.

»Budi ubeđen, don Huane, da sam savršeno sve stan šta je ljudski kalup«, rekao sam.

»Čuo sam kako šapućeš gluposti ljudskom kalupu, kada sam stigao na most«, rekao je uz najzlobniji osmeh.

Rekao sam mu da sam se osećao kao bezvredni sluga koji služi bezvrednog gospodara, i opet sam ponosen čistom naklonošću obećao besmrtnu ljubav.

Sve mu je to bilo smešno i smejao se sve dok nije počeo da se guši.

»Obećanje bezvrednog sluge bezvrednom gospodaru — bezvredno je«, rekao je i ponovo se zagušio smehom.

Nije mi bilo stalo da branim svoj stav. Moja naklonost prema ljudskom kalupu ponuđena je slobodno bez ikakvog uzvraćanja. Nije mi bilo važne što je moje obećanje bezvredno.

17 PUTOVANJE SANJAJUĆEG TELA

Don Huan mi je rekao da ćemo se nas dvojica poslednji put odvesti u grad Oahaku. Bilo je sasvim jasno da nikad više nećemo biti tamo zajedno. Možda će se njegova osećanja vratiti na to mesto, rekao je, ali nikad njegova celokupnost.

U Oahaki je don Huan proveo sate gledajući svetovne, trivijalne stvari, izbledelu boju zidova, oblik udaljenih planina, šare na ispucalom betonu, ljudska lica. Onda smo otišli do trga i seli na njegovu omiljenu klupu, koja nije bila zauzeta, kao i uvek kada je njemu bila potrebna.

Za vreme našeg dugotrajnog hodanja po gradu vrlo snažno sam nastojao da se osećam žalosno i mrzovoljno, ali jednostavno to nisam mogao. Bilo je nečeg veselog u vezi sa njegovim odlaskom. Objasnio je da je to nezadrživa snaga potpune slobode.

»Sloboda je kao zarazna bolest«, rekao je. »Prelazna je; nju prenosi besprekoran nagual. Ljudi to mogu da ne cene, jer ne žele da budu slobodni. Sloboda je zastrašujuća. Upamti to. Ali ne i za nas. Pripremao sam se skoro čitavog svog života za ovaj trenutak. A tako ćeš i ti.«

Stalno je iznova ponavljao da u stanju u kome smo učešće razuma ne sme da ometa moje postupke. Rekao je da su *sanjajuće telo* i prepreka opažanja položaji skupne tačke, i da je to znanje od životnog značaja za

vidovnjake, kao što je savremenom čoveku važno da ume da čita i piše. I jedno i drugo su uspesi postignuti nakon godina vežbanja.

»Vrlo je važno da se setiš, sad odmah, vremena kada je tvoja skupna tačka došla u taj položaj i stvorila tvoje *sanjajuće telo*«, rekao je veoma hitro.

Onda se nasmešio i primetio da vremena ima sasvim malo; rekao je da će prisećanje mog *sanjajućeg tela* na glavno putovanje staviti moju skupnu tačku u položaj da probije prepreku opažanja kako bi skupila drugi svet.

»*Sanjajuće telo* je poznato pod raznim imenima«, rekao je posle duge pauze. »Ja najviše volim ime drugi. Taj termin pripada starim vidovnjacima, kao i njegova ćud. Ja se posebno ne brinem za njihovu ćud, ali moram da priznam da mi se dopada njihov termin. Drugi. Misteriozan je i preteći. Baš kao i starim vidovnjacima, pruža mi osećanja tame, senki. Stari vidovnjaci su rekli da drugi uvek stiže ogrnut vetrom.«

Godinama su don Huan i ostali članovi njegovog društva pokušavali da me uvere da možemo istovremeno da budemo na dva mesta, da možemo da iskusimo jednu vrstu opažajne dvojnosti.

Dok je don Huan govorio, počeo sam da se sećam nečeg toliko duboko zaboravljenog da je u početku to bilo kao da sam samo slušao o tome. Tada sam, korak po korak, shvatio da sam to iskustvo i sam doživeo.

Bio sam istovremeno na dva mesta. To se desilo jedne noći u planinama severnog Meksika. Celog dana sam sa don Huanom sakupljao bilje. Zaustavili smo se da prenoćimo i ja sam gotovo zaspao od umora kada je iznenada naleteo vetar i don Henaro iskočio iz tame pravo preda me i na smrt me uplašio.

Prva misao mi je bila sumnjičava. Verovao sam da se don Henaro čitavog dana krio u grmlju, čekajući da se spusti mrak pa da izvede svoje zastrašujuće pojavljivanje. Dok sam ga gledao kako se šepuri uokolo, primetio sam da se s njim zbilo nešto istinski čudno te noći. Nešto primetno, stvarno, a ipak nešto što nisam mogao da odredim.

Šalio se sa mnoom i ludirao naokolo, izvodeći pokrete koji su čikali moj razum. Don Huan se kao ble sav smejao mom zaprepaščenju. Kada je prosudio da je kucnuo čas, naveo me je da se pomerim u povišenu svest i za trenutak sam mogao da *vidim* don Huana i don Henara kao dva velika mehura svetlosti. Henaro nije bio Henaro od krvi i mesa koga sam poznavao u stanju normalne svesti, već njegovo *sanjajuće telo*. Tvrđim to jer sam ga *video* kao vatrenu loptu koja je bila iznad tla. Nije bio ukorenjen kao što je bio don Huan. To je bilo kao da je Henaro, mehur svetlosti, bio na ivici poletanja, već gore, u vazduhu, nekoliko stopa iznad zemlje, spreman da odzui.

Sledeća stvar koju sam izveo te noći, koja mi se iznenada jasno ukazala kada sam se setio tog događaja, bilo je da sam znao da treba da kolutam očima da bih naveo svoju skupnu tačku da se pokrene. Mogao sam, *namerom*, da centriram zračenja koja su mi omogućila da *vidim* Henara kao mehur svetlosti, ili sam mogao da centriram zračenja koja su me navela da ga *vidim*. sasvim čudnog, nepoznatog, stranog.

Kada sam *video* Henara kao čudnog, oči su mu imale zao sjaj, kao oči zverinja u mraku. Ali bile su oči, i pored toga. Nisam ih *video* kao tačke ćilibarske svetlosti.

Te noći je don Huan rekao da će Henaro pomoći da se moja skupna tačka pomeri vrlo duboko, da treba da ga podražavam i da radim sve što i on radi. Henaro je isturio stražnjicu i zatim vrlo snažno potisnuo karlicu napred. Mislio sam da je to skaredan gest. Stalno je to iznova ponavljao, okrećući se okolo kao da igra.

Don Huan me je gurnao po ruci, požurujući me da podražavam Henara, i podražavao sam ga. Obojica smo se okolo ludirali, izvodeći taj groteskni pokret. Posle nekog vremena osetio sam da moje telo samo izvodi taj pokret bez učešća onoga što sam smatrao svojim pravim ja. Odvojenost mog tela od stvarnog mene postala je još izraženija, i onda sam u određenom trenutku *video* neki smešan prizor — kako dva čoveka jedan prema drugom izvode nepristojne pokrete.

Gledao sam očaran i shvatio da sam ja jedan od te dvojice. U trenutku kada sam to shvatio, osetio sam kako me nešto povlači i našao sam se ponovo kako karlicu potiskujem napred-nazad u skladu sa Henarom. Skoro istovremeno primetio sam da nas drugi čovek, koji sedi pored don Huana, posmatra. Vetar je duvao oko njega. Mogao sam da vidim kako mu je kosa razbarušena. Bio je go i izgledao zbunjen. Vetar ga je okružio kao da ga štiti, ili, možda naprotiv, kao da pokušava da ga oduva.

Sporo sam shvatio da sam ja taj drugi čovek. A kada sam to shvatio, doživeo sam najveći potres u životu. Jedna nedokučiva fizička sila razvukla me je na dvoje, kao da sam bio od vlakana, i ponovo sam buljio u čoveka, koji sam bio ja, kako se ludira okolo sa Henarom, a istovremeno sam gledao golog čoveka, koji je isto bio ja, kako pilji u mene dok sa Henarom pravim nepristojne pokrete. Potresao sam se toliko snažno da sam izgubio ritam pokreta i srušio se.

Don Huan mi je pomogao da ustanem, to je sledeća stvar koje se sećam. Henaro i drugi ja, onaj goli, nestali su.

Takođe sam se setio da je don Huan odbio da razgovara o tom događaju. Nije ga objašnjavao osim što je rekao da je Henaro, stručnjak da stvori svog dvojnika, ili drugog, i da sam ja imao duge uzajamne uticaje sa Henarovim dvojnikom u stanju normalne svesti a da to nikad nisam otkrio.

»Te noći, kao i stotinama puta ranije, Henaro je tvoju skupnu tačku naveo da se pokrene veoma duboko u tvoju levu stranu«, objašnjavao je don Huan pošto sam mu ispričao sve čega se sećam. »Njegova moć je bila takva da je on odvuкао tvoju skupnu tačku tamo gde se pojavljuje *sanjajuće telo*. Video si svoje *sanjajuće telo* kako te gleda. A njegovo igranje te je prevarilo.«

Pitao sam ga da mi objasni kako je Henarov nepristojan pokret mogao da ima tako drastično dejstvo.

»Ti si čistunac«, rekao je. »Henaro je iskoristio tvoje trenutno nezadovoljstvo i zbunjenost što moraš da izvodiš skaredne pokrete. Pošto se nalazio u svom sa-

njajućem telu, imao je moć da vidi Orlova zračenja; stalnim preimućstvom mogao je da sasvim sigurno navede tvoju skupnu tačku da se pomeri.«

Rekao je da je sve što mi je Henaro pomogao da izvedem te noći bilo manje važno, da je Henaro pomerao moju skupnu tačku i navodio je da napravi *sanjajuće telo* mnogo, mnogo puta, ali da ti događaji nisu bili ono čega je on želeo da se setim.

»Želim da ponovo centriraš odgovarajuća zračenja i da se setiš vremena kada si se stvarno probudio u *sanjajućem položaju*« rekao je.

Izgledalo je da je čudan talas energije eksplodirao u meni, i znao sam čega je želeo da se setim. Međutim, nisam mogao da sećanje usmerim na ceo događaj. Mogao sam samo delimično da ga se prisetim.

Setio sam se da smo jednog jutra don Huan, don Henaro i ja sedeli baš na ovoj istoj klupi dok sam bio u stanju normalne svesti. Don Henaro je sasvim iznenada rekao da će svoje telo naterati da ode sa klupe a da sam neće ustati. Ta izjava je bila sasvim izvan konteksta onoga o čemu smo raspravljali. Bio sam se navikao na don Huanove mirne, poučne reči i postupke. Okrenuo sam se prema don Huanu, očekujući objašnjenje, ali je on ostao neosetljiv, gledajući pravo pred se kao da don Henaro i ja uopšte nismo bili tu.

Don Henaro me je gurnuo da bi privukao moju pažnju, i tada sam bio svedok najuznemiravajućeg mogućeg prizora. Stvarno sam video Henara na drugom kraju trga. Mahao mi je da priđem. Ali takođe sam video don Henara kako sedi pored mene, gledajući pravo napred, baš kao i don Huan.

Hteo sam da kažem nešto, da bih izrazio svoje strahopoštovanje, ali sam zanemio, zarobljen nekom silom svud oko sebe, koja mi nije dala da govorim. Ponovo sam pogledao Henara preko parka. Još uvek je bio tamo, pokazujući mi pokretima glave da mu se pridružim.

Moja emocionalna uznemirenost rasla je iz trenu u tren. Želudac mi se prevrtao, i napokon sam imao suženu perspektivu, koja je vodila pravo do Henara na drugoj strani trga. A tada me je velika ljubopitli-

vost, ili ogroman strah, što je u tom trenutku izgledalo isto, povuklo do mesta gde je bio on. Naveo me je da se okrenem i pokazao mi tri čoveka koja su sedela na klupi, nepokretno, kao da je vreme iščezlo.

Osetio sam se užasno nelagodno, nekakav unutrašnji svrab, kao da su se meki organi zatvoreni u mom telu zapalili, i zatim sam se opet našao na klupi, ali Henaro je već bio otišao. Mahnuo mi je u znak pozdrava preko trga i izgubio se među ljudima koji su išli na pijacu.

Don Huan je živnuo. Nastavio je da me posmatra. Ustao je i hodao oko mene. Ponovo je seo i nije mogao da zadrži ozbiljan izraz lica dok mi je govorio

Shvatio sam zašto se tako ponaša. Stupio sam u stanje povišene svesti bez pomoći don Huana. Henaro je uspeo da navede moju skupnu tačku da se sama pokrene.

Nesvesno sam se nasmejavao kada sam video svoju beležnicu, koju je don Huan svečano stavio u džep. Rekao je da će moje stanje povišene svesti iskoristiti da mi pokaže kako misteriji čoveka i misteriji sveta nema kraja.

Potpuno sam se koncentrisao na njegove reči. Međutim, don Huan je rekao nešto što nisam razumeo. Zamolio sam ga da ponovi šta je rekao. Počeo je da priča vrlo lagano. Mislio sam da je snizio glas da nas drugi ljudi ne bi čuli. Slušao sam pažljivo, ali nisam razumeo ni reč od onoga što je govorio; ili je govorio jezikom koji mi je bio stran, ili je trtljao. Najčudnije od svega je bilo to što je nešto držalo moju pažnju na okupu, ili ritam njegovog glasa ili činjenica što sam se silio da razumem. Osećao sam da mi je um drukčiji nego inače, iako nisam mogao da pronađem u čemu je ta razlika. Dugo sam razmišljao pokušavajući da shvatim šta se zbiva.

Don Huan mi je govorio vrlo tiho na uvo. Rekao je da je, pošto sam ušao u povišenu svest bez njegove pomoći, moja skupna tačka vrlo klimava, i da mogu da je pustim da se pomeri u levu stranu opuštajući se, zapadajući u polusan na toj klupi. Uveravao me je da

me čuva, da nemam čega da se plašim. Požurivao me je da se opustim, da dozvolim svojoj skupnoj tački da se pokrene.

Odmah sam osetio težinu kao da sam zaspao dubokim snom. U jednom trenu sam postao svestan da sanjam. Video sam kuću koju sam video ranije. Priblizavao sam joj se hodajući ulicom. Bilo je i drugih kuća, ali na njih nisam obraćao pažnju. Nešto je učvrstilo moju svest za tu određenu kuću koju sam video. Bila je to, velika, savremena, omalterisana kuća, sa travnjakom ispred.

Kada sam prišao bliže kući, osetio sam bliskost sa njom, kao da sam je i ranije sanjao. Hodao sam pošljunčanom stazom do ulaznih vrata; bilo je otvoreno i ušao sam. Tu je bilo tamno predvorje i velika gostinska soba sa desne strane, nameštena tamnocrvenim kaučem i prikladnim foteljama postavljenim u ugao. Nedvosmisleno sam imao suženu perspektivu; mogao sam da vidim samo ono što mi je bilo pred očima.

Jedna mlada žena stajala je pored kauča kao da je upravo ustala kad sam ja ušao. Bila je tanka i visoka, prefinjeno odevena u odeću po meri. Bila je možda u poznim dvadesetim. Kosa joj je bila tamnosmeđa, vatrene crne oči koje su izgledale kao da se smeše, i zašiljen, lepo izvajan nos. Bila je svetle puti ali sada divno preplanule. Smatrao sam da je zanosno lepa. Izgledalo mi je da je Amerikanka. Klimnula je, smešeći se, i ispružila ruke s dlanovima na dole, kao da mi pomaže da se podignem.

Stisnuo sam joj šake najtrapavijim pokretom. Uplašio sam se i pokušao da se vratim, ali me je ona držala čvrsto, a ipak tako blago. Ruke su joj bile duge i prelepe. Govorila mi je na španskom, sa slabim tragom stranog naglaska. Molila me je da se opustim, da osetim njene ruke, da svoju pažnju usredsredim na njeno lice i da pratim pokretanje njenih usana. Hteo sam da je pitam ko je ona, ali nisam mogao da izustim ni reči.

Onda sam u uhu čuo don Huanov glas. Rekao je: »Aha, tu si«, kao da me je upravo pronašao. Sedeo sam

sa njim na klupi u parku. Ali sam takođe mogao da čujem glas mlade žene. Rekla je: »Dodi i sedi sa mnom.« Upravo sam to uradio i započeo najneverovatnije menjanje tačke gledišta. Naizmenično sam bio sa don Huanom i sa tom mladom ženom. Mogao sam ih oboje videti sasvim jasno.

Don Huan me je upitao da li mi se ona sviđa, da li mi ona izgleda umirujuće i privlačno. Nisam mogao da govorim, ali sam mu nekako preneo osećanje da mi se ta mlada žena neizmerno dopada. Mislio sam, bez ikakvog očiglednog razloga, da je ona uzor dobrote, da je ona neophodna za ono što don Huan radi sa mnom.

Don Huan mi je opet govorio na uvo i rekao da, ako mi se ona toliko sviđa, treba da se probudim u njenoj kući, da će me voditi osećanje topline i privlačnosti prema njoj. Kikotalo mi se i bio sam opušten. Osećanje neodoljivog uzbuđenja strujalo mi je kroz telo. Osećao sam se kao da me to uzbuđenje u stvari razlaže. Nije me brinulo šta se sa mnom dešava. Radosno sam se zagnjurio u tamu, neopisivo crnu, i onda sam se našao u kući te mlade žene. Sedeo sam sa njom na kauču.

Posle trenutka čistog životinjskog straha, shvatio sam da nekako nisam potpun. Nešto je u meni nedostajalo. Međutim, nisam smatrao da je situacija preteća. Kroz um mi je minula misao da *sanjam* i da ću se uskoro probuditi na klupi u parku u Oahaki sa don Huanom, gde se zaista nalazim, gde stvarno pripadam.

Mlada žena mi je pomogla da ustanem i odvela me do kupatila gde je velika kada bila puna vode. Tada sam shvatio da sam potpuno go. Blago mi je pomogla da uđem u kadu i pridržavala mi je glavu dok sam napola plutao u vodi.

Posle nekog vremena pomogla mi je da izađem iz kade. Osećao sam se slabo i lomno. Legao sam na kauč u gostinskoj sobi i ona mi je prišla sasvim blizu. Mogao sam da čujem kako joj lupa srce i kako joj krv kola telom. Oči su joj bile kao dva zračeća izvora nečega što nije bila ni svetlost ni toplota, već nešto čudno između to dvoje. Znao sam da *vidim* živahnu silu kako

se prenosi iz njenog tela kroz njene oči. Čitavo njeno telo bilo je kao užarena peć, sjajilo se.

Osetio sam čudan drhtaj koji je uzбудio čitavo moje biće. Bilo je to kao da su mi živci bili na udaru i kao da ih je neko čupao. Osećanje je bilo mučno. Onda sam se ili onesvestio ili zaspao.

Kada sam se probudio, neko je peškire potopljene u hladnoj vodi stavljao preko mog lica i pozadi na vrat. Video sam da mlada žena sedi pored moje glave, na krevetu u kome sam ležao. Vedro vode bilo je na noćnom stočiću. Don Huan je stajao u podnožju kreveta sa mojom odećom prebačenom preko ruke.

Bio sam sasvim budan. Seo sam. Pokrili su me ćebetom.

»Kako je putnik?« upitao me je don Huan smešeći se. »Da li si sad u jednom komadu?«

To je bilo sve čega sam mogao da se setim. Ispričao sam tu epizodu don Huanu, i dok sam govorio, setio sam se još jednog dela. Setio sam se da mi se don Huan rugao i zadevao me što me je našao golog u krevetu te gospe. Bio sam strašno razdražen zbog njihovih primedbi. Obukao sam svoju odeću i u besu bučno izašao iz kuće.

Don Huan me je sustigao na prednjem travnjaku. Vrlo ozbiljno je primetio da sam ponovo onaj isti glupi ja, da sam došao sebi tako što sam se zbunio, što njemu dokazuje da mojoj samovažnosti još uvek nema kraja. Ali dodao je pomirljivo da to sada nije važno; značajna je bila činjenica što sam svoju skupnu tačku pomerio vrlo duboko u levu stranu i kao posledicu toga proputovao sam ogromnu razdaljinu.

Govorio je o čudima i misterijama, ali nisam bio u stanju da ga slušam, jer sam bio priklješten u unutrašnjoj vatri straha i samovažnosti. Zapravo sam se ljutio. Bio sam ubeđen da me je don Huan hipnotisao u parku i da me je zatim odveo u kuću te dame, i da su mi njih dvoje radili užasne stvari.

Moj bes se prekinuo. Nešto je tamo napolju na ulici bilo tako zastrašujuće da je moj bes odmah prestao. Ali pre nego što su mi se misli sasvim sredile, don Huan me je udario po leđima i od onog što se

upravo dešavalo ništa nije ostalo. Ponovo sam bio u svojoj svakodnevnoj blaženoj gluposti, srećno slušajući don Huana, brinući se da li mu se dopadam ili ne.

Dok sam pričao don Huanu o novom odlomku koga sam se upravo setio, shvatio sam da je jedan od njegovih metoda da manipuliše mojom emocionalnom uznemirenošću bio da me pomeri u normalnu svest.

»Jedina stvar koja smiruje one koji putuju u nepoznato jeste zaborav«, rekao je. »Kakvo je olakšanje biti u običnom svetu!

»Tog dana si ostvario veličanstven podvig. Bilo je trezveno da ti ne dozvolim da se usredsrediš na sve što se zbivalo. Baš kad si stvarno počeo da paničiš, naveo sam te da se pomeriš u normalnu svest; pokrenuo sam tvoju skupnu tačku u položaj gde više nema nesigurnosti. Za ratnike postoje dva takva položaja. U jednom više ne sumnjaš jer sve znaš. U drugom koji je normalna svest, ne sumnjaš jer ništa ne znaš.

»Još je za tebe tada bilo rano da znaš šta se stvarno desilo. Ali mislim da je sad pravo vreme da znaš. Gledajući tu ulicu, bio si na putu da otkriješ gde je bio tvoj *sanjajući položaj*. Tog dana si prešao ogromnu razdaljinu.«

Don Huan me je proučavao sa mešavinom veselja i žalosti. Davao sam sve od sebe da održim pod kontrolom čudnu uzbuđenost koju sam osećao. Osećao sam da je nešto strašno važno izgubljeno u mom sećanju, ili, kako bi to rekao don Huan, unutar nekih neupotrebljivih zračenja koja su jednom bila centrirana.

Pokazalo se da je moja borba da ostanem hladan bila pogrešna. Najednom kolena su mi klecnula i nervni grčevi su prostrujali. Mumlao sam, nesposoban da izgovorim jedno pitanje. Morao sam da gutam i duboko dišem pre nego što sam povratio prisebnost.

»Čim smo seli ovde da razgovaramo, rekao sam da nikakvo učešće racionalnog ne treba da ometa postupke vidovnjaka«, nastavio je strogo. »Znao sam da ćeš, ukoliko bi utvrdio šta si uradio, morati da izostaviš racionalnost, ali da ćeš to morati da uradiš u nivou svesti u kome si sada.«

Objasnio je da moram da razumem da je racionalnost stanje centriranosti, što je samo rezultat položaja skupne tačke. Naglasio je da to treba da shvatim kada sam u stanju velike ranjivosti, kao što sam u tom trenutku bio. Ako bih to shvatio kada mi se skupna tačka našla u položaju gde nema sumnje, bilo bi beskorisno, jer su saznanja te vrste opšta mesta u tom položaju. Jednako beskorisno bi bilo shvatiti to u stanju normalne svesti; u takvom stanju takve spoznaje su emocionalni izlivi koji vrede samo dok osećanja traju.

»Rekao sam da si tog dana proputovao veliku razdaljinu«, kazao je blago. »To sam rekao jer znam. Bio sam tamo, sećaš se?«

Obilno sam se znojio od nervoze i zabrinutosti. »Putovao si jer si se probudio u udaljenom *sanjajućem položaju*«, nastavio je. »Kada te je Henaro povukao preko trga, baš odavde sa ove klupe, on je prokrčio put za tvoju skupnu tačku da se pomeri iz normalne svesti sve do položaja u kome se javlja *sanjajuće telo*. Tvoje je *sanjajuće telo* u stvari preplovalo neverovatnu razdaljinu za vreme od jednog treptaja. Ipak to nije važan deo. Misterija je u *sanjajućem položaju*. Ako je on dovoljno snažan da te povuče, možeš da odeš do kraja ovog sveta ili izvan njega, baš kao i stari vidovnjaci. Oni su iščezli sa ovog sveta jer su se probudili u *sanjajućem položaju* izvan granica poznatog. Tvoj *sanjajući položaj* onog dana bio je u ovom svetu, ali podaleko od grada Oahake.

»Kako se odvija takvo putovanje?« upitao sam.

»Nema načina da se sazna kako se to dešava«, rekao je. »Snažno osećanje, ili nepokolebljiva namera, ili veliko interesovanje služe kao vodič; tada se skupna tačka snažno učvrsti u *sanjajućem položaju*, dovoljno dugo da tu dovuče sva zračenja koja su unutar čahure.«

Don Huan je tada rekao da me je tokom godina našeg druženja navodio da *vidim* bezbroj puta, bilo u stanjima normalne ili povišene svesti; *video* sam bezbroj stvari koje sada počinjem da razumem na povezaniji način. Ta povezanost nije logička ili racionalna, ali razjašnjava, kako god da to čini, sve što sam učinio,

sve što su mi radili i sve što sam *video* tokom svih tih godina sa njim. Rekao mi je da je sada potrebno poslednje razjašnjenje: povezana ali iracionalna spoznaja da je sve što smo na svetu naučili da opažamo, neraskidivo povezano sa položajem u kome se nalazi skupna tačka. Ako se skupna tačka premesti sa tog položaja, svet prestaje da bude ono što inače jeste.

Don Huan je tvrdio da premeštanje skupne tačke preko srednje linije ljudske čahure čini da čitav svet koji znamo iščezava trenutno pred našim očima, kao da je zbrisan, jer su stabilnost i supstancijalnost, koje izgledaju kao da pripadaju sudu našeg opažanja, samo sile centriranosti. Pojedina zračenja se rutinski centriraju zbog učvršćenosti skupne tačke na naročitom mestu; to je sve što se tiče našeg sveta,

»Postojanost sveta nije čudo«, nastavio je, »čudo je učvršćenost skupne tačke na bilo kom mestu. Kada vidovnjaci pokrenu svoje skupne tačke, oni se ne susreću sa iluzijom, oni se susreću sa drugim svetom; taj drugi svet je isto tako stvaran kao i onaj koji sada gledamo, ali nov položaj njihovih skupnih tačaka, koji stvara taj novi svet, mnogo je čudesniji od stare učvršćenosti.

»Uzmi sebe, na primer; ti si sada u stanju povišene svesti. Ono što možeš činiti u takvom stanju nije iluzija; jednako je stvarno kao i svet sa kojim ćeš se suočiti sutra u svom svakodnevnom životu, a ipak sutra svet, čiji si sada očevidac, neće postojati. On postoji samo kada se tvoja skupna tačka pokrene sa određenog mesta u kom si sad.«

Dodao je da je zadatak sa kojim se ratnici suočavaju kada završavaju uvežbavanje — zadatak sastavljanja. Tokom uvežbavanja ratnici, naročito muškarac nagaal, nastoje da se pokreću u što je više moguće posebnih tačaka. Rekao je da sam se ja selio u bezbroj položaja koje jednog dana treba da sastavim u povezanu celinu.

»Na primer, ako bi pokrenuo svoju skupnu tačku u određen položaj, ti bi se setio ko je ta dama«, nastavio je sa čudnim osmehom. »Tvoja skupna tačka bila

je na tom mestu stotinama puta. Trebalo bi da ti bude najlakše da ga sastaviš.«

Kao da je moje sećanje zavisilo od njegove sugestije, počeo sam maglovito da se prisećam osećanja pripadnosti. Tu je bilo osećanje bezgranične naklonosti, koja kao da me je privlačila; neprijatna slatkoća ispunila je vazduh, kao da mi je neko došao s leđa i pro-suo taj miris po meni. Čak sam se i okrenuo. I tada sam se setio. Ona je bila Kerol, žena nagual! Još juče sam bio sa njom. Kako sam mogao da je zaboravim?

Imao sam jedan neopisiv trenutak u kom su, mi-slim, sva osećanja mog psihološkog repertoara proju-rila kroz moj um. Da li je bilo moguće, pitao sam se, da se probudim u njenoj kući u Tusonu, u Arizoni, na dve hiljade milja udaljenosti? I da li je svako pojedinačno stanje povišene svesti toliko izolovano da čovek ne može da ih zapamti?

Don Huan mi je prišao i stavio mi ruku na rame. Rekao je da tačno zna kako mi je. Njegov dobrotvor ga je naterao da proživi slično iskustvo. I upravo ono što on sada pokušava da uradi sa mnom, pokušao je njegov dobrotvor sa njim: da uteši rečima. On je bio zahvalan svom dobrotvoru za taj pokušaj, ali je sumnjao, kao što i sad sumnja, da postoji način da se uteši bilo ko ko je spoznao putovanje *sanjajućeg tela*.

U mom umu sada više nije bilo sumnje. Nešto u meni je proputovalo razdaljinu između grada Oahaka u Meksiku i Tusona u Arizoni. Osećao sam čudno olakšanje, kao da sam se najzad posle svega očistio od greha.

Tokom godina koje sam proveo sa don Huanom, imao sam praznine povezanosti i sećanja. Moj boravak u Tusonu s njim toga dana bio je jedna od tih praznina. Zapamtio sam da nisam mogao da se setim kako sam stigao u Tuson. Na to, međutim, nisam obratio nikakvu pažnju. Mislio sam da je omaška bila proizvod mojih delatnosti sa don Huanom. On je uvek veoma pazio da ne produbi moju racionalnu sumnjičavost u stanjima normalne svesti, ali ako bi sumnja bila neizbežna, uvek bi davao kratka objašnjenja, navodeći kako priroda naših delatnosti podstiče ozbiljna neslaganja u sećanju.

Rekao sam don Huanu da se, pošto smo obojica tog dana završili na istom mestu, pitam da li je moguće da se dvoje ili više ljudi probudi u istom *položaju sanjanja*.

»Svakako«, rekao je. »Tako su stari toltečki vračevi odlazili u nepoznato u mnoštvima. Pratili su jedan drugog. Ne može se saznati kako čovek prati drugoga. Jednostavno, to se radi. *Sanjajuće telo* to, eto, radi. Prisustvo drugog *sanjača* podstiče ga da to radi. Onog dana si me povukao sa sobom. I ja sam te pratio jer sam želeo da budem sa tobom.«

Želeo sam da mu postavim toliko pitanja, ali je svako od njih izgledalo izlišno.

»Kako je moguće da se nisam setio žene naguala, promrmrljao sam, i užasna patnja i čežnja su me zgrabile. Pokušavao sam da se više ne osećam žalostan, ali je žalost prosto prostrujala kroz mene kao bol.

»Ti se još uvek ne sećaš«, rekao je. »Samo kada se tvoja skupna tačka pokrene, moći ćeš da se setiš. Ona je za tebe kao fantom, a i ti za nju. Video si je jednom u stanju normalne svesti, ali ona tebe nikada nije videla u stanju svoje normalne svesti. Za nju si ti podjednako važna ličnost kao i ona za tebe. S tom razlikom što ti možeš da se probudiš jednog dana i sve sastaviš. Ti imaš dovoljno vremena da to uradiš, ali ona nema. Njeno vreme ovde ističe.«

Osećao sam kao da se bunim protiv strašne nepravde. U umu sam imao spremnu pregršt primedbi, ali ih nikad nisam izustio. Don Huanov osmeh je zračio. Oči su mu sijale čistom radošću i đavolstvom. Osećao sam da očekuje moje izjave, jer je znao šta ću da kažem. Isto osećanje me je sprečilo ili, radije, ništa nisam rekao jer se moja skupna tačka sama ponovo pomerila. I onda sam znao da žena nagual ne može da žali što nema vremena, niti ja mogu da se radujem što ga imam.

Don Huan me je čitao kao bukvar. Požurivao me je da završim sa razumevanjem i da kažem zašto ne treba žaliti niti se radovati. Jedan tren sam osećao da znam zašto. Ali sam onda izgubio nit.

»Uzrujavanje što se ima vremena jednako je uzrujavanju što vremena nema«, rekao je. »To ti je sasvim isto.«

»Biti žalostan nije isto što i žaliti«, rekao sam. »A ja sam strašno žalostan.«

»Koga je briga za žalost«, rekao je. »Misli samo na misterije; misterija je jedino važna. Mi smo živa bića; treba da umremo i da se odreknemo svoje svesti. Ali ako možemo da promenimo makar mrvicu u tome, kakva tajanstva mora da nas očekuju! Kakva tajanstva!«

18 PROBIJANJE PREPREKA OPAŽANJA

Kasno popodne, još uvek u Oahaki, don Huan i ja smo lagano šetali oko trga. Kako smo se približavali njegovoj omiljenoj klupi, ljudi koji su tu sedeli ustali su i otišli. Požurili smo do nje i seli.

»Stigli smo na kraj mog objašnjenja svesti«, rekao je. »A danas ćeš ti samo da skupiš drugi svet i da sve sumnje ostaviš zauvek.

»U onome što ćeš da učiniš ne sme biti nikakve greške. Danas ćeš, iz povoljnog položaja povišene svesti, sam da pokreneš svoju skupnu tačku i u jedan mah ćeš da centriráš zračenja drugog sveta.

»Kroz nekoliko dana, kada se Henaro i ja nađemo sa tobom na planinskom vrhu, učinićeš isto to iz nepovoljnijeg položaja normalne svesti. Moraćeš da centriráš zračenja drugog sveta u sekundi; ako to ne učiniš, umrećeš smrću prosečnog čoveka koji je pao sa litice.«

To se odnosilo na jedan čin koji je želeo da izvedeni kao poslednje od njegovih učenja za desnu stranu: čin skakanja sa planinskog vrha u ponor.

Don Huan je razjasnio da ratnici završavaju obuku kada se osposobe da bez pomoći probiju prepreku opažanja, polazeći iz normalnog stanja svesti. Nagual vodi ratnike do tog praga, ali uspeh zavisi od pojedinca. Nagual ih samo kuša, neprestano ih gurajući da se sami za sebe staraju.

»Jedina sila koja može privremeno da poništi centriranost jeste centriranost«, nastavio je. »Ti ćeš morati da poništiš centriranost zbog koje opažaš svet svakodnevnih zbivanja. *Nameravajući* nov položaj svoje skupne tačke i *nameravajući* da tamo ostane dovoljno dugo učvršćena, centriraćeš drugi svet i izvući ćeš se iz ovog.

»Stari vidovnjaci do današnjeg dana prkose smrti jer rade baš to, *nameravaju* svoje skupne tačke tako da ostanu učvršćene u položajima koji ih smeštaju u bilo koji od sedam svetova.«

»Šta će se desiti ako uspem da centriram drugi svet?« pitao sam.

»Otići ćeš u njega«, odgovorio je. »Kao što je Henaro otišao jedne noći na ovom istom mestu, kada ti je pokazivao tajnu centriranja.«

»Gde ću se naći, don Huane?«

»U drugom svetu, naravno. Gde drugde?«

»A šta je sa ljudima oko mene, i sa zgradama, i planinama, i sa svim ostalim?«

»Bićeš od svega toga razdvojen istom onom preprekom koju si probio; preprekom opažanja. I baš kao vidovnjaci koji su se zakopali da bi prkosili smrti, ti nećeš biti u ovom svetu.«

Kada sam čuo njegove izjave, u meni se povela borba. Jedan deo mene je galamio da je don Huanovo gledište neodrživo, dok je drugi deo znao da je on izvan svake sumnje u pravu.

Pitao sam ga šta će da se desi ako svoju skupnu tačku pokrenem dok sam na ulici, usred saobraćaja u Los Anđelesu.

»Los Anđeles će nestati kao dašak vetra« odgovorio je ozbiljna izraza. »Ali ti ćeš ostati.«

»To je misterija koju sam pokušavao da ti objasnim. Ti si je iskusio, mada je još uvek nisi razumeo, ali danas hoćeš.«

Rekao je da ja još uvek ne mogu da se koristim podrškom zemlje da bih se pomerio na drugi veliki pojas zračenja, ali pošto imam potrebu koja mi zapoveda da se pomerim, ta će mi potreba poslužiti kao lansirni uređaj.

Don Huan je pogledao u nebo. Protegao je ruke iznad glave kao da je suviše dugo sedeo i kao da iz tela razgoni obamrlost. Zapovedio mi je da utrnem unutrašnji dijalog i da uđem u unutrašnju tišinu. Zatim je ustao i pošao do trga; dao mi je znak da ga pratim. Pošao je pustom stranom ulice. Prepoznao sam da je to ista ulica u kojoj mi je Henaro demonstrirao centriranje. U trenutku kada sam se toga setio, našao sam se kako sa don Huanom koračam po mestu koje mi je odayno bilo vrlo blisko: pusta ravnica sa žutim dinama nečega što je izgledalo kao sumpor.

Prisetio sam se tad da me je don Huan naveo da taj svet opazim stotinama puta. Setio sam se takođe da je izvan opustošenog pejzaža dina tu bio drugi svet koji je sijao izvanrednom, ujednačenom, čistom belom svetlošću.

Ovog puta, kada smo don Huan i ja ušli u njega, osetio sam da svetlost koja je stizala sa svih strana nije bila okrepljujuća svetlost, već je bila toliko umirujuća da sam osećao kao da je sveta.

Kada sam se okupao u toj svetoj svetlosti, jedna razumna misao je eksplodirala u mojoj unutrašnjoj tišini. Mislio sam da je bilo sasvim moguće da su mistici i sveci bili na ovom putovanju skupne tačke. Oni su Boga videli u ljudskom kalupu. Videli su pakao u fosfornim dinama. A zatim su videli nebesku slavu u prozračnoj setlosti.

Moja razumna misao zgasla je skoro istog časa pred snažnim napadima onoga što sam opažao. Svest mi je bila opsednuta mnoštvom oblika, obličja ljudi, žena i dece svih uzrasta, i drugih nepojmljivih utvara koje su sjale zaslepljujućom belom svetlošću.

Video sam don Huana kako ide pored mene, gledajući u mene a ne u utvare, ali sledećeg trenutka *video* sam ga kao svetleću loptu koja se kretala gore-dole na nekoliko stopa od mene. Lopta je načinila nagao i zastrašujući pokret i prišla mi bliže, i ja sam *video* njenu unutrašnjost.

Don Huan je radio svojim sjajem svesti za moju dobrobit. Iznenada je sjaj zasjao na četiri ili pet kon-

častili vlakana na levoj strani. Tu je ostao učvršćen. Sva je moja usredsređenost bila na njemu — nešto izdužene, krute figure, uzburkane drhtanjem kao lišće na povetarcu. Bili su naspram gotovo fluorescentne ružičaste pozadine. U trenutku kada sam svoje oči usredsredio na njih, došli su tu gde sam ja bio, ne hoda-jući niti klizeći niti leteći, već su se vukli duž nekakvih beličastih vlakana koja su izlazila iz mene. Belina nije bila svetlost ili sjaj, već su to bile linije kao nacrtane kredom. Brzo su se razgradile, pa ipak nedovoljno brzo. Saveznici su bili na meni pre nego što su linije iščezle.

Okružili su me. Uzbudio sam se i saveznici su se odmah udaljili, kao da sam ih izgrdio. Bilo mi ih je žao, i to osećanje ih je odmah vratilo. Ponovo su došli i trljali se o mene. Tada sam *video* nešto što sam *video* u ogledalu na potoku. Saveznici nisu imali unutrašnji sjaj. Nisu imali unutrašnja kretanja. U njima nije bilo života. A ipak, očigledno su bili živi. Oni su bili čudni groteskni oblici koji su podsećali na zatvorene vreće za spavanje. Tanka linija na sredini njihovih izduženih oblića činila je da izgledaju kao zašiveni.

Nisu bili prijatni. Osećanje da su mi potpuno stra-ni nateralo me je da se osetim nelagodno, postao sam nestrpljiv. *Video* sam da se tri saveznika kreću kao da skaču gore-dole; u njima je bio slabašan sjaj. Sjaj je rastao i jačao, dok nije bar kod jednog od saveznika postao sasvim blistav.

U trenutku kad sam to *video*, suočio sam se sa crnim svetom. Nisam mislio da kažem da je bio mračan kao što je noć mračna. Pre bi se moglo reći da je sve oko mene bilo potpuno crno. Pogledao sam u nebo i nigde nisam nalazio svetlost. Nebo je takođe bilo crno i doslovce prekriveno linijama i nepravilnim krugovima različitog stepena crnila. Nebo je izgledalo kao crn komad drveta. Videli su se tragovi godina.

Pogledao sam zemlju. Bila je paperjasta. Izgledalo je kao da se sastoji od pahuljica agar-agara; nisu to bile pahuljice tupog sjaja, ali nisu bile ni sjajne. Bilo je to nešto između, što nikad u životu nisam *video*: crni agar-agar.

Začuo sam glas *viđenja*. Rekao je da je moja skupna tačka sakupila čitav svet sa drugim velikim pojavama zračenja: crni svet.

Želeo sam da upijem svaku reč koju sam čuo; da bih to uradio, morao sam da razbijem usredsređenost. Glas je utihnuo; oči su mi ponovo došle u žižu. Stajao sam sa don Huanom samo nekoliko blokova od trga.

Odmah sam osetio da nemam vremena za odmor, da bi bilo beskorisno prepuštati se šoku. Prikupio sam svu svoju snagu i upitao don Huana da li sam uradio ono što je očekivao.

»Uradio si tačno ono što se od tebe očekivalo da uradiš«, rekao je ubedljivo. »Hajdemo nazad do trga da se još jednom prošetamo oko njega, poslednji put na ovom svetu.«

Odbio sam da razmišljam o odlasku don Huana, pa sam ga upitao o crnom svetu. Maglovito sam se sećao da sam ga i ranije *video*.

»To je najlakši svet za skupljanje«, rekao je. »I od svega što si iskusio, samo je crni svet vredan pažnje. On je jedina prava centriranost drugog velikog pojasa koju si ikad napravio. Sve ostalo je bilo bočno pomeranje duž čovekovog pojasa, ali još uvek unutar istog velikog pojasa. Zid od magle, ravnica sa žutim dinama, svet utvara — sve su to bočne centriranosti koje naše skupne tačke prave dok se približavaju presudnom položaju.«

Dok smo se vraćali na trg, objasnio je da je jedna od čudnih osobina crnog sveta da nema ista zračenja koja se u našem svetu tiču vremena. To su različita zračenja koja daju drukčije rezultate. Vidovnjaci koji putuju u crni svet osećaju da su u njemu boravili čitavu večnost, ali u našem svetu to traje jedan tren.

»Crni svet je užasan jer u njemu telo stari«, rekao je nedvosmisleno.

Zamolio sam ga da razjasni to što je izjavio. Usporio je hod i pogledao me. Podsetio me je da je Henaro, na svoj neposredan način, jednom pokušao da mi ukaže na to, kada mi je rekao da smo se mi vukli kroz pakao čitavu večnost, dok u svetu koji mi znamo nije prošao čak ni minut.

Don Huan je primetio da ga je u mladosti opsedao crni svet. Pitao se, pred svojim dobrotvorom, šta bi se desilo kada bi on otišao i ostao u njemu neko vreme. Ali, pošto njegov dobrotvor nije bio sklon da objašnjava, jednostavno je zagnjurio don Huana u crni svet da bi mu omogućio da sam to otkrije.

»Moć naguala Hulijana je bila tako izuzetna«, nastavio je don Huan, »da su mi bili potrebni dani da se vratim iz crnog sveta.«

»Misliš, trebalo ti je više dana da svoju skupnu tačku vratiš u njen normalan položaj, zar ne? upitao sam.

»Da. To sam mislio«, rekao je.

Objasnio je da je za nekoliko dana, koliko je bio izgubljen u crnom svetu, ostario najmanje deset godina, ako ne i više. Zračjenja u njegovoj čahuri su osećala pritisak godina usamljeničke borbe.

Sa Silviom Manuelom je bilo sasvim drukčije. Nagual Hulijan je njega takođe zagnjurio u nepoznato, ali je Silvio Manuel sakupio drugi svet sa drugim skupom pojaseva, svet koji takođe nije imao zračjenja vremena ali je obrnuto delovao na vidovnjake. Nestao je na sedam godina, a ipak mu se činilo da je odsustvovao samo na tren.

»Sakupljanje drugih svetova nije samo stvar vežbe već i stvar *namere*«, nastavio je. »I nije to samo vežba iskakanja iz tih svetova, kao da si povučen na lastiku. Vidiš, vidovnjak mora da bude smeo. Kada jednom probiješ prepreku opažanja, ne moraš da se vratiš na isto mesto u svetu. Shvataš šta mislim?«

Polako mi se razjasnilo šta je govorio. Gotovo neodoljivo sam pozeleo da se nasmejem takvoj besmislenoj ideji, ali pre nego što je ta ideja prerasla u uverenje, don Huan mi je govorio i poremetio ono što sam hteo da upitam.

Rekao je da je za vidovnjake opasnost sakupljanja drugih svetova u tome što su ti svetovi isto tako posednički kao i naš svet. Snaga centriranosti je takva da kada se skupna tačka jednom probije sa svog normalnog položaja, učvršćuje se na drugim položajima, u drugim

centriranostima. Ratnici se uzlažu riziku da se nasuču u neizmernoj usamljenosti.

Radoznali, razumni deo mene primetio je da sam ga ja *video* kao svetlosnu loptu u crnom svetu. Prema tome, moguće je da se u tom svetu boravi sa ljudima.

»Samo ako te ljudi prate okolo, pokrećući svoje skupne tačke kada ti pokreneš svoju«, odgovorio je. »Ja sam pokrenuo svoju da bih bio sa tobom; inače ti bi tamo bio sam sa saveznicima.«

Prestali smo da hodamo, i don Huan je rekao da je došlo vreme da ja pođem.

»Želim da zaobiđeš sva bočna pomeranja«, rekao je, »i da odeš pravo u sledeći celokupan svet: crni svet. Kroz nekoliko dana moraćeš to isto da uradiš sam. Nećeš imati vremena za traćenje. Moraćeš to da uradiš da bi izbegao smrt.«

Rekao je da je probijanje prepreke opažanja vrhunac svega što vidovnjaci rade. Od trenutka kada je prepreka probijena, čovek i njegova sudbina poprimaju drukčije značenje za ratnike. Zbog transcendentalne važnosti probijanja te prepeke, novi vidovnjaci upotrebljavaju čin probijanja kao poslednju proveru. Provera se sastoji od skakanja u ponor sa planinskog vrha u stanju normalne svesti. Ako ratnik koji skače u ponor ne izbriše svakodnevni svet i ne pridruži se drugom svetu pre nego što stigne do dna, on umire.

»Ono što ćeš da uradiš jeste da nateraš ovaj svet da nestane«, nastavio je, »ali ostaćeš donekle svoj. To je poslednje uporište svesti, ono jedino na koje novi vidovnjaci računaju. Oni znaju da, pošto sagore od svesti, pomalo zadržavaju osećanje da oni jesu oni.«

Nasmešio se i pokazao na ulicu koju smo mogli da vidimo sa mesta na kome smo stajali — na ulicu u kojoj mi je Henaro pokazao misterije centriranja.

»Ta ulica, kao i svaka druga, vodi u večnost«, rekao je. »Sve što ti treba da radiš jeste da ideš njom u potpunoj tišini. Vreme je. Idi sad! Idi!«

Okrenuo se i pošao od mene. Henaro ga je čekao na uglu. Henaro mi je mahnio i napravio pokret kojim

me požuruje da pođem. Don Huan je nastavio da hoda ne okrećući se. Henaro mu se pridružio. Počeo sam da ih pratim, ali sam znao da je to pogrešno. I onda sam pošao u suprotnom smeru. Ulica je bila mračna, usamljena i crna. Nisam se prepuštao osećanjima neuspešnosti ili nepodesnosti. Hodao sam u unutrašnjoj tišini. Moja skupna tačka se kretala velikom brzinom. *Video* sam tri saveznika. Zbog linije na sredini izgledalo je da se sa strane smeju. Osetio sam se bezvredan. I tada je sila nalik vetru oduvala svet.

EPILOG

Posle nekoliko dana celo društvo naguala i svi učenici okupili su se zajedno na ravnom planinskom vrhu o kome mi je don Huan govorio.

Don Huan je rekao da se svaki od učenika već oprostio sa svima i da se svi nalazimo u stanju svesti koje ne priznaje sentimentalnosti. Za nas, rekao je, postoji samo delanje. Bili smo ratnici u stanju krajnje borbenosti.

Izuzev don Huana, Henara, Pablita, Nestora i mene, svi su se malo udaljili, da bi Pablitu i meni omogućili usamljenost kako bismo stupili u stanje normalne svesti.

Ali pre nego što smo to učinili, don Huan nas je uzeo pod ruke i šetao sa nama po zaravnjenom vrhu.

»Za koji trenutak *namerom* ćete pokrenuti svoje skupne tačke«, rekao je. »I niko vam neće pomagati. Sada ste sami. Morate tada da imate na umu da *name-ra* započinje komandom.

»Stari vidovnjaci su uobičavali da kažu da ukoliko će ratnik imati unutrašnji dijalog, trebalo bi da to bude umestan dijalog. Za stare vidovnjake to je bio dijalog o čarobnjaštvu i uvećavanje njihove samorefleksije. Za nove vidovnjake to nije dijalog, već nepristrasno manipuliisanje *namerom* trezvenim komandama.«

Neprestano je ponavljao da manipuliisanje *name-rom* započinje komandom koju čovek sebi daje; ko-

manda se zatim ponavlja sve dok ne postane Orlova komanda, i tada se skupna tačka pomera. Prema tome, u tom trenutku ratnici postižu unutrašnju tišinu.

Činjenica da je takav jedan manevar moguć, rekao je, jeste nešto što je od najveće moguće važnosti za vidovnjake, kako za stare tako i za nove, ali zbog dijametralno suprotnih razloga. Znanje o tome dopuštalo je starim vidovnjacima da svoje skupne tačke pokrenu do nepojmljivih *položaja sanjanja* u nesamerljivo nepoznato; za nove vidovnjake to znači odbijanje da se bude hrana, znači da se Orao izbegne pokretanjem skupnih tačaka u određeni *položaj sanjanja* koji se zove potpuna sloboda.

Objasnio je da su stari vidovnjaci otkrili da je moguće da se skupna tačka pokrene do granice poznatog i tu se učvrsti u stanju puke povišene svesti. Iz tog položaja oni su *videli* izvodljivost neprestanog laganog pomeranja svojih skupnih tačaka u druge položaje izvan te granice — čudesan podvig skopčan sa drskošću ali i netrezvenošću, jer oni nikako nisu mogli da povuku kretanje svojih skupnih tačaka, ili možda to uopšte nisu ni želeli.

Don Huan je rekao da će pustolovni ljudi, suočeni sa tim da biraju između smrti u svetu običnih zbivanja ili smrti u nepoznatim svetovima, bez sumnje odabrati ovo drugo, i da su novi vidovnjaci, shvativši da su njihovi prethodnici odabrali da samo promene mesto svoje smrti, napokon razumeli uzaludnost svega toga; uzaludnost borbe da potčine svoje drugove, uzaludnost skupljanja drugih svetova i, iznad svega, uzaludnost samovažnosti.

Jedna od najsrećnijih odluka koju su novi vidovnjaci doneli bila je, rekao je, da nikad ne dopuste svojim skupnim tačkama da se trajno kreću ka bilo kom položaju osim položaju povišene svesti. Iz tog položaja oni su zaista razrešili dilemu uzaludnosti i otkrili su da rešenje nije u jednostavnom odabiranju drugog sveta u kojem bi se umrlo, već u odabiranju totalne svesti, totalne slobode.

Don Huan je napomenuo da su, odabravši totalnu slobodu, novi vidovnjaci nesvesno nastavili tradiciju svojih prethodnika i da su postali suštinski izazivači smrti.

Objasnio je da su novi vidovnjaci otkrili da ukoliko je skupna tačka naterana da se neprekidno kreće do granice nepoznatog, ali da se stalno vraća na položaj krajnjih granica nepoznatog, onda, kada su oslobodi, ona iznenada poput munje kreće preko čitave čovekove čahure, centrirajući sva zračenja u čahuri odjednom.

»Novi vidovnjaci gore snagom centriranosti«, nastavio je don Huan, »snagom volje koju su oni pretvorili u snagu *namere* živeći besprekomim životom. *Namera* je centriranost svih ćilibarskih zračenja svesti, zato je ispravno reći da totalna sloboda znači totalnu svest.«

»Da li je to ono što ćete svi vi da učinite, don Huan?« upitao sam.

»Većina od nas sigurno hoće, ako budemo imali dovoljno energije«, odgovorio je. »Sloboda je Orlov poklon čoveku. Na žalost, vrlo malo ljudi shvata da sve što nam je potrebno da bismo prihvatili tako veličanstven poklon jeste da imamo dovoljno energije.

»Ako je to sve što nam je potrebno, tada na svaki način moramo da postanemo energetske cicije.«

Posle toga don Huan nas je naveo da uđemo u stanje normalne svesti. U sumrak smo Pablito, Nestor i ja skočili u ponor. I don Huan i društvo naguala plamteli su unutrašnjim ognjem. Oni su ušli u potpunu svest, jer su imali dovoljno energije da prihvate zapanjujući poklon slobode.

Pablito, Nestor i ja nismo umrli na dnu te klisure, a nisu ni ostali učenici koji su ranije skočili, jer nikada nismo ni stigli tamo; svi smo mi, pod uticajem tako izvanrednog i nepojmljivog čina kao što je skakanje u sopstvenu smrt, pokrenuli svoje skupne tačke i skupili druge svetove.

Sada znamo da smo ostali da se setimo povišene svesti i da ponovo steknemo sopstvenu celokupnost.

I takođe smo znali da što se više sećamo, to je jače naše iskušenje, naše čuđenje, ali su veće naše sumnje, naš nemir.

Za sada, izgleda kao da smo mi ostavljeni samo da bi nas mučila naj dalekosežnija pitanja o prirodi i sudbini čoveka, dok i mi ne budemo imali dovoljno energije ne samo da proverimo sve čemu nas je don Huan učio već da i sami prihvatimo poklon Orla.